

Міністерство внутрішніх справ України
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ У СФЕРІ
ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ

Збірник нормативно-правових актів

Дніпро
Видавець Біла К. О.
2019

*Рекомендовано до друку Науково-методичною
радою Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
(протокол № 10 від 19.06.2019 року)*

Рецензенти:

Легка О. В. – д-р юрид. наук, доц., проректор з наукової роботи, завідувач кафедри кримінально-правових дисциплін Дніпровського гуманітарного університету;

Алексєєнко І. Г. – канд. юрид. наук, д-р політ. наук, доц., завідувач кафедри цивільного, трудового та господарського права юридичного факультету Дніпровського національного університету ім. Олесь Гончара.

Упорядники:

канд. юрид. наук **Резворович К. Р.**; д-р юрид. наук, доц. **Юнін О. С.**;
канд. юрид. наук, доц. **Круглова О. О.**; канд. юрид. наук **Юніна М. П.**;
канд. юрид. наук **Ярошенко А. С.**; **Нагорна О. О.**, **Шурин І. В.**, **Давидова Н. В.**,
Костенко О. М.

З 18 Законодавство України у сфері захисту прав споживачів :
зб. норм.-прав. актів / уклад. : Резворович К. Р., Юнін О. С., Круглова О. В.
та ін. – Дніпро : Видавець Біла К. О., 2019. – 484 с.

ISBN 978-617-645-351-2

Збірник нормативно-правових актів підготовлено кафедрою цивільного права та процесу Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ з метою доведення положень чинного законодавства у сфері захисту прав споживачів та забезпечення належних умов для реалізації споживачами своїх прав та інтересів. Довідник представляє собою збірку основних нормативно-правових актів України, що регулюють відносини учасником яких є споживач, виробник, продавець тощо.

Збірник розрахований на здобувачів вищої освіти, юристів та всіх, хто цікавиться сферою захисту прав споживачів.

УДК 346, 347, 347.7

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	7
1. МІЖНАРОДНІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ.....	8
Резолюція 39/248 Генеральної Асамблеї ООН "Руководящие принципы для защиты интересов потребителей".....	8
Соглашение об основных направлениях сотрудничества государств-участников Содружества Независимых Государств в области защиты прав потребителей.....	19
2. КОДИФІКОВАНІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ УКРАЇНИ	26
Цивільний кодекс України	26
Кодекс України про адміністративні правопорушення	36
3. ЗАКОНИ УКРАЇНИ.....	46
ЗАКОН УКРАЇНИ «Про захист прав споживачів».....	46
ЗАКОН УКРАЇНИ «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів».....	98
ЗАКОН УКРАЇНИ «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг».....	173
ЗАКОН УКРАЇНИ «Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції».....	179
ЗАКОН УКРАЇНИ «Про загальну безпечність нехарчової продукції»	184
ЗАКОН УКРАЇНИ «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення»	193
ЗАКОН УКРАЇНИ «Про рекламу».....	214
ЗАКОН УКРАЇНИ «Про технічні регламенти та оцінку відповідності».....	244
4. ПОСТАНОВИ ВЕРХОВНОЇ РАДИ ТА КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ.....	260
ПОЛОЖЕННЯ про порядок тимчасового припинення діяльності підприємств сфери торгівлі, громадського харчування і послуг, які систематично реалізують недоброякісні товари, порушують правила торгівлі та надання послуг, умови зберігання і транспортування товарів.....	260

ПОЛОЖЕННЯ про порядок вилучення неякісних товарів, документів та інших предметів, що свідчать про порушення прав споживачів	263
ПОЛОЖЕННЯ про порядок припинення (заборони) господарюючими суб'єктами відвантаження, реалізації (продажу) і виробництва товарів, виконання робіт і надання послуг, що не відповідають вимогам нормативних документів	269
ПОСТАНОВА КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ від 17 серпня 2002 р. № 1177 «Про затвердження Порядку накладення стягнень за порушення законодавства про захист прав споживачів»	273
ПОРЯДОК накладення стягнень за порушення законодавства про захист прав споживачів.....	274
ПОСТАНОВА КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ від 19 березня 1994 р. N 172 «Про реалізацію окремих положень Закону України "Про захист прав споживачів"	276
ПЕРЕЛІК сезонних товарів, гарантійні терміни за якими обчислюються з початку відповідного сезону.....	277
ПЕРЕЛІК товарів, з яких утворюється обмінний фонд	278
ПЕРЕЛІК товарів належної якості, що не підлягають обміну (поверненню).....	279
ПОРЯДОК гарантійного ремонту (обслуговування) або гарантійної заміни технічно складних побутових товарів.....	280
ПОСТАНОВА КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ від 16 травня 1994 р. N 313 «Про затвердження правил побутового обслуговування населення».....	292
ПРАВИЛА побутового обслуговування населення	294
ПОСТАНОВА КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ від 15 червня 2006 р. N 833 «Про затвердження Порядку провадження торговельної діяльності та правил торговельного обслуговування на ринку споживчих товарів»	303
ПОРЯДОК провадження торговельної діяльності та правила торговельного обслуговування на ринку споживчих товарів	303
ПОСТАНОВА КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ від 30 січня 2019 р. № 54 «Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності у сфері торгівлі і послуг та визначається періодичність здійснення Державною службою з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів планових заходів державного нагляду (контролю) за додержанням вимог законодавства про захист прав споживачів».....	316

КРИТЕРІЇ, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності у сфері торгівлі і послуг та визначається періодичність здійснення Державною службою з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів планових заходів державного нагляду (контролю) за додержанням вимог законодавства про захист прав споживачів	317
РИЗИКИ настання негативних наслідків від провадження господарської діяльності у сфері торгівлі і послуг	319
5. НАКАЗИ	323
НАКАЗ МІНІСТЕРСТВА ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ «Про затвердження Правил роздрібної торгівлі непродовольчими товарами»	323
Правила роздрібної торгівлі непродовольчими товарами	324
НАКАЗ МІНІСТЕРСТВА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ І ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРОДОВОЛЬСТВА УКРАЇНИ «Про затвердження форми акта, складеного за результатами проведення планового (позапланового) заходу державного нагляду (контролю) щодо додержання суб'єктом господарювання вимог законодавства у сфері захисту прав споживачів»	367
НАКАЗ МІНІСТЕРСТВА ЕКОНОМІКИ ТА З ПИТАНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ.....	368
Правила роздрібної торгівлі продовольчими товарами.....	369
НАКАЗ МІНІСТЕРСТВА ЕКОНОМІКИ ТА З ПИТАНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ «Про затвердження Правил роботи закладів (підприємств) ресторанного господарства»	398
Правила роботи закладів (підприємств) ресторанного господарства	399
НАКАЗ МІНІСТЕРСТВА ЗОВНІШНІХ ЕКОНОМІЧНИХ ЗВ'ЯЗКІВ І ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ «Про затвердження Правил роботи дрібнороздрібної торговельної мережі».....	411
Правила роботи дрібнороздрібної торговельної мережі.....	412
НАКАЗ МІНІСТЕРСТВА ЕКОНОМІКИ ТА З ПИТАНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ, МІНІСТЕРСТВА ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ, ДЕРЖАВНОЇ ПОДАТКОВОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ УКРАЇНИ, ДЕРЖАВНОГО КОМІТЕТУ СТАНДАРТИЗАЦІЇ, МЕТРОЛОГІЇ ТА СЕРТИФІКАЦІЇ УКРАЇНИ «Про затвердження Правил торгівлі на ринках»	424

Правила торгівлі на ринках	426
НАКАЗ МІНІСТЕРСТВА ТРАНСПОРТУ ТА ЗВ'ЯЗКУ УКРАЇНИ «Про затвердження Правил перевезення пасажирів, багажу, вантажобагажу та пошти залізничним транспортом України»	447
Інструкція про порядок опломбовування виробничих, складських, торговельних та інших приміщень, а також неправильних, несправних і таких, що не мають відповідного клейма, чи з порушеними термінами повірки вимірювальних приладів.....	457
ПЕРЕЛІК харчових продуктів, щодо яких здійснюється контроль вмісту генетично модифікованих організмів	462
Інструкція про порядок позначення роздрібних цін на товари народного споживання в підприємствах роздрібної торгівлі та закладах ресторанного господарства.....	466
6. РІШЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ.....	474
РІШЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ	474

ПЕРЕДМОВА

Сучасний споживчий ринок характеризується стрімким зростанням обсягів споживання, вимогами до якості товарів та послуг, загостренням конкурентної боротьби за рахунок насичення ринку товарами, у т.ч. іноземного виробництва.

Вимоги сьогодення, що спрямовані на підтримання ринку в таких умовах, пов'язані із необхідністю збільшення рівня правосвідомості споживачів. Адже саме слабка поінформованість споживачів стосовно споживчих властивостей тієї чи іншої продукції, відсутності відповідної споживчої культури та активної громадської позиції у відстоюванні своїх прав, обману та обрахунків, продажу неякісних товарів, обслуговування неналежного рівня та некоректної поведінки торговельних працівників стають причиною деструктивного розвитку ринкової системи нашої країни.

Важливою умовою розвитку економіки нашої країни є грамотний, освічений споживач, що займає активну життєву позицію. Тому знання основних законодавчих положень, що регулюють взаємовідносини сторін на ринку, правил, що діють у споживчій сфері – база для налагодження належних економічних взаємозв'язків від яких користь буде в усіх учасників ринку, а також у держави взагалі.

Таким чином, довідник, що пропонується вашій увазі, дозволить зорієнтуватися у колі нормативно-правових актів, що регулюють споживчу сферу, забезпечить зручне та швидке реагування на складнощі, що можуть виникнути під час реалізації споживачем своїх прав та інтересів. Усі нормативно-правові акти розташовані в довіднику за типом документа, що свідчить про рівень юридичної сили в порівнянні з іншими актами (від більшого до меншого).

Сподіваємося, що даний довідник стане у нагоді кожному хто опікується рівнем споживчої сфери та захистом власних прав.

1. МІЖНАРОДНІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ

Резолюція 39/248 Генеральної Ассамблеї ООН "Руководящие принципы для защиты интересов потребителей"

(Приняты 09.04.85 на 106-ом пленарном заседании Генеральной Ассамблеи ООН)

I. Цели

1. Принимая во внимание интересы и нужды потребителей во всех странах, особенно в развивающихся странах; признавая, что потребители зачастую находятся в неравном положении с точки зрения экономических условий, уровня образования и покупательной способности; и учитывая, что потребители должны иметь право на доступ к безопасным товарам, а также важность содействия справедливому, равноправному и устойчивому экономическому и социальному развитию, эти руководящие принципы защиты интересов потребителей имеют следующие цели:

a) содействовать странам в установлении или дальнейшем обеспечении надлежащей защиты своего населения как потребителей;

b) способствовать созданию структур производства и распределения, способных удовлетворять потребности и запросы потребителей;

c) поощрять высокий уровень этических норм поведения тех, кто связан с производством и распределением товаров и услуг для потребителей;

d) содействовать странам в борьбе с вредной деловой практикой всех предприятий на национальном и международном уровнях, которая отрицательно сказывается на потребителях;

e) способствовать созданию независимых групп потребителей;

f) расширять международное сотрудничество в области защиты интересов потребителей;

g) поощрять создание рыночных условий, предоставляющих потребителям больший выбор при более низких ценах.

II. Общие принципы

2. Правительства должны разрабатывать, укреплять или продолжать активную политику защиты интересов потребителей с учетом изложенных ниже руководящих принципов. При этом каждое правительство должно определить свои собственные первоочередные задачи в области защиты интересов потребителей в соответствии с экономическими и социальными условиями страны и потребностями своего населения, а также с учетом издержек и преимуществ намечаемых мер.

3. Эти руководящие принципы направлены на удовлетворение следующих законных потребностей:

- a) защита потребителей от ущерба их здоровью и безопасности;
- b) содействие экономическим интересам потребителей и защита этих интересов;
- c) доступ потребителей к соответствующей информации, необходимой для компетентного выбора в соответствии с индивидуальными запросами и потребностями;
- d) просвещение потребителей;
- e) наличие эффективных процедур рассмотрения жалоб потребителей;
- f) свобода создавать потребительские и другие соответствующие группы или организации, и возможность для таких организаций высказывать свою точку зрения в процессе принятия решений, затрагивающих их интересы.

4. Правительствам следует создать или сохранить надлежащую инфраструктуру для разработки, осуществления и контроля политики защиты интересов потребителей. Особое внимание должно быть уделено обеспечению того, чтобы меры по защите интересов потребителей проводились на благо всех слоев населения, особенно сельского населения.

5. Все предприятия должны соблюдать соответствующие законы и постановления тех стран, в которых они ведут дела. Они также должны

соблюдать соответствующие положения международных норм защиты интересов потребителей, одобренные компетентными органами власти данной страны. (В дальнейшем ссылки в руководящих принципах на международные нормы следует рассматривать в контексте данного пункта.)

6. При разработке политики защиты интересов потребителей следует учитывать потенциальную позитивную роль университетов, а также государственных и частных исследовательских учреждений.

III. Руководящие принципы

7. Следующие руководящие принципы должны применяться как к местным, так и к импортируемым товарам и услугам.

8. При использовании любых процедур или положений о защите интересов потребителей следует обращать должное внимание на обеспечение того, чтобы они не препятствовали международной торговле и соответствовали международным торговым обязательствам.

A. Физическая безопасность

9. Для обеспечения того, чтобы товары были безопасны как при их предназначаемом, так и другом разумно возможном использовании, правительствам следует принять соответствующие меры или поощрять их принятие, включая правовые системы, положения о безопасности товаров, национальные или международные нормы, добровольные нормы и ведение учета случаев небезопасного использования отдельных товаров.

10. Надлежащая политика должна обеспечить, чтобы производимые производителями товары были безопасны как при их предназначаемом, так и другом разумно возможном использовании. Те, кто несет ответственность за выход товаров на рынок, в частности поставщики, экспортеры, импортеры, розничные торговцы и т.п. (далее именуемые распределителями), должны обеспечить, чтобы эти товары, в период нахождения у них, не становились небезопасными из-за неправильного обращения или хранения и чтобы в период

нахождения у них они не становились опасными из-за неправильного обращения или хранения. Потребителей следует инструктировать о правильном использовании товаров и информировать о возможном риске при предназначаемом или другом разумно возможном использовании. Там, где это возможно, потребителям должна сообщаться важнейшая информация о безопасном использовании с помощью понятных в международных масштабах обозначений.

11. Надлежащая политика должна обеспечить, чтобы производители или распределители, если им стало известно о возникновении непредвиденной опасности уже после выхода товаров на рынок, незамедлительно уведомляли об этом соответствующие органы власти и, в случае необходимости, общественность. Правительствам также следует рассмотреть пути обеспечения того, чтобы потребители были должным образом информированы о такой опасности.

12. Правительствам следует при необходимости принять политику, при которой, в случае обнаружения серьезного дефекта в каком-либо товаре и/или существенной и серьезной опасности даже при его правильном использовании, производители и/или распределители должны изъять его из обращения и устранить дефект или заменить, или предложить другой товар; если в разумные сроки это сделать невозможно, потребителю должна быть выплачена соответствующая компенсация.

В. Содействие экономическим интересам потребителей и защита этих интересов

13. Политика правительств должна быть направлена на предоставление потребителям возможности максимально выгодно использовать свои экономические средства. Она также должна быть направлена на обеспечение удовлетворительных технических и эксплуатационных характеристик, надлежащих методов распределения, добросовестной деловой практики, информативного маркетинга и эффективной защиты против практики, которая

может отрицательным образом затронуть экономические интересы потребителей и осуществление выбора при покупке.

14. Правительствам следует активизировать свои усилия по предотвращению практики, наносящей ущерб экономическим интересам потребителей, путем обеспечения того, чтобы производители, распределители и другие лица, участвующие в предоставлении товаров и услуг, соблюдали установленные законы и обязательные нормы. Следует поощрять организации потребителей к контролю за такой пагубной практикой, как фальсификация продуктов питания, ложные или вводящие в заблуждение заявления с целью сбыта товаров и обман потребителей в сфере обслуживания.

15. Правительствам следует разрабатывать, укреплять или сохранять, в зависимости от конкретных обстоятельств, меры, относящиеся к контролю за ограничительной и другой вредной деловой практикой, которая может нанести ущерб потребителям, включая средства обеспечения выполнения подобных мер. В этой связи правительствам следует руководствоваться своими обязательствами в соответствии с комплексом согласованных на многосторонней основе справедливых принципов и правил для контроля за ограничительной деловой практикой, принятым Генеральной Ассамблеей в Резолюции 35/63 от 5 декабря 1980 года.

16. Правительствам следует ввести или сохранить политику, четко определяющую ответственность производителя за то, чтобы товары отвечали разумным требованиям с точки зрения их долговечности, пригодности и надежности и соответствовали цели, для которой они предназначены, а также ответственность торговца следить за соблюдением этих требований. Аналогичная политика должна проводиться и в сфере обслуживания.

17. Правительства должны поощрять добросовестную и эффективную конкуренцию, с тем чтобы обеспечить потребителям самый широкий выбор товаров и услуг по минимальным ценам.

18. Правительства должны, где это необходимо, следить за тем, чтобы производители и/или розничные торговцы обеспечивали надлежащее и надежное обслуживание после продажи, а также наличие запасных частей.

19. Потребители должны быть защищены от таких контрактных злоупотреблений, как односторонние типовые контракты, исключение основных прав в контрактах и незаконные условия кредитования продавцами.

20. Рекламная и торговая практика должна отвечать принципу справедливого обслуживания потребителей и правовым требованиям. Это требует предоставления информации, необходимой потребителю для принятия компетентных и независимых решений, а также мер по обеспечению правдивости предоставляемой информации.

21. Правительствам следует поощрять все соответствующие стороны к участию в свободном обмене правдивой информацией по всем аспектам потребительских товаров.

22. Правительствам, с учетом своих национальных условий, следует поощрять разработку и применение деловыми кругами в сотрудничестве с организациями потребителей кодексов маркетинга и другой деловой практики для обеспечения надлежащей защиты интересов потребителей. Могут заключаться также добровольные соглашения между деловыми кругами, организациями потребителей и другими заинтересованными сторонами. Об этих кодексах следует надлежащим образом информировать общественность.

23. Правительствам следует регулярно проводить обзоры законодательства, касающегося единиц мер и весов, и оценивать адекватность механизма контроля за его соблюдением.

С. Нормы безопасности и качества потребительских товаров и услуг

24. Правительствам следует, в зависимости от конкретных условий, разрабатывать или содействовать разработке и применению на национальном и международном уровнях добровольных и иных норм безопасности и качества товаров и услуг и соответствующим образом их популяризировать.

Национальные нормы и положения о безопасности и качестве товаров должны периодически пересматриваться, чтобы обеспечить их соответствие, когда это возможно, общепризнанным международным нормам.

25. Когда в силу местных экономических условий какая-либо норма ниже общепризнанной международной нормы, должны предприниматься все возможные усилия для скорейшего повышения этой нормы.

26. Правительствам следует поощрять и обеспечивать наличие возможностей для проверки и выдачи свидетельств о безопасности, качестве и технических характеристиках основных потребительских товаров и услуг.

D. Система распределения основных потребительских товаров и услуг

27. Правительствам следует, где это целесообразно, рассмотреть:

a) принятие или продолжение политики, направленной на эффективное распределение товаров и услуг для потребителей; в соответствующих случаях следует рассмотреть вопрос о конкретной политике в целях обеспечения распределения основных товаров и услуг там, где такое распределение затруднено, что может иметь место, в частности, в сельских районах. Такая политика может включать помощь в создании соответствующих складских и торговых сетей в сельских центрах, стимулирование развития потребительской самопомощи и более эффективный контроль за условиями предоставления основных товаров и услуг в сельских районах;

b) поощрение, особенно в сельских районах, создания потребительских кооперативов и связанных с ними торговых учреждений и распространение информации о них.

E. Меры, позволяющие потребителям получить компенсацию

28. Правительствам следует разрабатывать или поддерживать принятие правовых и/или административных мер, позволяющих потребителям или, в случае необходимости, соответствующим организациям получить компенсацию путем применения официальных или неофициальных процедур, которые должны быть оперативными, справедливыми, недорогостоящими и

доступными. Подобные процедуры должны особо учитывать интересы потребителей с низким уровнем дохода.

29. Правительствам следует поощрять все предприятия разрешать конфликты с потребителями справедливо, оперативно и в неофициальном порядке и поощрять создание добровольных механизмов, включая консультативные услуги и неофициальные процедуры рассмотрения жалоб, которые могут помочь потребителям.

30. Потребителям следует предоставлять информацию об имеющихся процедурах получения компенсации и разрешения других конфликтов.

F. Программы просвещения и информирования

31. Правительствам следует разрабатывать или поощрять разработку общих программ просвещения и информирования потребителей с учетом культурных традиций соответствующего населения. Целью подобных программ должно быть обеспечение возможности для населения действовать в качестве разборчивых потребителей, способных делать компетентный выбор товаров и услуг и знающих свои права и обязанности. При разработке таких программ особое внимание должно уделяться нуждам потребителей, находящихся в неблагоприятных условиях, как в сельской местности, так и в городах, включая потребителей с низким уровнем дохода, а также малограмотных и неграмотных.

32. Просвещение потребителей должно стать, где это возможно, неотъемлемой частью основной программы обучения в системе образования, предпочтительно в качестве одного из разделов изучаемых дисциплин.

33. Программы просвещения и информирования потребителей должны включать следующие важные аспекты защиты интересов потребителей:

- a) здоровье, питание, предупреждение заболеваний, вызываемых пищевыми продуктами, и фальсификация продуктов питания;
- b) опасности, связанные с товарами;
- c) маркировка товаров;

d) соответствующее законодательство о механизме компенсации и учреждениях и организациях по защите интересов потребителей;

e) информация о единицах мер и весов, ценах, качестве, условиях кредита и наличии товаров первой необходимости; и

f) при необходимости, загрязнение и окружающая среда.

34. Правительства должны поощрять организации потребителей и другие заинтересованные группы, включая средства информации, осуществлять программы просвещения и информирования, особенно для групп потребителей с низким уровнем дохода в сельских и городских районах.

35. Деловым кругам следует, по мере необходимости, организовывать конкретные и целенаправленные программы просвещения и информирования потребителей или участвовать в их проведении.

36. Учитывая необходимость охвата потребителей в сельских районах и неграмотных потребителей, правительствам следует в соответствии с конкретными условиями разрабатывать или поощрять разработку программ информирования потребителей с помощью средств массовой информации.

37. Правительствам следует организовывать или поощрять программы подготовки для педагогов, специалистов в области средств массовой информации и консультантов потребителей, с тем чтобы они могли участвовать в осуществлении программ просвещения и информирования потребителей.

G. Меры, касающиеся конкретных областей

38. При содействии интересам потребителей, особенно в развивающихся странах, правительствам следует, по мере возможности, уделять первоочередное внимание таким важным для здоровья потребителей областям, как продовольствие, водоснабжение и лекарственные препараты. Следует принять или продолжать политику, направленную на обеспечение контроля за качеством товаров, соответствующих и надежных средств распределения, стандартизированной международной маркировки и информации, а также образовательных и исследовательских программ в этих областях.

Правительственные руководящие принципы в отношении конкретных областей следует разрабатывать в контексте положений данного документа.

39. Продовольствие. При разработке национальной политики и планов в области продовольствия правительствам следует учитывать необходимость обеспечения для всех потребителей продовольственной безопасности, а также поддерживать и, насколько это возможно, применять нормы Продовольственного кодекса Продовольственной и сельскохозяйственной организации Объединенных Наций и Всемирной организации здравоохранения или, в случае их отсутствия, другие международные продовольственные нормы. Правительствам следует на постоянной основе выполнять, развивать или улучшать меры по обеспечению безопасности продовольствия, включая, в частности, критерии безопасности, продовольственные нормы и требования к питательности, а также эффективные механизмы по контролю, инспекции и оценке.

40. Водоснабжение. Правительствам следует в рамках целей и задач, определенных на Международное десятилетие снабжения питьевой водой и санитарии, разрабатывать, продолжать или укреплять национальную политику и планы для улучшения снабжения питьевой водой и ее распределения, а также повышения ее качества. Должное внимание следует уделять выбору соответствующих уровней обслуживания, качества и технологии, необходимости образовательных программ и важности участия общин.

41. Лекарственные препараты. Правительствам следует разрабатывать или поддерживать надлежащие нормы, положения и соответствующие регулирующие системы в целях обеспечения качества и должного использования лекарственных препаратов в рамках комплексной национальной политики в области лекарств, которая должна предусматривать, в частности, приобретение, распределение, производство, системы лицензирования и регистрации и наличие надежной информации о лекарственных препаратах. При этом правительствам следует особо учитывать деятельность и

рекомендации Всемирной организации здравоохранения, касающиеся лекарственных препаратов. В отношении соответствующих препаратов следует поощрять применение Программы этой организации по удостоверению качества лекарственных препаратов, поступающих в международную торговлю. Следует также принять, в случае необходимости, меры с целью содействия использованию медикаментов под их международными фармакологическими наименованиями с учетом работы, проделанной Всемирной организацией здравоохранения.

42. В дополнение к вышеуказанным первоочередным областям правительствам следует принять соответствующие меры в других областях, таких как пестициды и химикалии, в отношении, когда это необходимо, их использования, производства и хранения, учитывая такую касающуюся здоровья и окружающей среды информацию, которую правительства могут просить производителей предоставлять и включать в маркировку товаров.

IV. Международное сотрудничество

43. Правительствам следует, особенно на региональном или субрегиональном уровнях:

а) развивать, пересматривать, поддерживать или укреплять, по мере необходимости, механизмы обмена информацией о национальной политике и мерах в области защиты интересов потребителей;

б) сотрудничать или поощрять сотрудничество в осуществлении политики по защите интересов потребителей в целях достижения лучших результатов в рамках имеющихся ресурсов. Примерами подобного сотрудничества могли бы быть сотрудничество в создании или совместном использовании учреждений контроля качества, разработка общих процедур контроля качества, обмен программами просвещения и информирования потребителей, совместные программы подготовки кадров и совместная разработка соответствующих положений;

с) сотрудничать в улучшении условий приобретения потребителями основных товаров, уделяя должное внимание как цене, так и качеству. Подобное сотрудничество могло бы включать совместную закупку основных товаров, обмен информацией о различных возможностях закупки товаров и соглашения о региональных спецификациях товаров.

44. Правительствам следует развивать или укреплять информационные связи в отношении товаров, которые запрещены, изъяты из обращения или строго ограничены, с тем чтобы другие страны-импортеры имели возможность должным образом защитить себя от вредных последствий подобных товаров.

45. Правительствам следует стремиться обеспечить, чтобы качество товаров и информация об этих товарах не изменялись в зависимости от той или иной страны, что могло бы иметь пагубные последствия для потребителей.

46. Правительствам следует сотрудничать в целях обеспечения того, чтобы политика и меры по защите потребителей применялись таким образом, чтобы не создавать препятствий международной торговле и соответствовать международным торговым обязательствам.

Соглашение об основных направлениях сотрудничества государств-участников Содружества Независимых Государств в области защиты прав потребителей

(Москва, 25 января 2000 года)

Статус Соглашения см. (997_747)

(Соглашение ратифицировано Законом N 3102-III (3102-14) от 07.03.2002)

{ Изменения в Соглашение дополнительно см. в Протоколе (997_п66) от 19.05.2011 }

Правительства государств-участников настоящего Соглашения, далее - Стороны, учитывая необходимость активизации торговых связей между государствами-участниками Содружества Независимых Государств, в целях развития экономической интеграции государств-участников Содружества,

действуя в направлении реализации Соглашения о создании зоны свободной торговли (997_051) от 15 апреля 1994 года и Протокола о внесении изменений и дополнений к нему (997_181) от 2 апреля 1999 года, стремясь к постоянному повышению уровня жизни населения своих государств, сознавая важность взаимодействия государств-участников Содружества в обеспечении защиты прав потребителей от некачественных товаров, работ, услуг, принимая во внимание значимость деятельности общественных объединений в области защиты прав потребителей, признавая и учитывая действующие нормы международного права, в частности, Резолюции Генеральной Ассамблеи ООН от 9 апреля 1985 года "Руководящие принципы для защиты интересов потребителей" (995_903), в целях проведения согласованной политики в области защиты прав потребителей

согласились о следующем:

Статья 1

Для целей настоящего Соглашения применяются следующие определения:

национальное законодательство о защите прав потребителей - совокупность правовых норм, действующих в государстве и регулирующих отношения в области защиты прав потребителей;

потребитель - гражданин, имеющий намерение заказать или приобрести либо заказывающий, приобретающий или использующий товары (работы, услуги) исключительно для личных (бытовых) нужд, не связанных с осуществлением предпринимательской деятельности;

изготовитель - организация, независимо от ее формы собственности, а также индивидуальный предприниматель, производящие товары для реализации потребителям;

исполнитель - организация, независимо от ее формы собственности, а также индивидуальный предприниматель, выполняющие работы или оказывающие услуги потребителям;

продавец - организация, независимо от ее формы собственности, а также индивидуальный предприниматель, реализующие товары потребителям по договору купли-продажи;

недобросовестные хозяйствующие субъекты - продавцы, изготовители, исполнители, допускающие в своей деятельности нарушения законодательства о защите прав потребителей, обычаев делового оборота, если эти нарушения могут причинить или причинили имущественный или неимущественный ущерб гражданам - потребителям и/или окружающей среде;

общественные объединения потребителей - зарегистрированные в соответствии с национальными законодательствами государств-участников настоящего Соглашения некоммерческие объединения (организации) граждан и/или юридических лиц, созданные в целях защиты законных прав и интересов потребителей, а также международные неправительственные организации, действующие на территориях всех или нескольких государств-участников настоящего Соглашения.

Статья 2

Целью настоящего Соглашения является создание правовых и организационных основ сотрудничества Сторон по проведению согласованной политики в области защиты прав потребителей, направленной на формирование равных условий для граждан государств-участников Содружества по защите их интересов от недобросовестной деятельности хозяйствующих субъектов, действующих на территориях государств-участников настоящего Соглашения.

Статья 3

Права потребителей и их защита гарантируются национальным законодательством о защите прав потребителей, а также настоящим Соглашением.

Граждане каждого государства-участника СНГ, а также иные лица, проживающие на его территории, пользуются на территориях других государств-участников Содружества в отношении своих потребительских прав

такой же правовой защитой, как и граждане этих государств, и имеют право обращаться в государственные и общественные организации по защите прав потребителей, другие организации, предъявлять иски в суды и осуществлять иные процессуальные действия на тех же условиях, что и граждане этих государств.

Статья 4

Стороны осуществляют сотрудничество по защите прав потребителей с учетом национального законодательства о защите прав потребителей, общепринятых норм международного права в этой сфере по следующим основным направлениям:

обеспечение потребителей, государственных органов и общественных объединений потребителей оперативной и достоверной информацией о товарах (работах, услугах), изготовителях (продавцах, исполнителях);

принятие мер по предотвращению деятельности недобросовестных хозяйствующих субъектов и попадания некачественных товаров (услуг) на территории государств-участников настоящего Соглашения;

создание условий для потребителя, способствующих свободному выбору товаров (работ, услуг), путем развития добросовестной конкуренции;

осуществление программ просвещения в области защиты прав потребителей как неотъемлемой части обучения граждан в образовательных системах государств;

привлечение средств массовой информации, в том числе радио и телевидения, к пропаганде и систематическому освещению вопросов защиты прав потребителей;

сближение национальных законодательств государств-участников настоящего Соглашения в области защиты прав потребителей в той мере, в какой это необходимо для реализации настоящего Соглашения.

Статья 5

Стороны содействуют созданию условий, в том числе правовых, для деятельности независимых общественных объединений потребителей, их участию в формировании политики в области защиты прав потребителей, разработке нормативных правовых актов, затрагивающих законные права и интересы потребителей, и процедур рассмотрения жалоб потребителей, а также в создании систем обмена потребительской информацией между Сторонами.

Статья 6

Реализацию настоящего Соглашения осуществляют соответствующие национальные органы государств-участников настоящего Соглашения в пределах установленной их национальным законодательством компетенции.

Координацию деятельности Сторон по реализации настоящего Соглашения осуществляет Межгосударственный совет по антимонопольной политике.

Межгосударственный совет по антимонопольной политике взаимодействует с общественными объединениями потребителей в процессе реализации настоящего Соглашения.

Общественные объединения потребителей могут принимать участие в реализации настоящего Соглашения в соответствии со своими уставами и национальными законодательствами.

Статья 7

Положения настоящего Соглашения не затрагивают прав и обязательств, принятых Сторонами в соответствии с другими международными договорами.

Статья 8

Настоящее Соглашение вступает в силу с момента подписания, а для государств, законодательство которых требует выполнения внутригосударственных процедур, необходимых для его вступления в силу, - со дня сдачи на хранение депозитарию соответствующих документов.

Статья 9

В настоящее Соглашение могут быть внесены изменения и дополнения с общего согласия Сторон, которые оформляются отдельными протоколами, являющимися неотъемлемой частью Соглашения.

Статья 10

Спорные вопросы, связанные с применением или толкованием настоящего Соглашения, разрешаются путем консультаций и переговоров заинтересованных Сторон.

Статья 11

Настоящее Соглашение действует в течение пяти лет со дня его вступления в силу. По истечении этого срока настоящее Соглашение автоматически продлевается каждый раз на пятилетний период, если Стороны не примут иного решения.

Статья 12

Каждая Сторона может выйти из настоящего Соглашения, направив письменное уведомление об этом депозитарию не позднее чем за шесть месяцев до даты выхода.

Статья 13

Настоящее Соглашение открыто для присоединения других государств, разделяющих его цели и принципы, путем передачи депозитарию документов о таком присоединении.

Совершено в городе Москве 25 января 2000 года в одном подлинном экземпляре на русском языке. Подлинный экземпляр хранится в Исполнительном комитете Содружества Независимых Государств, который направит каждому государству, подписавшему настоящее Соглашение, его заверенную копию.

(Подписи)

Договаривающиеся стороны:

Азербайджан

Армения

Белоруссия

Грузия

Казахстан

Киргизия

Молдавия

Россия

Таджикистан

Узбекистан

Украина

Соглашение вступает в силу в соответствии со ст. 8.

Соглашение вступило в силу для России 02.06.2000.

2. КОДИФІКОВАНІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ УКРАЇНИ

Цивільний кодекс України

від 16.01.2003 № 435-IV

(витяг)

Стаття 489. Правова охорона комерційного найменування. Правова охорона надається комерційному найменуванню, якщо воно дає можливість вирізнити одну особу з-поміж інших та не вводить в оману споживачів щодо справжньої її діяльності.

2. Право інтелектуальної власності на комерційне найменування є чинним з моменту першого використання цього найменування та охороняється без обов'язкового подання заявки на нього чи його реєстрації і незалежно від того, є чи не є комерційне найменування частиною торговельної марки.

3. Відомості про комерційне найменування можуть вноситися до реєстрів, порядок ведення яких встановлюється законом.

4. Особи можуть мати однакові комерційні найменування, якщо це не вводить в оману споживачів щодо товарів, які вони виробляють та (або) реалізують, та послуг, які ними надаються.

Стаття 627. Свобода договору. Відповідно до статті 6 цього Кодексу сторони є вільними в укладенні договору, виборі контрагента та визначенні умов договору з урахуванням вимог цього Кодексу, інших актів цивільного законодавства, звичаїв ділового обороту, вимог розумності та справедливості.

2. У договорах за участю фізичної особи - споживача враховуються вимоги законодавства про захист прав споживачів.

Стаття 633. Публічний договір. Публічним є договір, в якому одна сторона - підприємець взяла на себе обов'язок здійснювати продаж товарів, виконання робіт або надання послуг кожному, хто до неї звернеться (роздрібна

торгівля, перевезення транспортом загального користування, послуги зв'язку, медичне, готельне, банківське обслуговування тощо).

2. Умови публічного договору встановлюються однаковими для всіх споживачів, крім тих, кому за законом надані відповідні пільги.

3. Підприємець не має права надавати переваги одному споживачеві перед іншим щодо укладення публічного договору, якщо інше не встановлено законом.

4. Підприємець не має права відмовитися від укладення публічного договору за наявності у нього можливостей надання споживачеві відповідних товарів (робіт, послуг).

У разі необґрунтованої відмови підприємця від укладення публічного договору він має відшкодувати збитки, завдані споживачеві такою відмовою.

5. Актами цивільного законодавства можуть бути встановлені правила, обов'язкові для сторін при укладенні і виконанні публічного договору.

6. Умови публічного договору, які суперечать частині другій цієї статті та правилам, обов'язковим для сторін при укладенні і виконанні публічного договору, є нікчемними.

Стаття 681-1. Правові наслідки відкликання товару у покупця. У разі якщо виготовлювач товару відповідно до закону відкликає його у покупця, покупець має право вимагати від продавця або виготовлювача за своїм вибором:

1) безоплатного усунення недоліків товару в розумний строк;
2) повернення сплаченої за товар грошової суми;
3) заміни товару на такий самий товар або на аналогічний товар з числа наявних у продавця (виготовлювача).

2. Сплачена за товар грошова сума, що підлягає поверненню покупцеві у разі відкликання товару, визначається виходячи з ціни такого товару на час відкликання, а в разі зниження ціни - виходячи з ціни товару на час його придбання покупцем.

3. Виготовлювач повертає покупцеві грошову суму, сплачену ним за товар, у момент фактичного повернення покупцем такого товару виготовлювачу чи іншій особі, уповноваженій виготовлювачем, або в інший строк за домовленістю з покупцем.

4. До відносин, пов'язаних з правовими наслідками відкликання товару у покупця, не врегульованих цією статтею, застосовуються положення цього параграфу та законодавства про захист прав споживачів.

Стаття 698. Договір роздрібної купівлі-продажу. За договором роздрібної купівлі-продажу продавець, який здійснює підприємницьку діяльність з продажу товару, зобов'язується передати покупцеві товар, що звичайно призначається для особистого, домашнього або іншого використання, не пов'язаного з підприємницькою діяльністю, а покупець зобов'язується прийняти товар і оплатити його.

2. Договір роздрібної купівлі-продажу є публічним.

3. До відносин за договором роздрібної купівлі-продажу з участю покупця-фізичної особи, не врегульованих цим Кодексом, застосовується законодавство про захист прав споживачів.

4. Умови договору, що обмежують права покупця-фізичної особи порівняно з правами, встановленими цим Кодексом та законодавством про захист прав споживачів, є нікчемними.

5. Покупець має право на відшкодування збитків, завданих йому продавцем внаслідок використання ним переваг свого становища у виробничій або торговельній діяльності.

§ 2. Роздрібна купівля-продаж

Стаття 698. Договір роздрібної купівлі-продажу. За договором роздрібної купівлі-продажу продавець, який здійснює підприємницьку діяльність з продажу товару, зобов'язується передати покупцеві товар, що звичайно призначається для особистого, домашнього або іншого використання, не

пов'язаного з підприємницькою діяльністю, а покупець зобов'язується прийняти товар і оплатити його.

2. Договір роздрібної купівлі-продажу є публічним.

3. До відносин за договором роздрібної купівлі-продажу з участю покупця-фізичної особи, не врегульованих цим Кодексом, застосовується законодавство про захист прав споживачів.

4. Умови договору, що обмежують права покупця-фізичної особи порівняно з правами, встановленими цим Кодексом та законодавством про захист прав споживачів, є нікчемними.

5. Покупець має право на відшкодування збитків, завданих йому продавцем внаслідок використання ним переваг свого становища у виробничій або торговельній діяльності.

Стаття 699. Публічна пропозиція укласти договір купівлі-продажу. Пропозиція товару в рекламі, каталогах, а також інших описах товару, звернених до невизначеного кола осіб, є публічною пропозицією укласти договір, якщо вона містить усі істотні умови договору.

2. Виставлення товару, демонстрація його зразків або надання відомостей про товар (описів, каталогів, фотознімків тощо) у місцях його продажу є публічною пропозицією укласти договір незалежно від того чи вказана ціна та інші істотні умови договору купівлі-продажу, крім випадків, коли продавець явно визначив, що відповідний товар не призначений для продажу.

Стаття 700. Надання покупцеві інформації про товар. Продавець зобов'язаний надати покупцеві необхідну і достовірну інформацію про товар, що пропонується до продажу. Інформація має відповідати вимогам закону та правилам роздрібної торгівлі щодо її змісту і способів надання.

2. Покупець має право до укладання договору купівлі-продажу оглянути товар, вимагати проведення в його присутності перевірки властивостей товару або демонстрації користування товаром, якщо це не виключено характером товару і не суперечить правилам роздрібної торгівлі.

3. Якщо покупцеві не надано можливості негайно одержати повну і достовірну інформацію про товар у місці його продажу, він має право вимагати відшкодування збитків, завданих необґрунтованим ухиленням від укладення договору, а якщо договір укладено, - в розумний строк відмовитися від договору, вимагати повернення сплаченої за товар грошової суми і відшкодування збитків, а також моральної шкоди.

4. Продавець, який не надав покупцеві можливості одержати повну і достовірну інформацію про товар, несе відповідальність за недоліки товару, які виникли після передання його покупцеві, якщо покупець доведе, що вони виникли у зв'язку з відсутністю у нього такої інформації.

Стаття 701. Договір з умовою про прийняття покупцем товару у встановлений строк. Сторони можуть укласти договір купівлі-продажу з умовою про прийняття покупцем товару у строк, встановлений договором, і протягом цього строку товар не може бути проданий продавцем іншому покупцеві.

2. Якщо покупець не з'явився або не вчинив інших необхідних дій для прийняття товару у встановлений строк, вважається, що покупець відмовився від договору, якщо інше не встановлено договором.

3. Додаткові витрати продавця на забезпечення передання товару покупцеві у встановлений строк включаються в ціну товару, якщо інше не встановлено договором або актами цивільного законодавства.

Стаття 702. Продаж товару за зразками. Сторони можуть укласти договір купівлі-продажу товару на підставі ознайомлення покупця із зразком товару (за описом, каталогом тощо).

2. Договір купівлі-продажу товару за зразком є виконаним з моменту доставки товару у місце, встановлене договором, а якщо місце передання товару не встановлене договором, - з моменту доставки товару за місцем проживання фізичної особи-покупця або місцезнаходженням юридичної особи-покупця, якщо інше не встановлено договором або законом.

3. Покупець до передання товару має право відмовитися від договору за умови відшкодування продавцеві витрат, пов'язаних із вчиненням дій щодо виконання договору.

Стаття 703. Продаж товарів з використанням автоматів. Якщо продаж товару здійснюється з використанням автоматів, володілець автоматів зобов'язаний довести до покупців інформацію про продавця товару шляхом розміщення на автоматі або надання покупцям іншим чином відомостей про найменування продавця, його місцезнаходження, режим роботи, а також про дії, які необхідно вчинити покупцеві для одержання товару.

2. Договір роздрібної купівлі-продажу з використанням автоматів є укладеним з моменту вчинення покупцем дій, необхідних для одержання товару.

3. Якщо покупцеві не надається оплачений товар, продавець повинен на вимогу покупця негайно надати покупцеві товар або повернути сплачену ним грошову суму.

4. Якщо автомат використовується для розміну грошей, придбання платіжних засобів або обміну валюти, застосовуються положення про роздрібну купівлю-продаж, якщо інше не впливає із суті зобов'язання.

Стаття 704. Договір з умовою про доставку товару покупцеві. Якщо договір роздрібної купівлі-продажу укладено з умовою про доставку товару покупцеві, продавець зобов'язаний у встановлений договором строк доставити товар за місцем, указаним покупцем, а якщо місце передання товару покупцем не вказане, - за місцем проживання фізичної особи-покупця або місцезнаходженням юридичної особи-покупця.

2. Договір роздрібної купівлі-продажу з умовою про доставку товару покупцеві є виконаним з моменту вручення товару покупцеві, а у разі його відсутності - особі, яка пред'явила квитанцію або інший документ, що засвідчує укладення договору або оформлення доставки товару, якщо інше не встановлено договором, актами цивільного законодавства або не впливає із суті зобов'язання.

3. Якщо договором не встановлений строк доставки товару для вручення його покупцеві, товар має бути доставлений у розумний строк після одержання вимоги покупця.

Стаття 705. Договір найму-продажу. За договором найму-продажу до переходу до покупця права власності на переданий йому продавцем товар покупець є наймачем (орендарем) цього товару.

2. Покупець стає власником товару, переданого йому за договором найму-продажу, з моменту оплати товару, якщо інше не встановлено договором.

Стаття 706. Ціна та оплата товару. Покупець зобов'язаний оплатити товар за ціною, оголошеною продавцем у момент укладення договору, якщо інше не встановлено законом або не впливає із суті зобов'язання.

2. Якщо договором встановлено попередню оплату товару (стаття 693 цього Кодексу), прострочення покупцем оплати товару є відмовою покупця від договору, якщо інше не встановлено договором.

3. До договору роздрібної купівлі-продажу товару в кредит, у тому числі з розстроченням платежу, не застосовуються положення абзацу першого частини п'ятої статті 694 цього Кодексу.

4. Покупець має право повністю оплатити товар у будь-який час у межах встановленого договором періоду розстрочення його оплати.

Стаття 707. Обмін товару. Покупець має право протягом чотирнадцяти днів не рахуючи дня купівлі непродуктового товару належної якості, якщо триваліший строк не оголошений продавцем, обміняти його у місці купівлі або інших місцях, оголошених продавцем, на аналогічний товар інших розміру, форми, габариту, фасону, комплектації тощо. У разі виявлення різниці в ціні покупець проводить необхідний перерахунок з продавцем.

Якщо у продавця немає необхідного для обміну товару, покупець має право повернути придбаний товар продавцеві та одержати сплачену за нього грошову суму.

Вимога покупця про обмін або повернення товару підлягає задоволенню, якщо товар не був у споживанні, збережено його товарний вид, споживчі властивості та за наявності доказів придбання товару у цього продавця.

2. Перелік товарів, які не підлягають обміну або поверненню на підставах, передбачених цією статтею, встановлюється нормативно-правовими актами.

Стаття 708. Права покупця у разі продажу йому товару неналежної якості. У разі виявлення покупцем протягом гарантійного або інших строків, встановлених обов'язковими для сторін правилами чи договором, недоліків, не застережених продавцем, або фальсифікації товару покупець має право за своїм вибором:

1) вимагати від продавця або виготовлювача безоплатного усунення недоліків товару або відшкодування витрат, здійснених покупцем чи третьою особою, на їх виправлення;

2) вимагати від продавця або виготовлювача заміни товару на аналогічний товар належної якості або на такий самий товар іншої моделі з відповідним перерахунком у разі різниці в ціні;

3) вимагати від продавця або виготовлювача відповідного зменшення ціни;

4) відмовитися від договору і вимагати повернення сплаченої за товар грошової суми.

2. Покупець, який придбав непродуктові товари, що вже були в користуванні і реалізовані через роздрібні комісійні торговельні підприємства, про що він був поінформований продавцем, має право пред'явити вимоги, передбачені частиною першою цієї статті, якщо придбані товари містили істотні недоліки, не застережені продавцем.

Стаття 709. Порядок і строки задоволення вимог покупця про заміну товару або усунення недоліків¹. Продавець або виготовлювач (чи уповноважені ними представники) зобов'язані прийняти товар неналежної якості від покупця і задовольнити його вимоги про заміну товару або усунення недоліків. Доставка товару продавцеві та його повернення покупцеві здійснюються продавцем або

виготовлювачем, а в разі невиконання ними цього обов'язку або відсутності продавця чи виготовлювача в місцезнаходженні покупця повернення товару може бути здійснене покупцем за їхній рахунок.

2. Вимога покупця про заміну товару підлягає негайному задоволенню, а в разі необхідності перевірки якості товару - протягом чотирнадцяти днів або, за домовленістю сторін, в інший строк.

У разі відсутності необхідного товару вимога покупця про заміну товару підлягає задоволенню у двомісячний строк з моменту подання відповідної заяви.

Якщо задовольнити вимогу покупця про заміну товару у встановлені строки неможливо, покупець на свій вибір має право пред'явити продавцеві або виготовлювачу інші вимоги відповідно до статті 708 цього Кодексу.

3. Вимога покупця про безоплатне усунення недоліків товару підлягає задоволенню продавцем або виготовлювачем протягом чотирнадцяти днів або, за домовленістю сторін, в інший строк. На вимогу покупця на час ремонту йому має бути наданий у користування аналогічний товар, незалежно від моделі, з доставкою.

4. У разі усунення недоліків товару шляхом заміни комплектуючого виробу або складової частини товару, на які встановлено гарантійні строки, гарантійний строк на новий комплектуючий виріб або складову частину обчислюється від дня видачі покупцеві товару після усунення недоліків.

5. За кожний день прострочення продавцем або виготовлювачем усунення недоліків товару і невиконання вимоги про надання в користування аналогічного товару на час усунення недоліків продавець сплачує покупцеві неустойку в розмірі одного відсотка вартості товару.

Стаття 710. Відшкодування різниці в ціні у разі заміни товару, зменшення ціни і повернення товару неналежної якості¹. У разі заміни товару з недоліками на товар належної якості продавець не має права вимагати відшкодування різниці між ціною товару, встановленою договором купівлі-

---

продажу, і ціною товару, яка існує на момент заміни товару або постановлення судом рішення про заміну товару.

2. У разі заміни товару неналежної якості на аналогічний, але інший за розміром, фасоном, сортом тощо товар належної якості відшкодуванню підлягає різниця між ціною заміненого товару і ціною товару належної якості, що діють на момент заміни товару або постановлення судом рішення про заміну товару.

3. У разі пред'явлення вимоги про відповідне зменшення ціни товару для розрахунку береться ціна товару на момент пред'явлення вимоги про зменшення ціни, а якщо вимогу покупця добровільно не задоволено продавцем, - на момент постановлення судом рішення про відповідне зменшення ціни товару.

4. У разі відмови покупця від договору та повернення продавцю товару неналежної якості покупець має право вимагати відшкодування різниці між ціною товару, встановленою договором, і ціною відповідного товару на момент добровільного задоволення його вимоги, а якщо вимогу добровільно не задоволено продавцем, - на момент постановлення судом рішення.

5. Якщо на час виконання рішення суду про відшкодування різниці в ціні у разі заміни товару, зменшення ціни або повернення товару неналежної якості підвищилися ціни на цей товар, покупець із цих підстав може заявити додаткові вимоги до продавця.

Стаття 711. Відповідальність за шкоду, завдану внаслідок недоліків товару. Шкода, завдана майну покупця, та шкода, завдана каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю у зв'язку з придбанням товару, що має недолік, відшкодовується відповідно до положень глави 82 цього Кодексу.

Кодекс України про адміністративні правопорушення

(ст.ст. 155 – 162-3)

(Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР) 1984, додаток до № 51, ст.1122)

Стаття 155. Порухення правил торгівлі і надання послуг працівниками торгівлі, громадського харчування та сфери послуг, громадянами, які займаються підприємницькою діяльністю

Порухення правил торгівлі, виконання робіт і надання послуг працівниками торгівлі, громадського харчування та сфери послуг, громадянами, які займаються підприємницькою діяльністю, -

тягне за собою накладення штрафу від одного до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Продаж товарів зі складів, баз, підсобних приміщень підприємств (організацій) державної торгівлі (громадського харчування, сфери послуг) і споживчої кооперації на порушення встановлених правил, а так само приховування товарів від покупців, вчинене працівниками підприємств (організацій) державної торгівлі (громадського харчування та сфери послуг) і споживчої кооперації, які не є посадовими особами, -

тягне за собою накладення штрафу від одного до чотирнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Дії, передбачені частинами першою та другою цієї статті, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення, -

тягнуть за собою накладення штрафу від п'яти до двадцяти семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

{Стаття 155 із змінами, внесеними згідно з Указами ПВР № 7445-11 від 27.04.89, № 8918-11 від 07.03.90, № 1255-12 від 25.06.91; Законами № 3683-12 від 15.12.93, № 55/97-ВР від 07.02.97}

Стаття 155¹. Порухення порядку проведення розрахунків

Порухення встановленого законом порядку проведення розрахунків у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг -

тягне за собою накладення штрафу на осіб, які здійснюють розрахункові операції, від двох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб - від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення,

-

тягнуть за собою накладення штрафу на осіб, які здійснюють розрахункові операції, від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб - від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Порухення встановленого законом порядку проведення розрахунків при здійсненні операцій з купівлі-продажу іноземної валюти -

тягне за собою накладення штрафу на осіб, які здійснюють операції з купівлі-продажу іноземної валюти, від трьох до шести неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб уповноважених банків або суб'єктів підприємницької діяльності, які здійснюють свою діяльність на підставі агентських угод з уповноваженими банками з операцій купівлі-продажу іноземної валюти, - від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Дії, передбачені частиною третьою цієї статті, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення,

-

тягнуть за собою накладення штрафу на осіб, які здійснюють операції з купівлі-продажу іноземної валюти, від шести до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб

уповноважених банків або суб'єктів підприємницької діяльності, які здійснюють свою діяльність на підставі агентських угод з уповноваженими банками з операцій купівлі-продажу іноземної валюти, - від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

{Кодекс доповнено статтею 155¹ згідно із Законом № 23/97-ВР від 23.01.97, в редакції Закону № 548-IV від 20.02.2003}

Стаття 155². Обман покупця чи замовника

Обмірювання, обважування, обраховування, перевищення встановлених цін і тарифів або інший обман покупця чи замовника працівниками торгівлі, громадського харчування і сфери послуг та громадянами - суб'єктами підприємницької діяльності під час реалізації товарів, виконання робіт, надання послуг -

тягне за собою накладення штрафу від двох до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за таке саме правопорушення, або вчинені у великих розмірах, -

тягнуть за собою накладення штрафу від двадцяти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Примітка. Обманом покупців чи замовників у великих розмірах слід вважати обман, що спричинив громадянину матеріальну шкоду у сумі, що перевищує три неоподатковуваних мінімуми доходів громадян.

{Кодекс доповнено статтею 155² згідно із Законом № 2443-III від 24.05.2001 - набирає чинності 01.09.2001 року; в редакції Закону № 4025-VI від 15.11.2011}

Стаття 156. Порушення правил торгівлі пивом, алкогольними, слабоалкогольними напоями і тютюновими виробами

Роздрібна або оптова, включаючи імпорт або експорт, торгівля спиртом етиловим, коньячним або плодовим або роздрібна торгівля алкогольними напоями чи тютюновими виробами без наявності ліцензії (якщо необхідність одержання такої ліцензії встановлена законом) або без марок акцизного податку чи з підробленими марками цього податку -

тягне за собою накладення штрафу від двохсот до шестисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією предметів торгівлі та виручки, одержаної від продажу предметів торгівлі.

Порушення працівником підприємства (організації) торгівлі або громадського харчування правил торгівлі пивом (крім безалкогольного), алкогольними, слабоалкогольними напоями і тютюновими виробами, а саме: торгівля пивом (крім безалкогольного), алкогольними, слабоалкогольними напоями або тютюновими виробами в приміщеннях або на територіях, заборонених законом, або в інших місцях, визначених рішенням відповідного органу місцевого самоврядування, як таких, де роздрібна торгівля пивом (крім безалкогольного), алкогольними, слабоалкогольними напоями або тютюновими виробами заборонена, а так само торгівля пивом (крім безалкогольного), алкогольними, слабоалкогольними напоями або тютюновими виробами через торгові автомати чи неповнолітніми особами, а також продаж пива (крім безалкогольного), алкогольних, слабоалкогольних напоїв або тютюнових виробів особі, яка не досягла 18 років, або продаж тютюнових виробів в упаковках, що містять менш як 20 сигарет або цигарок, чи поштучно (крім сигар), або торгівля пивом (крім безалкогольного), алкогольними, слабоалкогольними напоями, винами столовими у заборонений рішенням відповідного органу місцевого самоврядування час доби, -

тягне за собою накладення штрафу від ста до чотирьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Торгівля пивом (крім безалкогольного), алкогольними, слабоалкогольними напоями або тютюновими виробами з рук, -

тягне за собою накладення штрафу від двохсот до шестисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією предметів торгівлі та виручки, одержаної від продажу предметів торгівлі.

Дії, передбачені частиною першою чи третьою цієї статті, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення, -

тягнуть за собою накладення штрафу від шестисот до однієї тисячі двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією предметів торгівлі.

{Стаття 156 із змінами, внесеними згідно з Указом ПВР № 316-11 від 29.05.85, № 8918-11 від 07.03.90; Законами № 3683-12 від 15.12.93, № 55/97-ВР від 07.02.97; в редакції Законів № 1685-III від 20.04.2000, № 2899-IV від 22.09.2005; із змінами, внесеними згідно із Законами № 1512-VI від 11.06.2009, № 1824-VI від 21.01.2010, № 2376-VIII від 22.03.2018, № 2628-VIII від 23.11.2018}

Стаття 156¹. Порушення законодавства про захист прав споживачів

Відмова працівників торгівлі, громадського харчування та сфери послуг і громадян, які займаються підприємницькою діяльністю в цих галузях, у наданні громадянам-споживачам необхідної, доступної, достовірної та своєчасної інформації про товари (роботи, послуги), їх кількість, якість, асортимент, а також про їх виробника (виконавця, продавця), у навчанні безпечного та правильного їх використання, а так само обмеження прав громадян-споживачів на перевірку якості, комплектності, ваги та ціни придбаних товарів -

тягнуть за собою накладення штрафу від одного до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Відмова особами, зазначеними у частині першій цієї статті, громадянину-споживачу в реалізації його права в разі придбання ним товару неналежної якості -

тягне за собою накладення штрафу від одного до вісімнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Надання виробниками або особами, зазначеними у частині першій цієї статті, недостовірної інформації про продукцію, в разі якщо ця інформація не зашкодила життю, здоров'ю та майну споживача, -

тягне за собою накладення штрафу від десяти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

У разі бездіяльності осіб, передбачених частиною третьою цієї статті, щодо приведення недостовірної інформації про весь товар до відповідності або повторне надання недостовірної інформації про товар протягом року з моменту стягнення -

тягне за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

{Кодекс доповнено статтею 156¹ згідно із Законом № 3683-12 від 15.12.93, в редакції Закону № 23/97-ВР від 23.01.97, із змінами, внесеними згідно із Законами № 55/97-ВР від 07.02.97, № 1253-IV від 18.11.2003, № 1779-VI від 17.12.2009}

Стаття 156². Порухення встановленого порядку промислової переробки, зберігання, транспортування або знищення конфіскованих спирту, алкогольних напоїв чи тютюнових виробів

Порухення встановленого порядку промислової переробки, зберігання, транспортування або знищення конфіскованих спирту етилового, коньячного та плодового, алкогольних напоїв чи тютюнових виробів -

тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від однієї тисячі до двох тисяч чотирьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

{Кодекс доповнено статтею 156² згідно із Законом № 1685-III від 20.04.2000; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018}

Стаття 156³. Порухення встановлених законодавством вимог щодо заборони реклами та спонсорства тютюнових виробів

Реклама, а так само будь-яка інша діяльність з рекламування тютюнових виробів, знаків для товарів і послуг, інших об'єктів права інтелектуальної власності, під якими випускаються тютюнові вироби, з порушенням вимог чинного законодавства про рекламу -

тягне за собою накладення штрафу на громадян від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб рекламодавця та/або розповсюджувача реклами - від ста до двохсот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Реклама будь-яких товарів або послуг (крім реклами тютюнових виробів), що містить зображення тютюнових виробів або процесу паління тютюнових виробів, -

тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб рекламодавця та/або розповсюджувача реклами від ста до двохсот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Спонсорування будь-яких заходів з використанням знаків для товарів і послуг, інших об'єктів права інтелектуальної власності, під якими випускаються тютюнові вироби, з порушенням вимог чинного законодавства про рекламу -

тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб рекламодавця та/або розповсюджувача реклами від ста до двохсот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Дії, передбачені частинами першою, другою або третьою цієї статті, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення, -

тягнуть за собою накладення штрафу на громадян від п'ятнадцяти до двадцяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових

осіб рекламодавця та/або розповсюджувача реклами від двохсот до трьохсот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

{Кодекс доповнено статтею 156³ згідно із Законом № 3778-VI від 22.09.2011}

{Статтю 157 виключено на підставі Закону № 2635-IV від 02.06.2005}

{Статтю 158 виключено на підставі Закону № 2342-III від 05.04.2001}

Стаття 159. Порухення правил торгівлі на ринках

Порухення правил торгівлі на ринках -

тягне за собою попередження або накладення штрафу на громадян від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і попередження або накладення штрафу на посадових осіб - від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

{Стаття 159 із змінами, внесеними згідно із Законами № 55/97-ВР від 07.02.97, № 2342-III від 05.04.2001}

Стаття 160. Торгівля з рук у невстановлених місцях

Торгівля в містах з рук на вулицях, площах, у дворах, під'їздах, скверах та в інших невстановлених місцях -

тягне за собою накладення штрафу від одного до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією предметів торгівлі або без такої.

Торгівля з рук у невстановлених місцях промисловими товарами - тягне за собою накладення штрафу від шести до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією предметів торгівлі.

{Стаття 160 із змінами, внесеними згідно з Указами ПВР № 7445-11 від 27.04.89, № 1255-12 від 25.06.91, Законом № 55/97-ВР від 07.02.97}

{Статтю 160¹ виключено на підставі Закону № 2342-III від 05.04.2001}

{Статтю 160² виключено на підставі Закону № 4025-VI від 15.11.2011}

{Статтю 160³ виключено на підставі Закону № 179/94-ВР від 22.09.94}

{Статтю 160⁴ виключено на підставі Закону № 2342-III від 05.04.2001}

Стаття 161. Незаконний відпуск або придбання бензину чи інших паливно-мастильних матеріалів

Незаконний відпуск або придбання бензину чи інших паливно-мастильних матеріалів, що належать державним або громадським підприємствам, установам і організаціям, при відсутності ознак розкрадання - тягне за собою накладення штрафу від чотирьох до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

{Стаття 161 із змінами, внесеними згідно із Законом № 55/97-ВР від 07.02.97}

Стаття 162. Порухення правил про валютні операції

Незаконні скуповування, продаж, обмін, використання валютних цінностей як засобу платежу або як застави -

тягнуть за собою попередження або накладення штрафу від п'ятисот до однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією валютних цінностей.

{Стаття 162 із змінами, внесеними згідно з Указом ПВР № 4134-11 від 12.06.87; Законами № 2468-12 від 17.06.92, № 3890-12 від 28.01.94, № 55/97-ВР від 07.02.97; в редакції Закону № 1744-III від 18.05.2000; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2473-VIII від 21.06.2018}

Стаття 162¹. Порухення порядку здійснення валютних операцій

Порухення порядку здійснення валютних операцій -

тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб юридичних осіб (крім уповноважених установ), громадян - суб'єктів підприємницької

діяльності від однієї тисячі до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Примітка. Термін "уповноважені установи" вживається у значенні, визначеному Законом України "Про валюту і валютні операції";

{Кодекс доповнено статтею 162¹ згідно із Законом № 4025-VI від 15.11.2011; в редакції Закону № 2473-VIII від 21.06.2018}

{Статтю 162² виключено на підставі Закону № 2473-VIII від 21.06.2018}

Стаття 162³. Порухення правил здачі дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння

Ухилення від передбачених законом обов'язкової здачі на афінаж або обов'язкового продажу видобутих із надр, отриманих із вторинної сировини, піднятих чи знайдених дорогоцінних металів чи дорогоцінного каміння, якщо це діяння вчинене у великому розмірі, а також ухилення від обов'язкової здачі на афінаж або для обов'язкового продажу скуплених дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння, ювелірних чи побутових виробів з них або лому таких виробів -

тягне за собою накладення штрафу від п'ятисот до однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Примітка. Порухення правил здачі дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння визнається здійсненим у великому розмірі, якщо вартість зазначених у цій статті предметів, незданих або непроданих, перевищує п'ятсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

{Кодекс доповнено статтею 162³ згідно із Законом № 4025-VI від 15.11.2011}

3. ЗАКОНИ УКРАЇНИ

ЗАКОН УКРАЇНИ «Про захист прав споживачів»

(Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР), 1991, № 30, ст.379)

{Вводиться в дію Постановою ВР № 1024-ХІІ від 12.05.91, ВВР, 1991, № 30, ст.380}

{В редакції Закону № 3682-ХІІ від 15.12.93, ВВР, 1994, № 1, ст. 1}

Цей Закон регулює відносини між споживачами товарів, робіт і послуг та виробниками і продавцями товарів, виконавцями робіт і надавачами послуг різних форм власності, встановлює права споживачів, а також визначає механізм їх захисту та основи реалізації державної політики у сфері захисту прав споживачів.

Розділ І

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Визначення термінів

У цьому Законі терміни вживаються в такому значенні:

1) безпека продукції - відсутність будь-якого ризику для життя, здоров'я, майна споживача і навколишнього природного середовища при звичайних умовах використання, зберігання, транспортування, виготовлення і утилізації продукції;

2) введення продукції в обіг - дії суб'єкта господарювання, спрямовані на виготовлення або ввезення на митну територію України продукції з подальшою самостійною або опосередкованою реалізацією на території України;

3) виконавець - суб'єкт господарювання, який виконує роботи або надає послуги;

4) виробник - суб'єкт господарювання, який: виробляє товар або заявляє про себе як про виробника товару чи про виготовлення такого товару на замовлення, розміщуючи на товарі та/або на упаковці чи супровідних

документах, що разом з товаром передаються споживачеві, своє найменування (ім'я), торговельну марку або інший елемент, який ідентифікує такого суб'єкта господарювання; або імпортує товар;

5) гарантійний строк - строк, протягом якого виробник (продавець, виконавець або будь-яка третя особа) бере на себе зобов'язання про здійснення безоплатного ремонту або заміни відповідної продукції у зв'язку з введенням її в обіг;

6) офісне приміщення - будь-яке приміщення (будівля тощо), в якому знаходиться суб'єкт господарювання або його філія, або його структурний підрозділ, або представництво;

7) договір - усний чи письмовий правочин між споживачем і продавцем (виконавцем) про якість, терміни, ціну та інші умови, за яких реалізується продукція. Підтвердження вчинення усного правочину оформляється квитанцією, товарним чи касовим чеком, квитком, талоном або іншими документами (далі - розрахунковий документ);

8) договір, укладений на відстані, - договір, укладений продавцем (виконавцем) із споживачем за допомогою засобів дистанційного зв'язку;

9) договір, укладений поза торговельними або офісними приміщеннями, - договір, укладений із споживачем особисто в місці, іншому ніж торговельні або офісні приміщення продавця;

10) електронне повідомлення - інформація, надана споживачу через телекомунікаційні мережі, яка може бути у будь-який спосіб відтворена або збережена споживачем в електронному вигляді;

11) засоби дистанційного зв'язку - телекомунікаційні мережі, поштовий зв'язок, телебачення, інформаційні мережі, зокрема Інтернет, які можуть використовуватися для укладення договорів на відстані;

12) істотний недолік - недолік, який робить неможливим чи недопустимим використання товару відповідно до його цільового призначення, виник з вини виробника (продавця, виконавця), після його усунення

проявляється знову з незалежних від споживача причин і при цьому наділений хоча б однією з нижченаведених ознак:

а) він взагалі не може бути усунутий;

б) його усунення потребує понад чотирнадцять календарних днів;

в) він робить товар суттєво іншим, ніж передбачено договором;

13) належна якість товару, роботи або послуги - властивість продукції, яка відповідає вимогам, встановленим для цієї категорії продукції у нормативно-правових актах і нормативних документах, та умовам договору із споживачем;

14) нечесна підприємницька практика - будь-яка підприємницька діяльність або бездіяльність, що суперечить правилам, торговим та іншим чесним звичаям та впливає або може вплинути на економічну поведінку споживача щодо продукції;

15) недолік - будь-яка невідповідність продукції вимогам нормативно-правових актів і нормативних документів, умовам договорів або вимогам, що пред'являються до неї, а також інформації про продукцію, наданій виробником (виконавцем, продавцем);

16) нормативний документ - цей термін застосовується у значенні, визначеному Законом України "Про стандартизацію";

17) послуга - діяльність виконавця з надання (передачі) споживачеві певного визначеного договором матеріального чи нематеріального блага, що здійснюється за індивідуальним замовленням споживача для задоволення його особистих потреб;

18) продавець - суб'єкт господарювання, який згідно з договором реалізує споживачеві товари або пропонує їх до реалізації;

19) продукція - будь-які виріб (товар), робота чи послуга, що виготовляються, виконуються чи надаються для задоволення суспільних потреб;

20) реалізація - діяльність суб'єктів господарювання з продажу товарів (робіт, послуг);

21) робота - діяльність виконавця, результатом якої є виготовлення товару або зміна його властивостей за індивідуальним замовленням споживача для задоволення його особистих потреб;

22) споживач - фізична особа, яка придбаває, замовляє, використовує або має намір придбати чи замовити продукцію для особистих потреб, безпосередньо не пов'язаних з підприємницькою діяльністю або виконанням обов'язків найманого працівника;

{Пункт 23 частини першої статті 1 виключено на підставі Закону № 1734-VIII від 15.11.2016}

24) строк (термін) придатності - строк (термін), визначений нормативно-правовими актами, нормативними документами, умовами договору, протягом якого у разі додержання відповідних умов зберігання та/або експлуатації чи споживання продукції її якісні показники і показники безпеки повинні відповідати вимогам нормативно-правових актів, нормативних документів та умовам договору;

25) строк служби - календарний строк використання продукції за призначенням, починаючи від введення в обіг чи після ремонту, протягом якого виробник (виконавець) гарантує її безпеку та несе відповідальність за істотні недоліки, що виникли з його вини;

25⁻¹) технічно складні побутові товари - непродовольчі товари широкого вжитку (прилади, машини, устаткування та інші), які складаються з вузлів, блоків, комплектуючих виробів, відповідають вимогам нормативних документів, мають технічні характеристики, супроводжуються експлуатаційними документами і на які встановлено гарантійний строк;

26) торговельне приміщення - майновий комплекс, який займає окрему споруду (офісне приміщення) або який розміщено у спеціально призначеній та

обладнаній для торгівлі споруді, де суб'єкт господарювання здійснює діяльність з реалізації товару;

27) фальсифікована продукція - продукція, виготовлена з порушенням технології або неправомірним використанням знака для товарів та послуг, чи копіюванням форми, упаковки, зовнішнього оформлення, а так само неправомірним відтворенням товару іншої особи.

Терміни "харчовий продукт", "непридатний харчовий продукт" вживаються у значенні, наведеному в Законі України "Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів".

Термін "лікарські засоби" вживається в цьому Законі у значенні, наведеному в Законі України "Про лікарські засоби".

Термін "вироби медичного призначення" вживається в цьому Законі у значенні, наведеному в Законі України "Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг".

Стаття 1¹. Сфера дії цього Закону

1. Цей Закон регулює відносини між споживачами товарів (крім харчових продуктів, якщо інше прямо не встановлено цим Законом), робіт і послуг та виробниками і продавцями товарів, виконавцями робіт і надавачами послуг.

Стаття 2. Законодавство про захист прав споживачів

1. Законодавство про захист прав споживачів складається з цього Закону, Цивільного кодексу України, Господарського кодексу України та інших нормативно-правових актів, що містять положення про захист прав споживачів.

Стаття 3. Міжнародні договори

1. Якщо міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлено інші правила, ніж передбачені законодавством України про захист прав споживачів, застосовуються правила міжнародного договору.

Розділ II ПРАВА СПОЖИВАЧІВ ТА ЇХ ЗАХИСТ

Стаття 4. Права та обов'язки споживачів

1. Споживачі під час придбання, замовлення або використання продукції, яка реалізується на території України, для задоволення своїх особистих потреб мають право на:

1) захист своїх прав державою;

2) належну якість продукції та обслуговування;

3) безпеку продукції;

4) необхідну, доступну, достовірну та своєчасну інформацію про продукцію, її кількість, якість, асортимент, а також про її виробника (виконавця, продавця);

5) відшкодування майнової та моральної шкоди, завданої внаслідок недоліків продукції (дефекту в продукції), відповідно до закону;

6) звернення до суду та інших уповноважених державних органів за захистом порушених прав;

7) об'єднання в громадські організації споживачів (об'єднання споживачів).

2. Споживачі також мають інші права, встановлені законодавством про захист прав споживачів.

3. Споживачі зобов'язані:

1) перед початком експлуатації товару уважно ознайомитися з правилами експлуатації, викладеними в наданій виробником (продавцем, виконавцем) документації на товар;

2) в разі необхідності роз'яснення умов та правил використання товару - до початку використання товару звернутися за роз'ясненнями до продавця (виробника, виконавця) або до іншої вказаної в експлуатаційній документації особи, що виконує їх функції;

3) користуватися товаром згідно з його цільовим призначенням та дотримуватися умов (вимог, норм, правил), встановлених виробником товару (виконавцем) в експлуатаційній документації;

4) з метою запобігання негативним для споживача наслідкам використання товару - застосовувати передбачені виробником в товарі засоби безпеки з дотриманням передбачених експлуатаційною документацією спеціальних правил, а в разі відсутності таких правил в документації - дотримуватися звичайних розумних заходів безпеки, встановлених для товарів такого роду.

Стаття 5. Захист прав споживачів

1. Держава забезпечує споживачам захист їх прав, надає можливість вільного вибору продукції, здобуття знань і кваліфікації, необхідних для прийняття самостійних рішень під час придбання та використання продукції відповідно до їх потреб, і гарантує придбання або одержання продукції іншими законними способами в обсязі, що забезпечує рівень споживання, достатній для підтримання здоров'я і життєдіяльності.

2. Держава створює умови для здобуття споживачами потрібних знань з питань реалізації їх прав.

3. Захист прав споживачів здійснюють центральний орган виконавчої влади, що формує та забезпечує реалізацію державної політики у сфері захисту прав споживачів, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного контролю за додержанням законодавства про захист прав споживачів, місцеві державні адміністрації, інші органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування згідно із законом, а також суди.

Захист прав споживачів у сфері безпечності та якості харчових продуктів, інформування про їх властивості, у тому числі маркування, здійснює центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері безпечності та якості харчових продуктів.

Стаття 6. Право споживача на належну якість продукції

1. Продавець (виробник, виконавець) зобов'язаний передати споживачеві продукцію належної якості, а також надати інформацію про цю продукцію.

2. Продавець (виробник, виконавець) на вимогу споживача зобов'язаний надати йому документи, які підтверджують належну якість продукції.

3. Вимоги до продукції щодо її безпеки для життя, здоров'я і майна споживачів, а також навколишнього природного середовища встановлюються нормативно-правовими актами, в тому числі технічними регламентами.

{Абзац другий частини третьої статті 6 виключено на підставі Закону № 124-VIII від 15.01.2015}

{Абзац третій частини третьої статті 6 виключено на підставі Закону № 124-VIII від 15.01.2015}

4. Забороняється введення в обіг фальсифікованої продукції.

5. Виробник (виконавець) зобов'язаний забезпечити використання продукції за призначенням протягом строку її служби, передбаченого нормативним документом або встановленого ним за домовленістю із споживачем, а в разі відсутності такого строку - протягом десяти років.

Виробник (виконавець) зобов'язаний забезпечити технічне обслуговування та гарантійний ремонт продукції, а також її випуск і поставку для підприємств, що здійснюють технічне обслуговування та ремонт, у необхідному обсязі та асортименті запасних частин протягом усього строку її виробництва, а після зняття з виробництва - протягом строку служби, в разі відсутності такого строку - протягом десяти років.

Перелік груп технічно складних побутових товарів, що підлягають гарантійному ремонту (обслуговуванню) або гарантійній заміні, встановлюється Кабінетом Міністрів України.

6. Реалізація інтересів споживачів у встановленні вимог до належної якості продукції забезпечується правом участі споживачів та їх об'єднань у розробленні нормативних документів згідно із законодавством.

Стаття 7. Гарантійні зобов'язання

1. Виробник (виконавець) забезпечує належну роботу (застосування, використання) продукції, в тому числі комплектуючих виробів, протягом гарантійного строку, встановленого нормативно-правовими актами, нормативними документами чи договором.

Гарантійний строк на комплектуючі вироби повинен бути не менший, ніж гарантійний строк на основний виріб, якщо інше не передбачено нормативно-правовими актами, нормативними документами чи договором.

2. Гарантійний строк зазначається в паспорті на продукцію або будь-якому іншому документі, що додається до продукції.

Гарантійні зобов'язання у будь-якому випадку включають також будь-які зобов'язання виробника (виконавця) або продавця, передбачені рекламою.

3. Для продукції, споживчі властивості якої можуть з часом погіршуватися і становити небезпеку для життя, здоров'я, майна споживачів і навколишнього природного середовища, встановлюється строк придатності, який зазначається на етикетках, упаковці або в інших документах, що додаються до неї при продажу, і який вважається гарантійним строком.

Строк придатності обчислюється починаючи від дати виготовлення, яка також зазначається на етикетці або в інших документах, і визначається або часом, протягом якого товар є придатним для використання, або датою, до настання якої товар є придатним для використання.

Продаж товарів, на яких строк придатності не зазначено або зазначено з порушенням вимог нормативних документів, а також товарів, строк придатності яких минув, забороняється.

На сезонні товари (одяг, хутряні та інші вироби) гарантійний строк обчислюється з початку відповідного сезону, що встановлюється Кабінетом Міністрів України.

4. У разі продажу товарів за зразками, поштою, а також у випадках, коли час укладення договору купівлі-продажу і час передачі товару споживачеві не збігаються, гарантійний строк обчислюється починаючи від дня передачі

товару споживачеві, а якщо товар потребує спеціальної установки (підключення) чи складення - від дня їх здійснення, а якщо день передачі, установки (підключення) чи складення товару, а також передачі нерухомого майна встановити неможливо або якщо майно перебувало у споживача до укладення договору купівлі-продажу, - від дня укладення договору купівлі-продажу.

5. Стосовно продукції, на яку гарантійні строки або строк придатності не встановлено, споживач має право пред'явити продавцю (виробнику, виконавцю) відповідні вимоги, якщо недоліки було виявлено протягом двох років, а стосовно об'єкта будівництва - не пізніше десяти років від дня передачі їх споживачеві.

6. При виконанні гарантійного ремонту гарантійний строк збільшується на час перебування продукції в ремонті.

Зазначений час обчислюється від дня, коли споживач звернувся з вимогою про усунення недоліків.

7. При обміні товару його гарантійний строк обчислюється заново від дня обміну.

8. Гарантійне зобов'язання припиняється на загальних підставах, передбачених Цивільним кодексом України.

9. Гарантійне зобов'язання не припиняється у разі неможливості виконання такого зобов'язання з причини відсутності необхідних для його виконання матеріалів, комплектуючих або запасних частин.

Стаття 8. Права споживача у разі придбання ним товару неналежної якості

1. У разі виявлення протягом встановленого гарантійного строку недоліків споживач, в порядку та у строки, що встановлені законодавством, має право вимагати:

- 1) пропорційного зменшення ціни;
- 2) безоплатного усунення недоліків товару в розумний строк;

3) відшкодування витрат на усунення недоліків товару.

У разі виявлення протягом встановленого гарантійного строку істотних недоліків, які виникли з вини виробника товару (продавця, виконавця), або фальсифікації товару, підтверджених за необхідності висновком експертизи, споживач, в порядку та у строки, що встановлені законодавством і на підставі обов'язкових для сторін правил чи договору, має право за своїм вибором вимагати від продавця або виробника:

1) розірвання договору та повернення сплаченої за товар грошової суми;

2) вимагати заміни товару на такий же товар або на аналогічний, з числа наявних у продавця (виробника), товар.

2. Стосовно непродуктованих товарів, що перебували у використанні та були реалізовані через роздрібні комісійні торговельні підприємства, вимоги споживача, зазначені у частині першій цієї статті, задовольняються за згодою продавця.

Згідно з цією частиною задовольняються вимоги споживача щодо товарів, гарантійний строк на які не закінчився.

3. Вимоги споживача, встановлені частиною першою цієї статті, пред'являються на вибір споживача продавцеві за місцем купівлі товару, виробникові або підприємству, що задовольняє ці вимоги за місцезнаходженням споживача.

Споживач має право пред'явити одну з вимог, передбачених частиною першою цієї статті, а в разі її невиконання заявити іншу вимогу, передбачену частиною першою цієї статті.

Зазначені вимоги за місцезнаходженням споживача задовольняють також створені власником продавця торговельні підприємства та філії, що здійснюють продаж аналогічних придбаним споживачем товарів, або підприємства, на які ці функції покладено на підставі договору. Функції представників підприємств-виробників виконують їх представництва та філії, створені виробниками для

цієї мети, або підприємства, які задовольняють зазначені вимоги на підставі договору з виробником.

4. Продавець і виробник під час продажу (реалізації) товару зобов'язані інформувати споживача про підприємства, що задовольняють вимоги, встановлені частинами першою і третьою цієї статті. За ненадання такої інформації встановлюється відповідальність згідно із статтями 15 і 23 цього Закону.

5. Продавець, виробник (підприємство, що задовольняє вимоги споживача, встановлені частиною першою цієї статті) зобов'язані прийняти товар неналежної якості у споживача і задовольнити його вимоги.

Доставка великогабаритних товарів і товарів вагою понад п'ять кілограмів продавцю, виробнику (підприємству, що задовольняє вимоги споживача, встановлені частиною першою цієї статті) та їх повернення споживачеві здійснюються за рахунок продавця, виробника (підприємства, що задовольняє вимоги споживача, встановлені частиною першою цієї статті).

6. За наявності товару вимога споживача про його заміну підлягає негайному задоволенню, а в разі виникнення потреби в перевірці якості - протягом чотирнадцяти днів або за домовленістю сторін.

У разі відсутності товару вимога споживача про його заміну підлягає задоволенню у двомісячний строк з моменту подання відповідної заяви. Якщо задовольнити вимогу споживача про заміну товару в установленій строк неможливо, споживач вправі на свій вибір пред'явити продавцю, виробнику (підприємству, що виконує їх функції) інші вимоги, передбачені пунктами 1, 3, 4, 5 частини першої цієї статті.

7. Під час заміни товару з недоліками на товар аналогічної марки (моделі, артикулу, модифікації) належної якості, ціна на який змінилася, перерахунок вартості не провадиться.

Під час заміни товару з недоліками на такий же товар іншої марки (моделі, артикулу, модифікації) належної якості перерахунок вартості товару з

недоліками у разі підвищення ціни провадиться виходячи з його вартості на час обміну, а в разі зниження ціни - виходячи з вартості на час купівлі.

При розірванні договору розрахунки із споживачем у разі підвищення ціни на товар провадяться виходячи з його вартості на час пред'явлення відповідної вимоги, а в разі зниження ціни - виходячи з вартості товару на час купівлі. Гроші, сплачені за товар, повертаються споживачеві у день розірвання договору, а в разі неможливості повернути гроші у день розірвання договору - в інший строк за домовленістю сторін, але не пізніше ніж протягом семи днів.

8. У разі придбання споживачем непридатного харчового продукту продавець зобов'язаний замінити його на харчовий продукт, який є придатним до споживання, або повернути споживачеві сплачені ним кошти. Розрахунки із споживачем у такому разі проводяться в порядку, передбаченому абзацом третім частини сьомої цієї статті.

9. При пред'явленні споживачем вимоги про безоплатне усунення недоліків товару вони повинні бути усунуті протягом чотирнадцяти днів з дати його пред'явлення або за згодою сторін в інший строк.

На письмову вимогу споживача на час ремонту йому надається (з доставкою) товар аналогічної марки (моделі, артикулу, модифікації) незалежно від моделі. Для цього продавець, виробник (підприємство, що задовольняє вимоги споживача, встановлені частиною першою цієї статті) зобов'язані створювати (мати) обмінний фонд товарів. Перелік таких товарів визначається Кабінетом Міністрів України.

За кожний день затримки виконання вимоги про надання товару аналогічної марки (моделі, артикулу, модифікації) та за кожний день затримки усунення недоліків понад установлений строк (чотирнадцять днів) споживачеві виплачується неустойка відповідно в розмірі одного відсотка вартості товару.

При усуненні недоліків шляхом заміни комплектуючого виробу або складової частини товару, на які встановлено гарантійні строки, гарантійний

строк на новий комплектуючий виріб і складову частину обчислюється починаючи від дня видачі споживачеві товару після ремонту.

10. Споживач має право пред'явити виробнику (продавцю) вимогу про безоплатне усунення недоліків товару після закінчення гарантійного строку. Ця вимога може бути пред'явлена протягом встановленого строку служби, а якщо такий не встановлено - протягом десяти років, якщо в товарі було виявлено недоліки (істотні недоліки), допущені з вини виробника. Якщо цю вимогу не задоволено у строки, передбачені частиною дев'ятою цієї статті, споживач має право на свій вибір пред'явити виробникові (продавцеві) інші вимоги, відповідно до частини першої цієї статті.

11. Вимоги споживача розглядаються після пред'явлення споживачем розрахункового документа, а щодо товарів, на які встановлено гарантійний строк, - технічного паспорта чи іншого документа, що його замінює, з позначкою про дату продажу. Вимоги споживача щодо лікарських засобів та виробів медичного призначення розглядаються після пред'явлення споживачем розрахункового документа, передбаченого Законом України "Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг", а щодо технічно складних побутових товарів - після пред'явлення розрахункового документа, передбаченого Законом України "Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг", та технічного паспорта чи іншого документа, що його замінює, з позначкою про дату продажу.

Під час продажу товару продавець зобов'язаний видати споживачеві розрахунковий документ встановленої форми, що засвідчує факт купівлі, з позначкою про дату продажу.

У разі втрати споживачем технічного паспорта чи іншого документа, що його замінює, їх відновлення здійснюється у порядку, визначеному законодавством.

12. Виробник зобов'язаний відшкодувати всі збитки продавця (підприємства, що задовольняє вимоги споживача, встановлені частиною першою цієї статті), який розглядає претензію споживача до придбаного товару.

Продавець (виробник) товарів зобов'язаний у місячний строк відшкодувати підприємству, що виконує його функції, збитки, яких воно зазнало у зв'язку із задоволенням вимог споживача, передбачених цією статтею.

13. Вимоги, встановлені частиною першою цієї статті щодо товарів, виготовлених за межами України, задовольняються за рахунок продавця (імпортера).

14. Вимоги споживача, передбачені цією статтею, не підлягають задоволенню, якщо продавець, виробник (підприємство, що задовольняє вимоги споживача, встановлені частиною першою цієї статті) доведуть, що недоліки товару виникли внаслідок порушення споживачем правил користування товаром або його зберігання. Споживач має право брати участь у перевірці якості товару особисто або через свого представника.

Стаття 9. Права споживача при придбанні товару належної якості

1. Споживач має право обміняти непродуктивний товар належної якості на аналогічний у продавця, в якого він був придбаний, якщо товар не задовольнив його за формою, габаритами, фасоном, кольором, розміром або з інших причин не може бути ним використаний за призначенням.

Споживач має право на обмін товару належної якості протягом чотирнадцяти днів, не рахуючи дня купівлі, якщо триваліший строк не оголошений продавцем.

Обмін товару належної якості провадиться, якщо він не використовувався і якщо збережено його товарний вигляд, споживчі властивості, пломби, ярлики, а також розрахунковий документ, виданий споживачеві разом з проданим товаром.

Перелік товарів, що не підлягають обміну (поверненню) з підстав, зазначених у цій статті, затверджується Кабінетом Міністрів України.

2. Якщо на момент обміну аналогічного товару немає у продажу, споживач має право або придбати будь-які інші товари з наявного асортименту з відповідним перерахуванням вартості, або розірвати договір та одержати назад гроші у розмірі вартості повернутого товару, або здійснити обмін товару на аналогічний при першому ж надходженні відповідного товару в продаж. Продавець зобов'язаний у день надходження товару в продаж повідомити про це споживача, який вимагає обміну товару.

3. При розірванні договору купівлі-продажу розрахунки із споживачем провадяться виходячи з вартості товару на час його купівлі. Гроші, сплачені за товар, повертаються споживачеві у день розірвання договору, а в разі неможливості повернути гроші у день розірвання договору - в інший строк за домовленістю сторін, але не пізніше ніж протягом семи днів.

Стаття 10. Права споживача у разі порушення умов договору про виконання робіт (надання послуг)

1. Споживач має право відмовитися від договору про виконання робіт (надання послуг) і вимагати відшкодування збитків, якщо виконавець своєчасно не приступив до виконання зобов'язань за договором або виконує роботу так повільно, що закінчити її у визначений строк стає неможливим.

Якщо значну частину обсягу послуги чи робіт (понад сімдесят відсотків загального обсягу) вже було виконано, споживач має право розірвати договір лише стосовно частини послуги або робіт, що залишилася.

2. Якщо під час виконання робіт (надання послуг) стане очевидним, що їх не буде виконано з вини виконавця згідно з умовами договору, споживач має право призначити виконавцю відповідний строк для усунення недоліків, а в разі невиконання цієї вимоги у визначений строк - розірвати договір і вимагати відшкодування збитків або доручити виправлення недоліків третій особі за рахунок виконавця.

---

3. У разі виявлення недоліків у виконаній роботі (наданій послугі) споживач має право на свій вибір вимагати:

1) безоплатного усунення недоліків у виконаній роботі (наданій послугі) у розумний строк;

2) відповідного зменшення ціни виконаної роботи (наданої послуги);

3) безоплатного виготовлення іншої речі з такого ж матеріалу і такої ж якості чи повторного виконання роботи;

4) відшкодування завданих йому збитків з усуненням недоліків виконаної роботи (наданої послуги) своїми силами чи із залученням третьої особи;

5) реалізації інших прав, що передбачені чинним законодавством на день укладення відповідного договору.

Зазначені вимоги підлягають задоволенню у разі виявлення недоліків під час приймання виконаної роботи (наданої послуги) або під час її виконання (надання), а в разі неможливості виявлення недоліків під час приймання виконаної роботи (наданої послуги) - протягом гарантійного чи іншого строку, встановленого договором, чи протягом двох років з дня прийняття виконаної роботи (наданої послуги) у разі відсутності гарантійного чи іншого строку, встановленого законодавством або договором.

4. За наявності у роботі (послугі) істотних недоліків споживач має право вимагати розірвання договору та відшкодування збитків.

Якщо істотні недоліки було виявлено в роботі (послугі), виконаній з матеріалу споживача, споживач має право вимагати на свій вибір або виконання її з такого ж матеріалу виконавця, або розірвання договору і відшкодування збитків.

Зазначені вимоги можуть бути пред'явлені споживачем протягом строків, передбачених нормативно-правовими актами та нормативними документами, умовами договору, а в разі відсутності таких строків - протягом десяти років.

5. У разі коли виконавець не може виконати (прострочує виконання) роботу (надання послуги) згідно з договором, за кожний день (кожну годину,

якщо тривалість виконання визначено у годинах) прострочення споживачеві сплачується пеня у розмірі трьох відсотків вартості роботи (послуги), якщо інше не передбачено законодавством. У разі коли вартість роботи (послуги) не визначено, виконавець сплачує споживачеві неустойку в розмірі трьох відсотків загальної вартості замовлення.

Сплата виконавцем неустойки (пені), встановленої в разі невиконання, прострочення виконання або іншого неналежного виконання зобов'язання, не звільняє його від виконання зобов'язання в натурі.

6. Виконавець не несе відповідальності за невиконання, прострочення виконання або інше неналежне виконання зобов'язання та недоліки у виконаних роботах або наданих послугах, якщо доведе, що вони виникли з вини самого споживача чи внаслідок дії непереборної сили.

7. Про відступи від умов договору та інші недоліки в роботі (послугі), що не могли бути виявлені при звичайному способі її прийняття, споживач зобов'язаний повідомити виконавцеві не пізніше трьох діб після їх виявлення.

8. Виконавець залежно від характеру і специфіки виконаної роботи (наданої послуги) зобов'язаний видати споживачеві розрахунковий документ, що засвідчує факт виконання роботи (надання послуги).

9. Виконавець зобов'язаний протягом місяця відшкодувати збитки, що виникли у зв'язку з втратою, псуванням чи пошкодженням речі, прийнятої ним від споживача для виконання робіт (надання послуг). Виконавець не звільняється від відповідальності, якщо рівень його наукових і технічних знань не дав змоги виявити особливі властивості речі, прийнятої ним від споживача для виконання робіт (надання послуг).

Якщо виконання робіт (надання послуг) вимагає використання додаткових матеріалів, такі матеріали повинні відповідати вимогам безпеки, встановленим законодавством до таких матеріалів.

10. Виконавець несе відповідальність за шкоду, завдану життю, здоров'ю або майну споживача, що виникла у зв'язку з використанням речей, матеріалів,

обладнання, приладів, інструментів, пристосувань чи інших засобів, необхідних для виконання ним робіт (надання послуг), незалежно від рівня його наукових і технічних знань, що дає змогу виявити їх властивості, згідно із законодавством.

11. Якщо під час виконання робіт (надання послуг) виникає необхідність у додаткових роботах (послугах), що не були передбачені умовами договору, виконавець зобов'язаний одержати від споживача дозвіл на виконання таких робіт (надання послуг).

Будь-які додаткові роботи (послуги), виконані (надані) виконавцем без згоди споживача, не створюють для споживача будь-яких зобов'язань щодо їх оплати.

12. Якщо після укладення договору стане очевидним, що роботи (послуги), зважаючи на їх ціну (вартість) та характеристики або інші обставини, явно не задовольнятимуть інтереси або вимоги споживача, виконавець зобов'язаний негайно повідомити про це споживача.

Виконавець зобов'язаний таким же чином повідомити споживача, якщо вартість робіт (послуг) може істотно зрости, ніж можна було очікувати під час укладення договору.

Споживач має право відмовитися від договору про виконання робіт (надання послуг) без штрафних санкцій з боку виконавця у разі виникнення обставин, передбачених в абзацах першому та другому цієї частини.

13. Вимоги цієї статті не поширюються на виконання робіт з гарантійного ремонту.

Стаття 11. Права споживача в разі придбання ним продукції у кредит

1. Цей Закон застосовується до відносин споживчого кредитування у частині, що не суперечить Закону України "Про споживче кредитування".

Стаття 12. Права споживача в разі укладення договору поза торговельними або офісними приміщеннями

1. Положення цієї статті не застосовуються до договорів, укладених поза торговельними або офісними приміщеннями, і які стосуються:

- 1) договорів споживчого кредиту;
- 2) правочинів з нерухомим майном;
- 3) правочинів з цінними паперами;
- 4) договорів страхування.

2. У разі реалізації продукції поза торговельними або офісними приміщеннями продавець (виконавець) зобов'язаний надати споживачеві документ, який засвідчує факт укладення договору і є підставою для виникнення взаємних прав та обов'язків. Такий документ повинен містити інформацію про:

- 1) дату укладення договору;
- 2) найменування та місцезнаходження продавця (виконавця);
- 3) найменування продукції;
- 4) ціну;
- 5) строк виконання робіт (надання послуг);
- 6) інші істотні умови договору;
- 7) права та обов'язки сторін договору.

У разі ненадання такої інформації суб'єкт господарювання несе відповідальність, встановлену статтями 15 і 23 цього Закону.

3. У разі реалізації продукції поза торговельними або офісними приміщеннями споживач має право розірвати договір за умови повідомлення про це продавця (виконавця) протягом чотирнадцяти днів з дати одержання документа, який засвідчує факт здійснення правочину поза торговельними або офісними приміщеннями чи прийняття продукції або першої поставки такої продукції, за умови, що така продукція є річчю, а прийняття чи поставка продукції відбувається пізніше часу одержання споживачем документа на їх продаж.

4. У разі реалізації продукції поза торговельними або офісними приміщеннями продавець (виконавець) повинен повернути сплачені гроші без затримки не пізніше тридцяти днів з моменту повідомлення споживачем про

розірвання договору. Споживач має право не повертати продукцію або результати роботи чи послуги до моменту повернення йому сплаченої ним суми грошей.

5. У разі розірвання договору, укладеного поза торговельними або офісними приміщеннями, споживач повинен повідомити продавця (виконавця) про місце, де продукція може бути повернена.

Договором може передбачатися, що продукція або результати робіт (послуг), що були надіслані поштою, повинні у разі розірвання договору також бути повернені поштою.

Будь-які витрати, пов'язані з поверненням продукції, покладаються на продавця (виконавця). Продавець (виконавець) повинен відшкодувати витрати споживача у зв'язку з поверненням продукції.

У разі розірвання договору, укладеного поза торговельними або офісними приміщеннями, обов'язок споживача зберігати у себе продукцію припиняється по закінченні шістдесяти днів після її одержання. Якщо продавець (виконавець) не вживає заходів для повернення її собі протягом зазначеного періоду, така продукція переходить у власність споживача без виникнення зобов'язання з оплати її вартості.

6. Якщо споживачеві не було надано документ (електронний документ), який засвідчує факт здійснення правочину поза торговельними або офісними приміщеннями, такий правочин не є підставою для виникнення обов'язків для споживача.

У разі ненадання документа (електронного документа) або підтвердження інформації споживач повідомляє продавця (виконавця) про недійсність договору. Продавець (виконавець) протягом тридцяти днів з моменту одержання такого повідомлення повинен повернути споживачеві одержані кошти та відшкодувати витрати, понесені споживачем у зв'язку з поверненням продукції.

7. Для здійснення права на розірвання договору споживач повинен зберігати одержану продукцію у незміненому стані.

Знищення, пошкодження або псування продукції, що сталося не з вини споживача, не позбавляє споживача права на розірвання договору. Зменшення вартості продукції внаслідок відкриття упаковки, огляду чи перевірки продукції не позбавляє права споживача на розірвання договору.

8. У разі коли продавець (виконавець) або третя особа надала споживачеві кредит на суму коштів за договором, укладеним поза торговельними або офісними приміщеннями, такий кредит втрачає чинність у момент розірвання договору.

9. Якщо всупереч вимогам цієї статті протягом установлених строків продавець (виконавець) не здійснює повернення сплаченої суми грошей за продукцію у разі розірвання договору, споживачеві виплачується неустойка в розмірі одного відсотка вартості продукції за кожний день затримки повернення грошей.

Стаття 13. Право споживача у разі укладення договору на відстані

1. Положення цієї статті не застосовуються до договорів, укладених на відстані, які стосуються:

1) правочинів з нерухомим майном, крім оренди такого майна;

2) правочинів з цінними паперами;

3) фінансових послуг;

4) продажу товарів торговельними автоматами;

5) телекомунікаційних послуг;

6) правочинів, здійснених на аукціоні, якщо участь у ньому можлива і без використання засобів дистанційного зв'язку.

2. Перед укладенням договорів на відстані продавець (виконавець) повинен надати споживачеві інформацію про:

1) найменування продавця (виконавця), його місцезнаходження та порядок прийняття претензії;

- 2) основні характеристики продукції;
- 3) ціну, включаючи плату за доставку, та умови оплати;
- 4) гарантійні зобов'язання та інші послуги, пов'язані з утриманням чи ремонтом продукції;
- 5) інші умови поставки або виконання договору;
- 6) мінімальну тривалість договору, якщо він передбачає періодичні поставки продукції або послуг;
- 7) вартість телекомунікаційних послуг, якщо вона відрізняється від граничного тарифу;
- 8) період прийняття пропозицій;
- 9) порядок розірвання договору.

У разі ненадання такої інформації суб'єкт господарювання несе відповідальність згідно із статтями 15 і 23 цього Закону.

3. Факт надання інформації відповідно до вимог частини другої цієї статті повинен бути підтверджений письмово або за допомогою електронного повідомлення. Інформація, підтверджена таким чином, не може бути змінена продавцем (виконавцем) в односторонньому порядку.

Підтвердження інформації не вимагається, якщо послуга надається засобами дистанційного зв'язку і оплачується через оператора телекомунікаційних послуг.

4. Споживач має право розірвати укладений на відстані договір шляхом повідомлення продавця (виконавця) про це протягом чотирнадцяти днів з моменту підтвердження інформації або з моменту одержання товару чи першої поставки товару.

Якщо відповідно до абзацу другого частини третьої цієї статті підтвердження інформації не вимагається, споживач може розірвати договір протягом чотирнадцяти днів з моменту його укладення.

У разі продажу матеріальних речей їх повернення також свідчить про розірвання договору.

Якщо підтвердження інформації не відповідає вимогам частини третьої цієї статті, строк, протягом якого споживач має право розірвати договір, становить дев'яносто днів з моменту одержання такої інформації, або у разі продажу матеріальних речей - з моменту одержання товару або першої поставки товару. Якщо протягом цього строку підтвердження інформації було виправлене, споживач має право розірвати договір протягом чотирнадцяти днів з моменту одержання виправленого підтвердження.

5. У разі коли інше не передбачено договором, споживач не має права розірвати договір, укладений на відстані, якщо:

1) надання послуги або поставка товару електронними засобами зв'язку за згодою споживача відбулися до закінчення строку розірвання договору, визначеного у частині четвертій цієї статті, про що споживачеві було повідомлено у підтвердженні інформації;

2) ціна товару або послуги залежить від котировок на фінансовому ринку, тобто поза контролем продавця;

3) договір стосується виготовлення або переробки товару на замовлення споживача, тобто якщо товар не може бути проданий іншим особам або може бути проданий лише з істотними фінансовими втратами для продавця (виконавця);

4) споживач відкрив аудіо- чи відеокасету або носій комп'ютерного забезпечення, які постачаються запечатаними;

5) договір стосується доставки періодичних видань;

6) договір стосується лотерей чи інших азартних ігор.

6. Якщо інше не передбачено договором, укладеним на відстані, продавець повинен поставити споживачеві товар протягом прийняттого строку, але не пізніше тридцяти днів з моменту одержання згоди споживача на укладення договору.

У разі неможливості виконання договору через відсутність замовленого товару продавець повинен негайно повідомити про це споживача, але не

пізніше тридцяти днів з моменту одержання згоди споживача на укладення договору.

Продавець може використовувати стандартну умову у договорі про можливість заміни товару в разі його відсутності іншим товаром. Така умова вважатиметься справедливою, якщо:

- 1) інший товар відповідає меті використання замовленого товару;
- 2) має таку ж або кращу якість;
- 3) його ціна не перевищує ціни замовленого товару.

Про наявність такої умови у договорі споживач повинен бути повідомлений перед укладенням договору в порядку, передбаченому частиною другою цієї статті.

7. До договору, укладеного на відстані, застосовуються положення, передбачені частинами п'ятою - дев'ятою статті 12 цього Закону.

Стаття 14. Право споживача на безпеку продукції (товарів, наслідки робіт)

1. Споживач має право на те, щоб продукція за звичайних умов її використання, зберігання і транспортування була безпечною для його життя, здоров'я, навколишнього природного середовища, а також не завдавала шкоди його майну.

{Абзац другий частини першої статті 14 виключено на підставі Закону № 1602-VII від 22.07.2014}

2. На товари (наслідки робіт), використання яких понад визначений строк є небезпечним для життя, здоров'я споживача, навколишнього природного середовища або може заподіяти шкоду майну споживача, встановлюється строк служби (строк придатності). Ці вимоги можуть поширюватись як на виріб у цілому, так і на окремі його частини.

Виробник (виконавець, продавець) повинен попереджати споживача про встановлений строк служби (строк придатності) товару (наслідків роботи) або

його частини, обов'язкові умови його використання та можливі наслідки в разі їх невиконання, а також про необхідні дії після закінчення цього строку.

{Абзац третій частини другої статті 14 виключено на підставі Закону № 1602-VII від 22.07.2014}

3. Якщо для безпечного використання продукції, її зберігання, транспортування та утилізації необхідно додержуватися спеціальних правил, виробник (виконавець) зобов'язаний розробити такі правила та довести їх до продавця або споживача, а продавець - до споживача.

4. Продукція, щодо якої нормативно-правовими актами, в тому числі технічними регламентами, встановлені вимоги стосовно безпеки для життя, здоров'я та майна споживачів і навколишнього природного середовища, повинна вводитися в обіг та реалізовуватися з додержанням зазначених вимог.

5. Виробник (виконавець) зобов'язаний відшкодувати у повному обсязі завдані споживачам збитки, пов'язані з відкликанням продукції.

{Частину шосту статті 14 виключено на підставі Закону № 1602-VII від 22.07.2014}

7. Виробник (виконавець) зобов'язаний інформувати споживача про можливий ризик і про безпечне використання продукції за допомогою прийнятих загальновідомих у міжнародній практиці позначень.

Стаття 15. Право споживача на інформацію про продукцію

1. Споживач має право на одержання необхідної, доступної, достовірної та своєчасної інформації про продукцію, що забезпечує можливість її свідомого і компетентного вибору. Інформація повинна бути надана споживачеві до придбання ним товару чи замовлення роботи (послуги). Інформація про продукцію не вважається рекламою.

Інформація про продукцію повинна містити:

1) назву товару, найменування або відтворення знака для товарів і послуг, за якими вони реалізуються;

{Абзац четвертий частини першої статті 15 виключено на підставі Законів № 1315-VII від 05.06.2014, № 1602-VII від 22.07.2014}

3) дані про основні властивості продукції, номінальну кількість (масу, об'єм тощо), умови використання;

4) відомості про вміст шкідливих для здоров'я речовин, які встановлені нормативно-правовими актами, та застереження щодо застосування окремої продукції, якщо такі застереження встановлені нормативно-правовими актами;

5) позначку про наявність у складі продукції генетично модифікованих організмів;

6) дані про ціну (тариф), умови та правила придбання продукції;

6⁻¹) виробник (продавець) у разі виявлення недостовірної інформації про продукцію (якщо вона не шкодить життю, здоров'ю або майну споживача) протягом тижня вилучає цю продукцію з продажу та приводить інформацію про неї до відповідності;

7) дату виготовлення;

8) відомості про умови зберігання;

9) гарантійні зобов'язання виробника (виконавця);

10) правила та умови ефективного і безпечного використання продукції;

11) строк придатності (строк служби) товару (наслідків роботи), відомості про необхідні дії споживача після їх закінчення, а також про можливі наслідки в разі невиконання цих дій;

12) найменування та місцезнаходження виробника (виконавця, продавця) і підприємства, яке здійснює його функції щодо прийняття претензій від споживача, а також проводить ремонт і технічне обслуговування.

Інформація про послуги, пов'язані з концертною, гастрольно-концертною, конкурсною, фестивальною діяльністю, повинна містити дані про використання чи невикористання виконавцями музичних творів фонограм власного вокального, інструментального, вокально-інструментального виконання музичного твору з музичним супроводом або без нього чи фонограм музичного

супроводу до власного вокального, інструментального, вокально-інструментального виконання музичного твору.

Стосовно продукції, яка підлягає обов'язковій сертифікації в державній системі сертифікації, споживачеві повинна надаватись інформація про її сертифікацію.

Стосовно продукції, яка за певних умов може бути небезпечною для життя, здоров'я споживача та його майна, навколишнього природного середовища, виробник (виконавець, продавець) зобов'язаний довести до відома споживача інформацію про таку продукцію і можливі наслідки її споживання (використання).

Нормативно-правовими актами, в тому числі технічними регламентами, можуть бути встановлені додаткові вимоги до змісту інформації про продукцію.

Інформація споживачеві повинна надаватися згідно із законодавством про мови.

2. Інформація, передбачена частиною першою цієї статті, доводиться до відома споживачів виробником (виконавцем, продавцем) у супровідній документації, що додається до продукції, на етикетці, а також у маркуванні чи іншим способом (у доступній наочній формі), прийнятим для окремих видів продукції або в окремих сферах обслуговування.

Інформація про продукцію може бути розміщена у місцях, де вона реалізується, а також за згодою споживача доводиться до нього за допомогою засобів дистанційного зв'язку.

{Абзац третій частини другої статті 15 виключено на підставі Закону № 1602-VII від 22.07.2014}

3. Продавець (виконавець), який реалізує продукцію, повинен обов'язково зазначати ціну кожної одиниці такої продукції або однієї категорії продукції та ціну однієї стандартної одиниці цієї продукції.

Написи щодо ціни реалізації продукції мають бути чіткими і простими для розуміння.

Ціна продукції повинна включати в себе всі податки та неподаткові обов'язкові платежі, які відповідно до законодавства сплачуються споживачем під час придбання відповідної продукції.

На аукціонних торгах споживачам повинна повідомлятися стартова ціна продажу відповідного товару.

Ціна товару зазначається за одну упаковку такого товару, а якщо товар поставляється без упаковки - за одиницю вимірювання, яка звичайно застосовується до такого товару.

У разі коли за одну ціну пропонується кілька товарів, робіт або послуг чи їх поєднання або якщо продавець (виконавець) надає споживачеві при реалізації однієї продукції право одержати іншу продукцію за зниженою ціною, до споживача доводиться інформація щодо:

1) змісту та вартості пропозиції та у разі пропонування товарів, робіт або послуг за одну ціну - ціни таких товарів, робіт або послуг, взятих окремо;

2) умови прийняття пропозиції, зокрема строку її дії та будь-яких обмежень, включаючи обмеження щодо кількості.

Дія положень цієї частини поширюється також на продукцію, що є харчовим продуктом.

4. Вживання понять "знижка" або "зменшена ціна" або будь-яких інших, аналогічних за значенням, дозволяється лише з дотриманням таких умов:

1) якщо вони застосовуються до продукції, яку безпосередньо реалізує суб'єкт господарювання;

2) якщо такого роду знижка або зменшення ціни застосовується протягом визначеного та обмеженого періоду часу;

3) якщо ціна продукції є нижчою від її звичайної ціни.

Дія положень цієї частини поширюється також на продукцію, що є харчовим продуктом.

---

5. Вживання поняття "розпродаж" або будь-яких інших, аналогічних йому, дозволяється лише з додержанням таких умов:

1) якщо здійснюється розпродаж усіх товарів у межах певного місця або чітко визначеної групи товарів;

2) якщо тривалість розпродажу обмежено в часі;

3) якщо ціни товарів, що підлягають розпродажу, є меншими від їх звичайної ціни.

Дія положень цієї частини поширюється також на продукцію, що є харчовим продуктом.

6. Після публічного повідомлення про початок проведення розпродажу, застосування знижок або зменшення ціни до споживачів повинна доводитися інформація про ціну продукції, що була встановлена до початку проведення відповідного розпродажу, застосування знижок або зменшення ціни, а також ціну цієї ж продукції, встановлену після їх початку.

Дія положень цієї частини поширюється також на продукцію, що є харчовим продуктом.

7. У разі коли надання недоступної, недостовірної, неповної або несвоєчасної інформації про продукцію та про виробника (виконавця, продавця) спричинило:

1) придбання продукції, яка не має потрібних споживачеві властивостей, - споживач має право розірвати договір і вимагати відшкодування завданих йому збитків;

2) неможливість використання придбаної продукції за призначенням - споживач має право вимагати надання у прийнятно короткий, але не більше місяця, строк належної інформації. Якщо інформацію в обумовлений строк не буде надано, споживач має право розірвати договір і вимагати відшкодування збитків;

3) заподіяння шкоди життю, здоров'ю або майну споживача - споживач має право пред'явити продавцю (виробнику, виконавцю) вимоги, передбачені

законом, а також вимагати відшкодування збитків, завданих природним об'єктам, що перебувають у його володінні на праві власності або на інших підставах, передбачених законом чи договором.

8. Збитки, завдані споживачеві недобросовісною рекламою, підлягають відшкодуванню винною особою у повному обсязі.

Продавець не звільняється від відповідальності у разі недержання ним від виробника (імпортера) відповідної інформації про товар.

9. Під час розгляду вимог споживача про відшкодування збитків, завданих недостовірною або неповною інформацією про продукцію чи недобросовісною рекламою, необхідно виходити з припущення, що у споживача немає спеціальних знань про властивості та характеристики продукції, яку він придбаває.

Стаття 16. Відповідальність за шкоду, завдану внаслідок недоліків продукції (дефекту в продукції)

1. Шкода, завдана внаслідок недоліків продукції (дефекту в продукції), відшкодовується відповідно до закону.

Стаття 17. Права споживача у сфері торговельного та інших видів обслуговування

1. За всіма споживачами однаковою мірою визнається право на задоволення їх потреб у сфері торговельного та інших видів обслуговування. Встановлення будь-яких переваг, застосування прямих або непрямих обмежень прав споживачів не допускається, крім випадків, передбачених нормативно-правовими актами.

2. Споживач має право на вільний вибір товарів і послуг у зручний для нього час та на вільне використання електронних платіжних засобів з урахуванням режиму роботи та обов'язкових для продавця (виконавця) форм (видів) розрахунків, установлених законодавством України.

Продавець (виконавець) зобов'язаний всіляко сприяти споживачеві у вільному виборі продукції та форм її оплати.

Забороняється примушувати споживача придбавати продукцію неналежної якості або непотрібного йому асортименту, у будь-який спосіб обмежувати використання ним електронних платіжних засобів, якщо відповідно до законодавства продавець (виконавець) зобов'язаний приймати їх до сплати.

{Частина друга статті 17 в редакції Закону № 5284-VI від 18.09.2012}

3. Продавець (виконавець) зобов'язаний надати споживачеві достовірну і доступну інформацію про найменування, належність та режим роботи свого підприємства.

4. Споживач має право на перевірку якості, безпеки, комплектності, міри, ваги та ціни продукції, що придбавається (замовляється), демонстрацію безпечного та правильного її використання. На вимогу споживача продавець (виконавець) зобов'язаний надати йому контрольно-вимірювальні прилади, документи про якість, безпеку, ціну продукції.

У разі коли під час гарантійного строку необхідно визначити причини втрати якості продукції, продавець (виконавець, виробник) зобов'язаний у триденний строк з дня одержання від споживача письмової згоди організувати проведення експертизи продукції. Експертиза проводиться за рахунок продавця (виконавця, виробника). Якщо у висновках експертизи буде доведено, що недоліки виникли після передачі продукції споживачеві внаслідок порушення ним встановлених правил використання, зберігання чи транспортування або дій третіх осіб, вимоги споживача не підлягають задоволенню, а споживач зобов'язаний відшкодувати продавцю (виконавцю, підприємству, яке виконує його функції) витрати на проведення експертизи. Споживач, продавець (виконавець, виробник) мають право на оскарження висновків експертизи у судовому порядку.

5. У разі порушення прав споживача на підприємствах сфери обслуговування продавець (виробник, виконавець) і працівники цих підприємств несуть відповідальність, встановлену законом.

Стаття 18. Визнання недійсними умов договорів, що обмежують права споживача

1. Продавець (виконавець, виробник) не повинен включати у договори із споживачем умови, які є несправедливими.

2. Умови договору є несправедливими, якщо всупереч принципу добросовісності його наслідком є істотний дисбаланс договірних прав та обов'язків на шкоду споживача.

3. Несправедливими є, зокрема, умови договору про:

1) звільнення або обмеження юридичної відповідальності продавця (виконавця, виробника) у разі смерті або ушкодження здоров'я споживача, спричинених діями чи бездіяльністю продавця (виконавця, виробника);

2) виключення або обмеження прав споживача стосовно продавця (виконавця, виробника) або третьої особи у разі повного або часткового невиконання чи неналежного виконання продавцем (виконавцем, виробником) договірних зобов'язань, включаючи умови про взаємозалік, зобов'язання споживача з оплати та його вимог у разі порушення договору з боку продавця (виконавця, виробника);

3) встановлення жорстких обов'язків споживача, тоді як надання послуги обумовлене лише власним розсудом виконавця;

4) надання можливості продавцю (виконавцю, виробнику) не повертати кошти на оплату, здійснену споживачем, у разі відмови споживача укласти або виконати договір, без встановлення права споживача на одержання відповідної компенсації від продавця (виконавця, виробника) у зв'язку з розірванням або невиконанням ним договору;

5) встановлення вимоги щодо сплати споживачем непропорційно великої суми компенсації (понад п'ятдесят відсотків вартості продукції) у разі невиконання ним зобов'язань за договором;

6) надання продавцю (виконавцю, виробнику) права розірвати договір із споживачем на власний розсуд, якщо споживачеві таке право не надається;

7) надання продавцю (виконавцю, виробнику) права не повертати кошти на оплату ненаданої продукції у разі розірвання договору з ініціативи продавця (виконавця, виробника);

8) надання продавцю (виконавцю, виробнику) права розірвати договір, укладений на невизначений строк із споживачем без повідомлення його про це, крім випадків, установлених законом;

9) установлення невикорданого малого строку для надання споживачем згоди на продовження дії договору, укладеного на визначений строк, з автоматичним продовженням такого договору, якщо споживач не висловить відповідного наміру;

10) установлення обов'язкових для споживача умов, з якими він не мав реальної можливості ознайомитися перед укладенням договору;

11) надання продавцю (виконавцю, виробнику) права в односторонньому порядку змінювати умови договору на власний розсуд або на підставах, не зазначених у договорі;

12) надання продавцю (виконавцю, виробнику) права в односторонньому порядку змінювати характеристики продукції, що є предметом договору;

13) визначення ціни товару на момент його поставки споживачеві або надання продавцю (виконавцю, виробнику) можливості збільшувати ціну без надання споживачеві права розірвати договір у разі збільшення ціни порівняно з тією, що була погоджена на момент укладення договору;

14) надання продавцю (виконавцю, виробнику) права визначати відповідність продукції умовам договору або надання йому виключного права щодо тлумачення договору;

15) обмеження відповідальності продавця (виконавця, виробника) стосовно зобов'язань, прийнятих його агентами, або обумовлення прийняття ним таких зобов'язань додержанням зайвих формальностей;

16) встановлення обов'язку споживача виконати всі зобов'язання, навіть якщо продавець (виконавець, виробник) не виконає своїх;

---

17) надання продавцю (виконавцю, виробнику) права передавати свої права та обов'язки за договором третій особі, якщо це може стати наслідком зменшення гарантій, що виникають за договором для споживача, без його згоди.

4. Перелік несправедливих умов у договорах із споживачами не є вичерпним.

Положення пункту 8 частини третьої цієї статті не застосовується до умови договорів про надання споживчого кредиту, відповідно до якої кредитодавець встановлює право розірвати договір в односторонньому порядку за наявності підстав, визначених законодавством, та за умови негайного повідомлення кожної із сторін про розірвання договору.

Положення пункту 11 частини третьої цієї статті не застосовується до договорів, укладених на невизначений строк, за умови встановлення в таких договорах обов'язковості повідомлення заздалегідь споживача про намір змінити умови договору і надання йому у зв'язку з цим права на розірвання договору.

Положення пункту 13 частини третьої цієї статті не застосовується до положень про індексацію ціни, що відповідають законодавству, якщо умови та метод розрахунку ціни чітко і недвозначно визначено у договорі.

Положення пунктів 8, 11 та 13 частини третьої цієї статті не застосовуються до:

1) операцій із цінними паперами, фінансовими послугами та іншими товарами або послугами, ціна яких залежить від зміни котировок або індексів на біржах чи ставок на фінансових ринках, які не контролюються продавцем;

2) договорів про купівлю/продаж іноземної валюти, дорожніх чеків або про міжнародні грошові перекази, номіновані в іноземній валюті.

5. Якщо положення договору визнано несправедливим, включаючи ціну договору, таке положення може бути змінено або визнано недійсним.

6. У разі коли зміна положення або визнання його недійсним зумовлює зміну інших положень договору, на вимогу споживача:

- 1) такі положення також підлягають зміні; або
- 2) договір може бути визнаним недійсним у цілому.

7. Положення, що було визнане недійсним, вважається таким з моменту укладення договору. Якщо до положення вносяться зміни, такі зміни вважаються чинними з моменту їх внесення.

8. Нечіткі або двозначні положення договорів із споживачами тлумачаться на користь споживача.

9. Якщо в результаті застосування умов договору, що обмежують права споживача, споживачеві завдано збитків, вони повинні відшкодуватися винною особою у повному обсязі.

Споживач має право на відшкодування збитків, завданих йому виробником (виконавцем, продавцем), у зв'язку з використанням останнім переваг свого становища у виробничій чи торговельній діяльності.

Стаття 19. Заборона нечесної підприємницької практики

1. Нечесна підприємницька практика забороняється.

Нечесна підприємницька практика включає:

- 1) вчинення дій, що кваліфікуються законодавством як прояв недобросовісної конкуренції;
- 2) будь-яку діяльність (дії або бездіяльність), що вводить споживача в оману або є агресивною.

2. Якщо підприємницька практика спонукає або може спонукати споживача дати згоду на здійснення правочину, на який в іншому випадку він не погодився б, така практика вводить в оману стосовно:

- 1) основних характеристик продукції, таких як: її наявність, переваги, безпека, склад, методи використання, гарантійне обслуговування, метод і дата виготовлення або надання, поставка, кількість, специфікація, географічне

або інше походження, очікувані результати споживання чи результати та основні характеристики тестів або перевірок товару;

2) будь-яких застережень щодо прямої чи опосередкованої підтримки виробником продавця або продукції;

3) ціни або способу розрахунку ціни чи наявності знижок або інших цінових переваг;

4) потреби у послугах, заміні складових чи ремонті;

5) характеру, атрибутів та прав продавця або його агента, зокрема інформації про його особу та активи, кваліфікацію, статус, наявність ліцензії, афілійованість та права інтелектуальної або промислової власності, його відзнаки та нагороди;

б) права споживача або небезпеки, що йому загрожує.

Підприємницька практика є такою, що вводить в оману, якщо під час пропонування продукції споживачу не надається або надається у нечіткій, незрозумілій або двозначний спосіб інформація, необхідна для здійснення свідомого вибору.

3. Забороняються як такі, що вводять в оману:

1) пропонування для реалізації продукції за визначеною ціною, якщо існують підстави вважати, що продавець або виконавець не зможе надати таку продукцію за такою ціною або у таких обсягах, що можна передбачити з огляду на пропоновану ціну та характеристики продукції;

2) пропонування з метою реалізації однієї продукції до реалізації іншої;

3) відмова від пред'явлення споживачу товару, що пропонується, та прийняття замовлення або ненадання товару протягом розумного строку чи демонстрування дефектного зразка товару;

4) недостовірне повідомлення про наявність обмеженої кількості товарів або з метою спонукання споживачів до прийняття швидкого рішення позбавлення їх достатнього періоду часу для прийняття свідомого рішення;

5) пропонування до вільної реалізації продукції, яка вилучена з обігу або щодо обігу якої існують обмеження;

6) недостовірне твердження, що існуватиме загроза особистій безпеці споживача або його сім'ї, якщо він не придбає чи не замовить продукцію;

7) утворення, експлуатація або сприяння розвитку пірамідальних схем, коли споживач сплачує за можливість одержання компенсації, яка надається за рахунок залучення інших споживачів до такої схеми, а не за рахунок продажу або споживання продукції;

8) використання повідомлення про розпродаж у зв'язку із припиненням суб'єкта господарювання, його структурного підрозділу або припинення відповідного виду господарської діяльності, тоді як це не відповідає дійсності.

Перелік форм підприємницької практики, що вводить в оману, не є вичерпним.

4. Агресивною вважається підприємницька практика, яка фактично містить елементи примусу, докучання або неналежного впливу та істотно впливає чи може вплинути на свободу вибору або поведінку споживача стосовно придбання продукції.

При встановленні того, чи містить підприємницька практика елементи примусу, докучання або неналежного впливу, до уваги береться:

1) час, характер та повторюваність пропозицій щодо придбання продукції;

2) вживання образливих або загрозливих висловів;

3) використання тяжкої для споживача обставини, про яку продавцю або виконавцю було відомо, для впливу на рішення споживача;

4) встановлення обтяжливих або непропорційних позадоговірних перешкод для здійснення споживачем своїх прав за договором, включаючи положення про право споживача розірвати договір або замінити продукцію чи укласти договір з іншим суб'єктом господарювання;

5) загроза здійснити незаконні або неправомірні дії.

5. Як агресивні забороняються такі форми підприємницької практики:

1) створення враження, що споживач не може залишити приміщення продавця (виконавця) без укладення договору або здійснення оплати;

2) здійснення тривалих та/або періодичних візитів до житла споживача, незважаючи на вимогу споживача про припинення таких дій або залишення житла;

3) здійснення постійних телефонних, факсимільних, електронних або інших повідомлень без згоди на це споживача;

4) вимога оплати продукції, поставленої продавцем (виконавцем), якщо споживач не давав прямої та недвозначної згоди на її придбання.

Перелік форм агресивної підприємницької практики не є вичерпним.

6. Правочини, здійснені з використанням нечесної підприємницької практики, є недійсними.

Суб'єкти господарювання, їх працівники несуть відповідальність за нечесну підприємницьку практику згідно із законодавством.

Стаття 20. Правила торговельного, побутового та інших видів обслуговування

1. Правила торговельного, побутового та інших видів обслуговування (виконання робіт, надання послуг) затверджуються Кабінетом Міністрів України. Зазначені правила не можуть суперечити законодавчим актам.

Стаття 21. Порушення прав споживачів

1. Крім інших випадків порушень прав споживачів, які можуть бути встановлені та доведені виходячи з відповідних положень законодавства у сфері захисту прав споживачів, вважається, що для цілей застосування цього Закону та пов'язаного з ним законодавства про захист прав споживачів права споживача вважаються в будь-якому разі порушеними, якщо:

1) при реалізації продукції будь-яким чином порушується право споживача на свободу вибору продукції;

2) при реалізації продукції будь-яким чином порушується свобода волевиявлення споживача та/або висловлене ним волевиявлення;

3) при наданні послуги, від якої споживач не може відмовитись, а одержати може лише в одного виконавця, виконавець нав'язує такі умови одержання послуги, які ставлять споживача у нерівне становище порівняно з іншими споживачами та/або виконавцями, не надають споживачеві однакових гарантій відшкодування шкоди, завданої невиконанням (неналежним виконанням) сторонами умов договору;

4) порушується принцип рівності сторін договору, учасником якого є споживач;

5) будь-яким чином (крім випадків, передбачених законом) обмежується право споживача на одержання необхідної, доступної, достовірної та своєчасної інформації про відповідну продукцію;

6) споживачу реалізовано продукцію, яка є небезпечною, неналежної якості, фальсифікованою;

7) ціну продукції визначено неналежним чином;

8) документи, які підтверджують виконання договору, учасником якого є споживач, своєчасно не передано (надано) споживачу.

Стаття 22. Судовий захист прав споживачів

1. Захист прав споживачів, передбачених законодавством, здійснюється судом.

2. При задоволенні вимог споживача суд одночасно вирішує питання щодо відшкодування моральної (немайнової) шкоди.

3. Споживачі звільняються від сплати судового збору за позовами, що пов'язані з порушенням їх прав.

Стаття 23. Відповідальність за порушення законодавства про захист прав споживачів

1. У разі порушення законодавства про захист прав споживачів суб'єкти господарювання сфери торговельного та інших видів обслуговування несуть відповідальність за:

1) відмову споживачу в реалізації його прав, установлених частиною першою статті 8, частиною першою статті 9 і частиною третьою статті 10 цього Закону, - у десятикратному розмірі вартості продукції виходячи з цін, що діяли на час придбання цієї продукції, але не менше п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

{Пункт 2 частини першої статті 23 виключено на підставі Закону № 124-VIII від 15.01.2015}

3) реалізацію продукції, що підлягає обов'язковій сертифікації в державній системі сертифікації, але у документах, згідно з якими її передано на реалізацію, відсутні реєстраційні номери сертифіката відповідності або свідоцтва про визнання відповідності, - у розмірі п'ятдесяти відсотків вартості одержаної для реалізації партії товару, виконаної роботи, наданої послуги, але не менше десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а у разі, коли відповідно до закону суб'єкт господарської діяльності не веде обов'язковий облік доходів і витрат, - у розмірі десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

4) виготовлення або реалізацію продукції, що не відповідає вимогам нормативно-правових актів стосовно безпеки для життя, здоров'я та майна споживачів і навколишнього природного середовища, - у розмірі трьохсот відсотків вартості виготовленої або одержаної для реалізації партії товару, виконаної роботи, наданої послуги, але не менше двадцяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а у разі, коли відповідно до закону суб'єкт господарської діяльності не веде обов'язковий облік доходів і витрат, - у розмірі п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

5) реалізацію продукції, забороненої відповідним державним органом для виготовлення та реалізації (виконання, надання), - у розмірі п'ятисот відсотків

вартості одержаної для реалізації партії товару, виконаної роботи, наданої послуги, але не менше ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а у разі, коли відповідно до закону суб'єкт господарської діяльності не веде обов'язковий облік доходів і витрат, - у розмірі ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

б) реалізацію небезпечного товару (отрути, пестицидів, вибухо- і вогненебезпечних речовин тощо) без належного попереджувального маркування, а також без інформації про правила і умови безпечного його використання - у розмірі ста відсотків вартості одержаної для реалізації партії товару, але не менше двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а у разі, коли відповідно до закону суб'єкт господарської діяльності не веде обов'язковий облік доходів і витрат, - у розмірі двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

7) відсутність необхідної, доступної, достовірної та своєчасної інформації про продукцію або продавця (у випадках, визначених Законом України "Про електронну комерцію") - у розмірі тридцяти відсотків вартості одержаної для реалізації партії товару, виконаної роботи, наданої послуги, але не менше п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а у разі, коли відповідно до закону суб'єкт господарської діяльності не веде обов'язковий облік доходів і витрат, - у розмірі п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

8) створення перешкод службовим особам центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного контролю за дотриманням законодавства про захист прав споживачів, та структурного підрозділу з питань захисту прав споживачів органу місцевого самоврядування у проведенні перевірки якості продукції, а також правил торговельного та інших видів обслуговування - у розмірі від одного до десяти відсотків вартості реалізованої продукції за попередній календарний місяць, але не менше десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а у разі, коли відповідно до

закону суб'єкт господарської діяльності не веде обов'язковий облік доходів і витрат, - у розмірі десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

9) невиконання або несвоєчасне виконання припису посадових осіб центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного контролю за додержанням законодавства про захист прав споживачів, про усунення порушень прав споживачів - у розмірі двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

10) реалізацію товару, строк придатності якого минув, - у розмірі двохсот відсотків вартості залишку одержаної для реалізації партії товару, але не менше п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

11) порушення умов договору між споживачем і виконавцем про виконання роботи, надання послуги - у розмірі ста відсотків вартості виконаної роботи (наданої послуги), а за ті самі дії, вчинені щодо групи споживачів, - у розмірі від одного до десяти відсотків вартості виконаних робіт (наданих послуг) за попередній календарний місяць, але не менше п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

12) обмеження або відмову в реалізації прав споживачів, установлених частиною другою статті 17 цього Закону, - у розмірі п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

{Частина першу статті 23 доповнено пунктом 12 згідно із Законом № 5284-VI від 18.09.2012}

2. Суми штрафів зараховуються до державного бюджету.

{Абзац другий частини другої статті 23 виключено на підставі Закону № 1602-VII від 22.07.2014}

3. У разі невиконання в добровільному порядку суб'єктами господарювання сфери торгівлі і послуг, у тому числі ресторанного господарства, визначених у статті 26 цього Закону рішень (постанов) центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного контролю за додержанням законодавства про захист прав

споживачів, та його посадових осіб про накладення стягнення примусове виконання таких рішень (постанов) здійснюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері організації примусового виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб), в порядку, встановленому Законом України "Про виконавче провадження".

Розділ III ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ СПОЖИВАЧІВ (ОБ'ЄДНАННЯ СПОЖИВАЧІВ)

Стаття 24. Громадські організації споживачів (об'єднання споживачів)

1. З метою захисту своїх законних прав та інтересів споживачі мають право об'єднуватися у громадські організації споживачів (об'єднання споживачів).

2. Об'єднання споживачів є громадськими організаціями, що провадять свою діяльність відповідно до Закону України "Про об'єднання громадян".

3. Держава підтримує діяльність об'єднань споживачів.

Стаття 25. Права громадських організацій споживачів (об'єднань споживачів)

1. Об'єднання споживачів мають право:

1) вивчати споживчі властивості продукції, попит на неї, проводити опитування населення для виявлення громадської думки про якість товарів, що випускаються і реалізуються, та ціни на них;

2) проводити самостійно або звертатися до уповноважених державних органів щодо проведення експертизи та випробування продукції;

3) одержувати від органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування інформацію, необхідну для реалізації своїх цілей і завдань;

4) сприяти відповідним державним органам у здійсненні контролю за якістю продукції та обслуговування;

5) надавати юридичну і консультаційну допомогу споживачам згідно із законодавством;

6) вносити пропозиції щодо розроблення нормативних документів, які встановлюють вимоги до якості продукції;

7) представляти і захищати інтереси споживачів в органах виконавчої влади та органах місцевого самоврядування згідно із законодавством;

8) вносити органам виконавчої влади і суб'єктам господарювання пропозиції про заходи щодо підвищення якості продукції, про тимчасове зупинення випуску та реалізації продукції, яка не відповідає встановленим вимогам щодо якості, про припинення виробництва, вилучення з реалізації продукції, що становлять небезпеку для життя, здоров'я та майна громадян або завдають шкоди навколишньому природному середовищу, фальсифіковану та дефектну продукцію, а також про коригування цін, встановлених з порушенням законодавства;

9) звертатися з позовом до суду про визнання дій продавця, виробника (підприємства, що виконує їх функції), виконавця протиправними щодо невизначеного кола споживачів і припинення цих дій.

При задоволенні такого позову суд зобов'язує порушника довести рішення суду у встановлений ним строк через засоби масової інформації або іншим способом до відома споживачів.

Рішення суду, що набрало законної сили, про визнання дій продавця, виробника (підприємства, що виконує їх функції), виконавця протиправними щодо невизначеного кола споживачів є обов'язковим для суду, що розглядає позов споживача щодо цивільно-правових наслідків їх дій з питань, чи мали місце ці дії і чи були здійснені вони цими особами;

10) відповідно до законодавства захищати у суді права споживачів, які не є членами громадських організацій споживачів (об'єднань споживачів);

11) звертатися до правоохоронних органів та органів виконавчої влади про притягнення до відповідальності осіб, винних у випуску та реалізації продукції неналежної якості;

12) інформувати громадськість про права споживачів;

13) сприяти розвитку міжнародного співробітництва у сфері захисту прав та інтересів споживачів.

Розділ IV ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ ВЛАДИ У СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ

Стаття 26. Повноваження центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного контролю за додержанням законодавства про захист прав споживачів

1. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного контролю за додержанням законодавства про захист прав споживачів, здійснює державний контроль за додержанням законодавства про захист прав споживачів, забезпечує реалізацію державної політики щодо захисту прав споживачів і має право:

1) давати суб'єктам господарювання обов'язкові для виконання приписи про припинення порушень прав споживачів;

2) перевіряти додержання суб'єктами господарювання, що провадять діяльність у сфері торгівлі і послуг, вимог нормативно-правових актів щодо безпеки продукції, а також правил торгівлі та надання послуг шляхом безперешкодного відвідування та обстеження відповідно до законодавства будь-яких виробничих, торговельних та складських приміщень таких суб'єктів;

3) відбирати у суб'єктів господарювання сфери торгівлі і послуг зразки товарів, сировини, матеріалів, напівфабрикатів, комплектуючих виробів для перевірки їх якості на місці або проведення незалежної експертизи у відповідних лабораторіях та інших установах, акредитованих на право проведення таких робіт згідно із законодавством, з оплатою вартості зразків і проведених досліджень (експертизи) за рахунок коштів державного бюджету. У разі встановлення за результатами проведених досліджень (експертизи) факту реалізації продукції неналежної якості та/або фальсифікованої суб'єкт господарювання, що перевірявся, відшкодовує здійснені за це витрати. Кошти

відшкодування витрат зараховуються до державного бюджету. Порядок відбору таких зразків визначається Кабінетом Міністрів України;

4) проводити контрольні перевірки правильності розрахунків із споживачами за реалізовану продукцію, у тому числі харчові продукти, відповідно до закону;

5) одержувати безоплатно від суб'єктів господарювання, що перевіряються, копії необхідних документів, які характеризують якість продукції, сировини, матеріалів, комплектуючих виробів, що використовуються для виробництва цієї продукції;

{Пункт 6 частини першої статті 26 виключено на підставі Закону № 124-VIII від 15.01.2015}

7) забороняти суб'єктам господарювання реалізацію споживачам продукції:

{Підпункт "а" пункту 7 частини першої статті 26 виключено на підставі Закону № 124-VIII від 15.01.2015}

б) яка підлягає обов'язковій сертифікації в державній системі сертифікації, але в документах, згідно з якими її передано на реалізацію, відсутні реєстраційні номери сертифіката відповідності або свідоцтва про визнання відповідності;

{Підпункт "в" пункту 7 частини першої статті 26 виключено на підставі Закону № 124-VIII від 15.01.2015}

г) забороняти суб'єктам господарювання реалізацію неправильно маркованих харчових продуктів або непридатних харчових продуктів;

г) яка є фальсифікованою;

8) приймати рішення про:

а) припинення суб'єктами господарювання сфери торгівлі і послуг реалізації та виробництва продукції, що не відповідає вимогам нормативно-правових актів стосовно безпеки для життя, здоров'я та майна споживачів і навколишнього природного середовища, - до усунення виявлених недоліків;

б) тимчасове припинення діяльності суб'єктів господарювання сфери торгівлі (секцій, відділів), послуг складів підприємств оптової і роздрібною торгівлі та організацій незалежно від форми власності, що систематично реалізують товари неналежної якості, порушують правила торгівлі та надання послуг, умови зберігання та транспортування товарів, - до усунення виявлених недоліків;

9) опломбовувати у порядку, передбаченому законодавством, виробничі, складські, торговельні та інші приміщення суб'єктів господарювання сфери торгівлі і послуг, у тому числі ресторанного господарства, а також несправні, з неправильними показаннями, з пошкодженим повірочним тавром або без нього, чи з таким, строк дії якого закінчився, засоби вимірювальної техніки, за допомогою яких здійснюється обслуговування споживачів, з подальшим повідомленням про це центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері метрологічного нагляду;

10) подавати до суду позови щодо захисту прав споживачів;

11) передавати матеріали перевірок на дії осіб, що містять ознаки кримінального правопорушення, органам досудового розслідування;

12) накладати на винних осіб у випадках, передбачених законодавством, адміністративні стягнення.

Справи про адміністративні правопорушення розглядаються за місцезнаходженням центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного контролю за додержанням законодавства про захист прав споживачів, а на території Автономної Республіки Крим - органу виконавчої влади Автономної Республіки Крим у сфері захисту прав споживачів;

13) накладати на суб'єктів господарювання сфери торгівлі і послуг, у тому числі ресторанного господарства, стягнення, передбачені статтею 23 цього Закону, в порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України.

2. Результати перевірок суб'єктів господарювання службовими особами центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного контролю за додержанням законодавства про захист прав споживачів, оформлюються відповідними актами.

Стаття 27. Повноваження інших органів виконавчої влади щодо захисту прав споживачів

1. Інші органи виконавчої влади здійснюють державний захист прав споживачів у межах своєї компетенції, визначеної законом.

Стаття 28. Повноваження органів місцевого самоврядування щодо захисту прав споживачів

1. Органи місцевого самоврядування з метою захисту прав споживачів мають право створювати при їх виконавчих органах структурні підрозділи з питань захисту прав споживачів, які вправі:

1) розглядати звернення споживачів, консультувати їх з питань захисту прав споживачів;

2) аналізувати договори, що укладаються продавцями (виконавцями, виробниками) із споживачами, з метою виявлення умов, які обмежують права споживачів;

3) у разі виявлення продукції неналежної якості, фальсифікованої, небезпечної для життя, здоров'я, майна споживачів і навколишнього природного середовища терміново повідомляти про це центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного контролю за додержанням законодавства про захист прав споживачів, інші органи, що здійснюють контроль і нагляд за якістю і безпекою продукції;

4) у разі виявлення фактів реалізації продукції, яка не супроводжується необхідною, доступною, достовірною, своєчасною інформацією та відповідними документами, або продукції з простроченим строком придатності - тимчасово зупиняти реалізацію продукції до пред'явлення інформації, супровідних документів або припиняти її реалізацію;

5) готувати подання до органу, який видав дозвіл на провадження відповідного виду діяльності, для вирішення питання про тимчасове зупинення його дії чи про дострокове анулювання у разі систематичного порушення прав споживачів;

б) подавати до суду позови щодо захисту прав споживачів.

Стаття 29. **Обов'язки і відповідальність службових осіб органів виконавчої влади, які здійснюють захист прав споживачів**

1. Службові особи органів виконавчої влади, які здійснюють захист прав споживачів, зобов'язані суворо додержуватися вимог законодавства. За невиконання або неналежне виконання обов'язків службові особи притягаються до відповідальності згідно із законодавством.

Стаття 30. **Розгляд скарг на рішення органів виконавчої влади, що здійснюють захист прав споживачів, їх службових осіб, а також на дії таких осіб**

1. Скарги на рішення органів виконавчої влади, що здійснюють захист прав споживачів, їх службових осіб, а також на дії таких осіб розглядаються в порядку, визначеному законодавством.

2. Подання скарги не зупиняє виконання рішення органу виконавчої влади, що здійснює захист прав споживачів, його службових осіб, а також дій таких осіб.

Стаття 31. **Відносини органів виконавчої влади, що здійснюють захист прав споживачів, з правоохоронними органами**

1. Працівники правоохоронних органів надають службовим особам органів виконавчої влади, що здійснюють захист прав споживачів, допомогу у виконанні ними службових обов'язків та припиняють незаконні дії фізичних осіб, які перешкоджають виконанню покладених на них функцій.

Стаття 32. **Правовий захист службових осіб центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного контролю за додержанням законодавства про захист прав споживачів**

1. Службова особа центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного контролю за додержанням законодавства про захист прав споживачів, при виконанні своїх службових обов'язків перебуває під захистом закону.

Держава гарантує захист життя, здоров'я, честі, гідності та майна службової особи центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного контролю за додержанням законодавства про захист прав споживачів, і членів її сім'ї від злочинних посягань та інших протиправних дій.

2. Службові особи центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного контролю за додержанням законодавства про захист прав споживачів, підлягають загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню відповідно до законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

3. Образа службової особи центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного контролю за додержанням законодавства про захист прав споживачів, а також опір, погроза, насильство та інші дії, які перешкоджають виконанню покладених на неї завдань, тягнуть за собою встановлену законом відповідальність.

{Абзац другий частини третьої статті 32 виключено на підставі Закону № 77-VIII від 28.12.2014}

Шкода (збитки), завдані майну службової особи центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного контролю за додержанням законодавства про захист прав споживачів, або членів її сім'ї у зв'язку з виконанням нею службових обов'язків, компенсуються в повному обсязі за рахунок коштів державного бюджету з подальшим стягненням цієї суми з винних осіб.

Розділ V ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набирає чинності з дня його опублікування.

Положення першого речення пункту 3 частини першої статті 26 у частині оплати вартості зразків і проведених досліджень (експертизи) за рахунок коштів державного бюджету набирає чинності з 1 січня 2007 року. До цієї дати зазначена оплата здійснюється за рахунок суб'єктів господарювання, що перевіряються.

2. До приведення у відповідність із цим Законом інші нормативно-правові акти застосовуються в частині, що не суперечить цьому Закону.

3. Кабінету Міністрів України у шестимісячний строк з дня набрання чинності цим Законом:

1) підготувати та подати на розгляд Верховної Ради України пропозиції щодо приведення інших законів у відповідність із цим Законом;

2) відповідно до своєї компетенції забезпечити прийняття нормативно-правових актів, передбачених цим Законом;

3) привести власні нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом;

4) забезпечити перегляд і скасування міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади їх нормативно-правових актів, що суперечать цьому Закону.

Голова Верховної Ради Української РСР

Л.КРАВЧУК

**м. Київ,
12 травня 1991 року
№ 1023-ХІІ**

ЗАКОН УКРАЇНИ «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів»

(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1998, № 19, ст. 98)

{Із змінами, внесеними згідно із Законами № 2681-III від 13.09.2001, ВВР, 2002, № 1, ст.2 № 191-IV від 24.10.2002, ВВР, 2002, № 48, ст.359 № 2116-IV від 21.10.2004, ВВР, 2005, № 2, ст.33 № 2189-IV від 18.11.2004, ВВР, 2005, № 4, ст.91 № 2863-IV від 08.09.2005, ВВР, 2005, № 51, ст.557}

{В редакції Закону № 2809-IV від 06.09.2005, ВВР, 2005, № 50, ст.533}

{Із змінами, внесеними згідно із Законами № 1104-V від 31.05.2007, ВВР, 2007, № 35, ст.485 № 1665-VI від 22.10.2009, ВВР, 2010, № 4, ст.23 № 1778-VI від 17.12.2009, ВВР, 2010, № 9, ст.83 № 2436-VI від 06.07.2010, ВВР, 2010, № 46, ст.540 № 2973-VI від 03.02.2011, ВВР, 2011, № 33, ст.326 № 5316-VI від 02.10.2012, ВВР, 2013, № 38, ст.502 № 406-VII від 04.07.2013, ВВР, 2014, № 20-21, ст.712}

Цей Закон регулює відносини між органами виконавчої влади, операторами ринку харчових продуктів та споживачами харчових продуктів і визначає порядок забезпечення безпечності та окремих показників якості харчових продуктів, що виробляються, перебувають в обігу, ввозяться (пересилаються) на митну територію України та/або вивозяться (пересилаються) з неї.

Розділ I ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Терміни та їх визначення

1. У цьому Законі терміни вживаються в такому значенні:

1) агропродовольчий ринок - суб'єкт господарювання, що створює належні умови для реалізації (оптової реалізації) сільськогосподарської продукції, в тому числі харчових продуктів, на спеціально оснащених та відведених місцях відповідно до закону;

{Пункт 2 частини першої статті 1 виключено на підставі Закону № 2042-VIII від 18.05.2017}

3) аналіз ризику - процес, що складається з трьох взаємопов'язаних компонентів: оцінка ризику, управління ризиком та повідомлення про ризик;

{Пункт 4 частини першої статті 1 виключено на підставі Закону № 2042-VIII від 18.05.2017}

5) ароматизатори - продукти, за винятком тих, що мають виключно солодкий, кислий чи солоний смак, які не вживаються окремо та додаються до харчових продуктів з метою надання їм аромату та/або смаку, або модифікації аромату та/або смаку і можуть містити харчові продукти та/або ароматизатори, та/або харчові добавки. До ароматизаторів належать ароматичні речовини, ароматичні препарати, термічно оброблені ароматизатори, ароматизатори коптильні, попередники аромату, а також інші ароматизатори та їх суміші, що не підпадають під зазначені категорії;

{Пункт 6 частини першої статті 1 виключено на підставі Закону № 2042-VIII від 18.05.2017}

7) безпечний харчовий продукт - харчовий продукт, який не справляє шкідливого впливу на здоров'я людини та є придатним для споживання;

{Пункт 8 частини першої статті 1 виключено на підставі Закону № 2042-VIII від 18.05.2017}

9) вилучення харчового продукту - заходи, спрямовані на запобігання розповсюдженню, демонстрації чи пропонуванню небезпечного харчового продукту споживачам;

10) виробництво - діяльність, пов'язана з виробництвом об'єктів санітарних заходів, у тому числі всі стадії технологічного процесу, а саме первинне виробництво, підготовка, змішування та пов'язані з цим процедури, обробка, наповнення, пакування, переробка, відновлення та інші зміни стану об'єкта;

11) відкликання харчового продукту - заходи, спрямовані на повернення небезпечного харчового продукту, який продано або передано споживачу, або який є доступним споживачу;

12) відповідні міжнародні організації - Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ), Комісія з Кодексу Аліментаріус, Міжнародне епізоотичне

бюро (МЕБ) та інші міжнародні організації, якими розробляються рекомендації, інструкції, стандарти, інші документи, що стосуються захисту здоров'я та життя людей від ризиків, пов'язаних із вживанням харчових продуктів, а також інших окремих показників якості харчових продуктів;

13) вода морська чиста - природна, штучна або очищена морська вода, яка не містить забруднюючих мікроорганізмів або токсичного морського планктону в кількостях, здатних прямо або опосередковано вплинути на придатність харчових продуктів;

14) вода питна - харчовий продукт, придатний для споживання людиною;

15) вода чиста - вода морська чиста або вода прісна, яка відповідає показникам безпечності води морської чистої;

16) гігієнічні вимоги - заходи та умови, що необхідні для управління небезпечними факторами і забезпечення придатності харчових продуктів для споживання людиною з урахуванням їх використання згідно з призначенням;

{Пункт 17 частини першої статті 1 виключено на підставі Закону № 2042-VIII від 18.05.2017}

{Пункт 18 частини першої статті 1 виключено на підставі Закону № 2042-VIII від 18.05.2017}

{Пункт 19 частини першої статті 1 виключено на підставі Закону № 2042-VIII від 18.05.2017}

20) дієтична добавка - харчовий продукт, що споживається у невеликих визначених кількостях додатково до звичайного харчового раціону, який є концентрованим джерелом поживних речовин, у тому числі білків, жирів, вуглеводів, вітамінів, мінеральних речовин (цей перелік не є виключним), і виготовлений у вигляді таблеток, капсул, драже, порошків, рідин або інших формах;

21) допоміжний матеріал для переробки - будь-який матеріал, за винятком матеріалів, з яких виготовлено обладнання та інвентар, які не споживаються у їжу самі по собі, а використовуються під час виробництва або

переробки харчового продукту або його складових для досягнення певної виробничої мети, результатом чого є присутність залишків або формування похідних речовин у кінцевому харчовому продукті;

22) експлуатаційний дозвіл - документ дозвільного характеру, що видається територіальним органом компетентного органу операторові ринку за результатами інспектування його потужності та посвідчує право оператора ринку здійснювати визначену цим Законом діяльність з виробництва та/або зберігання харчових продуктів тваринного походження;

23) етикетка - бирка, напис, ярлик, що містить малюнки чи написи, написані, надруковані, нанесені за допомогою трафарету, витиснені або вдавлені та прикріплені до одиниці упаковки з харчовими продуктами;

24) забруднення - наявність або поява небезпечного фактора в харчовому продукті;

25) забруднююча речовина - будь-яка біологічна речовина, в тому числі організми, мікроорганізми та їх частини, або хімічна речовина, стороння домішка чи інша речовина, що ненавмисно потрапила до харчового продукту і становить загрозу безпечності харчового продукту;

26) заінтересований торговий партнер - держава та інший суб'єкт міжнародного права, що є учасником багатосторонніх та/або двосторонніх угод, учасником яких є також Україна, які регулюють застосування санітарних заходів, а також член відповідних міжнародних організацій, до яких входить Україна;

27) заклад громадського харчування - ресторан, бар, кафе, їдальня, закуочна, піцерія, кулінарія, кіоск чи інший заклад, що забезпечує харчуванням невизначену кількість фізичних осіб. Віднесення до закладів громадського харчування не залежить від територіальних ознак (місця) провадження господарської діяльності з громадського харчування та ступеня доступності харчування будь-яким особам;

28) інгредієнт - будь-яка речовина, включаючи харчові добавки, ароматизатори та ензими, складові інгредієнта, що використовується під час виробництва або підготовки харчового продукту і залишається в готовому продукті навіть у зміненій формі. Залишки ветеринарних препаратів та пестицидів не вважаються інгредієнтом;

29) інформація про харчовий продукт - інформація щодо властивостей харчового продукту, яка доводиться до споживача шляхом маркування, додавання до нього супровідного матеріалу, засобами електронної передачі даних або в будь-який інший спосіб, включаючи рекламу;

30) кінцевий споживач - споживач, який використовує харчовий продукт виключно для власного споживання;

31) компетентний орган - центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері безпеки та окремих показників якості харчових продуктів;

32) компонент - сукупність інгредієнта (інгредієнтів) та речовини (речовин);

33) коригувальна дія - дія, що визначається та здійснюється з метою усунення причини виявленої невідповідності;

34) корекція - дія, яка визначається та здійснюється з метою усунення виявленої невідповідності, у тому числі поводження з небезпечними харчовими продуктами, спрямоване на недопущення їх споживання людиною;

35) максимальна межа залишків (максимально допустимий рівень залишків) - максимально допустимий вміст у харчових продуктах певної речовини, включаючи пестициди, ветеринарні препарати, кормові добавки, залишки допоміжного матеріалу для переробки та іншу хімічну чи біологічну речовину, яка свідомо застосовується та/або вимагається технологією вирощування, зберігання, транспортування, виробництва харчових продуктів і їх залишки, включаючи похідні такої речовини, такі як продукти конверсії, обміну речовин, реакції, що мають токсикологічне значення і є небезпечними

для організму людини у разі перевищення їх максимально допустимого вмісту в харчових продуктах, що споживаються людьми;

36) максимально допустимий рівень - максимальний допустимий вміст (концентрація) забруднюючої речовини у харчовому продукті, який є допустимим для такого продукту;

37) малі потужності - потужності, які постачають харчові продукти кінцевому споживачу, мають не більше ніж десять осіб робочого персоналу, займають площу не більше ніж 400 кв.м, або потужності, які не постачають харчові продукти кінцевому споживачу та мають не більше ніж п'ять осіб робочого персоналу;

38) маркування - слова, описи, знаки для товарів і послуг, назва торгової марки, зображення чи символи, що стосуються харчових продуктів і розміщені на будь-якій упаковці, етикетці (стікері), споживчій тарі, контретикетці, кольєретці, ярлику, пробці, листку-вкладиші, документі, повідомленні, інших елементах упаковки, що супроводжують чи належать до таких харчових продуктів;

39) методичні настанови - настанови щодо виконання загальних гігієнічних вимог, а також інших вимог, що визначені законодавством про безпечність та окремі показники якості харчових продуктів, розроблені об'єднаннями операторів ринку та затверджені відповідним органом державної влади;

{Пункт 40 частини першої статті 1 виключено на підставі Закону № 2042-VIII від 18.05.2017}

41) міжнародні стандарти, інструкції та рекомендації - стандарти, інструкції, рекомендації та документи іншого типу, що розроблені та затверджені відповідними міжнародними організаціями;

42) належний рівень захисту здоров'я людей - рівень захисту, що вважається достатнім під час здійснення санітарних заходів для захисту здоров'я та життя людей від шкідливого впливу, щодо якого розробляються

такі санітарні заходи, зокрема прийнятний рівень ризику від настання шкідливого впливу;

43) небезпечний фактор у харчовому продукті - будь-який хімічний, фізичний, біологічний чинник харчового продукту або його стан, що може спричинити шкідливий вплив на здоров'я людини;

44) небезпечний харчовий продукт - харчовий продукт, що є шкідливим для здоров'я та/або непридатним для споживання.

Під час встановлення небезпечності харчового продукту враховуються:

звичайні умови використання харчового продукту споживачем, кожна стадія його виробництва, переробки та обігу;

інформація, надана споживачеві, зокрема про маркування включно з інформацією про дату кінцевого продажу, та інша загальнодоступна споживачеві інформація про уникнення негативних для здоров'я наслідків, пов'язаних з харчовим продуктом чи категорією харчових продуктів.

Під час встановлення шкідливості харчового продукту для здоров'я враховуються:

можливий короткостроковий чи довгостроковий вплив харчового продукту на здоров'я людини, яка його споживає, та на майбутні покоління;

можливий накопичувальний ефект токсичності;

особлива чутливість організму окремої категорії споживачів, якщо харчовий продукт призначений для цієї категорії споживачів;

{Пункт 45 частини першої статті 1 виключено на підставі Закону № 2042-VIII від 18.05.2017}

46) неперероблений харчовий продукт - харчовий продукт, який не піддавався переробці, крім поділу на частини, розрізання, виділення кісток, рублення, ламання, зняття шкіри, чищення, тримінгу, зняття шкарлупи або іншої оболонки, охолодження, замороження та розмороження;

47) неправильно маркований харчовий продукт - харчовий продукт вважається неправильно маркованим, якщо маркування не відповідає вимогам статті 39 цього Закону;

48) непридатний харчовий продукт - харчовий продукт, який містить сторонні речовини та/або предмети, пошкоджений в інший спосіб та/або зіпсований у результаті механічних, та/або хімічних, та/або мікробних факторів.

Непридатний продукт, у разі споживання за призначенням за звичайних умов такого споживання, не має шкідливого впливу на здоров'я людини;

49) новітній харчовий продукт чи інгредієнт - харчовий продукт чи інгредієнт, який суттєво відрізняється від звичайних харчових продуктів або інгредієнтів, що присутні на ринку, який повинен бути оцінений з точки зору його впливу на здоров'я споживача;

50) об'єкти санітарних заходів - харчові продукти, допоміжні матеріали для переробки, предмети та матеріали, що контактують з харчовими продуктами;

51) обіг - реалізація та/або зберігання харчових продуктів для цілей реалізації, включаючи пропонування до реалізації та/або іншої форми передачі, реалізації, розповсюдження або будь-яку іншу форму передачі незалежно від її здійснення на платній чи безоплатній основі. Дії, пов'язані з направленням на переробку (зміну призначеного використання), вилучення та/або відкликання, та/або утилізацію харчових продуктів, не вважаються обігом;

52) обладнання та інвентар - устаткування, машини, кухонні прилади, кухонна техніка, столові прилади, інструменти та інші засоби, поверхні яких безпосередньо контактують з харчовим продуктом під час його виробництва та обігу;

53) одиниця упаковки - будь-яка упаковка, включаючи обгортку, незалежно від матеріалу і форми, яка частково або повністю покриває харчовий продукт, для його постачання як окремої одиниці (контейнер може містити

кілька упаковок). Одиницею упаковки не вважається одиниця (частина) продукту, ізольована від іншої частини пакувальним матеріалом з технологічною метою (запобігання злипанню, заморожуванню, перемішуванню частин продукції між собою), а також пакування, яке є елементом сервірування у закладах громадського харчування;

54) окремі показники якості харчового продукту - показники та/або властивості харчового продукту, що застосовуються для виконання одного або кількох завдань:

відокремлення традиційного харчового продукту від інших харчових продуктів;

встановлення вимог до продуктів для дитячого харчування, для харчових продуктів для спеціальних медичних цілей, а також для харчових продуктів, які є повною заміною звичайних харчових продуктів для контролю ваги;

інформування споживачів про властивості харчового продукту, в тому числі шляхом його маркування;

55) оператор ринку харчових продуктів (далі - оператор ринку) - суб'єкт господарювання, який провадить діяльність з метою або без мети отримання прибутку та в управлінні якого перебувають потужності, на яких здійснюється первинне виробництво, виробництво, реалізація та/або обіг харчових продуктів та/або інших об'єктів санітарних заходів (крім матеріалів, що контактують з харчовими продуктами), і який відповідає за виконання вимог цього Закону та законодавства про безпечність та окремі показники якості харчових продуктів. До операторів ринку належать фізичні особи, якщо вони провадять діяльність з метою або без мети отримання прибутку та займаються виробництвом та/або обігом харчових продуктів або інших об'єктів санітарних заходів. Оператором ринку також вважається агропродовольчий ринок;

56) оцінка ризику - науково обґрунтований процес, який включає ідентифікацію небезпечного фактора, характеристику небезпечного фактора, оцінку його впливу, характеристику ризику;

57) пакування - поміщення одного або кількох первинно запакованих харчових продуктів в іншу упаковку (контейнер);

58) параметри безпечності - науково обґрунтовані та затверджені центральним органом виконавчої влади, що формує та забезпечує реалізацію державної політики у сфері охорони здоров'я, параметри, включаючи максимальні межі залишків, максимальні рівні, допустимі добові дози, рівні включень, недотримання яких у харчових продуктах може призвести до шкідливого впливу на здоров'я людини;

59) партія - будь-яка визначена оператором ринку кількість харчового продукту з однаковою назвою та властивостями, який вироблений за визначений цим оператором період часу за однакових умов виробництва на одній і тій самій потужності;

60) партія вантажна - вантаж, прийнятий до перевезення від одного відправника на адресу одного або декількох отримувачів по одній або декількох накладних;

{Пункт 61 частини першої статті 1 виключено на підставі Закону № 2042-VIII від 18.05.2017}

62) первинна продукція - продукція первинного виробництва, яка включає продукти рослинного походження, продукцію тваринництва, рибальства, мисливства;

63) первинне виробництво - виробництво та вирощування продукції, у тому числі збір врожаю, доїння, розведення тварин до моменту забою, полювання на тварин, рибальство та збір врожаю диких рослин;

64) первинне пакування - пакування харчових продуктів у будь-яку обгортку або упаковку (контейнер), що безпосередньо контактує з харчовим продуктом;

65) повідомлення про ризик - обмін інформацією і висновками протягом усього процесу аналізу ризику щодо небезпечних факторів і ризиків, факторів, пов'язаних з ризиком і усвідомленням ризику, між спеціалістами з оцінки

ризиком, особами, що здійснюють управління ризиком, споживачами, операторами ринку та іншими заінтересованими сторонами;

66) поживна цінність/харчова цінність - усі основні природні компоненти харчового продукту, включаючи вуглеводи, білки, жири, вітаміни, мінерали та солі;

{Пункт 67 частини першої статті 1 виключено на підставі Закону № 2042-VIII від 18.05.2017}

{Пункт 68 частини першої статті 1 виключено на підставі Закону № 2042-VIII від 18.05.2017}

69) потужності - споруди або комплекс споруд, приміщення, будівлі, обладнання та інші засоби, включаючи транспортні засоби, а також територія, що використовуються у виробництві та/або обігу об'єктів санітарних заходів;

70) матеріали, що контактують з харчовими продуктами, - предмети та матеріали, які контактують з харчовими продуктами і таким чином можуть впливати на їх безпечність та інші характеристики продуктів;

{Пункт 71 частини першої статті 1 виключено на підставі Закону № 2042-VIII від 18.05.2017}

72) програма-передумова - основні умови та види діяльності, які є необхідними для підтримання гігієнічних умов на всіх етапах ланцюга виготовлення харчових продуктів;

73) продукти рослинного походження - гриби, ягоди, овочі, фрукти та інші харчові продукти рослинного походження, призначені для споживання людиною;

74) простежуваність - можливість ідентифікувати оператора ринку, час, місце, предмет та інші умови поставки (продажу або передачі), достатні для встановлення походження харчових продуктів, тварин, призначених для виготовлення харчових продуктів, матеріалів, що контактують з харчовими продуктами, або речовин, що призначені для включення, або очікується, що

вони будуть включені в харчові продукти, на всіх стадіях виробництва, переробки та обігу;

75) реалізація - передача, обмін, поставка за договором та відчуження іншим шляхом харчового продукту від однієї особи до іншої безвідносно від того, чи відбулася реалізація платно та/або в іншій формі;

{Пункт 76 частини першої статті 1 виключено на підставі Закону № 2042-VIII від 18.05.2017}

77) ризик - можливість виникнення шкідливого впливу на здоров'я людини та ступінь цього впливу, що походить з небезпечного (небезпечних) фактора (факторів) у харчовому продукті;

78) рівень включень - максимально допустима кількість (вміст) речовини або інгредієнта, яка може бути в харчовому продукті або додаватися до нього;

79) рухомі та/або тимчасові потужності - тимчасові споруди, рухомі транспортні засоби, призначені для торгівлі;

80) санітарний або фітосанітарний захід - будь-який захід, що проводиться з метою:

захисту життя або здоров'я тварин чи рослин від ризиків, що виникають внаслідок проникнення, укорінення чи поширення шкідливих організмів, хвороб, організмів, які є носіями хвороб, а також хвороботворних організмів;

захисту життя або здоров'я людей та/або тварин від ризиків, що виникають від добавок, забруднюючих речовин, токсинів або хвороботворних організмів, які містяться у харчових продуктах або кормах;

захисту життя або здоров'я людини від ризиків, що виникають внаслідок хвороб, які переносяться тваринами, рослинами або продукцією, що виробляється з них, або внаслідок проникнення, укорінення чи поширення шкідливих організмів;

уникнення або обмеження іншої шкоди, що заподіюється внаслідок проникнення, укорінення чи поширення шкідливих організмів.

Санітарні або фітосанітарні заходи, зокрема, включають усі нормативно-правові акти, які стосуються питань забезпечення безпечності харчових продуктів, здоров'я тварин і карантину рослин; виробничі процеси та способи виробництва; процедури випробувань, інспекції та ухвалення; карантинні режими, включаючи відповідні вимоги щодо перевезення тварин чи рослин або щодо матеріалів, необхідних для їх виживання під час перевезення; положення щодо відповідних статистичних методів, процедур відбору зразків та методів аналізу ризику; вимоги щодо пакування та маркування, які безпосередньо стосуються безпечності харчових продуктів;

81) система аналізу небезпечних факторів та контролю у критичних точках (НАССР) - система, яка ідентифікує, оцінює і контролює небезпечні фактори, що є визначальними для безпечності харчових продуктів;

82) стадії виробництва та обігу харчових продуктів - будь-які стадії, у тому числі виробництво, зберігання, транспортування, реалізація або постачання харчових продуктів кінцевому споживачу;

83) стандарт - документ, розроблений на основі консенсусу та затверджений уповноваженою організацією, який встановлює правила, інструкції або характеристики, які стосуються діяльності чи її результатів, включаючи продукцію, процеси або послуги, дотримання яких є не обов'язковим. Стандарт може містити вимоги до термінології, позначок, пакування, маркування чи етикетування, які застосовуються до певної продукції, процесу чи послуги. Стандарт не містить вимог щодо безпечності харчових продуктів, встановлених санітарними заходами;

84) технічний регламент - нормативно-правовий акт, затверджений рішенням Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, спільними або окремими рішеннями європейських законодавчих органів - Європейської Комісії, Європейської Ради, Європейського Парламенту, у якому визначено характеристики продукції або пов'язані з нею процеси чи способи виробництва, а також вимоги до послуг, включаючи відповідні положення, дотримання яких

є обов'язковим. Технічний регламент може також містити вимоги до термінології, позначок, пакування, маркування чи етикетування, які застосовуються до певної продукції, процесу чи способу виробництва. Технічний регламент не містить санітарні заходи. У разі відсутності технічного регламенту щодо певного об'єкта регулювання, затвердженого рішенням Верховної Ради України або Кабінету Міністрів України, застосовується, за наявності, технічний регламент Європейського Союзу;

85) технічні умови - документ, затверджений оператором ринку, в якому визначені технічні вимоги до харчових продуктів та/або процесів їх виробництва;

86) традиційний харчовий продукт - харчовий продукт з особливими характеристиками, що чітко відрізняють його від інших продуктів цього ж виду у результаті використання традиційних інгредієнтів та/або внаслідок традиційного складу, та/або використання традиційної технології виробництва/переробки. Традиційним харчовим продуктом є той, що використовується в практиці та/або відповідає специфікаціям, що існували останні 30 років до моменту визначення того, чи підпадає харчовий продукт під категорію традиційних. Зміни у пакуванні та маркуванні, які не змінюють особливі характеристики традиційного продукту, не впливають на його визначення як традиційного;

{Пункт 87 частини першої статті 1 виключено на підставі Закону № 2042-VIII від 18.05.2017}

88) управління ризиком - процес вибору альтернативних рішень на підставі результатів оцінки ризику та у разі необхідності вибору і впровадження відповідних засобів управління (контролю), включаючи коригувальні заходи;

{Пункт 89 частини першої статті 1 виключено на підставі Закону № 2042-VIII від 18.05.2017}

{Пункт 90 частини першої статті 1 виключено на підставі Закону № 2042-VIII від 18.05.2017}

91) харчова добавка - речовина, яка зазвичай не вважається харчовим продуктом або його складником, але додається до харчового продукту з технологічною метою в процесі виробництва та у результаті стає невід'ємною частиною продукту (термін не включає забруднюючі речовини, пестициди або речовини, додані до харчових продуктів для поліпшення їх поживних властивостей);

92) харчовий продукт - речовина або продукт (неперероблений, частково перероблений або перероблений), призначені для споживання людиною. До харчових продуктів належать напої (в тому числі вода питна), жувальна гумка та будь-яка інша речовина, що спеціально включена до харчового продукту під час виробництва, підготовки або обробки.

Термін "харчовий продукт" не включає:

корми;

тварин, які не призначені для споживання людиною живими;

рослини (до збору врожаю);

лікарські засоби;

косметичні продукти;

тютюн і тютюнові вироби;

наркотичні і психотропні речовини у межах визначень Єдиної Конвенції ООН про наркотики 1961 року і Конвенції ООН про психотропні речовини 1971 року;

залишки та забруднюючі речовини;

93) харчовий продукт для спеціальних медичних цілей - спеціально розроблений та виготовлений продукт, який споживається під наглядом лікаря. Цей продукт призначений для часткової або повної заміни звичайного раціону харчування пацієнтів з обмеженою, ослабленою або порушеною здатністю приймати, перетравлювати, засвоювати звичайні харчові продукти або певні

поживні речовини, що містяться в них, або їх метаболіти. Харчові продукти для спеціальних медичних цілей також можуть призначатися для повного або часткового годування пацієнтів з іншими визначеними лікарями потребами, які неможливо задовольнити шляхом модифікації звичайного раціону харчування;

94) харчовий продукт для контролю ваги - спеціально розроблений та виготовлений харчовий продукт, призначений для вживання під час дотримання низькокалорійного раціону харчування для зменшення ваги, який при вживанні згідно з інструкцією оператора ринку заміняє щоденний раціон харчування;

95) харчовий продукт тваринного походження - молоко, м'ясо, риба, моллюски і ракоподібні, у тому числі свіжі, охолоджені або заморожені, яйця, мед, їх похідні та інші продукти, виготовлені з частин тварин, окремих їх органів та/або тканин, призначені для споживання людиною.

2. Інші терміни вживаються в цьому Законі у значеннях, наведених у Законі України "Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин".

Стаття 2. Законодавство про безпечність та окремі показники якості харчових продуктів

1. Законодавство про безпечність та окремі показники якості харчових продуктів складається з Конституції України, цього Закону, інших актів законодавства, що видаються відповідно до нього.

2. Законодавство про безпечність та окремі показники якості харчових продуктів повинне відповідати положенням цього Закону. У разі невідповідності законодавства про безпечність та окремі показники якості харчових продуктів положенням цього Закону застосовуються положення цього Закону.

3. Стандарти для харчових продуктів, методики досліджень (випробувань) та порядок відбору зразків є обов'язковими для виконання лише у разі, коли це передбачено законом.

4. Якщо міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені цим Законом, застосовуються правила міжнародного договору.

Стаття 3. Сфера дії Закону

1. Дія цього Закону поширюється на:

санітарні заходи, об'єкти санітарних заходів;

вимоги до окремих показників якості харчових продуктів, у тому числі вимоги щодо інформування споживачів про властивості харчових продуктів, включаючи рекламу харчових продуктів;

операторів ринку та потужності.

{Абзац п'ятий частини першої статті 3 виключено на підставі Закону № 2042-VIII від 18.05.2017}

2. Дія цього Закону не поширюється на харчові продукти, призначені (вироблені) для особистого споживання, та на допоміжні матеріали для переробки та матеріали, що контактують з харчовими продуктами, якщо інше прямо не встановлено в цьому Законі.

Стаття 4. Державне регулювання у сфері безпечності харчових продуктів

1. Державне регулювання у сфері безпечності харчових продуктів здійснюється з метою захисту життя, здоров'я та інтересів споживачів.

2. Держава здійснює регулювання безпечності та окремих показників якості харчових продуктів шляхом:

встановлення санітарних заходів;

встановлення вимог до окремих показників якості харчових продуктів;

державної реєстрації визначених цим Законом об'єктів санітарних заходів;

видачі, припинення, анулювання та поновлення експлуатаційного дозволу;

інформування та підвищення обізнаності операторів ринку і споживачів щодо безпеки та окремих показників якості харчових продуктів;

встановлення вимог щодо стану здоров'я персоналу потужностей;

участі у роботі відповідних міжнародних організацій;

здійснення державного контролю;

притягнення операторів ринку, їх посадових осіб до відповідальності у разі порушення законодавства про безпеку та окремі показники якості харчових продуктів.

Розділ II ПОВНОВАЖЕННЯ ЦЕНТРАЛЬНИХ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ У СФЕРІ БЕЗПЕЧНОСТІ ТА ОКРЕМИХ ПОКАЗНИКІВ ЯКОСТІ ХАРЧОВИХ ПРОДУКТІВ, ЛАБОРАТОРНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

Стаття 5. Центральні органи виконавчої влади у сфері безпеки та окремих показників якості харчових продуктів

1. До системи органів виконавчої влади у сфері безпеки та окремих показників якості харчових продуктів належать:

Кабінет Міністрів України;

центральний орган виконавчої влади, що формує та забезпечує реалізацію державної політики у сфері охорони здоров'я;

центральний орган виконавчої влади, що формує та забезпечує реалізацію державної політики у сфері безпеки та окремих показників якості харчових продуктів;

центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері безпеки та окремих показників якості харчових продуктів (компетентний орган).

{Абзац шостий частини першої статті 5 виключено на підставі Закону № 2042-VIII від 18.05.2017}

2. Інші органи виконавчої влади та установи не мають права встановлювати чи будь-яким іншим чином здійснювати регулювання та/або державний контроль, включаючи інформацію про харчові продукти, якщо це не передбачено цим Законом.

Стаття 6. Повноваження центрального органу виконавчої влади, що формує та забезпечує реалізацію державної політики у сфері охорони здоров'я

1. Центральний орган виконавчої влади, що формує та забезпечує реалізацію державної політики у сфері охорони здоров'я:

встановлює належний рівень захисту здоров'я людей;

встановлює порядок повідомлення про харчові отруєння;

здійснює державну реєстрацію та веде державні реєстри новітніх харчових продуктів, харчових добавок, ароматизаторів, ензимів, вод питних мінеральних відповідно до встановлених критеріїв.

2. Центральний орган виконавчої влади, що формує та забезпечує реалізацію державної політики у сфері охорони здоров'я, затверджує:

показники безпечності харчових продуктів та інших об'єктів санітарних заходів;

критерії віднесення води питної до категорії "вода питна мінеральна";

{Абзац четвертий частини другої статті 6 виключено на підставі Закону № 2042-VIII від 18.05.2017}

окремі показники якості харчових продуктів;

методичні настанови та розміщує їх на своєму офіційному сайті наступного дня після затвердження.

Центральний орган виконавчої влади, що формує та забезпечує реалізацію державної політики у сфері охорони здоров'я, здійснює інші повноваження, передбачені цим Законом.

Стаття 7. Повноваження центрального органу виконавчої влади, що формує та забезпечує реалізацію державної політики у сфері безпечності та окремих показників якості харчових продуктів

1. Центральний орган виконавчої влади, що формує та забезпечує реалізацію державної політики у сфері безпечності та окремих показників якості харчових продуктів, затверджує:

гігієнічні вимоги до виробництва та обігу харчових продуктів;

порядок затвердження експортних потужностей, ведення їх реєстру та внесення змін до нього;

правила забою тварин.

Центральний орган виконавчої влади, що формує та забезпечує реалізацію державної політики у сфері безпечності та окремих показників якості харчових продуктів, здійснює інші повноваження, передбачені цим Законом.

{Статтю 8 виключено на підставі Закону № 2042-VIII від 18.05.2017}

{Статтю 9 виключено на підставі Закону № 2042-VIII від 18.05.2017}

{Статтю 10 виключено на підставі Закону № 2042-VIII від 18.05.2017}

{Статтю 11 виключено на підставі Закону № 2042-VIII від 18.05.2017}

Розділ III ЗАСАДИ ТА ПОРЯДОК ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ

{Статтю 12 виключено на підставі Закону № 2042-VIII від 18.05.2017}

{Статтю 13 виключено на підставі Закону № 2042-VIII від 18.05.2017}

{Статтю 14 виключено на підставі Закону № 2042-VIII від 18.05.2017}

Розділ IV САНІТАРНІ ЗАХОДИ ТА ОКРЕМІ ПОКАЗНИКИ ЯКОСТІ ХАРЧОВИХ ПРОДУКТІВ

Стаття 15. Розроблення, перегляд, затвердження та застосування санітарних заходів

1. Відповідні санітарні заходи розробляються, переглядаються та затверджуються центральним органом виконавчої влади, що формує та забезпечує реалізацію державної політики у сфері охорони здоров'я, або центральним органом виконавчої влади, що формує та забезпечує реалізацію державної політики у сфері безпечності та окремих показників якості харчових продуктів, у межах їх повноважень та відповідно до таких вимог:

1) усі санітарні заходи ґрунтуються на наукових принципах та існуючих наукових обґрунтуваннях, за винятком випадків, зазначених у пункті 4 цієї частини;

2) у разі якщо існують міжнародні стандарти, інструкції чи рекомендації, санітарні заходи розробляються на їх основі, крім випадків, якщо ці міжнародні стандарти, інструкції чи рекомендації недостатні для забезпечення належного рівня захисту здоров'я людини;

3) у разі відсутності або недостатності міжнародних стандартів, інструкцій чи рекомендацій для забезпечення належного рівня захисту здоров'я людини санітарні заходи розробляються виходячи з оцінки ризику, з урахуванням методів оцінки ризику згідно з нормами, встановленими відповідними міжнародними організаціями;

4) у разі недостатності наукових обґрунтувань, необхідних для здійснення оцінки ризику, або у разі виникнення надзвичайних обставин, що можуть спричинити або загрожувати виникненням проблем для здоров'я людини, санітарні заходи розробляються на підставі існуючої відповідної інформації, отриманої від відповідних міжнародних організацій, або санітарних заходів, що застосовуються заінтересованими торговими партнерами.

2. Усі санітарні заходи, включаючи заходи, прийняті за надзвичайних обставин, підлягають перегляду та оновленню з метою забезпечення умов, за яких такі заходи застосовувалися б лише в межах, необхідних для захисту здоров'я людини, якщо:

1) надходить нова наукова інформація;

2) надходять суттєві коментарі від зацікавлених торгових партнерів.

3. Санітарні заходи не повинні обмежувати торгівлю більше, ніж це є необхідним для досягнення належного рівня захисту здоров'я людини, враховуючи технічну та економічну доцільність.

4. Огляд запропонованих санітарних заходів та порядок отримання інформації щодо них, а також коментарі щодо їх застосування підлягають опублікуванню у засобах масової інформації та на офіційному сайті органу виконавчої влади, який розробив відповідні санітарні заходи.

5. Усі запропоновані санітарні заходи, які не узгоджуються з міжнародними стандартами або для яких не існує міжнародних стандартів і щодо яких очікується, що вони можуть значно вплинути на експортні можливості заінтересованих торгових партнерів, підлягають повідомленню через центральний орган виконавчої влади, до повноважень якого віднесено виконання функцій центру обробки запитів, передбаченого Угодою СОТ про застосування санітарних та фітосанітарних заходів, не менш як за 60 днів до підготовки остаточного проекту санітарного заходу згідно з положеннями відповідних міжнародних угод.

6. Коментарі, отримані в результаті повідомлення та публікації запропонованих нових або змінених санітарних заходів, беруться до уваги на недискримінаційній основі до прийняття таких заходів. За письмовим запитом осіб або заінтересованих торгових партнерів центральний орган виконавчої влади, до повноважень якого віднесено виконання функцій центру обробки запитів, передбаченого Угодою СОТ про застосування санітарних та фітосанітарних заходів, надає текст запропонованого санітарного заходу із зазначенням, якщо це можливо, положень, що суттєво відрізняються від міжнародних стандартів, інструкцій та рекомендацій.

7. У разі виникнення надзвичайних обставин санітарні заходи можуть прийматися до повідомлення за умови, що таке повідомлення здійснюється негайно та невідкладно.

8. Усі нові та змінені санітарні заходи негайно публікуються після їх прийняття у відповідному офіційному друкованому виданні та на офіційному сайті органу виконавчої влади, який розробив відповідні санітарні заходи, і набирають чинності не раніше ніж через шість місяців після дати відповідної публікації.

9. За надзвичайних обставин, а також у разі вжиття заходів, що зменшують обмеження щодо ввезення (пересилання) на митну територію України, санітарний захід може набирати сили з дати прийняття, за умови наступного опублікування у відповідному офіційному друкованому виданні.

10. Усі санітарні заходи застосовуються лише в обсязі, необхідному для захисту здоров'я людини і без необґрунтованої дискримінації між вітчизняними та імпортованими харчовими продуктами або між різними постачальниками харчових продуктів.

Стаття 16. Визначення та перегляд вимог щодо окремих показників якості харчових продуктів

1. Визначення та перегляд вимог щодо окремих показників якості харчових продуктів здійснюються з урахуванням:

1) міжнародних стандартів, інструкцій чи рекомендацій щодо окремих показників якості харчових продуктів;

2) вимог законодавства Європейського Союзу щодо окремих показників якості харчових продуктів у разі відсутності міжнародних стандартів, інструкцій чи рекомендацій.

2. Вимоги щодо окремих показників якості харчових продуктів не повинні обмежувати торгівлю більше, ніж це необхідно для досягнення належного рівня захисту інтересів споживачів, ураховуючи технічну та економічну доцільність.

3. Зміни до вимог щодо окремих показників якості харчових продуктів негайно після їх прийняття публікуються у відповідному офіційному

друкованому виданні і набувають чинності не раніше ніж через дев'ять місяців з дня їх публікації.

4. Під час розроблення, перегляду, внесення змін, прийняття та застосування вимог щодо окремих показників якості харчових продуктів відповідні вимоги, які застосовуються в іншій державі, вважаються еквівалентними заходам, які застосовуються та здійснюються в Україні, якщо така держава об'єктивно доведе, що ці заходи досягають такого або вищого рівня захисту інтересів людини порівняно з тим, що установлюється Україною.

5. Вимоги щодо окремих показників якості харчових продуктів застосовуються лише в обсязі, необхідному для захисту інтересів людини, і з урахуванням неприпустимості без необґрунтованої дискримінації між вітчизняними та імпортованими харчовими продуктами або між різними постачальниками харчових продуктів.

Стаття 17. Належний рівень захисту здоров'я людей

1. Центральний орган виконавчої влади, що формує та забезпечує реалізацію державної політики у сфері охорони здоров'я, визначає належний рівень захисту здоров'я людини від ризиків, пов'язаних з харчовими продуктами.

2. Належний рівень захисту здоров'я людини визначається на підставі:

1) загального стану здоров'я населення та ризиків, які є властивими для середовища життєдіяльності людини;

2) стандартів, інструкцій та рекомендацій відповідних міжнародних організацій;

3) мінімізації негативного впливу на міжнародну та внутрішню торгівлю при застосуванні санітарних заходів.

Стаття 18. Надання інформації про відповідні санітарні заходи

1. Центральний орган виконавчої влади, до повноважень якого віднесено виконання функцій центру обробки запитів, передбаченого Угодою СОТ про застосування санітарних та фітосанітарних заходів, на запит будь-якої особи

України або будь-якої особи іншої держави надає будь-яку інформацію про санітарні заходи.

Ця інформація включає:

1) наукове обґрунтування санітарних заходів, які вживаються до імпортованих та вітчизняних харчових продуктів;

2) процедури і засоби оцінки ризиків для здоров'я людини, пов'язаних з харчовими продуктами, та дані звітів щодо оцінки таких ризиків;

3) процедури та засоби контролю харчових продуктів в Україні;

4) чинні інструкції, вимоги та процедури інспектування та контролю харчових продуктів;

5) відомості щодо членства та участі України у відповідних міжнародних організаціях або міжнародних угодах щодо санітарних заходів та тексти таких угод;

6) будь-яку іншу відповідну інформацію.

2. Положення про центральний орган виконавчої влади, до повноважень якого віднесено виконання функцій центру обробки запитів, передбаченого Угодою СОТ про застосування санітарних та фітосанітарних заходів, затверджується відповідно до законодавства, а порядок надання інформації та оплати витрат на проведення зазначених робіт і надання послуг встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Стаття 19. Права операторів ринку

1. Оператори ринку мають право:

1) одержувати в установленому порядку від компетентного органу:

належним чином оформлені документи, що є результатом здійснення державного контролю потужностей та об'єктів санітарних заходів, які перебувають в управлінні оператора ринку, включаючи акти перевірок, приписи, розпорядження, протоколи, документи, на підставі яких оператор ринку або його посадові особи притягаються до відповідальності;

іншу інформацію, пов'язану із здійсненням державного контролю потужностей та об'єктів санітарних заходів, що перебувають в управлінні оператора ринку;

2) не допускати до здійснення державного контролю державного інспектора, який не пред'явив перед початком проведення цього контролю посвідчення (направлення) на проведення заходу контролю, оформленого згідно з вимогами закону, та документ, що засвідчує особу державного інспектора.

У посвідченні (направленні) на проведення заходу зазначаються:

найменування компетентного органу;

найменування оператора ринку, а для фізичної особи - підприємця - прізвище, ім'я та по батькові, щодо діяльності яких здійснюється захід;

місцезнаходження оператора ринку, місце проживання фізичної особи - підприємця, щодо діяльності яких здійснюється захід;

номер і дата наказу, на виконання якого здійснюється захід;

перелік посадових осіб, які беруть участь у здійсненні заходу, із зазначенням їх посади, прізвища, ім'я та по батькові;

дата початку та дата закінчення заходу;

тип заходу (плановий або позаплановий);

підстави для здійснення заходу;

предмет здійснення заходу;

інформація про здійснення попереднього заходу (тип заходу і строк його здійснення). Посвідчення (направлення) є чинним лише протягом зазначеного в ньому строку здійснення заходу.

Перед початком здійснення заходу посадові особи компетентного органу зобов'язані пред'явити оператору ринку посвідчення (направлення) та службове посвідчення, що засвідчує посадову особу компетентного органу, і надати оператору копію посвідчення (направлення).

Посадова особа компетентного органу без посвідчення (направлення) на здійснення заходу та службового посвідчення не має права здійснювати державний контроль оператора ринку;

3) вимагати, в тому числі від державних інспекторів, зберігання та нерозголошення конфіденційної інформації, за винятком випадків, передбачених законом;

4) оскаржувати результати лабораторних досліджень (випробувань), у тому числі арбітражних;

5) замовляти та використовувати як докази результати арбітражних досліджень (випробувань);

6) оскаржувати рішення державних інспекторів;

7) звертатися за захистом своїх прав до суду;

8) вимагати відшкодування збитків, завданих внаслідок постачання їм непридатних до споживання, неправильно маркованих або небезпечних об'єктів санітарних заходів за умови їх використання та зберігання відповідно до інструкцій, наданих постачальником цих об'єктів санітарних заходів, або нормативно-правових актів;

9) бути звільненими за рішенням суду від відшкодування збитків, пов'язаних із непридатністю до споживання та/або небезпечністю об'єкта санітарних заходів, завданих внаслідок порушення іншими особами, в тому числі споживачами, вимог законодавства про безпечність та окремі показники якості харчових продуктів;

10) на відшкодування збитків, завданих неправомірними діями державних інспекторів;

11) застосовувати затверджені методичні настанови;

12) на безкоштовний доступ до законодавства про безпечність та окремі показники якості харчових продуктів, зокрема на офіційних сайтах державних органів, що їх прийняли/затвердили;

13) у разі відсутності в нормативно-правових актах України вимог щодо безпечності харчових продуктів, які планується виробляти, застосовувати параметри безпечності, що визначені в документах відповідних міжнародних організацій, у разі відсутності таких параметрів у документах відповідних міжнародних організацій - застосовувати параметри безпечності, що встановлені законодавством Європейського Союзу. Відповідність зазначеним у цьому розділі параметрам безпечності означає виконання вимог законодавства про безпечність та окремі показники якості харчових продуктів. Положення цього пункту не поширюються на об'єкти, що підлягають державній реєстрації, згідно з вимогами цього Закону.

Стаття 20. Обов'язки операторів ринку

1. Оператори ринку відповідають за виконання вимог законодавства про безпечність та окремі показники якості харчових продуктів у межах діяльності, яку вони здійснюють.

2. Оператори ринку зобов'язані:

1) забезпечувати дотримання вимог цього Закону щодо гігієнічних вимог до харчових продуктів на всіх стадіях їх виробництва та обігу;

2) розробляти, вводити в дію та застосовувати постійно діючі процедури, що засновані на принципах системи аналізу небезпечних факторів та контролю у критичних точках, а також забезпечувати належну підготовку з питань застосування постійно діючих процедур, що базуються на принципах системи аналізу небезпечних факторів та контролю у критичних точках, осіб, які є відповідальними за ці процедури, під час виробництва та обігу харчових продуктів;

3) надсилати компетентному органу повідомлення у випадках, передбачених частинами третьою - п'ятою цієї статті, і отримувати експлуатаційний дозвіл у випадках, передбачених цим Законом;

4) реєструвати потужності у випадках, передбачених цим Законом;

5) забезпечувати виконання вимог законодавства про безпечність та окремі показники якості харчових продуктів щодо окремих показників якості;

6) забезпечувати простежуваність та надавати інформацію, передбачену статтею 22 цього Закону;

7) вилучати та/або відкликати у встановлених законом випадках харчові продукти, які перебувають в обігу, якщо встановлено, що ці продукти можуть спричинити шкідливий вплив для здоров'я людини;

8) забезпечувати безперешкодний доступ державних інспекторів, які здійснюють державний контроль, до потужностей під час роботи цих потужностей та дозволяти відбір зразків об'єктів санітарних заходів на зазначених потужностях, а також надавати на вимогу державного інспектора документи, необхідні для здійснення державного контролю;

9) компенсувати відповідно до закону шкоду, заподіяну споживачам внаслідок споживання харчового продукту, якщо судом буде доведено причинно-наслідковий зв'язок між цією шкодою і діяльністю та/або бездіяльністю оператора ринку, крім випадків, установлених законом.

3. Якщо оператор ринку вважає або має підстави вважати, що харчові продукти, які він ввіз (переслав) на митну територію України, виробив, переробив або обіг яких здійснює, не відповідають вимогам безпечності, він негайно розпочинає процедуру вилучення цих харчових продуктів з обігу та у строк не більше двох робочих днів письмово інформує про виявлену невідповідність компетентний орган. Якщо такі харчові продукти могли потенційно потрапити до споживача, оператор ринку інформує споживачів про причини їх вилучення та у разі потреби відкликає харчові продукти, якщо застосування інших заходів є недостатнім для досягнення прийнятного рівня захисту здоров'я споживачів.

4. Оператор ринку, що здійснює роздрібну торгівлю або розповсюдження харчових продуктів і не здійснює при цьому пакування або маркування або іншим чином не впливає на безпечність та цілісність харчових продуктів, у

межах своєї діяльності ініціює процедури вилучення з обігу продуктів, що не відповідають параметрам безпеки. Такий оператор ринку повинен сприяти забезпеченню безпеки харчових продуктів, передавати інформацію, необхідну для забезпечення простежуваності харчових продуктів та будь-яких речовин, що використовуються для виробництва харчових продуктів, на вимогу відповідних осіб, а також співпрацювати з операторами ринку та/або компетентним органом.

5. Якщо оператор ринку має підстави вважати, що харчові продукти, які він ввів в обіг, можуть бути шкідливими для здоров'я людей, він у строк не більше одного робочого дня письмово інформує про це компетентний орган, а також про вжиті заходи для запобігання виникненню ризиків для споживача.

6. Оператор ринку взаємодіє з компетентним органом для здійснення заходів щодо запобігання виникненню або зменшенню ризиків, що становлять харчові продукти, які він ввів або вводить в обіг.

7. У разі надходження інформації про невідповідність потужностей та об'єктів санітарних заходів установленим законодавством вимогам, виявлену під час здійснення державного контролю, оператор ринку зобов'язаний вжити необхідних заходів для усунення такої невідповідності.

8. Операторам ринку забороняється здійснювати обіг харчових продуктів, отриманих з потужностей, що не пройшли державної реєстрації або не отримали експлуатаційного дозволу відповідно до цього Закону, та/або використовувати такі харчові продукти у виробництві інших харчових продуктів.

Стаття 21. Вимоги щодо застосування постійно діючих процедур, заснованих на принципах системи аналізу небезпечних факторів та контролю у критичних точках

1. Оператори ринку розробляють, запроваджують та використовують постійно діючі процедури, які базуються на принципах системи аналізу небезпечних факторів та контролю у критичних точках.

2. Вимоги частини першої цієї статті не поширюються на операторів ринку, що здійснюють первинне виробництво, а також провадять пов'язану з первинним виробництвом діяльність, зокрема транспортування, зберігання та обробку первинної продукції в місці первинного виробництва, за умови, що при цьому не змінюється суттєво стан таких продуктів, а також на транспортування живих тварин, призначених для споживання людиною, транспортування з місця первинного виробництва до потужності продуктів рослинного походження, продуктів рибальства, а також продуктів полювання.

3. До принципів системи аналізу небезпечних факторів та контролю у критичних точках, зазначених у частині першій цієї статті, належать:

1) ідентифікація небезпечних факторів, яким необхідно запобігти або які необхідно усунути або зменшити до прийнятного рівня;

2) визначення критичних контрольних точок на етапах, на яких контроль управління є визначальним для запобігання виникненню небезпечних факторів, їх усунення або зменшення до прийнятного рівня;

3) установлення критичних меж у критичних контрольних точках, які дають змогу відрізнити прийнятність харчового продукту від неприйнятності з точки зору його безпечності;

4) проведення процедур моніторингу в критичних контрольних точках, які забезпечують отримання даних для оперативного управління небезпечними факторами;

5) запровадження коригувальних дій, які повинні проводитися, якщо результати моніторингу свідчать про те, що певна критична контрольна точка вийшла з-під контролю;

6) розроблення процедур, які повинні застосовуватися на постійній основі, з метою перевірки результативності заходів, зазначених у пунктах 1-5 частини третьої цієї статті;

7) розроблення документів та ведення записів відповідно до виду діяльності та обсягів виробництва для підтвердження результативного застосування заходів, які зазначені у пунктах 1-6 частини третьої цієї статті.

4. Вимоги щодо розроблення, запровадження та використання постійно діючих процедур, які базуються на принципах системи аналізу небезпечних факторів та контролю у критичних точках, допускають застосування спрощеного підходу, за умови якщо такий підхід забезпечує однаковий рівень захисту здоров'я споживачів, що і в разі запровадження принципів системи аналізу небезпечних факторів та контролю у критичних точках, як це описано у частині третій цієї статті. При цьому застосування спрощеного підходу може, в тому числі, передбачати:

1) у разі якщо за результатами проведеного аналізу небезпечних факторів визначено відсутність критичних контрольних точок, дотримання загальних гігієнічних вимог щодо поводження з харчовими продуктами, зазначених у цьому Законі, є достатнім, і запровадження системи постійно діючих процедур, які базуються на принципах системи аналізу небезпечних факторів та контролю у критичних точках, не вимагається. Зазначене поширюється на потужності, які не обробляють харчові продукти, а саме на заклади роздрібною торгівлі, у тому числі на палатки, кіоски, прилавки, на рухомі транспортні засоби для торгівлі, а також на заклади громадського харчування, які здійснюють торгівлю виключно напоями;

2) можливість запровадження принципів системи аналізу небезпечних факторів та контролю у критичних точках, зазначених у частині третій цієї статті, не в повному обсязі. Зазначене поширюється на заклади громадського харчування, за винятком тих, які зазначені в пункті 1 цієї частини, пекарні, кондитерські;

3) можливість застосування типових планів системи аналізу небезпечних факторів та контролю у критичних точках, які містяться в методичних настановах та які включають інформацію про небезпечні фактори, програми-

передумови, процедури в критичних контрольних точках та процедури ведення записів. При цьому використання типового плану системи аналізу небезпечних факторів та контролю у критичних точках є можливим виключно у разі, якщо потужність відповідає тому опису, який міститься у методичних настановах. Зазначене поширюється на бійні, потужності з виробництва рибної та молочної продукції, потужності, що здійснюють консервування, пастеризацію, замороження харчових продуктів;

4) у разі застосування процедур візуального моніторингу ведення записів тільки у випадках, коли виявлена невідповідність установленим вимогам. Такі записи повинні включати, в тому числі, опис корекцій та корегувальних дій.

Переліки потужностей, зазначених у пунктах 1-3 цієї частини, не є виключними та можуть бути розширені у методичних настановах.

5. Оператори ринку у разі змін у кількісному та якісному складі інгредієнтів харчового продукту, а також на будь-якій стадії виробництва та обігу, які можуть вплинути на безпечність харчового продукту, мають переглядати та оновлювати процедури, що засновані на принципах системи аналізу небезпечних факторів та контролю у критичних точках, з метою внесення необхідних змін.

6. З метою виконання процедур, які засновані на принципах системи аналізу небезпечних факторів та контролю у критичних точках, оператори ринку:

1) надають компетентному органу під час здійснення державного контролю докази відповідності їх діяльності вимогам частини четвертої цієї статті з урахуванням сфери діяльності та обсягу виробництва, а також спрощеним вимогам для невеликих потужностей та потужностей, діяльність яких має незначний ступінь ризику для здоров'я споживачів;

2) гарантують, що документи, у яких наводиться опис процедур, розроблених відповідно до вимог цієї статті, містять достовірну інформацію;

3) забезпечують зберігання документів і записів щодо виконання принципів системи аналізу небезпечних факторів та контролю у критичних точках протягом трьох місяців після закінчення кінцевої дати продажу харчового продукту, нанесеної на маркуванні, якщо інше не передбачено рекомендаціями об'єднань виробників, які затверджені центральним органом виконавчої влади, що формує та забезпечує реалізацію державної політики у сфері безпеки та окремих показників якості харчових продуктів.

7. Сертифікація постійно діючих процедур, заснованих на принципах системи аналізу небезпечних факторів та контролю у критичних точках, не є обов'язковою.

Стаття 22. Вимоги до операторів ринку стосовно забезпечення простежуваності

1. Оператори ринку повинні бути здатні встановити інших операторів ринку, які постачають їм харчові продукти та інші об'єкти санітарних заходів за принципом "крок назад".

2. Оператори ринку повинні бути здатні встановити інших операторів ринку, яким вони постачають харчові продукти та інші об'єкти санітарних заходів за принципом "крок вперед".

3. Вимоги до операторів ринку стосовно забезпечення простежуваності не передбачають встановлення ними зв'язку (так званої внутрішньої простежуваності) між об'єктами санітарних заходів, які використовуються під час виробництва, та об'єктами санітарних заходів, отриманих в результаті такого виробництва.

4. З метою виконання вимог частин першої та другої цієї статті оператори ринку повинні застосовувати системи та процедури, що забезпечують доступність такої інформації компетентному органу за його запитами. Інформація повинна зберігатися протягом шести місяців після закінчення кінцевої дати продажу харчового продукту, нанесеної на маркуванні.

Стаття 23. Експлуатаційний дозвіл

1. Експлуатаційний дозвіл отримують оператори ринку, що провадять діяльність, пов'язану з виробництвом та/або зберіганням харчових продуктів тваринного походження.

2. Обов'язок отримання експлуатаційного дозволу не поширюється в частині відповідної діяльності на операторів ринку, які здійснюють:

первинне виробництво харчових продуктів тваринного походження, а також пов'язану з ним діяльність, зокрема зберігання та поводження з первинною продукцією в місці первинного виробництва, за умови що при цьому істотно не змінюється стан такої продукції;

транспортування харчових продуктів тваринного походження, у тому числі тих, які потребують дотримання температурного режиму та не можуть зберігатися при температурі вище 10 °С, залишаючись придатними для споживання людиною;

зберігання харчових продуктів тваринного походження, які не потребують дотримання температурного режиму та можуть зберігатися при температурі вище 10 °С, залишаючись придатними для споживання людиною;

виробництво та/або зберігання харчових продуктів, інгредієнтами яких є виключно продукти рослинного походження та/або перероблені продукти тваринного походження;

експлуатацію закладів громадського харчування та закладів роздрібної торгівлі, що відповідають вимогам, встановленим Кабінетом Міністрів України. До моменту встановлення таких вимог цей виняток поширюється на всі заклади громадського харчування та заклади роздрібної торгівлі.

3. Особи, зазначені у частині першій цієї статті, зобов'язані отримати експлуатаційний дозвіл на кожен окрему потужність до початку її експлуатації.

Експлуатаційний дозвіл видається на потужності, що розташовані за однією адресою (з деталізацією на рівні виробничої лінії та/або харчових продуктів залежно від виду діяльності оператора ринку) і визначені оператором ринку.

4. Експлуатаційний дозвіл видається територіальним органом компетентного органу.

5. Для отримання експлуатаційного дозволу оператор ринку подає заяву, в якій зазначаються найменування, ідентифікаційний код згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, місцезнаходження або прізвище, ім'я, по батькові, реєстраційний номер облікової картки платника податків чи серія та номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку у паспорті), місце проживання оператора ринку, назва (опис) потужності, її адреса, заплановані види діяльності та перелік харчових продуктів, які планується виробляти або зберігати, вид оператора ринку за класифікацією суб'єктів господарювання, визначеною Господарським кодексом України (суб'єкт мікро-, малого, середнього або великого підприємництва). Заява про видачу експлуатаційного дозволу підписується оператором ринку або уповноваженою ним особою.

6. Не пізніше 15 календарних днів з дня отримання територіальним органом компетентного органу заяви про видачу експлуатаційного дозволу здійснюється інспектування потужності, за результатами якого визначається її відповідність вимогам законодавства.

7. Підставою для відмови у видачі експлуатаційного дозволу є:

1) відсутність у заяві про видачу експлуатаційного дозволу інформації, що вимагається згідно із законом;

2) виявлення у заяві про видачу експлуатаційного дозволу недостовірних відомостей;

3) встановлення за результатами інспектування потужності її невідповідності вимогам законодавства;

4) за заявою агропродовольчого ринку - незабезпечення агропродовольчим ринком належних умов для роботи лабораторії, зокрема, ненадання у користування службових приміщень, облаштованих опаленням, електрикою, вентиляцією, водопроводом з гарячою і холодною водою, каналізацією.

8. Відмова у видачі експлуатаційного дозволу з підстав, не передбачених цим Законом, забороняється. У рішенні про відмову у видачі експлуатаційного дозволу обов'язково зазначаються підстава для відмови та фактичні обставини, що підтверджують наявність такої підстави.

9. Рішення про видачу або про відмову у видачі експлуатаційного дозволу приймається не пізніше 30 календарних днів з дня отримання територіальним органом компетентного органу відповідної заяви від оператора ринку.

10. Копія рішення про видачу або про відмову у видачі експлуатаційного дозволу надається (надсилається) оператору ринку протягом трьох робочих днів з дня його прийняття.

11. Рішення про відмову у видачі експлуатаційного дозволу може бути оскаржене до компетентного органу або суду.

12. Після усунення причин, що стали підставою для відмови у видачі експлуатаційного дозволу, оператор ринку має право повторно звернутися із заявою про видачу експлуатаційного дозволу.

13. Потужностям, щодо яких прийнято рішення про видачу експлуатаційного дозволу, присвоюється реєстраційний номер.

14. За видачу експлуатаційного дозволу, поновлення його дії справляється плата (адміністративний збір), що зараховується до державного бюджету та становить 0,17 розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня календарного року, в якому подано заяву про видачу або поновлення дії експлуатаційного дозволу. Переоформлення, видача дубліката експлуатаційного дозволу здійснюються безоплатно.

15. Видача експлуатаційного дозволу, поновлення його дії здійснюються протягом двох робочих днів після отримання територіальним органом компетентного органу підтвердження внесення відповідної плати (адміністративного збору).

16. Експлуатаційний дозвіл має необмежений строк дії.

17. Порядок видачі та форма експлуатаційного дозволу затверджуються Кабінетом Міністрів України.

18. Анулювання експлуатаційного дозволу, його переоформлення, видача дубліката здійснюються з підстав, у порядку та строки, встановлені законодавством про дозвільну систему у сфері господарської діяльності.

19. У разі реконструкції потужності, на яку видано експлуатаційний дозвіл, що має наслідком істотну зміну характеристик виробничих приміщень та технологічних процесів або видів діяльності, зазначених в експлуатаційному дозволі, оператор ринку повинен не пізніше ніж за 15 календарних днів до відновлення експлуатації потужності звернутися до територіального органу компетентного органу із заявою про проведення позапланового інспектування потужності. Інспектування такої потужності проводиться протягом 15 календарних днів з дня отримання відповідної заяви від оператора ринку. Оператор ринку має право відновити експлуатацію потужності після проведення відповідної реконструкції, якщо за результатами інспектування встановлено відповідність потужності вимогам законодавства.

20. Інформація, що міститься в експлуатаційному дозволі, вноситься до реєстру операторів ринку та потужностей, на які видано експлуатаційний дозвіл, що ведеться компетентним органом у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що формує та забезпечує реалізацію державної політики у сфері безпечності та окремих показників якості харчових продуктів.

21. Компетентний орган забезпечує відкритий та безоплатний доступ до реєстру операторів ринку та потужностей, на які видано експлуатаційний дозвіл, шляхом його розміщення на своєму офіційному веб-сайті.

Стаття 24. Тимчасове припинення та поновлення дії експлуатаційного дозволу

1. Якщо оператор ринку не виконує у технічно можливий термін вимоги розпорядження або іншого розпорядчого документа про тимчасове припинення функціонування потужності або частини потужності та/або тимчасову заборону обігу об'єктів санітарних заходів, що пов'язані з такими порушеннями, головний державний інспектор виносить постанову про тимчасове припинення дії експлуатаційного дозволу (з деталізацією на рівні виробничої лінії та/або харчових продуктів залежно від виду діяльності оператора ринку).

2. У разі тимчасового припинення дії експлуатаційного дозволу інформація про це вноситься до відповідного реєстру та оприлюднюється компетентним органом на його офіційному веб-сайті протягом трьох робочих днів.

3. Оператор ринку, дію експлуатаційного дозволу якого тимчасово припинено, не має права здійснювати виробництво, реалізацію та/або обіг харчових продуктів на таких потужностях.

4. Оператор ринку, дію експлуатаційного дозволу на потужності якого тимчасово припинено, може подати заяву компетентному органу на поновлення дії експлуатаційного дозволу після усунення причин, що стали підставою для такого припинення.

5. Поновлення дії експлуатаційного дозволу здійснюється в порядку та строки, встановлені статтею 23 цього Закону.

6. Рішення про тимчасове припинення дії експлуатаційного дозволу може бути оскаржене до компетентного органу або суду.

Стаття 25. Державна реєстрація потужностей

1. Державній реєстрації підлягають потужності з виробництва та/або обігу харчових продуктів, на які не вимагається отримання експлуатаційного дозволу.

Не підлягає державній реєстрації як окрема потужність транспортний засіб, що використовується оператором ринку у зв'язку з експлуатацією іншої належної йому зареєстрованої потужності або потужності, на яку видано експлуатаційний дозвіл. Транспортні засоби, що використовуються оператором ринку виключно для перевезення харчових продуктів, яке не пов'язане з експлуатацією належної йому зареєстрованої потужності або потужності, на яку видано експлуатаційний дозвіл, підлягають кумулятивній державній реєстрації, для якої подається одна заява (незалежно від кількості відповідних транспортних засобів) та за результатами якої присвоюється один особистий реєстраційний номер. Транспортний засіб, що використовується як потужність з реалізації харчових продуктів кінцевим споживачам, підлягає державній реєстрації як окрема потужність.

2. Державна реєстрація потужностей здійснюється компетентним органом шляхом внесення відповідної інформації до реєстру на безоплатній основі. Потужностям у реєстрі присвоюється особистий реєстраційний номер. Зміна найменування оператора потужності у зв'язку із зміною типу акціонерного товариства або у зв'язку з перетворенням акціонерного товариства в інше господарське товариство не є підставою для звернення оператора до компетентного органу із заявою про внесення змін до реєстру потужностей у частині найменування такого оператора та не є підставою для внесення таких змін до реєстру. У разі звернення оператора, найменування якого було змінено, до компетентного органу з письмовою заявою про внесення змін до реєстру в частині нового найменування такого оператора компетентний орган безоплатно вносить такі зміни до реєстру, про що письмово повідомляє оператора.

3. Не пізніше ніж за 10 календарних днів до початку роботи потужності оператор ринку зобов'язаний подати (надіслати) до територіального органу

компетентного органу заяву про державну реєстрацію потужності, в якій зазначаються найменування, ідентифікаційний код згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, місцезнаходження або прізвище, ім'я, по батькові, реєстраційний номер облікової картки платника податків чи серія та номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку у паспорті), місце проживання оператора ринку, назва (опис) потужності, її адреса, заплановані види діяльності та перелік харчових продуктів, виробництво та/або обіг яких планується здійснювати, вид оператора ринку за класифікацією суб'єктів господарювання, визначеною Господарським кодексом України (суб'єкт мікро-, малого, середнього або великого підприємництва).

4. Заява про державну реєстрацію потужності засвідчується підписом оператора ринку або уповноваженої ним особи та реєструється територіальним органом компетентного органу в день її надходження.

5. Підставою для відмови у державній реєстрації потужності є невідповідність заяви встановленій формі, надання в ній неповної інформації або наявність раніше прийнятого рішення про державну реєстрацію цієї потужності. Відмова у державній реєстрації потужностей з інших підстав не дозволяється. У рішенні про відмову в державній реєстрації потужності обов'язково зазначаються підстава для відмови та фактичні обставини, що підтверджують наявність такої підстави.

6. Рішення про державну реєстрацію потужності або про відмову у такій реєстрації приймається протягом 10 календарних днів після отримання відповідної заяви оператора ринку. Копія рішення про державну реєстрацію потужності або про відмову у такій реєстрації надається (надсилається) оператору ринку протягом трьох робочих днів з дня його прийняття.

7. Оператор ринку має право розпочати експлуатацію потужності за принципом мовчазної згоди, якщо протягом 15 робочих днів після подання ним заяви про державну реєстрацію потужності територіальний орган компетентного органу не прийняв рішення про відмову у державній реєстрації потужності або не надав копії такого рішення оператору ринку.

8. Оператор ринку зобов'язаний протягом 10 робочих днів повідомляти територіальний орган компетентного органу про зміни у своїй діяльності, що зумовлюють необхідність внесення змін до відомостей державного реєстру потужностей операторів ринку, а також про припинення використання потужності.

9. Якщо за результатами здійснення заходу державного контролю виявлено незареєстровану потужність, обов'язковість державної реєстрації якої встановлено цим Законом, та отримано інформацію, достатню для її державної реєстрації, територіальний орган компетентного органу здійснює державну реєстрацію такої потужності з власної ініціативи, про що повідомляє оператора ринку.

10. Компетентний орган забезпечує відкритий та безоплатний доступ до державного реєстру потужностей операторів ринку шляхом його розміщення на своєму офіційному веб-сайті.

11. Центральний орган виконавчої влади, що формує та забезпечує реалізацію державної політики у сфері безпечності та окремих показників якості харчових продуктів, затверджує порядок проведення державної реєстрації потужностей, ведення державного реєстру потужностей операторів ринку та надання інформації з нього заінтересованим суб'єктам.

Стаття 26. Затверджені експортні потужності

1. Потужності з виробництва харчових продуктів, призначених для експорту з України (далі - експортні потужності), затверджуються компетентним органом, якщо це вимагається країною призначення.

2. Компетентний орган здійснює інспектування експортної потужності на відповідність вимогам країни призначення виключно за запитом оператора ринку, який має намір експортувати харчові продукти до країни призначення, що вимагає затвердження експортної потужності компетентним органом. Компетентний орган затверджує експортну потужність, якщо за результатами інспектування підтверджено її відповідність вимогам країни призначення.

3. Компетентний орган веде реєстр затверджених експортних потужностей (об'єктів) із зазначенням країни призначення та кожного виду харчового продукту, для якого перевірено виконання встановлених вимог. Реєстр розміщується на офіційному веб-сайті компетентного органу і оновлюється не пізніше 15 числа поточного місяця.

Стаття 27. Внесення змін до реєстру затверджених експортних потужностей

1. Якщо у процесі перевірки встановлено, що затвержені експортні потужності не відповідають заявленим вимогам, головний державний інспектор негайно інформує про це компетентний орган.

2. Якщо під час перевірки буде виявлено невідповідності заявленим вимогам, які не створюють безпосередню загрозу здоров'ю споживачу, державний інспектор обмежується винесенням попередження оператору ринку про необхідність усунення таких порушень у технічно можливий термін, про що робить відповідний запис у акті державного контролю. У разі неусунення оператором ринку виявлених порушень, як це зазначено в акті державного контролю, компетентний орган приймає рішення про виключення потужностей, зазначених у частині першій цієї статті, або певних видів харчових продуктів, вироблених на таких потужностях, з реєстру затверджених експортних потужностей.

3. Оператор ринку може оскаржити до суду рішення про виключення потужностей, зазначених у частині першій цієї статті, або певного виду

харчових продуктів, вироблених на таких потужностях, з реєстру затверджених експортних потужностей.

4. У разі прийняття рішення про тимчасове припинення або виключення затверджених експортних потужностей чи певного виду харчових продуктів, вироблених на таких потужностях, з реєстру затверджених експортних потужностей компетентний орган України повинен невідкладно повідомити про це компетентному органу країни призначення.

5. Компетентний орган країни призначення, для якої компетентним органом України проведено перевірку виконання встановлених вимог, повинен мати безперешкодний доступ до затверджених експортних потужностей з метою інспектування таких потужностей для проведення перевірки виконання встановлених вимог. Компетентний орган країни призначення зобов'язаний повідомити компетентному органу України про зазначене інспектування за 48 годин.

6. Якщо в результаті інспектування затверджених експортних потужностей для проведення перевірки виконання встановлених вимог компетентний орган країни призначення надасть висновок, що такі потужності не відповідають встановленим вимогам, компетентний орган України приймає рішення про тимчасове припинення функціонування потужностей або їх виключення з реєстру. Згідно з даним висновком зазначене рішення компетентного органу України не підлягає оскарженню.

{Статтю 28 виключено на підставі Закону № 2042-VIII від 18.05.2017}

Розділ V ДЕРЖАВНА РЕЄСТРАЦІЯ ОБ'ЄКТІВ САНІТАРНИХ ЗАХОДІВ

Стаття 29. Державна реєстрація об'єктів санітарних заходів

1. Забороняється реалізація об'єктів санітарних заходів, які не зареєстровані відповідно до вимог цього Закону.

2. Державній реєстрації підлягають:

1) новітні харчові продукти;

2) харчові добавки;

3) ароматизатори, за виключенням окремої групи ароматизаторів, визначених центральним органом виконавчої влади, що формує та забезпечує реалізацію державної політики у сфері охорони здоров'я;

4) ензими;

5) допоміжні матеріали для переробки, та матеріали, що контактують з харчовими продуктами, які вперше вводяться в обіг та/або вперше використовуються на території України;

6) вода питна, яку планується віднести до категорії "вода природна мінеральна".

3. Забороняється вимагати реєстрацію інших об'єктів санітарних заходів, не зазначених у частині другій цієї статті.

4. Для проведення державної реєстрації об'єктів санітарних заходів оператором ринку або його уповноваженим представником до центрального органу виконавчої влади, що формує та забезпечує реалізацію державної політики у сфері охорони здоров'я, подається заява в довільній формі, яка має супроводжуватися документацією відповідно до вимог цього Закону.

5. Підставами для відмови в державній реєстрації об'єктів санітарних заходів є наявність доказів їх невідповідності законодавству про безпечність та окремі показники якості харчових продуктів.

6. Порядок, методи та обсяг необхідних досліджень (випробувань) для державної реєстрації повинні враховувати ступінь ризику об'єктів цієї реєстрації для здоров'я людини, а також факт затвердження зазначених об'єктів санітарних заходів відповідними міжнародними організаціями або Європейським Союзом.

7. Державна реєстрація зазначених об'єктів санітарних заходів здійснюється безкоштовно.

8. Державна реєстрація об'єктів, зазначених у частині другій цієї статті, за винятком новітніх харчових продуктів та харчових добавок, проводиться протягом 30 робочих днів після отримання заяви про таку реєстрацію.

Державна реєстрація новітніх харчових продуктів проводиться протягом 180 робочих днів після отримання заяви.

Державна реєстрація харчових добавок проводиться протягом 120 робочих днів після отримання заяви.

9. Якщо державна реєстрація не закінчена протягом строку, визначеного у частині восьмій цієї статті, замовнику надається письмове обґрунтування причин продовження строку проведення реєстрації, який не може бути продовжений більше ніж на 30 робочих днів.

10. Центральний орган виконавчої влади, що формує та забезпечує реалізацію державної політики у сфері охорони здоров'я, затверджує процедури проведення державної реєстрації, ведення реєстрів та надання інформації з реєстрів заінтересованим суб'єктам.

11. Зазначені в цій статті державні реєстри оприлюднюються на офіційному веб-сайті центрального органу виконавчої влади, що формує та забезпечує реалізацію державної політики у сфері охорони здоров'я, який оновлює їх по мірі надходження інформації, але не пізніше 10 робочих днів з дня реєстрації об'єкта санітарних заходів.

Стаття 30. Державна реєстрація харчових добавок

1. У виробництві харчових продуктів та харчових продуктах, які перебувають в обігу, дозволяється використання лише тих харчових добавок, що включені до Державного реєстру харчових добавок, дозволених до використання в харчових продуктах.

2. Центральний орган виконавчої влади, що формує та забезпечує реалізацію державної політики у сфері охорони здоров'я, здійснює їх державну реєстрацію та веде Державний реєстр харчових добавок. У Державному реєстрі харчових добавок, зокрема, зазначаються їх максимально допустимі рівні у

випадках, коли їх невизначення ставить під загрозу здоров'я споживачів. У Державному реєстрі харчових добавок також зазначаються харчові продукти, в яких вони використовуються.

Центральний орган виконавчої влади, що формує та забезпечує реалізацію державної політики у сфері охорони здоров'я, вносить зміни до Державного реєстру харчових добавок:

1) за власною ініціативою у випадках:

створення початкового Державного реєстру харчових добавок;

виключення харчової добавки з Державного реєстру харчових добавок за наявності доказів її невідповідності вимогам, встановленим законодавством;

2) за зверненнями операторів ринку або їх об'єднань після державної реєстрації.

Частиною Державного реєстру харчових добавок є харчові добавки, які визнані Європейським Союзом такими, що є безпечними для споживання людиною. Включення зазначених харчових добавок до Державного реєстру харчових добавок не залежить від затвердження чи будь-яких інших дій стосовно створення та/або ведення центральним органом виконавчої влади, що формує та забезпечує реалізацію державної політики у сфері охорони здоров'я, Державного реєстру харчових добавок.

3. Під час державної реєстрації харчової добавки необхідно:

1) визначати харчові продукти, до яких ця добавка може додаватися, та у разі потреби умови, за яких вона може додаватися;

2) обмежувати харчову добавку до найнижчого рівня використання, який є необхідним для досягнення бажаного ефекту;

3) враховувати будь-яке допустиме щоденне споживання або обсяг споживання харчової добавки та її вірогідне щоденне споживання від усіх джерел, включаючи можливе щоденне споживання харчової добавки спеціальними групами споживачів.

4. Харчова добавка може бути зареєстрована тільки, якщо:

- 1) існує обґрунтована технологічна необхідність у харчовій добавці;
- 2) використання харчової добавки не вводить споживача в оману;
- 3) харчова добавка згідно з наявними науковими даними не спричинить шкідливого впливу на здоров'я людини в тому об'ємі, в якому її планується застосовувати.

5. Будь-який оператор ринку або об'єднання операторів ринку може звернутися із запитом про державну реєстрацію харчової добавки шляхом подання до центрального органу виконавчої влади, що формує та забезпечує реалізацію державної політики у сфері охорони здоров'я, заяви в довільній формі про державну реєстрацію харчової добавки, що супроводжується відповідною документацією, яка свідчить про те, що харчова добавка відповідає положенням частини четвертої цієї статті.

Якщо харчова добавка дозволена до використання відповідними міжнародними організаціями, інформація, що це підтверджує, додається до заяви про реєстрацію. Рішення щодо реєстрації або відмови в реєстрації харчової добавки для виробництва харчових продуктів в Україні чи обігу харчових продуктів, які містять таку харчову добавку, приймається протягом 120 робочих днів після одержання заяви.

6. Харчова добавка, стосовно реєстрації якої подано звернення і яка дозволена до використання відповідними міжнародними організаціями, підлягає експрес-реєстрації.

7. Експрес-реєстрація включає огляд звіту відповідних міжнародних організацій, які обґрунтовують можливість використання харчової добавки. Цей огляд повинен враховувати обставини та умови, специфічні для населення України (якщо такі існують), а також технічні та економічні можливості визначення присутності та/або рівні використання харчових добавок у харчових продуктах відносно рівнів включень, що затверджені відповідними міжнародними організаціями.

8. Згідно з процедурою експрес-реєстрації рішення щодо реєстрації або відмови в реєстрації харчової добавки для виробництва харчових продуктів в Україні чи обігу харчових продуктів, які містять таку харчову добавку, приймається протягом 30 робочих днів після одержання заяви та документів і повідомляється заявнику.

Стаття 31. Державна реєстрація допоміжних матеріалів для переробки та матеріалів, що контактують з харчовими продуктами, і води питної

1. Центральний орган виконавчої влади, що формує та забезпечує реалізацію державної політики у сфері охорони здоров'я, здійснює державну реєстрацію допоміжних матеріалів для переробки та матеріалів, що контактують з харчовими продуктами, і води питної, яку планується віднести до категорії "вода природна мінеральна".

2. Підставами для проведення державної реєстрації є:

1) для допоміжних матеріалів для переробки та матеріалів, що контактують з харчовими продуктами, - заява від оператора ринку або його уповноваженого представника в довільній формі та досьє на допоміжний матеріал для переробки та/або матеріал, що контактує з харчовими продуктами, за формою, затвердженою центральним органом виконавчої влади, що формує та забезпечує реалізацію державної політики у сфері охорони здоров'я;

2) для води питної, яку планується віднести до категорії "вода природна мінеральна", - заява від оператора ринку або його уповноваженого представника в довільній формі та документація щодо результатів досліджень (випробувань) води і опис джерела, з якого вона видобувається, за формою, затвердженою центральним органом виконавчої влади, що формує та забезпечує реалізацію державної політики у сфері охорони здоров'я.

3. Допоміжні матеріали для переробки та матеріалів, що контактують з харчовими продуктами, обіг яких здійснюється в Україні, не повинні спричиняти присутність небезпечних факторів у харчових продуктах у кількості, що перевищує максимальні межі залишків.

4. Центральний орган виконавчої влади, що формує та забезпечує реалізацію державної політики у сфері охорони здоров'я, визначає умови використання, максимальні межі залишків у харчових продуктах допоміжних матеріалів для переробки та матеріалів, що контактують з харчовими продуктами.

5. У державній реєстрації може бути відмовлено з таких підстав:

1) для допоміжних матеріалів для переробки та матеріалів, що контактують з харчовими продуктами, - у разі наявності доказів невідповідності цих об'єктів вимогам законодавчих актів щодо їх безпечності, а у разі відсутності таких актів - аналогічним вимогам, що викладені у нормативних документах;

2) для води питної, яку планується віднести до категорії "вода природна мінеральна", - у разі наявності доказів її небезпечності та/або невідповідності вимогам законодавства щодо вод природних мінеральних.

Розділ VI ВИРОБНИЦТВО ТА ОБІГ ХАРЧОВИХ ПРОДУКТІВ

Стаття 32. Вимоги до харчових продуктів

1. Харчові продукти, які знаходяться в обігу на території України, повинні відповідати вимогам законодавства про безпечність та окремі показники якості харчових продуктів.

У випадку надходження доказів щодо шкідливості харчового продукту, незважаючи на його відповідність законодавству про безпечність та окремі показники якості харчових продуктів, виробництво та обіг такого харчового продукту має бути зупинено та заборонено.

2. Сертифікація харчових продуктів необов'язкова. Зазначене не стосується процедури видачі міжнародного сертифіката, передбаченого цим Законом.

3. Під час виробництва харчових продуктів оператор ринку може користуватися технічними умовами, державна реєстрація яких є необов'язковою.

4. Під час виробництва харчових продуктів в Україні забороняється:

1) використання харчових добавок, які не зареєстровані в Україні відповідно до вимог цього Закону;

2) використання ароматизаторів, не зареєстрованих відповідно до вимог цього Закону;

3) використання допоміжних матеріалів для переробки та матеріалів, що контактують з харчовими продуктами, якщо вони не зареєстровані відповідно до вимог цього Закону.

5. Харчові продукти, які експортуються з України, повинні відповідати вимогам законодавства України про безпечність та окремі показники якості харчових продуктів, за винятком випадків, коли:

1) такі вимоги до харчових продуктів встановлені країною, до якої експортуються харчові продукти; або

2) такі вимоги до харчових продуктів встановлені у двосторонніх угодах України з країною, до якої експортуються харчові продукти.

6. Підприємствам, включеним до реєстру експортерів, заборонено використовувати сировину, отриману шляхом забою тварин не на потужностях, що мають експлуатаційний дозвіл.

Стаття 33. Розробка, затвердження та застосування методичних настанов

1. Оператори ринку можуть застосовувати при виробництві харчових продуктів методичні настанови.

2. Виконання методичних настанов свідчить про виконання вимог, що визначені законодавством.

3. Методичні настанови розробляються об'єднаннями операторів ринку і затверджуються відповідно до вимог цього Закону.

4. Повідомлення про початок розробки методичних настанов та розміщення тексту проекту здійснюються на офіційному веб-сайті органу державної влади, яким їх буде затверджено. Оприлюднення проекту методичних настанов в мережі Інтернет здійснюється протягом 10 робочих днів з дати подання проекту об'єднанням операторів ринку, яке його розробило.

5. У тексті повідомлення має бути наведена така інформація:

- 1) найменування та контактні дані (телефон, поштова та електронна адреси) об'єднання операторів ринку - розробника методичних настанов;
- 2) мета розробки;
- 3) положення нормативно-правового акту, щодо якого надається роз'яснення.

6. Розробник методичних настанов зобов'язаний опрацювати проект з урахуванням зауважень та пропозицій зацікавлених осіб, наданих у письмовій формі, та оприлюднити їх перелік із скороченим викладенням змісту та своїх висновків на офіційному веб-сайті органу державної влади, яким буде затверджено методичні настанови.

7. Розробник методичних настанов надає доопрацьований проект і перелік зауважень та пропозицій органу державної влади, яким буде затверджено методичні настанови, який повинен провести його аналіз впродовж 30 робочих днів з метою:

- 1) встановлення відповідності методичних настанов положенням діючого законодавства про безпечність та окремі показники якості харчових продуктів, а у разі їх відсутності - положенням документів відповідних міжнародних організацій;
- 2) оцінки можливості застосування положень методичних настанов на практиці.

8. У разі невідповідності проекту вимогам частин п'ятої та сьомої цієї статті проект методичних настанов протягом 10 робочих днів повертається розробнику із детальним поясненням щодо неможливості його затвердження.

9. Розробник методичних настанов після доопрацювання проекту методичних настанов з урахуванням зауважень може повторно подати його на затвердження до відповідного органу державної влади відповідно до частин п'ятої - восьмої цієї статті.

Стаття 34. Забій тварин

1. Забороняється забій тварин, які не супроводжуються ветеринарним документом, що засвідчує здоров'я тварин.

2. Забороняється здійснювати забій свійських копитних тварин, диких ссавців, вирощених на фермі, відмінних від зайцеподібних, а також забій свійської птиці та кролів не на бійні, що має експлуатаційний дозвіл. Ця норма не стосується забою зазначених тварин в обсязі, що не перевищує трьох голів свійських парнокопитних тварин або інших копитних тварин на тиждень, за умови проведення передзабійного та післязабійного огляду державним ветеринарним інспектором або уповноваженим ветеринаром у порядку, затвердженому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері безпеності та окремих показників якості харчових продуктів та у сфері ветеринарної медицини, а також п'яти голів свійської птиці, кролів на день.

Із 1 січня 2025 року продукти, отримані в результаті забою не на бойні, що має експлуатаційний дозвіл, можуть використовуватися виключно для власного споживання або реалізації на агропромисловому ринку кінцевому споживачу в межах 50 кілометрів від місця забою або в області, в якій він здійснений.

{Частина третю статті 34 виключено на підставі Закону № 2042-VIII від 18.05.2017}

{Частина четверту статті 34 виключено на підставі Закону № 2042-VIII від 18.05.2017}

{Частина п'яту статті 34 виключено на підставі Закону № 2042-VIII від 18.05.2017}

{Частина шосту статті 34 виключено на підставі Закону № 2042-VIII від 18.05.2017}

{Частина сьому статті 34 виключено на підставі Закону № 2042-VIII від 18.05.2017}

{Частина восьму статті 34 виключено на підставі Закону № 2042-VIII від 18.05.2017}

{Частина дев'яту статті 34 виключено на підставі Закону № 2042-VIII від 18.05.2017}

{Частина десяту статті 34 виключено на підставі Закону № 2042-VIII від 18.05.2017}

{Частина одинадцяту статті 34 виключено на підставі Закону № 2042-VIII від 18.05.2017}

{Статтю 35 виключено на підставі Закону № 2042-VIII від 18.05.2017}

Стаття 36. Обіг харчових продуктів на агропродовольчих ринках

1. Цілі туші або частини туш парнокопитних та інших копитних тварин, туші свійської птиці, кроликів та малих диких тварин, риба, мед, яйця, молоко необроблене, сир домашнього виробництва і продукти рослинного походження можуть продаватися на агропродовольчих ринках за умови підтвердження їхньої придатності за результатами випробувань (досліджень) акредитованої лабораторії, яка знаходиться на агропродовольчому ринку, державним інспектором, який знаходиться на цьому ж ринку. Не підлягають зазначеним випробуванням харчові продукти недомашнього виробництва, які супроводжуються документами, що забезпечують простежуваність продукції.

2. Позначка придатності ставиться державним інспектором, який знаходиться на агропродовольчому ринку, на цілі туші або частини туш парнокопитних та інших копитних тварин, на кожну тушу малих диких тварин та свійської птиці, кролів, щодо яких підтверджено придатність для споживання людиною, за результатами випробувань (досліджень) акредитованої лабораторії, яка знаходиться на агропродовольчому ринку. Придатність для

споживання людиною продуктів рослинного походження, а також необробленого молока та сиру домашнього виробництва підтверджується державним інспектором за результатами випробувань (досліджень) акредитованої лабораторії.

3. На тушах, непридатних для споживання людиною, які на підставі результатів лабораторних досліджень (випробувань) не можуть використовуватися для споживання людиною, наносяться насічки на поверхні усієї туші, що вказують на непридатність продукту для споживання людиною.

4. Харчовий продукт, який є непридатним для споживання людиною, але не становить безпосередньої загрози (низький ризик) для здоров'я людини, не допускається до реалізації та утилізується власником. Харчовий продукт, який є непридатним для споживання людиною, але становить безпосередню загрозу (високий ризик) для здоров'я людини, підлягає негайному вилученню власником та утилізації або знищенню під контролем державного інспектора відповідно до законодавства.

5. Забороняється функціонування агропродовольчого ринку за відсутності акредитованої лабораторії.

Стаття 37. Вимоги до обігу об'єктів санітарних заходів

1. Забороняється:

1) обіг харчових продуктів на потужностях, що не відповідають вимогам санітарних заходів;

2) продаж харчових продуктів власного домашнього виробництва не на агропродовольчих ринках;

3) обіг неперероблених туш парнокопитних та/або однокопитних тварин, на яких безпосередньо або на упаковці відсутня позначка придатності;

4) обіг харчових продуктів, вироблених на потужностях, щодо яких не отримано експлуатаційного дозволу, передбаченого цим Законом, або дія якого тимчасово припинена;

5) обіг харчових продуктів, вироблених на потужностях, повідомлення про реєстрацію яких не було зроблено оператором ринку до вимог цього Закону;

6) обіг харчових продуктів, які містять генетично модифіковані організми або отримані з їх використанням, до проведення їх державної реєстрації;

7) обіг неперероблених харчових продуктів із свинини для споживання людиною без відповідних ветеринарних документів у разі підтвердження спалаху хвороб, що є небезпечними для здоров'я людей або тварин, за рішенням центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері безпеки та окремих показників якості харчових продуктів.

2. Забороняється також обіг об'єктів санітарних заходів, якщо ці об'єкти:

- 1) небезпечні;
- 2) непридатні до споживання;
- 3) неправильно марковані;
- 4) незареєстровані відповідно до вимог цього Закону;
- 5) ввезені (переслані) на територію України контрабандно.

Харчові продукти, зазначені у пунктах 2 і 3 цієї частини, підлягають вилученню з обігу та/або відкликанню відповідно до вимог цього Закону.

3. Об'єкти санітарних заходів, що вилучені з обігу у зв'язку з порушенням пунктів 3 і 4 частини другої цієї статті, можуть бути повернуті в обіг за умови забезпечення виправлення маркування або проведення державної реєстрації в порядку, встановленому цим Законом.

4. Вилучені об'єкти санітарних заходів, які неможливо повернути в обіг, використовуються для інших, ніж споживання населенням, цілей або підлягають знищенню у порядку, встановленому законом.

5. Знищення об'єктів санітарних заходів, повернення їх в обіг для споживання людиною або для інших цілей здійснюються оператором ринку за його рахунок. Порядок знищення об'єктів санітарних заходів або умови, які повинні виконуватися оператором ринку для повернення їх в обіг для

споживання людиною або для інших цілей, встановлюються центральним органом виконавчої влади, що формує та забезпечує реалізацію державної політики у сфері безпечності та окремих показників якості харчових продуктів.

6. У разі якщо будь-які небезпечні харчові продукти є частиною партії або вантажу харчових продуктів одного найменування, вважається, що всі харчові продукти цього найменування в даній партії або вантажі також є небезпечними і їх подальший обіг забороняється, якщо тільки після проведення подальшої детальної оцінки не буде доведено, що решта партії або вантажу є безпечною.

7. Якщо інше не передбачене законом, єдиним документом, яким мають супроводжуватися об'єкти санітарних заходів під час їх перевезення (пересилання), не пов'язаного із здійсненням експортних або імпорتنих операцій, є товарно-транспортна накладна.

Стаття 38. Виробництво та обіг новітнього харчового продукту чи інгредієнта

1. Новітній харчовий продукт чи інгредієнт повинен бути таким, що:

- 1) не становить загрозу для здоров'я людини;
- 2) його характеристики не вводять споживача в оману;

3) якщо новітній харчовий продукт розроблений на заміну звичайного, кількість поживних та інших речовин, енергії, що отримуватиме споживач за нормальних умов його споживання, не відрізнятиметься більше значень природних варіацій від тих, що отримуються від звичайного харчового продукту.

2. Забороняється обіг новітнього харчового продукту чи інгредієнта за відсутності державної реєстрації, проведеної центральним органом виконавчої влади, що формує та забезпечує реалізацію державної політики у сфері охорони здоров'я.

3. Критеріями, що відрізняють новітній харчовий продукт чи інгредієнт від звичайних, є такі:

1) харчовий продукт чи інгредієнт не має історії безпечного споживання в Україні і має значну зміну та/або вплив внаслідок:

застосування процесу вирощування тварин та/або рослин, що раніше не застосовувався для цих цілей;

вироблення шляхом застосування виробничого процесу, який раніше не використовувався для цього виду продукту чи інгредієнта;

2) харчовий продукт чи інгредієнт не має історії безпечного споживання в Україні, але має історію безпечного споживання в іншій країні/країнах і значну зміну та/або вплив.

4. Під терміном "історія безпечного споживання" розуміють дані про споживання харчового продукту чи інгредієнта як елементу звичайного раціону населення країни або частини країни, що не містить даних про негативний вплив такого продукту або інгредієнта на здоров'я людей. Такі дані можуть, зокрема, включати результати наукових досліджень, статистичних спостережень.

5. Під терміном "значна зміна та/або вплив харчового продукту чи інгредієнта" розуміють зміну та/або вплив харчового продукту чи інгредієнта, які за досвідом оператора ринку та/або відповідно до наукових даних перевищують більш як на 100 відсотків значення звичайних (тобто тих, що зустрічалися раніше) варіацій у звичайних харчових продуктах чи інгредієнтах або тих варіацій, що мали місце у вже зареєстрованих новітніх харчових продуктах чи інгредієнтах, таких параметрів:

1) склад, структура, поживна цінність харчового продукту чи інгредієнта, його фізіологічний ефект;

2) спосіб, у який харчовий продукт чи інгредієнт метаболізується в організмі людини;

3) безпечність харчового продукту чи інгредієнта.

6. До новітніх харчових продуктів не належать необроблені харчові продукти, що не мають історії безпечного споживання в Україні, але мають історію безпечного споживання в інших країнах або їх частинах.

7. До новітніх харчових продуктів не належить вода питна будь-якого походження у будь-яких ємностях.

8. Оператор ринку, який збирається вводити новітній харчовий продукт в обіг на території України, подає заяву на проведення державної реєстрації до центрального органу виконавчої влади, що формує та забезпечує реалізацію державної політики у сфері охорони здоров'я. До заяви додається документація, яка містить інформацію про те, що новітній харчовий продукт відповідає положенням частини першої цієї статті.

9. Державна реєстрація здійснюється протягом строку, зазначеного у статті 29 цього Закону.

10. Виключною підставою для відмови в державній реєстрації новітніх харчових продуктів є невідповідність вимогам цього Закону.

11. Після державної реєстрації та внесення новітнього харчового продукту чи інгредієнта до Реєстру новітніх харчових продуктів чи інгредієнтів будь-який оператор ринку має право виробляти та вводити в обіг такий харчовий продукт чи інгредієнт з урахуванням положень законодавства про захист прав інтелектуальної власності.

12. Положення цієї статті не поширюються на виробництво та/або обіг новітнього харчового продукту, який вміщує, складається або виробляється з генетично модифікованих організмів, а також на харчові добавки, ароматизатори та ензими.

Стаття 39. Вимоги до маркування харчових продуктів

1. Забороняється обіг харчових продуктів, маркування яких не відповідає вимогам законодавства про безпечність та окремі показники якості харчових продуктів.

2. Маркування харчових продуктів повинно забезпечувати споживача інформацією, яка надає йому можливість здійснити вибір харчового продукту відповідно до потреб споживача.

3. Усі харчові продукти, що перебувають в обігу на території України, повинні маркуватися державною мовою.

4. У разі наявності у харчовому продукті генетично модифікованих організмів (ГМО), якщо їх частка у харчовому продукті перевищує 0,9 відсотка в будь-якому інгредієнті харчового продукту, що містить, складається або вироблений з генетично модифікованих організмів, маркування харчового продукту повинно включати позначку "з ГМО".

5. Оператор ринку за бажанням може включити до маркування позначку "без ГМО". В такому випадку відсутність ГМО у харчовому продукті має бути підтверджена відповідно до вимог законодавства про безпечність та окремі показники якості харчових продуктів. Відсутність даних від постачальників про наявність в інгредієнтах ГМО є достатнім підтвердженням для нанесення такої позначки на харчовий продукт.

6. Маркування харчового продукту виконується державною мовою. За рішенням оператора ринку поруч із текстом, викладеним державною мовою, може розміщуватися його переклад іншими мовами.

7. У маркуванні можуть бути зазначені певні речовини та їх кількість без зазначення властивостей, які харчовий продукт має завдяки цим речовинам. При цьому оператор ринку повинен мати докази щодо вмісту цих речовин, якими, зокрема, можуть бути результати досліджень (випробувань), що належать оператору ринку, інших суб'єктів або дані постачальників інгредієнтів.

8. Забороняється для реклами дієтичних добавок використовувати:

1) вислови щодо можливої лікувальної дії, втамування болю;

2) листи подяки, визнання, поради, якщо вони пов'язані з лікуванням чи полегшенням умов перебігу захворювань, а також посилання на таку інформацію;

3) вислови, які спричиняють чи сприяють виникненню відчуття негативного психологічного стану.

9. Вимоги до маркування харчових продуктів, визначених в інших нормативно-правових актах, не можуть суперечити положенням цієї статті.

Розділ VII ЗАГАЛЬНІ ГІГІЄНІЧНІ ВИМОГИ ЩОДО ПОВОДЖЕННЯ З ХАРЧОВИМИ ПРОДУКТАМИ

Стаття 40. Загальні вимоги до операторів ринку, які здійснюють первинне виробництво та ведення записів щодо забезпечення безпечності харчових продуктів

1. З метою забезпечення безпечності первинної продукції під час здійснення первинного виробництва, перевезення, зберігання та іншого поводження з первинною продукцією в місці її виробництва та перевезення живих тварин, а також захисту здоров'я людей оператори ринку здійснюють заходи щодо:

1) управління небезпечними факторами;

2) забезпечення здорового стану рослин та тварин, які мають вплив на здоров'я людини, включаючи виконання планів державного моніторингу та контролю зоонозів та їх збудників.

2. Оператори ринку, які займаються розведенням тварин, полюванням або первинним виробництвом продуктів тваринного походження:

1) підтримують потужності для виробництва та/або обігу первинної продукції та супутніх дій, включаючи потужності для зберігання та приготування кормів у чистоті шляхом чищення, миття та дезінфекції;

2) підтримують обладнання, інвентар та транспортні засоби у чистоті шляхом чищення, миття та дезінфекції;

3) забезпечують належний рівень чистоти тварин, які підлягають забою, та у разі необхідності чистоту тварин, які використовуються для виробництва харчових продуктів;

4) використовують на потужностях воду питну або воду чисту для запобігання забрудненню;

5) забезпечують допуск до виробництва та/або здійснення обігу харчових продуктів персоналу, стан здоров'я якого не становить загрози безпечності харчових продуктів та який пройшов обов'язковий медичний огляд і навчання (підготовку), що має бути документально підтверджено;

6) здійснюють ефективні заходи щодо боротьби із шкідниками;

7) зберігають та вивозять відходи та небезпечні речовини у максимально безпечний спосіб з метою запобігання забрудненню;

8) повідомляють з метою запобігання проникненню та поширенню хвороб, що передаються людині через харчовий продукт, компетентному органу про підозрілі спалахи хвороб, пов'язаних з появою нових тварин;

9) використовують результати досліджень (випробувань) зразків;

10) використовують ветеринарні препарати та кормові добавки відповідно до вимог законодавства.

3. Оператори ринку, які займаються збором врожаю або виробництвом продуктів рослинного походження, зобов'язані здійснювати дії, зазначені в частині другій цієї статті, крім дій, зазначених у пунктах 3, 8 та 10, а також використовувати засоби захисту рослин відповідно до вимог законодавства.

4. У разі отримання інформації про невідповідності потужностей вимогам Закону, виявлені під час здійснення державного контролю, оператор ринку вживає всіх необхідних заходів для усунення таких невідповідностей.

5. З метою забезпечення високого рівня безпечності харчових продуктів та швидкого реагування у разі виявлення випадків, що можуть спричинити шкідливий вплив на здоров'я людини, оператори ринку зобов'язані:

1) вести записи про заходи, які вживаються для управління небезпечними факторами, та зберігати їх протягом трьох місяців після закінчення кінцевої дати продажу харчового продукту, нанесеної на маркуванні;

2) надавати на запит компетентного органу або операторів ринку, які отримують первинну продукцію, інформацію, передбачену цією статтею.

6. Оператори ринку, які займаються розведенням тварин, полюванням або первинним виробництвом харчових продуктів тваринного походження, ведуть записи щодо:

1) виду та походження кормів;

2) ветеринарних препаратів для тварин, дати їх застосування, часу очікування, після якого дозволяється використання тварини та/або харчових продуктів тваринного походження;

3) наявності хвороб тварин, які можуть вплинути на безпечність харчових продуктів;

4) результатів досліджень (випробувань) зразків, отриманих від тварин, або інших зразків, відібраних з діагностичною метою;

5) даних стосовно проведення перевірок тварин та/або харчових продуктів.

7. Оператори ринку, які займаються збором врожаю або виробництвом продуктів рослинного походження, ведуть записи щодо:

1) використання засобів захисту рослин;

2) наявності шкідливих організмів чи хвороб, що можуть вплинути на безпечність харчових продуктів рослинного походження;

3) результатів відповідних досліджень (випробувань) зразків рослин або інших зразків.

Стаття 41. Гігієнічні вимоги до потужностей

1. Потужності, на яких здійснюється виробництво та/або обіг харчових продуктів, повинні відповідати таким вимогам:

1) підтримуватися в чистому та робочому стані;

2) бути спланованими, сконструйованими та розміщеними для належного утримання, чищення та/або дезінфекції, запобігання або мінімізації будь-якого забруднення, а також здійснення заходів, необхідних для забезпечення гігієнічних вимог, у тому числі заходів з боротьби із шкідниками, запобігання накопиченню бруду, контакту з токсичними речовинами та матеріалами, забрудненню харчових продуктів, підтримання необхідних температурних режимів;

3) мати належну природну або механічну вентиляцію. Система вентиляції має бути сконструйована таким чином, щоб механічний потік повітря із забрудненої зони не потрапляв до чистої зони, був забезпечений безперешкодний доступ до фільтрів та інших частин, які необхідно чистити або замінювати;

4) забезпечуватися належним природним та/або штучним освітленням приміщення, необхідним для виробництва та/або зберігання харчових продуктів;

5) підлога повинна мати достатню дренажну систему, конструкція якої запобігатиме ризику забруднення. При відкритих та/або частково відкритих дренажних каналах рух відходів має бути з чистої до забрудненої зони.

2. Положення цієї статті не поширюються на операторів ринку, зазначених у статтях 40, 43 і 44 цього Закону.

Стаття 42. Гігієнічні вимоги до приміщень, де обробляються або переробляються харчові продукти

1. Конструкція та планування приміщень повинні забезпечувати можливість дотримання належного рівня гігієнічних вимог до харчових продуктів, включаючи захист від забруднення, під час операцій із харчовими продуктами та між такими операціями.

З цією метою приміщення, в яких харчові продукти обробляються та/або переробляються, повинні відповідати таким вимогам:

1) для стін та підлоги приміщень використовуються непроникаючі, непоглинаючі, нетоксичні та придатні до миття матеріали, або інші матеріали, які забезпечують можливість дотримання належного рівня гігієнічних вимог до харчових продуктів, включаючи захист від забруднення, під час операцій із харчовими продуктами та між такими операціями;

2) стеля (або у разі її відсутності внутрішня поверхня даху) та верхні кріплення побудовані таким чином, щоб запобігати накопиченню бруду, утворенню небажаної плісняви і відпаданню часток конструкції, зменшувати конденсат. Поверхня стелі, висота якої є належною для здійснення операцій, має бути гладкою;

3) вікна та інші отвори побудовані таким чином, щоб це запобігало накопиченню бруду. Вікна, що відкриваються назовні, у разі потреби повинні бути обладнані сіткою від комах, що легко знімається для чищення. Вікна, відкриття яких може призвести до забруднення, під час виробництва повинні бути зачинені;

4) поверхня дверей гладка та зроблена з непоглинаючих вологу матеріалів. Двері легко чистяться та у разі потреби дезінфікуються;

5) всі поверхні (включаючи поверхню обладнань), що контактують з харчовими продуктами, утримуються у непошкодженому стані, легко чистяться, у разі потреби дезінфікуються та зроблені з гладких, нержавіючих, нетоксичних, придатних до миття матеріалів;

6) залежно від типу, розміру та виду діяльності на потужностях наявні приміщення для чищення, дезінфекції і зберігання робочих інструментів та обладнання, які виготовлені з нержавіючих матеріалів, легко чистяться, мають гарячу та холодну воду.

2. У разі якщо харчові продукти знаходяться в приміщеннях для набуття ними притаманних їм традиційних характеристик (для традиційних харчових продуктів), стелі, стіни та підлога таких приміщень можуть не відповідати

вимогам частини першої цієї статті стосовно властивостей матеріалів, з яких вони мають бути зроблені (непроникнення та непоглинання).

3. Положення цієї статті не поширюються на операторів ринку, зазначених у статтях 43 і 44 цього Закону.

Стаття 43. Гігієнічні вимоги до рухомих та/або тимчасових потужностей

1. Рухомі та/або тимчасові потужності (палатки, кіоски, прилавки, рухомі транспортні засоби для торгівлі) повинні відповідати таким вимогам:

- 1) утримуватися в чистоті та належному стані;
- 2) забезпечувати захист від будь-якого ризику забруднення, зокрема від шкідників та гризунів;
- 3) бути обладнані засобами для підтримання належної особистої гігієни;
- 4) поверхні (включаючи поверхню обладнань), що контактують з харчовими продуктами, утримуються у непошкодженому стані, легко чистяться та дезінфікуються, зроблені з гладких, нержавіючих, нетоксичних, придатних до миття матеріалів;
- 5) бути забезпечені гарячою та/або холодною питною водою у необхідній кількості;
- 6) мати належні засоби для гігієнічного зберігання небезпечних та/або неїстівних речовин та відходів (рідких або твердих), а також засоби для їх зберігання та подальшого поводження та/або мати відповідний договір щодо їх утилізації (знищення);
- 7) мати належні засоби для підтримання температури, необхідної для зберігання харчових продуктів, та її контролю;
- 8) забезпечувати розміщення харчових продуктів таким чином, щоб максимально знизити ризик їх забруднення.

Стаття 44. Гігієнічні вимоги до транспортних засобів

1. Оператори ринку використовують лише транспортні засоби, що відповідають таким вимогам:

1) транспортні засоби та/або контейнери, що використовуються для перевезення харчових продуктів, є чистими, утримуються у належному стані, що забезпечує захист харчових продуктів від забруднення, та мають таку конструкцію, що забезпечує результативне чищення та/або дезінфекцію;

2) якщо використання транспортних засобів та/або контейнерів для перевезення нехарчових продуктів може призвести до забруднення харчового продукту, для перевезення якого вони можуть потім застосовуватися, вони використовуються тільки для перевезення харчових продуктів;

3) у разі одночасного використання транспортних засобів та/або контейнерів для перевезення харчових та нехарчових продуктів або у разі одночасного перевезення різних харчових продуктів забезпечується таке розділення продуктів, що унеможливує їх забруднення. Для уникнення ризику забруднення забезпечується результативне очищення зазначених транспортних засобів та/або контейнерів перед кожним наступним завантаженням;

4) перевезення рідких, гранульованих, порошкових харчових продуктів здійснюється в ємностях та/або контейнерах/танкерах, передбачених для перевезення тільки харчових продуктів. Зазначені ємності та/або контейнери/танкери чітко промарковані державною мовою, що вказує на їх використання виключно для перевезення харчових продуктів, або мають маркування "тільки для харчових продуктів";

5) харчові продукти розміщуються у транспортних засобах та/або контейнерах таким чином, щоб мінімізувати ризик їх забруднення.

Стаття 45. Гігієнічні вимоги до обладнання та інвентарю

1. Оператори ринку можуть використовувати обладнання та інвентар, з якими контактують харчові продукти, що відповідають таким вимогам:

1) є чистими та у разі потреби продезінфікованими. Чищення та дезінфекція здійснюються таким чином, щоб забезпечити захист від появи ризику забруднення;

2) виготовлені з матеріалів та утримуються у належному стані та умовах, що зменшують ризик забруднення та дають змогу проводити їх чищення та дезінфекцію (крім тари та упаковки, що не повертається оператору ринку);

3) розміщені таким чином, що дозволяє чищення обладнання та навколишньої території.

2. Обладнання має бути каліброваним відповідно до законодавства.

3. У разі використання хімічних засобів з метою запобігання корозії обладнання та контейнерів такі засоби використовуються відповідно до належної виробничої практики.

Стаття 46. Гігієнічні вимоги під час поводження з харчовими відходами

1. Оператори ринку під час поводження з харчовими відходами (неїстівні субпродукти та інші залишки) повинні:

1) якомога швидше видаляти харчові відходи з приміщення, де є харчові продукти;

2) розміщувати харчові відходи у закритих контейнерах, сконструйованих таким чином, щоб забезпечити максимальний рівень захисту та їх дезінфекцію;

3) дотримуватися відповідних положень законодавства щодо зберігання і утилізації (знищення) харчових та інших відходів та/або мати договори щодо їх утилізації (знищення).

2. Харчові відходи знищуються відповідно до законодавства.

Стаття 47. Гігієнічні вимоги щодо постачання води

1. Оператори ринку дотримуються таких вимог щодо постачання води:

1) забезпечення постачання води питної на потужностях у кількості, яка відповідає розміру та типу потужності;

2) вода чиста може використовуватися під час обробки продуктів рибальства з незміненою цілісністю, а також для зовнішнього миття. Вода морська чиста може використовуватися для обробки живих двостулкових моллюсків, голкошкірих, оболонкових і морських черевоногих. У таких

випадках потужність має бути сконструйована та обладнана таким чином, щоб уможливити постачання такої води;

3) циркуляція води непитної, що використовується у системах пожежогасіння, виробництва пари, заморожування та інших цілях, здійснюється окремою чітко ідентифікованою водогінною мережею. Забороняється будь-яке з'єднання водогону з водою непитною з водогоном, через який відбувається циркуляція води питної;

4) вода, що використовується у виробництві харчових продуктів (у технологічному процесі та/або є інгредієнтом), має відповідати вимогам, установленим до води питної;

5) лід, який контактує з харчовими продуктами і може спричинити забруднення харчових продуктів, виготовляється з води питної або, якщо він використовується для охолодження продуктів рибальства, щодо яких не змінюється цілісність, - з води чистої. Лід виготовляється, утримується і зберігається в умовах, які захищають його від забруднення;

6) пара, яка прямо контактує з харчовими продуктами, повинна бути без жодних речовин, що є небезпечними для здоров'я людини або можуть спричинити забруднення харчових продуктів;

7) у разі термічної обробки харчових продуктів у герметичних ємностях оператор ринку забезпечує умови, за яких вода, що використовується для охолодження цих ємностей, не є джерелом забруднення цих продуктів.

Стаття 48. Вимоги до гігієни персоналу потужностей, який працює у зоні поводження з харчовими продуктами

1. Оператори ринку дотримуються таких вимог щодо гігієни персоналу потужностей, який працює у зоні поводження з харчовими продуктами:

1) на потужності допускається персонал, який не має протипоказань щодо поводження з харчовими продуктами та пройшов у цього оператора ринку навчання з питань гігієни персоналу, що підтверджено відповідними записами цього оператора ринку;

2) персонал потужностей періодично проходить навчання щодо гігієнічних вимог до виробництва та обігу харчових продуктів у цього оператора ринку. Періодичність такого навчання встановлюється самим оператором ринку.

Стаття 49. Гігієнічні вимоги до харчових продуктів

1. Оператори ринку дотримуються таких вимог:

1) забороняється прийняття об'єктів санітарних заходів (крім живих тварин), що використовуються для виробництва харчових продуктів, після переробки яких отриманий харчовий продукт є непридатним для споживання людиною;

2) первинна продукція та всі інгредієнти, які зберігаються на потужностях, утримуються в умовах, що запобігають їх псуванню та забезпечують захист від забруднення;

3) харчові продукти повинні бути захищеними від будь-якого забруднення на всіх стадіях виробництва, переробки та/або обігу;

4) ведеться результативна боротьба із шкідниками і гризунами;

5) дотримується температурний режим, який унеможливорює розмноження мікроорганізмів, формування токсинів. Такий режим не повинен перериватися. Виключення щодо дотримання температурного режиму, який унеможливорює розмноження мікроорганізмів, формування токсинів, можливе протягом обмеженого періоду часу в процесі підготовки харчового продукту до перевезення, зберігання, продажу, сервірування харчових продуктів за умови, якщо це не спричиняє ризик здоров'ю споживачів;

6) потужності з виробництва, обробки, транспортування, зберігання, первинного пакування перероблених харчових продуктів повинні мати належні приміщення для окремого зберігання перероблених харчових продуктів від неперероблених, у тому числі морозильні камери достатнього розміру;

7) якщо харчові продукти мають зберігатися або пропонуватися до споживання при низьких температурах, вони повинні бути якнайшвидше

охолоджені після стадії термічної обробки або останньої стадії виробництва до температури, яка не спричинить ризик здоров'ю споживачів;

8) розморожування харчових продуктів здійснюється таким чином, щоб мінімізувати ризик розмноження патогенних мікроорганізмів або формування токсинів у харчових продуктах. Під час розморожування харчові продукти утримуються при температурі, яка не спричиняє ризик здоров'ю споживача. Якщо рідина, яка виникає внаслідок розморожування, може спричинити ризик здоров'ю, вона зливається у безпечний спосіб. Після розморожування харчові продукти утримуються у спосіб, що мінімізує ризик розмноження патогенних мікроорганізмів або формування токсинів;

9) небезпечні та/або неїстівні речовини, включаючи корми для тварин, чітко маркуються та зберігаються в окремих безпечних контейнерах.

Стаття 50. Гігієнічні вимоги до пакування харчових продуктів, включаючи первинне пакування

1. Оператори ринку під час здійснення пакування харчових продуктів, включаючи первинне пакування, зобов'язані забезпечити дотримання таких вимог:

1) матеріали, які використовуються для пакування, включаючи первинне пакування, не повинні бути джерелом забруднення;

2) матеріали для первинного пакування зберігаються у спосіб, який унеможлиблює їх забруднення;

3) пакування, включаючи первинне пакування, здійснюється у спосіб, що унеможлиблює забруднення продуктів та цілісність упаковки.

2. Матеріали, які використовуються для пакування, включаючи для первинного пакування, що використовуються повторно, повинні легко чиститися і в разі необхідності дезінфікуватися.

Стаття 51. Гігієнічні вимоги під час термічної обробки

1. Вимоги цієї статті поширюються на харчові продукти, які вводяться в обіг у герметичних упаковках (контейнерах).

2. Будь-який процес термічної обробки, що використовується для переробки необробленого харчового продукту або для подальшої переробки обробленого харчового продукту, повинен:

1) включати нагрівання кожної частини харчового продукту, що обробляється, до визначеної температури протягом визначеного періоду часу;

2) запобігати забрудненню харчового продукту під час переробки.

3. Оператори ринку забезпечують відповідність процесів термічної обробки, які вони застосовують, визначеним результатам шляхом регулярних перевірок встановлених основних параметрів (температура, тиск, цілісність пакування, мікробіологічні показники).

Розділ VIII МІЖНАРОДНА ТОРГІВЛЯ

Стаття 52. Ввезення харчових продуктів для власного споживання в Україну

1. Забороняється ввезення на територію України громадянами України, іноземцями та особами без громадянства для власного споживання харчових продуктів тваринного походження без упаковки виробника.

{Статтю 53 виключено на підставі Закону № 2042-VIII від 18.05.2017}

{Статтю 54 виключено на підставі Закону № 2042-VIII від 18.05.2017}

{Статтю 55 виключено на підставі Закону № 2042-VIII від 18.05.2017}

{Статтю 56 виключено на підставі Закону № 2042-VIII від 18.05.2017}

{Статтю 57 виключено на підставі Закону № 2042-VIII від 18.05.2017}

{Статтю 58 виключено на підставі Закону № 2042-VIII від 18.05.2017}

{Статтю 59 виключено на підставі Закону № 2042-VIII від 18.05.2017}

Стаття 60. Умови, які застосовуються до вантажів з харчовими продуктами, що експортуються

1. Якщо цього вимагає країна-імпортер, вантажі з експортованими харчовими продуктами повинні супроводжуватися оригіналами міжнародних

сертифікатів або інших документів, які вимагаються законодавством країни призначення, виданих компетентним органом.

2. Міжнародні сертифікати видаються виключно за зверненням оператора ринку і заповнюються українською мовою та/або англійською мовою або мовою країни призначення. Міжнародні сертифікати на вантажі з окремими видами харчових продуктів нетваринного походження видаються за формою, погодженою компетентним органом України та компетентним органом країни призначення, або за формою, встановленою країною призначення. Компетентний орган розробляє, затверджує та оприлюднює на своєму офіційному веб-сайті методичні рекомендації щодо здійснення експорту вантажів з окремими видами харчових продуктів нетваринного походження та порядку оформлення (заповнення) відповідних міжнародних сертифікатів.

3. Якщо інше не встановлено законом, розмір плати, яка стягується з оператора ринку на користь компетентного органу за видачу міжнародного сертифіката на вантаж з харчовими продуктами нетваринного походження, становить 0,05 місячного розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на дату відповідного звернення оператора ринку.

4. Якщо інше не встановлено законом, міжнародний сертифікат на вантаж з харчовими продуктами нетваринного походження видається державним інспектором не пізніше одного робочого дня з дати звернення оператора ринку до територіального органу компетентного органу (без урахування часу, необхідного для проведення лабораторних досліджень (випробувань), якщо такі вимагаються країною призначення), за умови що в результаті перевірки вантажу встановлено його відповідність вимогам країни призначення.

Розділ IX МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО

Стаття 61. Міжнародне співробітництво України у сфері безпеки та окремих показників якості харчових продуктів

1. Міжнародне співробітництво України у сфері безпеки та окремих показників якості харчових продуктів здійснюється шляхом:

- 1) участі в роботі відповідних міжнародних організацій;
- 2) укладання міжнародних угод, включаючи двосторонні угоди про взаємне визнання санітарних заходів;
- 3) гармонізації законодавства України про безпеку та окремі показники якості харчових продуктів з документами відповідних міжнародних організацій;
- 4) адаптації законодавства України про безпеку та окремі показники якості харчових продуктів з відповідним законодавством Європейського Союзу.

Розділ X АДМІНІСТРАТИВНІ ПОСЛУГИ

Стаття 62. Перелік адміністративних послуг та розмір плати за їх надання

{Частина першу статті 62 виключено на підставі Закону № 2042-VIII від 18.05.2017}

2. Адміністративними послугами у сфері безпеки харчових продуктів є:

- 1) державна реєстрація:
  - новітніх харчових продуктів;
  - харчових добавок;
  - ароматизаторів, за виключенням окремої групи ароматизаторів, визначених центральним органом виконавчої влади, що формує та забезпечує реалізацію державної політики у сфері охорони здоров'я;
  - ензимів;
  - допоміжних матеріалів для переробки та матеріалів, що контактують з харчовими продуктами, які вперше вводяться в обіг та/або вперше використовуються на території України;

вод природних мінеральних;

2) видача експлуатаційного дозволу.

{Пункт 3 частини другої статті 62 виключено на підставі Закону № 2042-VIII від 18.05.2017}

{Пункт 4 частини другої статті 62 виключено на підставі Закону № 2042-VIII від 18.05.2017}

3. Встановлення нових або скасування існуючих адміністративних послуг у сфері дії цього Закону здійснюється тільки шляхом внесення змін до нього.

4. Розмір плати за надання адміністративної послуги і порядок її справляння визначаються законом з урахуванням її соціального та економічного значення та не повинні перевищувати фактичної вартості наданих послуг.

{Статтю 63 виключено на підставі Закону № 2042-VIII від 18.05.2017}

Розділ XI ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

{Статтю 64 виключено на підставі Закону № 2042-VIII від 18.05.2017}

{Статтю 65 виключено на підставі Закону № 2042-VIII від 18.05.2017}

Стаття 66. Відшкодування шкоди (збитків)

1. Відшкодування операторами ринку заподіяної шкоди (завданих збитків) здійснюється в порядку, встановленому Цивільним кодексом України, Господарським кодексом України, Законом України "Про відповідальність за шкоду, завдану внаслідок дефекту в продукції", іншими законодавчими актами.

{Частину другу статті 66 виключено на підставі Закону № 2042-VIII від 18.05.2017}

Президент України

Л.КУЧМА

м. Київ

23 грудня 1997 року

№ 771/97-ВР

ЗАКОН УКРАЇНИ «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг»

(витяг)

№ 265/95-ВР від 06.07.1995

Стаття 3. Суб'єкти господарювання, які здійснюють розрахункові операції в готівковій та/або в безготівковій формі (із застосуванням платіжних карток, платіжних чеків, жетонів тощо) при продажу товарів (наданні послуг) у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг, а також операції з приймання готівки для подальшого її переказу зобов'язані:

{Абзац перший статті 3 в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

1) проводити розрахункові операції на повну суму покупки (надання послуги) через зареєстровані, опломбовані у встановленому порядку та переведені у фіскальний режим роботи реєстратори розрахункових операцій з роздрукуванням відповідних розрахункових документів, що підтверджують виконання розрахункових операцій, або у випадках, передбачених цим Законом, із застосуванням зареєстрованих у встановленому порядку розрахункових книжок;

2) видавати особі, яка отримує або повертає товар, отримує послугу або відмовляється від неї, включаючи ті, замовлення або оплата яких здійснюється з використанням мережі Інтернет, при отриманні товарів (послуг) в обов'язковому порядку розрахунковий документ встановленої форми на повну суму проведеної операції;

{Пункт 2 статті 3 в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014}

3) застосовувати реєстратори розрахункових операцій, що включені до Державного реєстру реєстраторів розрахункових операцій, з додержанням встановленого порядку їх застосування;

4) забезпечувати цілісність пломб реєстратора розрахункових операцій та незмінність його конструкції та програмного забезпечення;

5) у разі незастосування реєстраторів розрахункових операцій у випадках, визначених цим Законом, проводити розрахунки з використанням книги обліку розрахункових операцій та розрахункової книжки з додержанням встановленого порядку їх ведення, крім випадків, коли ведеться облік через електронні системи прийняття ставок, що контролюються у режимі реального часу центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів;

{Пункт 5 статті 3 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2746-III від 04.10.2001, № 5463-VI від 16.10.2012}

6) забезпечувати зберігання використаних книг обліку розрахункових операцій та розрахункових книжок протягом трьох років після їх закінчення;

7) подавати до органів доходів і зборів звітність, пов'язану із застосуванням реєстратора розрахункових операцій та розрахункових книжок, не пізніше 15 числа наступного за звітним місяця у разі, якщо цим пунктом не передбачено подання інформації по дротових або бездротових каналах зв'язку.

Суб'єкти господарювання, які використовують реєстратори розрахункових операцій (крім електронних таксометрів, автоматів з продажу товарів (послуг) та реєстраторів розрахункових операцій, що застосовуються для обліку та реєстрації операцій з купівлі-продажу іноземної валюти) повинні подавати до органів доходів і зборів по дротових або бездротових каналах зв'язку електронні копії розрахункових документів і фіскальних звітних чеків, які містяться на контрольній стрічці в пам'яті реєстраторів розрахункових операцій або в пам'яті модемів, які до них приєднані.

{Абзац другий пункту 7 статті 3 в редакції Закону № 5518-VI від 06.12.2012}

Суб'єкти господарювання, які використовують такі реєстратори розрахункових операцій, як електронні таксометри, автомати з продажу товарів (послуг) та реєстратори розрахункових операцій, що застосовуються для обліку та реєстрації операцій з купівлі-продажу іноземної валюти, повинні подавати до органів доходів і зборів по дротових або бездротових каналах зв'язку інформацію про обсяг розрахункових операцій, виконаних у готівковій та/або в безготівковій формі, або про обсяг операцій з купівлі-продажу іноземної валюти, яка міститься в фіскальній пам'яті зазначених реєстраторів розрахункових операцій.

{Абзац третій пункту 7 статті 3 в редакції Закону № 5518-VI від 06.12.2012}

Порядок передачі інформації до органів доходів і зборів по дротових або бездротових каналах зв'язку встановлюється органами доходів і зборів на базі технології, розробленої Національним банком України та погодженої центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику;

{Абзац четвертий пункту 7 статті 3 в редакції Закону № 5463-VI від 16.10.2012}

{Пункт 7 статті 3 в редакції Закону № 2756-VI від 02.12.2010, зміненого Законом № 3609-VI від 07.07.2011}

8) реалізовувати товари (надавати послуги) за умови наявності цінника на товар (меню, прейскуранта, тарифу на послугу, що надається) у грошовій одиниці України;

9) щоденно друкувати на реєстраторах розрахункових операцій (за виключенням автоматів з продажу товарів (послуг) фіскальні звітні чеки у разі здійснення розрахункових операцій;

{Пункт 9 статті 3 в редакції Закону № 71-VIII від 28.12.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 569-VIII від 01.07.2015}

10) друкувати або створювати в електронній формі на реєстраторах розрахункових операцій (за виключенням автоматів з продажу товарів (послуг) контрольні стрічки і забезпечувати їх зберігання протягом трьох років;

{Пункт 10 статті 3 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2756-VI від 02.12.2010}

11) проводити розрахункові операції через реєстратори розрахункових операцій з використанням режиму попереднього програмування найменування (для пального із зазначенням коду товарної підкатегорії згідно з УКТ ЗЕД), цін товарів (послуг) та обліку їх кількості;

{Пункт 11 статті 3 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1791-VIII від 20.12.2016}

12) вести в порядку, встановленому законодавством, облік товарних запасів на складах та/або за місцем їх реалізації, здійснювати продаж лише тих товарів (послуг), що відображені в такому обліку.

Такі вимоги не поширюються на фізичних осіб - підприємців, які є платниками єдиного податку та не зареєстровані платниками податку на додану вартість;

{Пункт 12 статті 3 в редакції Законів № 2156-III від 21.12.2000, № 569-VIII від 01.07.2015}

13) забезпечувати відповідність сум готівкових коштів на місці проведення розрахунків сумі коштів, яка зазначена в денному звіті реєстратора розрахункових операцій, а у випадку використання розрахункової книжки - загальній сумі продажу за розрахунковими квитанціями, виданими з початку робочого дня. Такі вимоги не поширюються на фізичних осіб - підприємців, які

є платниками єдиного податку та не зареєстровані платниками податку на додану вартість;

{Пункт 13 статті 3 із змінами, внесеними згідно із Законом № 569-VIII від 01.07.2015}

14) вводити в експлуатацію, проводити технічне обслуговування без порушення раніше здійсненого належним чином опломбування реєстратора розрахункових операцій, ремонтувати реєстратори розрахункових операцій через центри сервісного обслуговування в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;

{Пункт 14 статті 3 в редакції Закону № 569-VIII від 01.07.2015}

15) надавати покупцю товарів (послуг) за його вимогою чек, накладну або інший письмовий документ, що засвідчує передання права власності на них від продавця до покупця з метою виконання вимог Закону України "Про захист прав споживачів". Порушення цього правила тягне за собою відповідальність, передбачену зазначеним законом, але не може бути підставою для застосування до порушника адміністративних чи фінансових санкцій, передбачених законодавством з питань оподаткування;

{Статтю 3 доповнено пунктом 15 згідно із Законом № 2156-III від 21.12.2000}

16) у разі виявлення несправностей реєстратора розрахункових операцій, а також пошкодження засобів контролю протягом робочого дня, в якому виявлено несправності чи пошкодження, письмово або засобами електронного зв'язку в довільній формі повідомити центр сервісного обслуговування, а також протягом двох робочих днів після дня виявлення несправностей чи пошкодження письмово або засобами електронного зв'язку в довільній формі повідомити про це контролюючий орган, у якому суб'єкт господарювання зареєстрований платником податків.

{Статтю 3 доповнено пунктом 16 згідно із Законом № 569-VIII від 01.07.2015}

Стаття 4. Уповноважені банки, що здійснюють операції з купівлі-продажу іноземної валюти, а також суб'єкти господарювання, які здійснюють ці операції на підставі агентських угод з уповноваженими банками, зобов'язані:

1) проводити операції з купівлі-продажу іноземної валюти, змінювати курс валюти відповідно до порядку, встановленого Національним банком України;

2) проводити операції з купівлі-продажу іноземної валюти через зареєстровані, опломбовані у встановленому порядку та переведені у фіскальний режим роботи реєстратори розрахункових операцій з роздрукуванням у двох примірниках розрахункових документів, що підтверджують виконання цих операцій;

3) зберігати протягом робочої зміни другий примірник розрахункового документа, що підтверджує здійснення операції;

4) застосовувати у встановленому порядку лише ті реєстратори розрахункових операцій, що включені до Державного реєстру реєстраторів розрахункових операцій;

5) видавати особі, яка купує або продає іноземну валюту, перший примірник розрахункового документа на повну суму операції;

6) здійснювати операції з купівлі-продажу іноземної валюти тільки за рахунок коштів банку;

7) забезпечувати відповідність готівкових коштів та іноземної валюти на місці проведення операцій з купівлі-продажу іноземної валюти даним фіскального звіту;

8) проводити технічне обслуговування без порушення раніше здійсненого належним чином опломбування реєстратора розрахункових операцій,

ремонтувати реєстратори розрахункових операцій через центри сервісного обслуговування в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;

{Пункт 8 статті 4 в редакції Закону № 569-VIII від 01.07.2015}

9) забезпечувати цілісність пломб реєстраторів розрахункових операцій, а також незмінність програмно-технічних засобів, що реалізують фіскальні функції.

ЗАКОН УКРАЇНИ «Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції»

(витяг)

№ 2735-VI від 02.12.2010

Стаття 35. Попередження органами ринкового нагляду споживачів (користувачів) про виявлену небезпеку, що становить продукція

1. З метою зменшення ризику суспільним інтересам і запобігання завданню іншої шкоди органи ринкового нагляду вживають заходів щодо своєчасного попередження споживачів (користувачів) про виявлену цими органами небезпеку, що становить відповідна продукція.

2. Для попередження споживачів (користувачів) відповідна інформація поширюється через засоби масової інформації та мережу Інтернет.

3. Відомості, внесені до системи оперативного взаємного сповіщення про продукцію, що становить серйозний ризик, оприлюднюються в обсязі та порядку, визначених Законом України "Про загальну безпечність нехарчової продукції" .

Стаття 36. Оскарження рішень, приписів, дій та бездіяльності органів ринкового нагляду та їх посадових осіб

1. Рішення, приписи, дії чи бездіяльність органів ринкового нагляду або їх посадових осіб можуть бути оскаржені до суду відповідно до чинного законодавства України.

Стаття 44. Відповідальність суб'єктів господарювання

1. Суб'єкти господарювання за порушення цього Закону несуть згідно з законами України цивільну, адміністративну або кримінальну відповідальність.

2. До особи, яка ввела продукцію в обіг або відповідно до цього Закону вважається такою, що ввела продукцію в обіг, застосовуються штрафні санкції у разі:

1) введення в обіг продукції, що становить серйозний ризик, - у розмірі від тисячі п'ятисот до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а за повторне протягом трьох років вчинення такого самого порушення, за яке на особу вже було накладено штраф, - у розмірі від двох тисяч п'ятисот до п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

2) введення в обіг продукції, яка не відповідає встановленим вимогам (крім випадків, передбачених статтею 28 цього Закону), у тому числі нанесення знака відповідності технічним регламентам на продукцію, що не відповідає вимогам технічних регламентів, - у розмірі від п'ятисот до тисячі п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а за повторне протягом трьох років вчинення такого самого порушення, за яке на особу вже було накладено штраф, - у розмірі від тисячі до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

3. До розповсюджувача застосовуються штрафні санкції у разі:

1) розповсюдження продукції, на якій відсутній знак відповідності технічним регламентам, якщо його нанесення на продукцію передбачено технічним регламентом на відповідний вид продукції, - у розмірі від ста п'ятдесяти до двохсот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів

громадян, а за повторне протягом трьох років вчинення такого самого порушення, за яке на особу вже було накладено штраф, - у розмірі від двохсот до трьохсот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

2) розповсюдження продукції, щодо якої неналежно застосовано знак відповідності технічним регламентам (крім нанесення знака відповідності технічним регламентам на продукцію, що не відповідає вимогам технічних регламентів), - у розмірі від сімдесяти п'яти до ста п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а за повторне протягом трьох років вчинення такого самого порушення, за яке на особу вже було накладено штраф, - у розмірі від ста до двохсот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

3) розповсюдження продукції без декларації про відповідність, якщо згідно з технічним регламентом продукція при її розповсюдженні має супроводжуватися такою декларацією, - у розмірі від ста п'ятдесяти до двохсот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а за повторне протягом трьох років вчинення такого самого порушення, за яке на особу вже було накладено штраф, - у розмірі від двохсот до трьохсот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

4) недодержання умов зберігання продукції, яка ним розповсюджується, якщо внаслідок цього продукція стала такою, що становить серйозний ризик та/або не відповідає встановленим вимогам, - у розмірі від двохсот п'ятдесяти до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а за повторне протягом трьох років вчинення такого самого порушення, за яке на особу вже було накладено штраф, - у розмірі від п'ятисот до тисячі п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

4. До суб'єктів господарювання застосовуються штрафні санкції у разі:

1) невиконання або неповного виконання вимог рішення про вжиття обмежувальних (корегувальних) заходів, визначених у частині першій статті 28

цього Закону, - у розмірі від двох тисяч п'ятисот до п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян для осіб, які ввели продукцію в обіг або відповідно до цього Закону вважаються такими, що ввели продукцію в обіг, та у розмірі від п'ятисот до тисячі п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян для розповсюджувачів;

2) невиконання або неповного виконання рішення про вжиття обмежувальних (корегувальних) заходів, визначених у статті 29 цього Закону, - у розмірі від тисячі п'ятисот до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян для осіб, які ввели продукцію в обіг або відповідно до цього Закону вважаються такими, що ввели продукцію в обіг, та у розмірі від трьохсот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян для розповсюджувачів;

3) невиконання припису про негайне усунення порушень вимог щодо представлення за місцем проведення ярмарку, виставки, показу чи демонстрації в інший спосіб продукції, що не відповідає встановленим вимогам, - у розмірі від двохсот п'ятдесяти до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а за невиконання вимог рішення про негайне припинення представлення продукції за місцем проведення відповідного ярмарку, виставки, показу чи демонстрації в інший спосіб продукції - у розмірі від тисячі до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

5. Відповідальність за порушення інших вимог цього Закону визначається згідно з законом.

Справи про накладення штрафів за порушення, визначені цією статтею, розглядаються керівниками органів ринкового нагляду або заступниками таких керівників у межах їх компетенції.

Суми штрафів, що накладаються органами ринкового нагляду, перераховуються до Державного бюджету України.

Про вчинення порушень, зазначених у цій статті, посадовими особами органів ринкового нагляду, що виявили правопорушення, складається протокол, який разом із поясненнями керівника, іншої відповідальної посадової особи та документами, що стосуються справи, передається посадовим особам, уповноваженим розглядати такі справи.

Керівник чи заступник керівника органу ринкового нагляду розглядає справу протягом 15 днів з дня отримання відповідних документів.

Рішення керівника чи заступника керівника органу ринкового нагляду про накладення штрафу оформляється постановою.

Суб'єкт господарювання має сплатити штраф у п'ятнадцятиденний строк з дня отримання постанови про його накладення.

У разі несплати штрафу в зазначений строк він стягується в судовому порядку.

Рішення про накладення штрафу в справах про порушення, передбачені цією статтею, може бути оскаржено відповідно до цього Закону.

6. Сплата штрафу не звільняє суб'єкта господарювання від відповідальності за шкоду, завдану споживачам (користувачам) продукції.

Стаття 46. Відповідальність посадових осіб, які здійснюють ринковий нагляд і контроль продукції

1. Посадові особи, які здійснюють ринковий нагляд і контроль продукції, несуть дисциплінарну, адміністративну, кримінальну та цивільно-правову відповідальність, встановлену законами України.

ЗАКОН УКРАЇНИ «Про загальну безпечність нехарчової продукції»

(витяг)

№ 2735-VI від 02.12.2010

Стаття 6. Доступ до інформації у сфері забезпечення безпечності продукції

1. Інформація щодо продукції, яка становить або може становити ризик, одержана органами державного ринкового нагляду у зв'язку із здійсненням ними своїх повноважень, є доступною для громадськості. Доступ до такої інформації забезпечується відповідно до законодавства про інформацію.

2. Громадськість має доступ, зокрема, до інформації:

1) що дає змогу ідентифікувати відповідну продукцію та осіб, які є її виробниками, імпортерами, розповсюджувачами;

2) про безпечність продукції, у тому числі про характер ризиків, пов'язаних зі споживанням (користуванням) відповідної продукції, та заходи, яких необхідно вжити споживачам (користувачам) для запобігання таким ризикам;

3) про заходи, вжиті, у тому числі суб'єктами господарювання за власною ініціативою, з метою запобігання ризикам, які становить продукція, характер і тривалість таких заходів.

3. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері економічного розвитку, забезпечує безоплатний доступ громадськості через мережу Інтернет до відомостей, які містяться в системі оперативного взаємного сповіщення про продукцію, що становить серйозний ризик, в обсязі, визначеному частиною другою цієї статті.

{Частина третя статті 6 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5463-VI від 16.10.2012}

4. У разі масового розповсюдження на ринку небезпечної продукції інформація про таку продукцію в обсязі, визначеному частиною другою цієї статті, може поширюватися через засоби масової інформації та шляхом розміщення на офіційних веб-сайтах органів державного ринкового нагляду та центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері економічного розвитку.

{Частина четверта статті 6 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5463-VI від 16.10.2012}

Стаття 7. Звернення споживачів (користувачів) щодо захисту права на безпечність продукції

1. Споживачі (користувачі) мають право звертатися до органів державного ринкового нагляду за захистом порушеного права на безпечність продукції.

2. Органи державного ринкового нагляду з метою здійснення моніторингу причин і кількості таких звернень споживачів (користувачів) ведуть їх облік у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

3. Порядок проведення перевірок характеристик продукції на відповідність вимогам щодо безпечності на підставі звернень споживачів (користувачів) визначається Законом України "Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції".

4. Інформація про порядок звернення споживачів (користувачів) щодо захисту права на безпечність продукції і про поштові адреси, за якими можуть подаватися звернення, розміщується на інформаційних стендах у приміщеннях органів державного ринкового нагляду, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері економічного розвитку, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного контролю за додержанням законодавства про захист прав споживачів, і на офіційних веб-сайтах відповідних органів.

{Частина четверта статті 7 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5463-VI від 16.10.2012}

Стаття 8. Обов'язки виробників

1. Виробники зобов'язані:

1) зазначати на продукції або її упаковці найменування та місцезнаходження виробника, назву, тип або номер моделі, номер партії або серійний номер, назви складових частин тощо у випадках та в порядку, визначених законодавством;

2) проводити за власною ініціативою експертизу (випробування) зразків продукції, що введена в обіг під їхньою торговельною маркою;

3) розглядати звернення споживачів (користувачів) щодо безпеки продукції, введеної в обіг під їхньою торговельною маркою, вживати за результатами такого розгляду необхідних заходів та вести облік таких звернень;

4) за необхідності інформувати розповсюджувачів відповідної продукції про заходи, вжиті відповідно до пунктів 2 і 3 цієї частини;

5) надавати (в межах своєї діяльності) споживачам (користувачам) інформацію, яка дає їм можливість оцінювати ризики, притаманні продукції протягом звичайного або обґрунтовано передбачуваного строку її використання, якщо такі ризики є не відразу очевидними, без належних попереджень, та яка дає змогу споживачам (користувачам) вживати запобіжних заходів щодо таких ризиків. Наявність таких попереджень не звільняє виробника від обов'язку додержання інших вимог, встановлених цим Законом та прийнятими відповідно до нього нормативно-правовими актами;

б) з урахуванням характеристик продукції, яку вони постачають, вживати заходів:

а) щодо інформування споживачів (користувачів) про ризики, які може становити ця продукція;

б) щодо уникнення ризиків, у тому числі вилучення продукції з обігу, попередження споживачів (користувачів) про ризики, які може становити продукція, відкликання продукції;

7) якщо їм стало відомо або має бути відомо на підставі наявної в них інформації, що продукція, яку вони ввели в обіг, становить ризики для споживачів (користувачів), несумісні із загальною вимогою щодо безпечності продукції, негайно повідомляти про це відповідний орган державного ринкового нагляду, в тому числі про вжиті заходи із забезпечення безпечності такої продукції;

8) співпрацювати (в межах своєї діяльності) з органами державного ринкового нагляду з питань вжиття заходів щодо уникнення ризиків, які становить продукція, що була поставлена або постачається ними.

2. Заходи, передбачені підпунктом "б" пункту 6 частини першої цієї статті, вживаються виробником добровільно або за рішенням відповідного органу державного ринкового нагляду, прийнятим відповідно до пунктів 2 і 3 частини четвертої статті 12 цього Закону. Відкликання продукції застосовується як винятковий захід, якщо інші заходи були б недостатніми для запобігання чи уникнення ризиків, які становить продукція, та у випадках, якщо виробник цієї продукції вважає за необхідне або зобов'язаний застосувати відкликання продукції на виконання рішення органу державного ринкового нагляду.

Стаття 9. Обов'язки розповсюджувачів

1. Розповсюджувачі зобов'язані:

1) надавати споживачам (користувачам), а також виробникам, розповсюджувачам у ланцюгу постачання відповідної продукції інформацію про ризики, які становить ця продукція;

2) надавати відповідному органу державного ринкового нагляду та іншим заінтересованим особам інформацію, необхідну для відстеження походження відповідної продукції;

3) співпрацювати (в межах своєї діяльності) з виробниками та органами державного ринкового нагляду у здійсненні заходів щодо уникнення ризиків, які становить продукція;

4) сприяти виробникам у вжитті ними заходів щодо забезпечення безпечності продукції;

5) не постачати продукцію, про яку їм відомо або має бути відомо на підставі наявної в них інформації, що ця продукція не відповідає вимогам щодо забезпечення безпечності продукції;

6) якщо їм стало відомо або має бути відомо на підставі наявної в них інформації, що продукція, яку вони розповсюдили, становить ризики для споживачів (користувачів), несумісні із загальною вимогою щодо безпечності продукції, негайно повідомляти про це відповідний орган державного ринкового нагляду, в тому числі про вжиті заходи із забезпечення безпечності такої продукції;

7) співпрацювати (в межах своєї діяльності) з органами державного ринкового нагляду з питань вжиття заходів щодо уникнення ризиків, які становить продукція, що була поставлена або постачається ними.

Стаття 10. Повідомлення про продукцію, яка не відповідає загальній вимозі щодо безпечності продукції

1. У разі якщо продукція не відповідає загальній вимозі щодо безпечності продукції, її виробник або розповсюджувач має надати в установленому Кабінетом Міністрів України порядку органу державного ринкового нагляду повідомлення про таку продукцію.

2. Якщо продукція, зазначена в частині першій цієї статті, становить серйозний ризик, у такому повідомленні також зазначаються:

1) відомості, які дають змогу ідентифікувати відповідну продукцію або партію продукції, в тому числі найменування продукції, номер партії або серійні номери (за наявності);

2) повний опис серйозного ризику, що становить відповідна продукція;

3) інша інформація, необхідна для відстеження походження відповідної продукції та її обігу;

4) опис заходів, вжитих з метою запобігання ризикам, які становить така продукція для споживачів (користувачів);

5) інша інформація щодо продукції, яка не відповідає загальній вимозі щодо безпеки продукції.

3. Форма повідомлення про продукцію, яка не відповідає загальній вимозі щодо безпеки продукції, та порядок подання його органам державного ринкового нагляду затверджуються Кабінетом Міністрів України. У цьому порядку визначаються, зокрема, випадки, коли таке повідомлення не надається.

Стаття 12. Обмежувальні (коригувальні) заходи із забезпечення безпеки продукції

1. Якщо орган державного ринкового нагляду встановив, що продукція може становити ризики за певних умов, він невідкладно приймає рішення про попередження виробником та/або розповсюджувачем споживачів (користувачів) про такі ризики або рішення про вжиття заходів щодо приведення продукції у відповідність із вимогами щодо забезпечення безпеки продукції перед введенням її в обіг на ринку України.

2. Якщо орган державного ринкового нагляду встановив, що продукція може становити ризики для певних категорій споживачів (користувачів), він невідкладно приймає рішення про попередження виробником та/або розповсюджувачем відповідних споживачів (користувачів) про такі ризики.

3. Якщо орган державного ринкового нагляду встановив, що продукція за обґрунтованих припущень може бути небезпечною, він невідкладно приймає рішення про тимчасову заборону введення в обіг такої продукції на ринку, в тому числі постачання цієї продукції, пропонування її для постачання або її

демонстрації, на строк, необхідний для проведення відповідної експертизи (випробування).

4. Якщо орган державного ринкового нагляду встановив, що продукція є небезпечною, він невідкладно:

1) забороняє введення в обіг такої продукції на ринку та вживає заходів щодо забезпечення такої заборони;

2) вживає заходів щодо негайного вилучення її з обігу і попередження споживачів (користувачів) про ризики, які становить ця продукція;

3) спільно з виробниками та розповсюджувачами такої продукції, яка вже була надана на ринку України споживачам (користувачам), вживає заходів щодо відкликання її з обігу та знищення. Відкликання продукції застосовується як винятковий захід, якщо вжиті виробником або розповсюджувачем заходи є недостатніми для запобігання чи уникнення відповідних ризиків, які становить продукція.

5. Обмежувальні (коригувальні) заходи із забезпечення безпечності продукції, визначені частинами першою - четвертою цієї статті, вживаються органами державного ринкового нагляду пропорційно до рівня загрози відповідної продукції суспільним інтересам. Органи державного ринкового нагляду вживають заходів щодо налагодження співпраці з виробниками та розповсюджувачами з метою запобігання чи зменшення ризиків, які становить продукція, що пропонується ними на ринку.

6. Порядок вжиття обмежувальних (коригувальних) заходів із забезпечення безпечності продукції визначається Законом України "Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції".

Стаття 13. Система оперативного взаємного сповіщення про продукцію, що становить серйозний ризик

1. З метою обміну між органами виконавчої влади інформацією про продукцію, що становить серйозний ризик, створюється та функціонує система

оперативного взаємного сповіщення про продукцію, що становить серйозний ризик.

2. Система оперативного взаємного сповіщення про продукцію, що становить серйозний ризик, формується з повідомлень, що подаються органами державного ринкового нагляду у разі виявлення ними продукції, що становить серйозний ризик.

3. Повідомлення про продукцію, що становить серйозний ризик, має містити:

1) відомості, які дають змогу ідентифікувати відповідну продукцію;

2) опис ризику, який становить продукція, результат експертизи (випробування) зразків такої продукції;

3) інформацію про характер і тривалість заходів, вжитих для запобігання ризику (якщо такі заходи вживалися), у тому числі заходів, вжитих виробниками та/або розповсюджувачами за власною ініціативою;

4) інформацію про походження та ланцюги постачання відповідної продукції на ринку України;

5) інші відомості, передбачені правилами подання таких повідомлень до системи оперативного взаємного сповіщення про продукцію, що становить серйозний ризик.

4. До системи оперативного взаємного сповіщення про продукцію, що становить серйозний ризик, також включаються відомості про продукцію, що становить серйозний ризик, одержані за допомогою міжнародних, регіональних та іноземних систем повідомлення або в інший спосіб від уповноважених органів інших держав.

5. Відомості, які містяться в системі оперативного взаємного сповіщення про продукцію, що становить серйозний ризик, повинні бути доступними для органів державного ринкового нагляду, органів доходів і зборів, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері економічного і

соціального розвитку, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного контролю за додержанням законодавства про захист прав споживачів.

{Частина п'ята статті 13 в редакції Закону № 5463-VI від 16.10.2012; із змінами, внесеними згідно із Законом № 406-VII від 04.07.2013}

6. Функціонування системи оперативного взаємного сповіщення про продукцію, що становить серйозний ризик, забезпечується центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері економічного розвитку.

{Частина шоста статті 13 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5463-VI від 16.10.2012}

7. Порядок функціонування системи оперативного взаємного сповіщення про продукцію, що становить серйозний ризик, та правила подання повідомлень до цієї системизатверджуються Кабінетом Міністрів України.

Стаття 14. Доступ України до міжнародних, регіональних та іноземних систем повідомлення про продукцію, що становить серйозний ризик

1. Україна відповідно до міжнародних договорів України може мати доступ до міжнародних, регіональних та іноземних систем повідомлення про продукцію, що становить серйозний ризик.

2. Доступ до зазначених у частині першій цієї статті систем здійснюється для обміну даними між цими системами та системою оперативного взаємного сповіщення про продукцію, що становить серйозний ризик.

3. Координацію діяльності щодо доступу України до міжнародних, регіональних та іноземних систем повідомлення про продукцію, що становить серйозний ризик, здійснює центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері економічного розвитку.

{Частина третя статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5463-VI від 16.10.2012}

ЗАКОН УКРАЇНИ «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення»

(витяг)

від 24.02.1994 (в редакції від 04.10.2018 р.)

Цей Закон регулює суспільні відносини, які виникають у сфері забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя, визначає відповідні права і обов'язки державних органів, підприємств, установ, організацій та громадян, встановлює порядок організації державної санітарно-епідеміологічної служби і здійснення державного санітарно-епідеміологічного нагляду в Україні.

Розділ II

**ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ ГРОМАДЯН, ПІДПРИЄМСТВ, УСТАНОВ І
ОРГАНІЗАЦІЙ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САНІТАРНОГО ТА
ЕПІДЕМІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ**

Стаття 4. Права громадян

Громадяни мають право на:

безпечні для здоров'я і життя харчові продукти, питну воду, умови праці, навчання, виховання, побуту, відпочинку та навколишнє природне середовище;

участь у розробці, обговоренні та громадській експертизі проектів програм і планів забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення, внесення пропозицій з цих питань до відповідних органів;

відшкодування шкоди, завданої їх здоров'ю внаслідок порушення підприємствами, установами, організаціями, громадянами санітарного законодавства;

достовірну і своєчасну інформацію про стан свого здоров'я, здоров'я населення, а також про наявні та можливі фактори ризику для здоров'я та їх ступінь.

Законодавством України громадянам можуть бути надані й інші права щодо забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя.

Стаття 5. Обов'язки громадян

Громадяни зобов'язані:

піклуватися про своє здоров'я та здоров'я і гігієнічне виховання своїх дітей, не шкодити здоров'ю інших громадян;

брати участь у проведенні санітарних і протиепідемічних заходів;

проходити обов'язкові медичні огляди та робити щеплення у передбачених законодавством випадках;

виконувати розпорядження та вказівки посадових осіб державної санітарно-епідеміологічної служби при здійсненні ними державного санітарно-епідеміологічного нагляду;

виконувати інші обов'язки, передбачені законодавством про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя.

Стаття 6. Права підприємств, установ і організацій

Підприємства, установи і організації мають право на:

одержання від органів виконавчої влади, місцевого самоврядування, а також відповідних органів і закладів охорони здоров'я інформації про стан здоров'я населення, санітарну та епідемічну ситуацію, нормативно-правові акти з питань забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення та санітарні норми;

відшкодування збитків, завданих їм внаслідок порушень санітарного законодавства підприємствами, установами, організаціями та громадянами.

Стаття 7. Обов'язки підприємств, установ і організацій

Підприємства, установи і організації зобов'язані:

за пропозиціями посадових осіб державної санітарно-епідеміологічної служби розробляти і здійснювати санітарні та протиепідемічні заходи;

у випадках, передбачених санітарними нормами, забезпечувати лабораторний контроль за виконанням вимог цих норм щодо безпеки

використання (зберігання, транспортування тощо) шкідливих для здоров'я речовин та матеріалів, утворюваних внаслідок їх діяльності викидів, скидів, відходів та факторів, а також готової продукції;

на вимогу посадових осіб державної санітарно-епідеміологічної служби надавати безоплатно зразки використовуваних сировини і матеріалів, а також продукції, що випускається чи реалізується, для проведення державної санітарно-епідеміологічної експертизи;

виконувати розпорядження і вказівки посадових осіб державної санітарно-епідеміологічної служби при здійсненні ними державного санітарно-епідеміологічного нагляду;

усувати за поданням відповідних посадових осіб державної санітарно-епідеміологічної служби від роботи, навчання, відвідування дошкільних закладів осіб, які є носіями збудників інфекційних захворювань, хворих на небезпечні для оточуючих інфекційні хвороби, або осіб, які були в контакті з такими хворими, з виплатою у встановленому порядку допомоги з соціального страхування, а також осіб, які ухиляються від обов'язкового медичного огляду або щеплення проти інфекцій, перелік яких встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я;

негайно інформувати органи державної санітарно-епідеміологічної служби про надзвичайні події і ситуації, що становлять загрозу здоров'ю населення, санітарному та епідемічному благополуччю;

відшкодувати у встановленому порядку працівникам і громадянам шкоду, завдану їх здоров'ю внаслідок порушення санітарного законодавства.

Власники підприємств, установ і організацій та уповноважені ними органи зобов'язані забезпечувати їх необхідними для розробки та здійснення санітарних та протиепідемічних (профілактичних) заходів санітарними нормами.

Стаття 8. Захист прав громадян, підприємств, установ і організацій

Рішення і дії посадових осіб органів виконавчої влади, місцевого самоврядування, а також громадян, якими порушено права підприємств, установ, організацій чи громадян з питань забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя, можуть бути оскаржені в порядку, встановленому законом.

Розділ III

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ І ВИМОГИ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САНІТАРНОГО ТА ЕПІДЕМІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ НАСЕЛЕННЯ

Стаття 9. Гігієнічна регламентація і державна реєстрація небезпечних факторів

Гігієнічній регламентації підлягає будь-який небезпечний фактор фізичної, хімічної, біологічної природи, присутній у середовищі життєдіяльності людини. Вона здійснюється з метою обмеження інтенсивності або тривалості дії таких факторів шляхом встановлення критеріїв їх допустимого впливу на здоров'я людини.

Гігієнічна регламентація небезпечних факторів забезпечується центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері санітарного та епідемічного благополуччя населення згідно з положенням, що затверджується Кабінетом Міністрів України. Перелік установ та організацій, які проводять роботи з гігієнічної регламентації небезпечних факторів, визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері технічного регулювання.

Державна реєстрація передбачає створення та ведення єдиного Державного реєстру небезпечних факторів, в якому наводяться назви небезпечних хімічних речовин та біологічних чинників, дані про їх призначення, властивості, методи індикації, біологічну дію, ступінь небезпеки

для здоров'я людини, характер поведінки у навколишньому середовищі, виробництво, гігієнічні регламенти застосування тощо. Державна реєстрація небезпечного фактора може бути здійснена лише за наявності встановлених для нього гігієнічних регламентів.

Використання в народному господарстві та побуті будь-якого небезпечного фактора хімічної та біологічної природи допускається лише за наявності сертифіката, що засвідчує його державну реєстрацію.

Державна реєстрація небезпечних факторів здійснюється в порядку, що затверджується Кабінетом Міністрів України.

Стаття 10. Державна санітарно-епідеміологічна експертиза

Державна санітарно-епідеміологічна експертиза полягає у комплексному вивченні документів (проектів, технологічних регламентів, інвестиційних програм тощо), а також діючих об'єктів та пов'язаних з ними небезпечних факторів на відповідність вимогам санітарних норм.

Державна санітарно-епідеміологічна експертиза передбачає:

визначення безпеки господарської та іншої діяльності, умов праці, навчання, виховання, побуту, що прямо чи побічно негативно впливають або можуть вплинути на здоров'я населення;

встановлення відповідності об'єктів експертизи вимогам санітарних норм; оцінку повноти та обґрунтованості санітарних і протиепідемічних (профілактичних) заходів;

оцінку можливого негативного впливу небезпечних факторів, пов'язаних з діяльністю об'єктів експертизи, визначення ступеня створюваного ними ризику для здоров'я населення.

Стаття 11. Об'єкти державної санітарно-епідеміологічної експертизи

Державній санітарно-епідеміологічній експертизі підлягають:

проекти міждержавних, державних цільових, регіональних, місцевих і галузевих програм соціально-економічного розвитку;

інвестиційні проекти і програми у випадках і порядку, встановлених законодавством;

схеми, передпроектна документація, що стосується районного планування і забудови населених пунктів, курортів тощо;

(Абзац п'ятий статті 11 виключено на підставі Закону від 17.02.2011),

проекти нормативно-технічної, інструкційно-методичної документації, що стосується здоров'я та середовища життєдіяльності людини;

продукція, напівфабрикати, речовини, матеріали та небезпечні фактори, використання, передача або збут яких може завдати шкоди здоров'ю людей;

документація на розроблювані техніку, технології, устаткування, інструменти тощо;

діючі об'єкти, у тому числі військового та оборонного призначення.

Стаття 12. Проведення державної санітарно-епідеміологічної експертизи

Державна санітарно-епідеміологічна експертиза проводиться органами державної санітарно-епідеміологічної служби, а в особливо складних випадках - комісіями, що утворюються головним державним санітарним лікарем. Експертиза проектів будівництва проводиться відповідно до статті 31 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності».

До проведення державної санітарно-епідеміологічної експертизи можуть залучатися за їх згодою фахівці наукових, проектно-конструкторських, інших установ та організацій незалежно від їх підпорядкування, представники громадськості, експерти міжнародних організацій.

Рішення про необхідність і періодичність проведення державної санітарно-епідеміологічної експертизи діючих об'єктів приймається відповідними посадовими особами державної санітарно-епідеміологічної служби.

Перелік установ, організацій, лабораторій, що можуть залучатися до проведення державної санітарно-епідеміологічної експертизи, встановлюється головним державним санітарним лікарем України.

Висновок щодо результатів державної санітарно-епідеміологічної експертизи затверджується відповідним головним державним санітарним лікарем.

Порядок проведення державної санітарно-епідеміологічної експертизи регулюється законодавством України.

Стаття 13. Ліцензування господарської діяльності, пов'язаної з потенційною небезпекою для здоров'я людей

Види господарської діяльності, пов'язані з потенційною небезпекою для здоров'я людей, підлягають ліцензуванню у випадках, встановлених законом.

До ліцензійних умов щодо видів господарської діяльності, провадження яких пов'язане з потенційною небезпекою для здоров'я людей, обов'язково включаються вимоги щодо забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення.

Стаття 14. Вимоги безпеки для здоров'я і життя населення у національних стандартах та інших нормативно-технічних документах

Вимоги безпеки для здоров'я і життя населення є обов'язковими у національних стандартах та інших нормативно-технічних документах на виробі, сировину, технології, інші об'єкти середовища життєдіяльності людини.

Проекти національних стандартів та інших нормативно-технічних документів на всі види нової (модернізованої) продукції підлягають обов'язковій державній санітарно-епідеміологічній експертизі.

(Частина третю статті 14 виключено на підставі Закону № 1602-VII від 22.07.2014).

Нагляд за дотриманням вимог санітарних норм у стандартах та інших нормативно-технічних документах, відповідністю продукції вимогам безпеки

для здоров'я і життя населення здійснюють виключно органи державної санітарно-епідеміологічної служби.

(Частину п'яту статті 14 виключено на підставі Закону № 1602-VII від 22.07.2014).

Головний державний санітарний лікар України погоджує методи контролю і випробувань продукції щодо її безпеки для здоров'я і життя населення, інструкції (правила) використання продукції підвищеної небезпеки.

Перелік установ, організацій та закладів, уповноважених проводити випробування продукції на відповідність вимогам безпеки для здоров'я і життя населення, погоджується головним державним санітарним лікарем України.

Стаття 15. Вимоги до проектування, будівництва, розробки, виготовлення і використання нових засобів виробництва та технологій

Підприємства, установи, організації та громадяни при розробленні і використанні нових технологій, проектуванні, розміщенні, будівництві, реконструкції та технічному переобладнанні підприємств, виробничих об'єктів і споруд будь-якого призначення, плануванні та забудові населених пунктів, курортів, проектуванні і будівництві каналізаційних, очисних, гідротехнічних споруд, інших об'єктів зобов'язані дотримувати вимог санітарного законодавства.

Планування і забудова населених пунктів, курортів повинна передусім передбачати створення найбільш сприятливих умов для життя, а також для збереження і зміцнення здоров'я громадян.

Затвердження норм проектування, розроблення, виготовлення і використання нових машин, механізмів, устаткування, інших засобів виробництва, впровадження нових технологій здійснюються за погодженням з органами державної санітарно-епідеміологічної служби.

Стаття 16. Умови ввезення продукції з-за кордону, введення її в обіг та розповсюдження

Продукція, що ввозиться з-за кордону та вводиться в обіг або розповсюджується в Україні, підлягає нагляду та контролю в порядку, встановленому Законом України «Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції».

(Статтю 17 виключено на підставі Закону № 1602-VII від 22.07.2014).

Стаття 18. Вимоги до господарсько-питного водопостачання і місць водокористування

Органи виконавчої влади, місцевого самоврядування зобов'язані забезпечити жителів міст та інших населених пунктів питною водою, кількість та якість якої повинні відповідати вимогам санітарних норм. Виробничий контроль за якістю питної води в процесі її добування, обробки та у розподільних мережах здійснюють підприємства водопостачання.

Вода відкритих водойм, що використовується для господарсько-питного водопостачання, купання, спортивних занять, організованого відпочинку, з лікувальною метою, а також вода водойм у межах населених пунктів повинна відповідати санітарним нормам.

Підприємства, установи, організації, що використовують водойми (у тому числі моря) для скидання стічних, дренажних, поливних та інших забруднених вод, повинні забезпечити якість води у місцях водокористування відповідно до вимог санітарних норм.

Для водопроводів господарсько-питного водопостачання, їх джерел встановлюються зони санітарної охорони із спеціальним режимом. Порядок встановлення і режим цих зон визначаються законодавством України.

Стаття 19. Гігієнічні вимоги до атмосферного повітря в населених пунктах, повітря у виробничих та інших приміщеннях

Атмосферне повітря в населених пунктах, на територіях підприємств, установ, організацій та інших об'єктів, повітря у виробничих та інших приміщеннях тривалого чи тимчасового перебування людей повинно відповідати санітарним нормам.

Підприємства, установи, організації та громадяни при здійсненні своєї діяльності зобов'язані вживати необхідних заходів щодо запобігання та усунення причин забруднення атмосферного повітря, фізичного впливу на атмосферу в населених пунктах, рекреаційних зонах, а також повітря у жилих та виробничих приміщеннях, у навчальних, лікувально-профілактичних та інших закладах, інших місцях тривалого чи тимчасового перебування людей.

Стаття 20. Умови виховання та навчання

Органи виконавчої влади, місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації, власники і адміністрація навчально-виховних закладів та громадяни, які організують або здійснюють навчальні та виховні процеси, зобов'язані забезпечити для цього умови, що відповідають вимогам санітарних норм, здійснювати заходи, спрямовані на збереження і зміцнення здоров'я, гігієнічне виховання відповідних груп населення та вивчення ними основ гігієни.

Режими навчання та виховання, навчально-трудове навантаження дітей і підлітків підлягають обов'язковому погодженню з відповідними органами державної санітарно-епідеміологічної служби.

Стаття 21. Гігієнічне навчання і виховання громадян

Гігієнічне виховання є одним з головних завдань виховних установ та навчальних закладів. Курс гігієнічного навчання – обов'язкова складова частина загальноосвітньої та професійної підготовки, підвищення кваліфікації кадрів.

Гігієнічні знання є обов'язковими кваліфікаційними вимогами для працівників, які підлягають обов'язковим медичним оглядам, а також для тих, хто зазнає у виробництві, сфері послуг, інших галузях ризику дії небезпечних факторів.

Органи та заклади охорони здоров'я, медичні працівники, а також працівники освіти і культури зобов'язані пропагувати серед населення гігієнічні навички, здоровий спосіб життя.

Органи виконавчої влади, місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації зобов'язані брати участь і створювати умови для гігієнічного навчання і виховання громадян, пропаганди здорового способу життя.

Стаття 22. Вимоги до жилих та виробничих приміщень, територій, засобів виробництва і технологій

Органи виконавчої влади, місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації та громадяни зобов'язані утримувати надані в користування чи належні їм на праві власності жилі, виробничі, побутові та інші приміщення відповідно до вимог санітарних норм.

У процесі експлуатації виробничих, побутових та інших приміщень, споруд, обладнання, устаткування, транспортних засобів, використання технологій їх власник зобов'язаний створити безпечні і здорові умови праці та відпочинку, що відповідають вимогам санітарних норм, здійснювати заходи, спрямовані на запобігання захворюванням, отруєнням, травмам, забрудненню навколишнього середовища.

Органи виконавчої влади, місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації та громадяни зобов'язані утримувати надані в користування чи належні їм на праві власності земельні ділянки і території відповідно до вимог санітарних норм.

Стаття 23. Забезпечення радіаційної безпеки

Підприємства, установи, організації, що виробляють, зберігають, транспортують, використовують радіоактивні речовини та джерела іонізуючих випромінювань, здійснюють їх захоронення, знищення чи утилізацію, зобов'язані дотримувати норм радіаційної безпеки, відповідних санітарних правил, а також норм, установлених іншими актами законодавства, що містять вимоги радіаційної безпеки.

Роботи з радіоактивними речовинами та іншими джерелами іонізуючих випромінювань здійснюються з дозволу державної санітарно-епідеміологічної служби та інших державних органів відповідно до закону.

Випадки порушень норм радіаційної безпеки, санітарних правил роботи з радіоактивними речовинами, іншими джерелами іонізуючих випромінювань, а також радіаційні аварії підлягають обов'язковому розслідуванню за участю посадових осіб, які здійснюють державний санітарно-епідеміологічний нагляд.

Стаття 24. Захист населення від шкідливого впливу шуму, неіонізуючих випромінювань та інших фізичних факторів

Органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації та громадяни при здійсненні будь-яких видів діяльності з метою відвернення і зменшення шкідливого впливу на здоров'я населення шуму, неіонізуючих випромінювань та інших фізичних факторів зобов'язані:

здійснювати відповідні організаційні, господарські, технічні, технологічні, архітектурно-будівельні та інші заходи щодо попередження утворення та зниження шуму до рівнів, установлених санітарними нормами;

забезпечувати під час роботи закладів громадського харчування, торгівлі, побутового обслуговування, розважального та грального бізнесу, культури, при проведенні концертів, дискотек, масових святкових і розважальних заходів тощо рівні звучання звуковідтворювальної апаратури та музичних інструментів у приміщеннях і на відкритих площадках, а також рівні шуму в прилеглих до них жилих і громадських будівлях, що не перевищують рівнів, установлених санітарними нормами;

вживати заходів щодо недопущення впродовж доби перевищень рівнів шуму, встановлених санітарними нормами, в таких приміщеннях і на таких територіях (захищені об'єкти):

- 1) жилих будинків і прибудинкових територіях;

2) лікувальних, санаторно-курортних закладів, будинків-інтернатів, закладів освіти, культури;

3) готелів і гуртожитків;

4) розташованих у межах населених пунктів закладів громадського харчування, торгівлі, побутового обслуговування, розважального та грального бізнесу;

5) інших будівель і споруд, у яких постійно чи тимчасово перебувають люди;

6) парків, скверів, зон відпочинку, розташованих на території мікрорайонів і груп житлових будинків.

Шум на захищених об'єктах при здійсненні будь-яких видів діяльності не повинен перевищувати рівнів, установлених санітарними нормами для відповідного часу доби.

У нічний час, із двадцять другої до восьмої години на захищених об'єктах забороняються гучний спів і викрики, користування звуковідтворювальною апаратурою та іншими джерелами побутового шуму, проведення салютів, феєрверків, використання піротехнічних засобів.

Проведення на захищених об'єктах ремонтних робіт, що супроводжуються шумом, забороняється у робочі дні з двадцять першої до восьмої години, а у святкові та неробочі дні - цілодобово. Власник або орендар приміщень, у яких передбачається проведення ремонтних робіт, зобов'язаний повідомити мешканців прилеглих квартир про початок зазначених робіт. За згодою мешканців усіх прилеглих квартир ремонтні та будівельні роботи можуть проводитися також у святкові та неробочі дні. Шум, що утворюється під час проведення будівельних робіт, не повинен перевищувати санітарних норм цілодобово.

Передбачені частинами другою, третьою та четвертою цієї статті вимоги щодо додержання тиші та обмежень певних видів діяльності, що супроводжуються шумом, не поширюються на випадки:

1) здійснення в закритих приміщеннях будь-яких видів діяльності, що супроводжуються шумом, за умов, що виключають проникнення шуму в прилеглі приміщення, в яких постійно чи тимчасово перебувають люди;

2) здійснення в закритих приміщеннях будь-яких видів діяльності, що супроводжуються шумом, за умов, що виключають проникнення шуму за межі таких приміщень;

3) попередження та/або ліквідації наслідків аварій, стихійного лиха, інших надзвичайних ситуацій;

4) надання невідкладної допомоги, попередження або припинення правопорушень;

5) попередження крадіжок, пожеж, а також виконання завдань цивільної оборони;

6) проведення зборів, мітингів, демонстрацій, походів, інших масових заходів, про які завчасно сповіщено органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування;

7) роботи обладнання і механізмів, що забезпечують життєдіяльність жилих і громадських будівель, за умов ужиття невідкладних заходів щодо максимального обмеження проникнення шуму в прилеглі приміщення, в яких постійно чи тимчасово перебувають люди;

8) відзначення встановлених законом святкових і неробочих днів, днів міст, інших свят відповідно до рішення місцевої ради, проведення спортивних змагань;

9) проведення салютів, феєрверків, інших заходів із використанням вибухових речовин і піротехнічних засобів у заборонений час за погодженням із уповноваженим органом місцевого самоврядування в порядку, передбаченому правилами додержання тиші в населених пунктах і громадських місцях.

Сільські, селищні, міські ради затверджують правила додержання тиші в населених пунктах і громадських місцях, якими з урахуванням особливостей

окремих територій (курортні, лікувально-оздоровчі, рекреаційні, заповідні тощо) установлюються заборони та обмеження щодо певних видів діяльності, що супроводжуються утворенням шуму, а також установлюється порядок проведення салютів, феєрверків, інших заходів із використанням вибухових речовин і піротехнічних засобів.

Органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування в межах повноважень, встановлених законом, забезпечують контроль за дотриманням керівниками та посадовими особами підприємств, установ, організацій усіх форм власності, а також громадянами санітарного та екологічного законодавства, правил дотримання тиші в населених пунктах і громадських місцях, інших нормативно-правових актів у сфері захисту населення від шкідливого впливу шуму, неіонізуючих випромінювань та інших фізичних факторів.

Стаття 25. Застосування та знешкодження хімічних речовин і матеріалів, біологічних засобів

Органи виконавчої влади, місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації та громадяни у разі застосування хімічних речовин і матеріалів, продуктів біотехнології зобов'язані дотримувати санітарних норм.

Виробництво, зберігання, транспортування, використання, захоронення, знищення та утилізація отруйних речовин, у тому числі продуктів біотехнології та інших біологічних агентів, здійснюються за умови дотримання санітарних норм.

Зазначені вимоги поширюються також на транзитне транспортування через територію України хімічних, біологічних, радіоактивних, інших небезпечних для здоров'я видів сировини, корисних копалин, речовин та матеріалів (у тому числі нафти і нафтопродуктів, природного газу тощо) будь-якими видами транспорту та продуктопроводами.

Стаття 26. Обов'язкові медичні огляди

Обов'язкові медичні огляди організуються і здійснюються у встановленому законодавством порядку.

Працівники підприємств харчової промисловості, громадського харчування і торгівлі, водопровідних споруд, лікувально-профілактичних, дошкільних і навчально-виховних закладів, об'єктів комунально-побутового обслуговування, інших підприємств, установ, організацій, професійна чи інша діяльність яких пов'язана з обслуговуванням населення і може спричинити поширення інфекційних захворювань, виникнення харчових отруєнь, а також працівники, зайняті на важких роботах і на роботах із шкідливими або небезпечними умовами праці, повинні проходити обов'язкові попередні (до прийняття на роботу) і періодичні медичні огляди. Обов'язкові щорічні медичні огляди проходять також особи віком до 21 року.

Позачергові медичні огляди осіб, зазначених у частині першій цієї статті, можуть проводитися на вимогу головного державного санітарного лікаря, а також на прохання працівника, якщо він пов'язує погіршення стану свого здоров'я з умовами праці.

Власники підприємств, установ, організацій або уповноважені ними органи несуть відповідальність згідно з чинним законодавством за організацію і своєчасність проходження працівниками обов'язкових медичних оглядів і допуск їх до роботи без наявності необхідного медичного висновку.

Працівники, які без поважних причин не пройшли у встановлений термін обов'язковий медичний огляд у повному обсязі, від роботи відсторонюються і можуть бути притягнуті до дисциплінарної відповідальності.

Перелік робіт, для виконання яких є обов'язковими медичні огляди, а також порядок їх проведення встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я.

Стаття 27. Профілактичні щеплення

Профілактичні щеплення з метою запобігання захворюванням на туберкульоз, поліомієліт, дифтерію, кашлюк, правець та кір в Україні є обов'язковими.

Обов'язковим профілактичним щепленням для запобігання поширенню інших інфекційних захворювань підлягають окремі категорії працівників у зв'язку з особливостями виробництва або виконуваної ними роботи. У разі необгрунтованої відмови від щеплення за поданням відповідних посадових осіб державної санітарно-епідеміологічної служби вони до роботи не допускаються.

Групи населення та категорії працівників, які підлягають профілактичним щепленням, у тому числі обов'язковим, а також порядок і терміни їх проведення визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я.

Контроль за відповідністю імунобіологічних препаратів, що застосовуються в медичній практиці, вимогам державних і міжнародних стандартів та забезпечення ними закладів охорони здоров'я здійснює центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері контролю якості та безпеки лікарських засобів, у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я.

Стаття 28. Госпіталізація та лікування інфекційних хворих і носіїв збудників інфекційних хвороб

Особи, які хворіють особливо небезпечними та небезпечними інфекційними хворобами або є носіями збудників цих хвороб, відсторонюються від роботи та іншої діяльності, якщо вона може призвести до поширення цих хвороб. Вони підлягають медичному нагляду і лікуванню за рахунок держави з виплатою допомоги з коштів соціального страхування в порядку, що встановлюється законодавством. Такі особи визнаються тимчасово чи постійно непридатними за станом здоров'я до професійної або іншої діяльності,

внаслідок якої може створюватися підвищена небезпека для оточуючих у зв'язку з особливостями виробництва або виконуваної роботи.

Особи, хворі на особливо небезпечні інфекційні хвороби, в разі відмови від госпіталізації підлягають примусовому стаціонарному лікуванню, а носії збудників зазначених хвороб та особи, які мали контакт з такими хворими, обов'язковому медичному нагляду і карантину у встановленому порядку.

Перелік особливо небезпечних і небезпечних інфекційних захворювань, умови визнання особи хворою на інфекційну хворобу або носієм збудника інфекційної хвороби, протиепідемічні і карантинні правила встановлюються в порядку, визначеному законодавством.

Розділ VI

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ САНІТАРНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Стаття 45. Дисциплінарна відповідальність за порушення санітарного законодавства

Працівники підприємств, установ, організацій, дії яких призвели до порушення санітарного законодавства, невиконання постанов, розпоряджень, приписів, висновків посадових осіб державної санітарно-епідеміологічної служби, підлягають дисциплінарній відповідальності згідно з законодавством.

Стаття 46. Адміністративна відповідальність та фінансові санкції за порушення санітарного законодавства

(Частина першу статті 46 виключено на підставі Закону № 1602-VII від 22.07.2014).

До підприємств, підприємців, установ, організацій, які порушили санітарне законодавство, застосовуються такі фінансові санкції:

а) за передачу замовникові або у виробництво і застосування конструкторської, технологічної та проектної документації, що не відповідає

вимогам санітарних норм, розробник цієї документації сплачує штраф у розмірі 25 відсотків вартості розробки;

б) за реалізацію продукції, забороненої до випуску і реалізації посадовими особами органів державної санітарно-епідеміологічної служби, підприємство, підприємець, установа, організація сплачує штраф у розмірі 100 відсотків вартості реалізованої продукції;

в) за випуск, реалізацію продукції, яка внаслідок порушення вимог стандартів, санітарних норм є небезпечною для життя і здоров'я людей, підприємство, підприємець, установа, організація сплачує штраф у розмірі 100 відсотків вартості випущеної або реалізованої продукції;

(Пункт "г" частини другої статті 46 виключено на підставі Закону № 1602-VII від 22.07.2014).

д) за ухилення від пред'явлення посадовим особам державної санітарно-епідеміологічної служби продукції, яка підлягає контролю, підприємство, підприємець, установа, організація сплачує штраф у розмірі 25 відсотків вартості продукції, що випущена з моменту ухилення;

е) за порушення вимог щодо додержання тиші та обмежень певних видів діяльності, що супроводжуються шумом, встановлених частинами другою, третьою та четвертою статті 24 цього Закону, підприємство, установа, організація, громадянин - суб'єкт господарської діяльності сплачує штраф у розмірі від п'ятдесяти до чотирьохсот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. У разі, коли підприємство, установа, організація або громадянин - суб'єкт господарської діяльності не припинили порушення після застосування фінансової санкції, вони сплачують штраф у розмірі ста відсотків вартості реалізованої продукції, виконаних робіт, наданих послуг.

Вартість зазначених у частині другій цієї статті документації та продукції обчислюється за цінами їх реалізації.

Стаття 47. Порядок накладення і стягнення штрафів та застосування фінансових санкцій за порушення санітарного законодавства

Постанови про накладення штрафу та застосування фінансової санкції за порушення санітарного законодавства виносяться на підставі протоколу про порушення санітарних норм, оформленого у встановленому порядку, і є обов'язковими для виконання.

Такі постанови можуть видавати:

1) головний державний санітарний лікар України, його заступники, головні державні санітарні лікарі Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва, Севастополя, головні державні санітарні лікарі водного, залізничного, повітряного транспорту, водних басейнів, залізниць, центральних органів виконавчої влади, що реалізують державну політику у сферах оборони і військового будівництва, охорони громадського порядку, захисту державного кордону, виконання кримінальних покарань, Державного управління справами, Служби безпеки України та їх заступники - за порушення, передбачені статтею 46 цього Закону;

2) інші головні державні санітарні лікарі та їх заступники - за порушення, передбачені частиною першою статті 46 та пунктами "б", "в", "г", "д", "е" частини другої статті 46 цього Закону;

3) інші посадові особи державної санітарно-епідеміологічної служби - за порушення, передбачені частиною першою статті 46 цього Закону.

Розгляд справ про адміністративні правопорушення, передбачені частиною першою статті 46 цього Закону, та виконання постанов у цих справах провадиться в порядку, встановленому Кодексом України про адміністративні правопорушення.

Один примірник постанови про застосування фінансової санкції, передбаченої частиною другою статті 46 цього Закону, надсилається державній податковій інспекції за місцезнаходженням підприємства, підприємця, установи, організації для контролю за її виконанням.

У разі невиконання порушником постанови протягом 15 днів з дня її видання сума санкції стягується у судовому порядку.

Сплата штрафів і фінансових санкцій, передбачених статтею 46 цього Закону, не звільняє порушників від обов'язку відшкодування збитків підприємствам, установам, організаціям і громадянам, яких вони зазнали внаслідок порушення санітарного законодавства.

Зарахування сум штрафів здійснюється відповідно до закону.

Повернення необгрунтовано зарахованої до бюджету суми штрафу або фінансової санкції здійснюється фінансовими органами на підставі рішення органу, який скасував застосування штрафу чи санкції.

Особливості застосування заходів адміністративного стягнення за порушення санітарного законодавства посадовими особами державної санітарно-епідеміологічної служби центральних органів виконавчої влади, що реалізують державну політику у сферах оборони і військового будівництва, охорони громадського порядку, захисту державного кордону, виконання кримінальних покарань, Державного управління справами, Служби безпеки України визначаються законодавством.

Стаття 48. Цивільно-правова відповідальність за порушення санітарного законодавства

Підприємства, установи, організації, підприємці та громадяни, які порушили санітарне законодавство, що призвело до виникнення захворювань, отруєнь, радіаційних уражень, тривалої або тимчасової втрати працездатності, інвалідності чи смерті людей, зобов'язані відшкодувати збитки громадянам, підприємствам, установам і організаціям, а також компенсувати додаткові витрати органів санітарно-епідеміологічної служби на проведення санітарних та протиепідемічних заходів і витрати лікувально-профілактичних закладів на подання медичної допомоги потерпілим.

У разі відмови від добровільної компенсації витрат або відшкодування збитків спір розглядається у судовому порядку.

Стаття 49. Кримінальна відповідальність за порушення санітарного законодавства

Діяння проти здоров'я населення, вчинені внаслідок порушення санітарного законодавства, тягнуть за собою кримінальну відповідальність згідно з законом.

ЗАКОН УКРАЇНИ «Про рекламу»

від 03.07.1996 р. (в редакції від 26.07.2018 р.)

(витяг)

Розділ I

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Визначення термінів

У цьому Законі наведені нижче терміни вживаються в такому значенні:

виробник реклами – особа, яка повністю або частково здійснює виробництво реклами;

внутрішня реклама – реклама, що розміщується всередині будинків, споруд, у тому числі в кінотеатрах і театрах під час, до і після демонстрації кінофільмів та вистав, концертів, а також під час спортивних змагань, що проходять у закритих приміщеннях, крім місць торгівлі (у тому числі буфетів, кіосків, яток), де може розміщуватись інформація про товари, що безпосередньо в цих місцях продаються;

заходи рекламного характеру – заходи з розповсюдження реклами, які передбачають безоплатне розповсюдження зразків товарів, що рекламуються, та/або їх обмін споживачам однієї кількості чи одного виду товарів, що рекламуються, на інший;

знижка – тимчасове зменшення ціни товару, яке надається покупцям (споживачам);

зовнішня реклама – реклама, що розміщується на спеціальних тимчасових і стаціонарних конструкціях – рекламоносіях, розташованих на відкритій місцевості, а також на зовнішніх поверхнях будинків, споруд, на елементах вуличного обладнання, над проїжджою частиною вулиць і доріг;

недобросовісна реклама – реклама, яка вводить або може ввести в оману споживачів реклами, завдати шкоди особам, державі чи суспільству внаслідок

неточності, недостовірності, двозначності, перебільшення, замовчування, порушення вимог щодо часу, місця і способу розповсюдження;

особа – фізична особа, в тому числі фізична особа - підприємець, юридична особа будь-якої форми власності, представництво нерезидента в Україні;

порівняльна реклама – реклама, яка містить порівняння з іншими особами та/або товарами іншої особи;

прихована реклама – інформація про особу чи товар у програмі, передачі, публікації, якщо така інформація слугує рекламним цілям і може вводити в оману осіб щодо дійсної мети таких програм, передач, публікацій;

реклама – інформація про особу чи товар, розповсюджена в будь-якій формі та в будь-який спосіб і призначена сформувати або підтримати обізнаність споживачів реклами та їх інтерес щодо таких особи чи товару;

реклама на транспорті – реклама, що розміщується на території підприємств транспорту загального користування, метрополітену, зовнішній та внутрішній поверхнях транспортних засобів та споруд підприємств транспорту загального користування і метрополітену;

рекламні засоби – засоби, що використовуються для доведення реклами до її споживача;

рекламодавець – особа, яка є замовником реклами для її виробництва та/або розповсюдження;

розповсюджувач реклами – особа, яка здійснює розповсюдження реклами;

соціальна реклама – інформація будь-якого виду, розповсюджена в будь-якій формі, яка спрямована на досягнення суспільно корисних цілей, популяризацію загальнолюдських цінностей і розповсюдження якої не має на меті отримання прибутку;

спеціальні виставкові заходи – заходи, які здійснюються з метою просування відповідного товару на ринок, проводяться організовано у певному приміщенні або на огороженому майданчику (у тому числі в місцях реалізації товару) у визначені строки, розраховані на зацікавлених та/або професійних

відвідувачів, організатор яких обмежив відвідування заходу тими особами, яким відповідно до законодавства дозволяється продавати товар, що демонструється;

телепродаж – трансльована на телебаченні безпосередня публічна пропозиція укласти договір купівлі-продажу щодо визначеного товару;

споживачі реклами – невизначене коло осіб, на яких спрямовується реклама;

спонсорство – добровільна матеріальна, фінансова, організаційна та інша підтримка фізичними та юридичними особами будь-якої діяльності з метою популяризації виключно свого імені, найменування, свого знака для товарів і послуг;

товар – будь-який предмет господарського обігу, в тому числі продукція, роботи, послуги, цінні папери, об'єкти права інтелектуальної власності.

Стаття 5¹. Телепродаж

1. Телепродаж повинен містити необхідну, доступну, достовірну аудіовізуальну інформацію про товар, що пропонується.

2. Час мовлення та частка телепродажу протягом астрономічної години з урахуванням особливостей, встановлених цією статтею, включаються та є складовими частинами загального часу мовлення та частки реклами і телепродажу, визначених цим Законом, у фактичному обсязі мовлення протягом астрономічної години телерадіоорганізаціями будь-якої форми власності.

3. На телепродаж поширюються вимоги, визначені частинами третьою - п'ятою статті 13 цього Закону, щодо особливостей розміщення реклами на телебаченні.

4. Телепродаж не має спонукати дітей укладати договори про продаж чи оренду товарів.

5. Обмеження щодо часу мовлення та частки телепродажу протягом астрономічної години, визначені частиною першою статті 13 цього Закону, не

поширюються на спеціалізовані з телепродажу канали мовлення, а так само трансляцію телепродажу у вигляді окремої програми та/або передачі (телемагазину) не спеціалізованими з телепродажу каналами мовлення за умови дотримання вимог, передбачених частиною сьомою цієї статті.

6. Обмеження частки реклами протягом астрономічної години фактичного мовлення, визначене частиною першою статті 13 цього Закону, не поширюється на спеціалізовані з телепродажу канали мовлення.

7. Трансляція телепродажу, що здійснюється не спеціалізованими з телепродажу каналами мовлення, у вигляді окремої програми та/або передачі (телемагазину) повинна мати безперервну мінімальну тривалість 15 хвилин. Максимальна кількість таких програм та/або передач (телемагазинів) протягом астрономічної доби на не спеціалізованих з телепродажу каналах мовлення не може перевищувати восьми, а загальна тривалість їх трансляції не повинна перевищувати трьох годин на добу.

Розділ II

ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО РЕКЛАМИ

Стаття 7. Принципи реклами

1. Основними принципами реклами є: законність, точність, достовірність, використання форм та засобів, які не завдають споживачеві реклами шкоди.

2. Реклама не повинна підривати довіру суспільства до реклами та повинна відповідати принципам добросовісної конкуренції.

3. Реклама не повинна містити інформації або зображень, які порушують етичні, гуманістичні, моральні норми, нехтують правилами пристойності.

4. Реклама повинна враховувати особливу чутливість дітей і не завдавати їм шкоди.

Стаття 8. Загальні вимоги до реклами

1. У рекламі забороняється:

поширювати інформацію щодо товарів, виробництво, обіг чи ввезення на митну територію України яких заборонено законом;

вмішувати твердження, які є дискримінаційними за ознаками походження людини, її соціального і майнового стану, расової та національної належності, статі, освіти, політичних поглядів, ставлення до релігії, за мовними ознаками, родом і характером занять, місцем проживання, а також такі, що дискредитують товари інших осіб;

подавати відомості або закликати до дій, які можуть спричинити порушення законодавства, завдають чи можуть завдати шкоди здоров'ю або життю людей та/чи довкіллю, а також спонукають до нехтування засобами безпеки;

використовувати засоби і технології, які діють на підсвідомість споживачів реклами;

наводити твердження, дискримінаційні щодо осіб, які не користуються рекламованим товаром;

використовувати або імітувати зображення Державного Герба України, Державного Прапора України, звучання Державного Гімну України, зображення державних символів інших держав та міжнародних організацій, а також офіційні назви державних органів, органів місцевого самоврядування, крім випадків, передбачених законами України у сфері інтелектуальної власності;

рекламувати товари, які підлягають обов'язковій сертифікації або виробництво чи реалізація яких вимагає наявності спеціального дозволу, ліцензії, у разі відсутності відповідного сертифіката, дозволу, ліцензії;

вмішувати зображення фізичної особи або використовувати її ім'я без письмової згоди цієї особи;

імітувати або копіювати текст, зображення, музичні чи звукові ефекти, що застосовуються в рекламі інших товарів, якщо інше не передбачено законами України у сфері інтелектуальної власності;

рекламувати послуги, пов'язані з концертною, гастрольною, гастрольно-концертною, конкурсною, фестивальною діяльністю, без інформації про використання чи невикористання фонограм виконавцями музичних творів. Ця

інформація повинна займати на афішах, інших рекламних засобах щодо конкретної послуги не менше 5 відсотків загальної площі, обсягу всієї реклами;

розповсюджувати рекламу (включаючи анонси кіно- і телефільмів), яка містить елементи жорстокості, насильства, порнографії, цинізму, приниження людської честі та гідності. Анонси фільмів, які мають обмеження щодо глядацької аудиторії, розміщуються лише у час, відведений для показу таких фільмів;

розповсюджувати рекламу про спорудження житлового будинку з використанням недержавних коштів, залучених від фізичних та юридичних осіб, у тому числі в управління, без набуття/отримання суб'єктами господарської діяльності, що здійснюють його будівництво чи інвестування та/або фінансування, відповідно права власності або користування земельною ділянкою, ліцензії на здійснення будівельної діяльності, дозволу на виконання будівельних робіт чи дозволу/ліцензії на здійснення діяльності з надання фінансових послуг або свідоцтва про реєстрацію випуску цільових облігацій, виконання зобов'язань за якими забезпечується одиницею нерухомості, що споруджується.

розповсюджувати рекламу послуг з ворожіння та гадання.

2. Розповсюджувачі реклами не можуть поширювати рекламу, якщо відповідно до законодавства види діяльності або товари, що рекламуються, підлягають обов'язковій сертифікації або їх виробництво чи реалізація вимагає наявності відповідних дозволу, ліцензії, а рекламодавець не надав розповсюдженню реклами копії таких сертифіката, дозволу, ліцензії, засвідчених у встановленому порядку.

3. Реклама про проведення конкурсів, лотерей, розіграшів призів, заходів рекламного характеру тощо повинна містити інформацію про строки та місце проведення цих заходів та вказувати інформаційне джерело, з якого можна дізнатися про умови та місце проведення цих заходів.

Інформація про будь-які зміни умов, місця та строків проведення конкурсів, лотерей, розіграшів призів, заходів рекламного характеру тощо має подаватися у тому самому порядку, в якому вона була розповсюджена.

(Частина четверту статті 8 виключено на підставі Закону № 145-VI від 18.03.2008).

5. Реклама про знижку цін на продукцію, про розпродаж повинна містити відомості про місце, дату початку і закінчення знижки цін на продукцію, розпродаж, а також про співвідношення розміру знижки до попередньої ціни реалізації товару.

6. Гучність звуку реклами, що транслюється по телебаченню і радіо, не повинна перевищувати гучність звуку поточної програми, передачі.

7. Розміщення реклами та/або рекламних засобів на підтримуючих, опорних та інших елементах контактної мережі, на засобах та обладнанні (у тому числі опорах) зовнішнього освітлення забороняється.

8. Розміщення інформації про виробника товару та/або товар у місцях, де цей товар реалізується чи надається споживачеві, у тому числі на елементах обладнання та/або оформлення місць торгівлі, а також безпосередньо на самому товарі та/або його упаковці, не вважається рекламою.

9. Інформація про ціни на товари, тарифи на послуги, наведені у рекламі, яка розміщується чи розповсюджується на території України, зазначається виключно у гривні.

Стаття 9. Ідентифікація реклами

1. Реклама має бути чітко відокремлена від іншої інформації, незалежно від форм чи способів розповсюдження, таким чином, щоб її можна було ідентифікувати як рекламу.

2. Реклама у теле- і радіопередачах, програмах повинна бути чітко відокремлена від інших програм, передач на їх початку і наприкінці за допомогою аудіо-, відео-, комбінованих засобів, титрів, рекламного логотипу або коментарів ведучих з використанням слова "реклама".

3. Інформаційний, авторський чи редакційний матеріал, в якому привертається увага до конкретної особи чи товару та який формує або підтримує обізнаність та інтерес глядачів (слухачів, читачів) щодо цих особи чи товару, є рекламою і має бути вміщений під рубрикою «Реклама» чи «На правах реклами».

4. Логотип телерадіоорганізації, яка здійснює трансляцію програм, передач, не вважається рекламою.

5. Прихована реклама забороняється.

6. Вивіска чи табличка з інформацією про зареєстроване найменування особи, знаки для товарів і послуг, що належать цій особі, вид її діяльності (якщо це не впливає із зареєстрованого найменування особи), час роботи, що розміщена на внутрішній поверхні власного чи наданого у користування особі приміщення, на зовнішній поверхні будинку чи споруди не вище першого поверху або на поверсі, де знаходиться власне чи надане у користування особі приміщення, біля входу в таке приміщення, не вважається рекламою.

Стаття 10. Недобросовісна реклама

1. Недобросовісна реклама забороняється.

2. Відповідальність за недобросовісну рекламу несе винна особа.

3. Рішення щодо визнання реклами недобросовісною приймають державні органи, визначені у статті 26 цього Закону.

Стаття 11. Порівняльна реклама

1. Відносини, які виникають у зв'язку з порівняльною рекламою, регулюються законодавством України про захист від недобросовісної конкуренції.

2. Відповідальність за неправомірне порівняння в рекламі несе рекламодавець.

3. Рішення щодо визнання порівняння в рекламі неправомірним приймають державні органи, визначені у статті 26 цього Закону.

Стаття 12. Соціальна реклама

1. Рекламодавцем соціальної реклами може бути будь-яка особа.

2. Соціальна реклама не повинна містити посилань на конкретний товар та/або його виробника, на рекламодавця (крім випадків, коли рекламодавцем є громадське об'єднання чи благодійна організація), на об'єкти права інтелектуальної власності, що належать виробнику товару або рекламодавцю соціальної реклами, крім реклами національних фільмів.

Реклама національних фільмів прирівнюється до соціальної реклами та може розміщуватися і розповсюджуватися, за умови дотримання вимог, встановлених абзацом дванадцятим частини першої статті 8 цього Закону.

3. На осіб, які безоплатно виробляють і розповсюджують соціальну рекламу, та на осіб, які передають свої майно і кошти іншим особам для виробництва і розповсюдження соціальної реклами, поширюються пільги, передбачені законодавством України для благодійної діяльності.

4. Засоби масової інформації - розповсюджувачі реклами, діяльність яких повністю або частково фінансується з державного або місцевих бюджетів, зобов'язані розміщувати соціальну рекламу державних органів та органів місцевого самоврядування, громадських організацій безкоштовно в обсязі не менше 5 відсотків ефірного часу, друкованої площі, відведених для реклами.

5. Засоби масової інформації - розповсюджувачі реклами, що повністю або частково фінансуються з державного або місцевих бюджетів, зобов'язані надавати пільги при розміщенні соціальної реклами, замовником якої є заклади освіти, культури, охорони здоров'я, які утримуються за рахунок державного або місцевих бюджетів, а також благодійні організації.

(Частину шосту статті 12 виключено на підставі Закону № 2756-VI від 02.12.2010).

Стаття 13. Реклама на телебаченні і радіо

1. На телебаченні час мовлення, відведений на рекламу і телепродаж, не може перевищувати 15 відсотків протягом кожної астрономічної години фактичного мовлення.

2. На радіо час мовлення, відведений на рекламу, не може перевищувати 20 відсотків протягом кожної астрономічної години фактичного мовлення.

3. Реклама повинна розміщуватися у перервах між програмами, передачами.

При виконанні умов, викладених у частині п'ятій цієї статті, реклама може бути розміщена під час трансляції програми, передачі таким чином, щоб не завдати шкоди цілісності та змісту програми, передачі та правам їх власників.

4. Забороняється переривати з метою розміщення реклами трансляції сесій Верховної Ради України, сесій Верховної Ради Автономної Республіки Крим, офіційних державних заходів і церемоній, виступів Президента України, Голови Верховної Ради України, Прем'єр-міністра України, Голови Конституційного Суду України, Голови Верховного Суду України, народних депутатів України, членів Уряду України, а також трансляції релігійних служб.

5. Трансляція концертно-видовищних програм, передач може перериватися рекламою за умови, що між рекламними вставками програма, передача триває не менше 20 хвилин.

Реклама під час трансляції спортивних програм, передач розміщується в перервах між їх частинами.

Трансляція програм, передач для дітей (за умови їх тривалості до 30 хвилин) не може перериватися рекламою.

Трансляція програм, передач для дітей (за умови їх тривалості понад 30 хвилин) та програм, передач новин може перериватися рекламою не частіше одного разу кожні 30 хвилин.

Трансляція кіно- і телефільмів може перериватися рекламою не частіше одного разу протягом кожних 30 хвилин мовлення.

Трансляція інших фільмів, у тому числі окремих серій, серіалів, документальних фільмів тощо, може перериватися рекламою не частіше одного разу кожні 20 хвилин мовлення.

6. Для цілей цієї статті не вважаються рекламою:

оприлюднення, виголошення у програмі, передачі імені, найменування спонсора, об'єктів права інтелектуальної власності, що йому належать;

трансляція соціальної реклами, якщо вона розповсюджується телерадіоорганізацією безкоштовно;

анонси власних програм, передач телерадіоорганізації.

7. Відповідальність за виконання вимог щодо порядку розміщення та розповсюдження реклами у програмах, передачах несе телерадіоорганізація.

8. Ведучим, дикторам та іншим учасникам інформаційних та інформаційно-аналітичних програм, передач забороняється наводити споживчі властивості товару та/або вказувати банківські рахунки, контактні телефони, місцезнаходження виробника товару, ціну товару.

9. Трансляція (ретрансляція) реклами, яка міститься у програмах та передачах іноземних телерадіоорганізацій, що транслуються (ретранслуються) на територію України, у разі якщо іноземні телерадіоорганізації не підпадають під юрисдикцію держав - членів Європейського Союзу або держав, які ратифікували Європейську конвенцію про транскордонне телебачення, забороняється.

Трансляція (ретрансляція) реклами, яка міститься у програмах та передачах іноземних телерадіоорганізацій, які підпадають під юрисдикцію держав - членів Європейського Союзу або держав, які ратифікували Європейську конвенцію про транскордонне телебачення, що транслуються (ретранслуються) на територію України, дозволяється лише у разі, якщо за трансляцію (ретрансляцію) такої реклами сплачено юридичній особі України, незалежно від способу здійснення такої трансляції (ретрансляції).

Забороняється розміщення провайдерами програмної послуги реклами у програмах та передачах іноземних телерадіоорганізацій.

Стаття 14. Реклама у друкованих засобах масової інформації

1. Обсяг реклами у друкованих засобах масової інформації визначається ними самостійно. Друковані засоби масової інформації, що розповсюджуються за передплатою, зобов'язані в умовах передплати зазначити кількість реклами в загальному обсязі видання.

2. Друкована площа, відведена на політичну рекламу впродовж виборчого процесу в друкованих засобах масової інформації, у тому числі рекламних, не може перевищувати 20 відсотків обсягу друкованої площі кожного номера видання чи додатка до нього. Це обмеження не поширюється на друковані засоби масової інформації, засновниками яких є політичні партії.

Стаття 15. Реклама послуг, що надаються з використанням електрозв'язку

1. Реклама послуг, що надаються з використанням електрозв'язку, в тому числі телефонного, при розповсюдженні її в рекламних засобах має містити точну інформацію про:

зміст рекламованої послуги;

вартість рекламованої послуги;

вікові та інші обмеження, встановлені законодавством і виробником послуги щодо кола споживачів рекламованої послуги;

платне чи безоплатне використання каналу телефонного зв'язку при наданні рекламованої послуги і вартість однієї хвилини телефонного зв'язку при отриманні послуги у відповідному регіоні;

повне ім'я, найменування, адресу надавача рекламованої послуги.

Ця інформація подається шрифтом не менше половини розміру шрифту, яким подано номер телефону, що використовується для надання рекламованої послуги.

2. Забороняється розповсюдження реклами з використанням телексного або факсимільного зв'язку.

3. Забороняється використовувати для розповсюдження реклами безплатні номери телефонів: Національної поліції, швидкої медичної допомоги, пожежної охорони та інших аварійних служб.

Стаття 16. Зовнішня реклама

1. Розміщення зовнішньої реклами у населених пунктах проводиться на підставі дозволів, що надаються виконавчими органами сільських, селищних, міських рад, а поза межами населених пунктів - на підставі дозволів, що надаються обласними державними адміністраціями, а на території Автономної Республіки Крим - Радою міністрів Автономної Республіки Крим, в порядку, встановленому цими органами на підставі типових правил, що затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Під час видачі дозволів на розміщення зовнішньої реклами втручання у форму та зміст зовнішньої реклами забороняється.

Розміщення зовнішньої реклами у межах смуги відведення автомобільних доріг здійснюється відповідно до цього Закону на підставі зазначених дозволів, які оформляються за участю центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері дорожнього господарства та управління автомобільними дорогами, або їх власників та центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері безпеки дорожнього руху.

Зовнішня реклама на територіях, будинках та спорудах розміщується за згодою їх власників або уповноважених ними органів (осіб).

Стягнення плати за видачу дозволів забороняється.

2. Зовнішня реклама повинна відповідати таким вимогам:

розміщуватись із дотриманням вимог техніки безпеки та із забезпеченням видимості дорожніх знаків, світлофорів, перехресть, пішохідних переходів, зупинок транспорту загального користування та не відтворювати зображення дорожніх знаків;

освітлення зовнішньої реклами не повинно засліплювати учасників дорожнього руху, а також не повинно освітлювати квартири житлових будинків;

фундаменти наземної зовнішньої реклами, що виступають над поверхнею землі, можуть бути декоративно оформлені;

опори наземної зовнішньої реклами, що розташована вздовж проїжджої частини вулиць і доріг, повинні мати вертикальну дорожню розмітку, нанесену світлоповертаючими матеріалами, заввишки до 2 метрів від поверхні землі;

нижній край зовнішньої реклами, що розміщується над проїжджою частиною, у тому числі на мостах, естакадах тощо, повинен розташовуватися на висоті не менше ніж 5 метрів від поверхні дорожнього покриття;

у місцях, де проїжджа частина вулиці межує з цоколями будівель або огорожами, зовнішня реклама може розміщуватися в одну з фасадів будівель або огорожами лінію.

3. Забороняється розташовувати засоби зовнішньої реклами:

на пішохідних доріжках та алеях;

у населених пунктах на висоті менш ніж 5 метрів від поверхні дорожнього покриття, якщо їх рекламна поверхня виступає за межі краю проїжджої частини;

поза населеними пунктами на відстані менш ніж 5 метрів від краю проїжджої частини.

4. Розміщення зовнішньої реклами на пам'ятках національного або місцевого значення та в межах зон охорони цих пам'яток, історичних ареалів населених місць здійснюється відповідно до цього Закону на підставі дозволів, які оформляються за участю органів виконавчої влади, визначених Законом України «Про охорону культурної спадщини».

5. Перелік обмежень та заборон щодо розміщення зовнішньої реклами, встановлений цим Законом, є вичерпним.

Стаття 17. Внутрішня реклама

1. Розміщення внутрішньої реклами погоджується лише з власником місця її розташування або з уповноваженою ним особою. При погодженні розміщення внутрішньої реклами втручання у форму та зміст реклами забороняється.

2. Забороняється розміщення внутрішньої реклами у приміщеннях державних органів та органів місцевого самоврядування, дошкільних навчальних закладах, середніх загальноосвітніх школах та спеціалізованих загальноосвітніх закладах освіти.

Ця заборона не поширюється на соціальну рекламу.

Стаття 18. Реклама на транспорті

1. Розміщення реклами на транспорті погоджується лише з власниками об'єктів транспорту або уповноваженими ними органами (особами). При погодженні розміщення реклами на транспорті втручання у форму та зміст реклами забороняється.

2. Розміщення реклами на транспорті повинно відповідати вимогам безпеки та правил дорожнього руху.

3. За умови розміщення реклами на транспорті з дотриманням вимог безпеки і правил дорожнього руху забороняється вимагати від власників транспортних засобів отримання дозволів, погоджень, інших документів щодо розміщення реклами.

4. Забороняється розміщення на транспортних засобах:

реклами, яка повторює чи імітує кольорографічні схеми спеціальних та оперативних транспортних засобів;

реклами із нанесенням світлоповертаючих матеріалів;

реклами, яка супроводжується звуковими чи світловими сигналами.

Забороняється розміщувати рекламу на скляних (прозорих) поверхнях транспортних засобів, за винятком випадків, коли для цього використовуються матеріали, які забезпечують безперешкодний огляд з салону транспортного засобу.

5. Забороняється розповсюдження реклами через радіотрансляційні або інші звукові мережі сповіщення пасажирів у транспортних засобах громадського користування, на станціях метрополітену, вокзалах, в портах та аеропортах, за винятком розповсюдження соціальної реклами.

Стаття 19. Реклама під час демонстрування кіно- та відеофільмів

Забороняється переривати для реклами демонстрацію художніх і документальних фільмів у кінотеатрах, відеосалонах та інших місцях, де здійснюється публічний показ кіно-, відео-, слайдфільмів.

Стаття 20. Реклама і діти

1. Забороняється реклама:

з використанням зображень дітей, які споживають або використовують продукцію, призначену тільки для дорослих чи заборонену законом для придбання або споживання неповнолітніми;

з інформацією, яка може підірвати авторитет батьків, опікунів, піклувальників, педагогів та довіру до них дітей;

з вміщенням закликів до дітей придбати продукцію або звернутися до третіх осіб з проханням зробити покупку;

з використанням зображень справжньої або іграшкової зброї, вибухових пристроїв.

2. Реклама не повинна містити зображення дітей у небезпечних ситуаціях чи за обставин, що у разі їх імітації можуть завдати шкоди дітям або іншим особам, а також інформації, здатної викликати зневажливе ставлення дітей до небезпечних для здоров'я і життя ситуацій.

3. Реклама не повинна завдавати дітям моральної чи фізичної шкоди, викликати у них відчуття неповноцінності.

4. Реклама не повинна вказувати на можливість придбання рекламованого товару, розрахованого переважно на дітей, кожною сім'єю без урахування можливостей її бюджету.

5. Реклама не повинна створювати у дітей враження, що володіння рекламованою продукцією дає їм перевагу над іншими дітьми.

Розділ III

ОСОБЛИВОСТІ РЕКЛАМУВАННЯ ДЕЯКИХ ВИДІВ ТОВАРУ

Стаття 21. Реклама лікарських засобів, медичної техніки, методів профілактики, діагностики, лікування і реабілітації

1. Дозволяється реклама:

лише таких лікарських засобів, медичних виробів та методів профілактики, діагностики, лікування і реабілітації, що в установленому порядку дозволені центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, до застосування в Україні;

лише таких лікарських засобів, які відпускаються без рецепта лікаря та які не внесені центральним органом виконавчої влади у галузі охорони здоров'я до переліку лікарських засобів, заборонених до рекламування.

2. Забороняється реклама лікарських засобів, застосування та відпуск яких дозволяється лише за рецептом лікаря, а також внесених до переліку заборонених до рекламування лікарських засобів.

3. Забороняється реклама допінгових речовин та/або методів для їх використання у спорті.

4. Реклама лікарських засобів, медичних виробів, методів профілактики, діагностики, лікування і реабілітації повинна містити:

об'єктивну інформацію про лікарський засіб, медичний виріб, метод профілактики, діагностики, лікування, реабілітації і здійснюватися так, щоб було зрозуміло, що наведене повідомлення є рекламою, а рекламований товар є лікарським засобом, медичним виробом, методом профілактики, діагностики, лікування, реабілітації;

вимогу про необхідність консультації з лікарем перед застосуванням лікарського засобу чи медичного виробу;

рекомендацію щодо обов'язкового ознайомлення з інструкцією на лікарський засіб;

текст попередження такого змісту: "Самолікування може бути шкідливим для вашого здоров'я", що займає не менше 15 відсотків площі (тривалості) всієї реклами.

5. Реклама лікарських засобів, медичних виробів та методів профілактики, діагностики, лікування і реабілітації не може містити посилань на терапевтичні ефекти стосовно захворювань, які не піддаються або важко піддаються лікуванню.

6. У рекламі лікарських засобів, медичних виробів та методів профілактики, діагностики, лікування і реабілітації забороняється розміщення:

відомостей, які можуть справляти враження, що за умови застосування лікарського засобу чи медичного виробу консультація з фахівцем не є необхідною;

відомостей про те, що лікувальний ефект від застосування лікарського засобу чи медичного виробу є гарантованим;

зображень зміни людського тіла або його частин внаслідок хвороби, поранень;

тверджень, що сприяють виникненню або розвитку страху захворіти або погіршити стан свого здоров'я через невикористання лікарських засобів, медичних виробів та медичних послуг, що рекламуються;

тверджень, що сприяють можливості самостійного встановлення діагнозу для хвороб, патологічних станів людини та їх самостійного лікування з використанням медичних товарів, що рекламуються;

посилань на лікарські засоби, медичні вироби, методи профілактики, діагностики, лікування і реабілітації як на найбільш ефективні, найбільш безпечні, виняткові щодо відсутності побічних ефектів;

порівнянь з іншими лікарськими засобами, медичними виробами, методами профілактики, діагностики, лікування і реабілітації з метою посилення рекламного ефекту;

посилань на конкретні випадки вдалого застосування лікарських засобів, медичних виробів, методів профілактики, діагностики, лікування і реабілітації;

рекомендацій або посилань на рекомендації медичних працівників, науковців, медичних закладів та організацій щодо рекламованих товару чи послуги;

спеціальних виявлень подяки, вдячності, листів, уривків з них із рекомендаціями, розповідями про застосування та результати дії рекламованих товару чи послуги від окремих осіб;

зображень і згадок імен популярних людей, героїв кіно-, теле- та анімаційних фільмів, авторитетних організацій;

інформації, що може вводити споживача в оману щодо складу, походження, ефективності, патентної захищеності товару, що рекламується.

7. У рекламі лікарських засобів, медичних виробів та методів профілактики, діагностики, лікування і реабілітації забороняється участь лікарів та інших професійних медичних працівників, а також осіб, зовнішній вигляд яких імітує зовнішній вигляд лікарів.

8. Забороняється вміщувати в рекламі лікарських засобів інформацію, яка дозволяє припустити, що лікарський засіб є харчовим, косметичним чи іншим споживчим товаром або що безпечність чи ефективність цього засобу обумовлена його природним походженням.

9. У рекламі товарів та методів, що не належать до лікарських засобів, медичних виробів, методів профілактики, діагностики, лікування і реабілітації, а також у рекламі харчових продуктів для спеціального дієтичного споживання, функціональних харчових продуктів та дієтичних добавок забороняється посилатися на те, що вони мають лікувальні властивості.

10. Забороняється реклама проведення цілительства на масову аудиторію.

11. Забороняється реклама нових методів профілактики, діагностики, реабілітації та лікарських засобів, які знаходяться на розгляді в установленому порядку, але ще не допущені до застосування.

12. Реклама послуг народної медицини (цілительства) та осіб, які їх надають, дозволяється лише за наявності відповідного спеціального дозволу на заняття народною медициною (цілительством), виданого центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, і повинна містити номер, дату видачі зазначеного дозволу та назву органу, який його видав.

13. Особи, які здійснюють виробництво та/або продаж лікарських засобів, медичної техніки, методів профілактики, діагностики, лікування і реабілітації, можуть виступати спонсорами теле-, радіопередач та програм шляхом наведення інформації рекламного характеру про ім'я або найменування, знак для товарів і послуг, за винятком будь-якого посилання на лікарські засоби, що вживаються та розповсюджуються лише за приписом (рецептом) лікаря, та медичну техніку, методи профілактики, діагностики, лікування і реабілітації, застосування яких потребує спеціальних знань та підготовки.

14. Забороняється телепродаж лікарських засобів, методів профілактики, діагностики, лікування і реабілітації, а також медичної техніки, застосування якої потребує спеціальних знань та підготовки.

15. Положення цієї статті не поширюються на рекламу лікарських засобів, медичних виробів та методів профілактики, діагностики, лікування і реабілітації, яка розміщується у спеціалізованих виданнях, призначених для медичних установ та лікарів, а також яка розповсюджується на семінарах, конференціях, симпозіумах з медичної тематики.

Стаття 22. Реклама алкогольних напоїв та тютюнових виробів, знаків для товарів і послуг, інших об'єктів права інтелектуальної власності, під якими випускаються алкогольні напої та тютюнові вироби

1. Реклама тютюнових виробів, реклама знаків для товарів і послуг, інших об'єктів права інтелектуальної власності, під якими випускаються тютюнові вироби, забороняється:

на радіо та телебаченні, у тому числі за допомогою кабельного, супутникового, IP-телебачення, онлайн-телебачення, мобільного телебачення, цифрового ефірного телебачення та інших засобів передавання сигналу;

у наукових, науково-популярних, навчальних, громадсько-політичних, довідкових, літературно-художніх виданнях, виданнях для дітей та юнацтва, виданнях для організації дозвілля та відпочинку, спорту та інших виданнях, у тому числі в усіх друкованих засобах масової інформації;

засобами внутрішньої реклами;

на транспорті;

за допомогою заходів рекламного характеру (крім спеціальних виставкових заходів тютюнових виробів за умови, що на такі заходи допускаються лише працівники підприємств, які мають ліцензію на оптову торгівлю тютюновими виробами або виробництво тютюнових виробів);

засобами зовнішньої реклами;

у місцях проведення масових заходів політичного, освітнього, релігійного, спортивного характеру та розважальних заходів, призначених для неповнолітніх осіб;

у мережі Інтернет, крім веб-сайтів, призначених для повнолітніх осіб, обов'язковою умовою доступу до яких є попередня ідентифікація віку користувачів.

2. Реклама алкогольних напоїв, реклама знаків для товарів і послуг, інших об'єктів права інтелектуальної власності, під якими випускаються алкогольні напої, забороняється:

на радіо та телебаченні з 6 до 23 години;

на перших і останніх сторінках газет, на обкладинках журналів та інших видань, в усіх виданнях для дітей та юнацтва, на сторінках для дітей та юнацтва усіх друкованих видань;

в усіх друкованих засобах масової інформації (крім спеціалізованих видань);

засобами внутрішньої реклами;

за допомогою заходів рекламного характеру (крім спеціальних виставкових заходів алкогольних напоїв);

на зовнішніх та внутрішніх поверхнях транспортних засобів загального користування та метрополітену;

засобами зовнішньої реклами.

3. Реклама алкогольних напоїв та тютюнових виробів, знаків для товарів і послуг, інших об'єктів права інтелектуальної власності, під якими випускаються алкогольні напої та тютюнові вироби:

забороняється на товарах та у друкованих виданнях, призначених переважно для осіб віком до 18 років, або у розрахованих на зазначених осіб частинах інших друкованих видань;

забороняється з використанням осіб віком до 18 років як фотомоделей;

не повинна містити зображення процесу паління тютюнових виробів або споживання алкогольних напоїв;

не може розташовуватися ближче ніж за 300 метрів прямої видимості від території дитячих дошкільних закладів, середніх загальноосвітніх шкіл та інших навчальних закладів, в яких навчаються діти віком до 18 років;

не може формувати думку, що паління або вживання алкоголю є важливим фактором досягнення успіху в спортивній, соціальній, сексуальній або інших сферах життя;

не повинна створювати враження, що вживання алкогольних напоїв чи паління тютюнових виробів сприятиме розв'язанню особистих проблем;

не може формувати думку, що алкоголь чи тютюнові вироби мають лікувальні якості або що вони є стимулюючими чи заспокійливими засобами;

не повинна заохочувати до вживання алкогольних напоїв чи тютюнопаління або негативно розцінювати факт утримування від вживання тютюнових виробів та алкогольних напоїв;

не може містити зображень лікарів та інших професійних медичних працівників, а також осіб, зовнішній вигляд яких імітує зовнішній вигляд лікарів;

(Абзац одинадцятий частини третьої статті 22 виключено на підставі Закону № 145-VI від 18.03.2008)

не повинна створювати враження, що більшість людей палить або вживає алкогольні напої;

забороняється шляхом розміщення зображення тютюнових виробів, знаків для товарів і послуг, під якими випускаються тютюнові вироби, на будь-яких інших товарах, крім розміщення на товарах (предметах), пов'язаних із вживанням тютюнових виробів, запальничках, попільничках.

4. Спонсорування теле-, радіопередач, театральних-концертних, спортивних та інших заходів з використанням знаків для товарів та послуг, інших об'єктів права інтелектуальної власності, під якими випускаються тютюнові вироби, забороняється.

Дозволяється спонсорування теле-, радіопередач, театральних-концертних, спортивних та інших заходів з використанням знаків для товарів та послуг, під якими випускаються алкогольні напої.

5. Реклама будь-яких товарів або послуг не повинна містити зображення тютюнових виробів або процесу паління тютюнових виробів.

6. Забороняються такі види діяльності з рекламування алкогольних напоїв та тютюнових виробів, знаків для товарів і послуг, інших об'єктів права інтелектуальної власності, під якими випускаються алкогольні напої та тютюнові вироби:

спонсорування заходів, призначених переважно для осіб віком до 18 років, з використанням знаків для товарів і послуг, інших об'єктів права інтелектуальної власності, під якими випускаються тютюнові вироби та алкогольні напої;

розповсюдження та продаж будь-яких товарів (крім товарів, які пов'язані з вживанням тютюнових виробів, запальничок, сірників, попільничок) з використанням знаків для товарів і послуг, інших об'єктів права інтелектуальної власності, під якими випускаються тютюнові вироби та алкогольні напої;

проведення заходів з обміну тютюнових виробів на будь-які інші товари, роботи, послуги;

надання права участі у лотереї, грі, конкурсі та інших розважальних заходах, якщо умовою надання права участі є придбання тютюнових виробів;

зображення тютюнових виробів, знаків для товарів і послуг, інших об'єктів права інтелектуальної власності, під якими випускаються тютюнові вироби, в місцях проведення розважальних заходів для неповнолітніх осіб та на автотранспортних засобах;

зображення тютюнових виробів, знаків для товарів і послуг, інших об'єктів права інтелектуальної власності, під якими випускаються тютюнові вироби, або процесу паління тютюнових виробів, на упаковці чи під час реклами будь-яких інших товарів чи послуг, які не пов'язані з вживанням тютюнових виробів;

продаж тютюнових виробів у наборі з будь-якими іншими товарами, які не пов'язані з вживанням тютюнових виробів;

надсилання повідомлень невизначеному колу осіб поштою, електронною поштою, засобами мобільного зв'язку.

7. Реклама тютюнових виробів та алкогольних напоїв, а також знаків для товарів та послуг, інших об'єктів права інтелектуальної власності, під якими випускаються дані вироби та напої, повинна супроводжуватися текстами

попередження такого змісту: «Куріння може викликати захворювання на рак», «Надмірне споживання алкоголю шкідливе для вашого здоров'я». Кожному попередженню має бути відведено не менше 15 відсотків площі (обсягу) всієї реклами. Колір тексту попередження має бути чорним, а колір фону попередження – білим.

Текст попередження в рекламі в друкованих засобах масової інформації має розміщуватися горизонтально, внизу рекламного зображення.

8. Рекламодавці алкогольних напоїв та тютюнових виробів зобов'язані у порядку, передбаченому законами України, спрямовувати на виробництво та розповсюдження соціальної реклами щодо шкоди тютюнопаління та зловживання алкоголем не менше 5 відсотків коштів, витрачених ними на розповсюдження реклами тютюнових виробів та алкогольних напоїв у межах України. Розпорядники цих коштів щоквартально оприлюднюють звіт щодо їх використання.

9. Реклама алкогольних напоїв, тютюнових виробів, пива та/або напоїв, що виготовляються на його основі, знаків для товарів і послуг, інших об'єктів права інтелектуальної власності, під якими випускаються алкогольні напої, тютюнові вироби, пиво та/або напої, що виготовляються на його основі, не повинна містити зображення популярних осіб або пряме чи опосередковане схвалення популярними особами паління або вживання алкоголю, пива та напоїв, що виготовляються на його основі.

Стаття 23. Реклама зброї

1. Реклама зброї може здійснюватися тільки у відповідних спеціалізованих виданнях щодо зброї, або безпосередньо у приміщеннях торговельних закладів (підприємств), які реалізують зброю, або на відповідних виставках (заходах).

2. Порядок рекламування бойової зброї, озброєнь і військової техніки, а також зброї, яка відповідно до законодавства може перебувати у власності осіб, встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Розділ IV

КОНТРОЛЬ ЗА ДОТРИМАННЯМ ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО РЕКЛАМУ

Стаття 26. Контроль за дотриманням законодавства про рекламу

1. Контроль за дотриманням законодавства України про рекламу здійснюють у межах своїх повноважень:

центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного контролю за додержанням законодавства про захист прав споживачів - щодо захисту прав споживачів реклами;

Антимонопольний комітет України - щодо дотримання законодавства про захист економічної конкуренції;

Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення - щодо телерадіоорганізацій усіх форм власності;

центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну фінансову політику - щодо реклами державних цінних паперів;

Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку - щодо реклами на фондовому ринку;

центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сферах будівництва, архітектури - щодо спорудження житлового будинку;

центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань державного нагляду та контролю за дотриманням законодавства про зайнятість населення, - щодо реклами про вакансії (прийом на роботу).

2. На вимогу органів державної влади, на які згідно із законом покладено контроль за дотриманням вимог законодавства про рекламу, рекламодавці, виробники та розповсюджувачі реклами зобов'язані надавати документи, усні та/або письмові пояснення, відео- та звукозаписи, а також іншу інформацію, необхідну для здійснення ними повноважень щодо контролю.

Крім того, відповідний орган державної влади має право:

вимагати від рекламодавців, виробників та розповсюджувачів реклами усунення виявлених порушень вимог законодавства;

вимагати припинення дій, що перешкоджають здійсненню державного контролю;

надавати (надсилати) рекламодавцям, виробникам та розповсюджувачам реклами обов'язкові для виконання приписи про усунення порушень;

приймати рішення про визнання реклами недобросовісною, прихованою, про визнання порівняння в рекламі неправомірним з одночасним зупиненням її розповсюдження;

приймати рішення про зупинення розповсюдження відповідної реклами.

Органи державної влади зобов'язані повідомляти рекламодавців, виробників та розповсюджувачів реклами про розгляд справ про порушення ними вимог законодавства про рекламу не менше ніж за п'ять робочих днів до дати розгляду справи.

3. Рекламодавці, виробники та розповсюджувачі реклами під час розгляду питання про порушення цього Закону мають право:

бути присутніми на засіданні державного органу під час розгляду питання про порушення ними цього Закону;

подавати необхідні документи, давати пояснення;

отримувати копію протоколу засідання та рішення державного органу, прийнятого щодо них;

оскаржувати дії чи бездіяльність зазначеного державного органу та його посадових осіб до суду.

(Частина четверту статті 26 виключено на підставі Закону № 5463-VI від 16.10.2012).

Стаття 27. Відповідальність за порушення законодавства про рекламу

1. Особи, винні у порушенні законодавства про рекламу, несуть дисциплінарну, цивільно-правову, адміністративну та кримінальну відповідальність відповідно до закону.

Норми цієї статті не поширюються на порушення, зазначені у статті 24¹ цього Закону.

2. Відповідальність за порушення законодавства про рекламу несуть:

1) рекламодавці, винні:

у замовленні реклами продукції, виробництво та/або обіг якої заборонено законом;

у наданні недостовірної інформації виробнику реклами, необхідної для виробництва реклами;

у замовленні розповсюдження реклами, забороненої законом;

у недотриманні встановлених законом вимог щодо змісту реклами;

у порушенні порядку розповсюдження реклами, якщо реклама розповсюджується ними самостійно;

2) виробники реклами, винні у порушенні прав третіх осіб при виготовленні реклами;

3) розповсюджувачі реклами, винні в порушенні встановленого законодавством порядку розповсюдження та розміщення реклами.

3. З метою захисту інтересів суспільства, держави, споживачів реклами і учасників рекламного ринку державні органи, зазначені у статті 26 цього Закону, можуть звертатися до суду з позовами про заборону відповідної реклами та її публічне спростування.

4. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного контролю за додержанням законодавства про захист прав споживачів, за поданням державних органів, зазначених у статті 26 цього Закону, або самостійно у випадках, передбачених цією статтею, крім тих, які віднесено виключно до компетенції Антимонопольного комітету України та які регулюються законодавством з питань авторського права та суміжних прав, накладає штрафи у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, на:

рекламодавців за вчинення дій, передбачених пунктом 1 частини другої цієї статті, - у розмірі п'ятикратної вартості розповсюдженої реклами;

виробників реклами за вчинення дій, передбачених пунктом 2 частини другої цієї статті, - у розмірі п'ятикратної вартості виготовлення реклами;

розповсюджувачів реклами за вчинення дій, передбачених пунктом 3 частини другої цієї статті, - у розмірі п'ятикратної вартості розповсюдження реклами.

Повторне вчинення перелічених порушень протягом року тягне за собою накладення штрафу у подвійному від передбаченого за ці порушення розмірі.

5. Вартість розповсюдженої реклами визначається виходячи з договірної (контрактної) вартості без урахування суми внесених (нарахованих) податків, зборів (обов'язкових платежів), які встановлені Податковим кодексом України.

6. За неподання або подання завідомо недостовірної інформації щодо вартості розповсюдженої реклами та/або виготовлення реклами та/або вартості розповсюдження реклами центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного контролю за додержанням законодавства про захист прав споживачів, необхідної для здійснення ними передбачених цим Законом повноважень, на рекламодавців, виробників реклами та розповсюджувачів реклами накладається штраф у розмірі 100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

7. У разі неможливості встановлення вартості реклами, розповсюдженої з порушенням вимог цього Закону, на рекламодавців та розповсюджувачів реклами рішенням центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного контролю за додержанням законодавства про захист прав споживачів, накладається штраф у розмірі до 300 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

8. Рішення про накладення штрафу за порушення законодавства про рекламу у розмірі 300 і більше неоподатковуваних мінімумів доходів громадян приймається виключно центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного контролю за додержанням законодавства про захист прав споживачів.

9. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного контролю за додержанням законодавства про захист прав споживачів, може вимагати від рекламодавців публікації відомостей, що уточнюють, доповнюють рекламу, та звертатися з позовом до суду щодо протиправних дій рекламодавців, виробників та розповсюджувачів реклами.

10. Антимонопольний комітет України накладає стягнення на рекламодавців за порушення законодавства про захист від недобросовісної конкуренції.

11. Рішення у справах про порушення законодавства про рекламу можуть бути оскаржені до суду.

12. Положення цієї статті не обмежують прав споживачів реклами, яким було завдано шкоди недобросовісною та неправомірною порівняльною рекламою, на відшкодування шкоди відповідно до законодавства України.

Стаття 28. Публічне спростування недобросовісної та неправомірної порівняльної реклами

1. Публічне спростування недобросовісної та неправомірної порівняльної реклами здійснюється добровільно або за рішенням суду.

2. Публічне спростування недобросовісної та неправомірної порівняльної реклами здійснюється за рахунок винної особи.

3. Публічне спростування недобросовісної та неправомірної порівняльної реклами здійснюється в такому ж порядку, в якому вона була розміщена.

Стаття 29. Права об'єднань громадян, об'єднань підприємств у галузі реклами

Об'єднання громадян та об'єднання підприємств у галузі реклами мають право:

здійснювати незалежну експертизу реклами та нормативно-правових актів з питань реклами щодо відповідності вимогам законодавства України та давати відповідні рекомендації рекламодавцям, виробникам і розповсюджувачам реклами;

звертатися до органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування з питань порушення законодавства про рекламу;

звертатися з позовом до суду в інтересах рекламодавців, виробників та розповсюджувачів реклами у разі порушення їх прав, передбачених законодавством;

представляти своїх членів в державних органах та органах місцевого самоврядування.

ЗАКОН УКРАЇНИ «Про технічні регламенти та оцінку відповідності»

(витяг)

від 15.01.2015 р.

Розділ I

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Визначення термінів

1. У цьому Законі наведені нижче терміни вживаються в такому значенні:
введення в експлуатацію – використання продукції за її призначенням споживачем (користувачем) в Україні в перший раз;

введення в обіг – надання продукції на ринку України в перший раз;

визначені вимоги – заявлені потреби чи очікування, які зафіксовані в технічних регламентах, стандартах, технічних специфікаціях або в інший спосіб;

випробувальна лабораторія – орган з оцінки відповідності, який проводить випробування;

випробування – визначення однієї чи кількох характеристик об'єкта оцінки відповідності згідно з процедурою;

виробник – будь-яка фізична чи юридична особа (резидент чи нерезидент України), яка виготовляє продукцію або доручає її розроблення чи

виготовлення та реалізує цю продукцію під своїм найменуванням або торговельною маркою. Положення цього Закону щодо виробників також застосовуються до монтажників ліфтів;

гармонізований європейський стандарт – стандарт, який прийнятий однією з європейських організацій стандартизації на основі запиту, зробленого Європейською Комісією, та номер і назву якого опубліковано в «Офіційному віснику Європейського Союзу»;

декларування відповідності – підтвердження відповідності першою стороною (особою, що надає об'єкт оцінки відповідності);

документ про відповідність – декларація (в тому числі декларація про відповідність), протокол (у тому числі протокол випробувань), звіт, висновок, свідоцтво, сертифікат (у тому числі сертифікат відповідності) або будь-який інший документ, що підтверджує виконання визначених вимог, які стосуються об'єкта оцінки відповідності;

заінтересована сторона – будь-яка фізична чи юридична особа або громадське об'єднання без статусу юридичної особи (резидент чи нерезидент України), що має безпосередній або опосередкований інтерес стосовно діяльності з розроблення, прийняття та застосування технічних регламентів і передбачених ними процедур оцінки відповідності та/або використання результатів оцінки відповідності вимогам технічних регламентів;

знак відповідності технічним регламентам – маркування, за допомогою якого виробник вказує, що продукція відповідає вимогам, які застосовуються до зазначеної продукції та визначені в технічних регламентах, якими передбачене нанесення цього маркування;

імпортер – будь-яка фізична чи юридична особа - резидент України, яка вводить в обіг на ринку України продукцію походженням з іншої країни;

інспектування – перевірка продукції, процесу, послуги чи установки або їх проектування та визначення їх відповідності конкретним вимогам або, на основі професійного судження, загальним вимогам;

коментарі – зауваження та пропозиції до технічних регламентів і процедур оцінки відповідності та їх проектів;

модуль оцінки відповідності – уніфікована процедура оцінки відповідності чи її частина, визначена згідно з відповідним актом законодавства Європейського Союзу;

надання на ринку – будь-яке платне або безоплатне постачання продукції для розповсюдження, споживання чи використання на ринку України в процесі здійснення господарської діяльності;

об'єкт оцінки відповідності – конкретний матеріал, продукція, установка, процес, послуга, система, особа чи орган, до яких застосовується оцінка відповідності;

орган з інспектування – орган з оцінки відповідності, який здійснює інспектування;

орган з оцінки відповідності – підприємство, установа, організація чи їх структурний підрозділ, що здійснює діяльність з оцінки відповідності, включаючи випробування, сертифікацію та інспектування;

орган із сертифікації – орган з оцінки відповідності, який є третьою стороною та управляє схемами сертифікації;

орган, що призначає, – центральний орган виконавчої влади, уповноважений призначати органи з оцінки відповідності (в тому числі визнані незалежні організації), обмежувати сферу їх призначення, тимчасово припиняти чи поновлювати дію рішень про призначення або анулювати ці рішення;

оцінка відповідності – процес доведення того, що визначені вимоги, які стосуються продукції, процесу, послуги, системи, особи чи органу, були виконані. Оцінка відповідності органу здійснюється шляхом акредитації органів з оцінки відповідності;

підтвердження відповідності – видача документа про відповідність, яка ґрунтується на прийнятому після критичного огляду рішенні про те, що виконання визначених вимог було доведене;

презумпція відповідності – припущення, яке визнається достовірним, поки не буде доведено інше, про те, що продукція, пов'язаний з нею процес або метод виробництва чи інший об'єкт відповідає вимогам відповідного технічного регламенту, що визначені в ньому, а орган з оцінки відповідності відповідає спеціальним вимогам до призначених органів з оцінки відповідності (далі – призначений орган) чи визнаних незалежних організацій;

призначення – надання органом, що призначає, органу з оцінки відповідності (в тому числі визнаній незалежній організації) права виконувати як третій стороні певні завдання з оцінки відповідності згідно з відповідним технічним регламентом;

продукція – речовина, препарат або товар, виготовлений у ході виробничого процесу;

процедура оцінки відповідності – будь-яка процедура, яка безпосередньо чи опосередковано використовується для визначення того, що визначені вимоги виконуються;

ризик – можливість виникнення та вірогідні масштаби наслідків негативного впливу протягом певного періоду часу;

розповсюдження – надання продукції на ринку України після введення її в обіг;

розповсюджувач – будь-яка інша, ніж виробник або імпортер, фізична чи юридична особа в ланцюгу постачання продукції, яка надає продукцію на ринку України;

сертифікація – підтвердження відповідності третьою стороною (особою, яка є незалежною від особи, що надає об'єкт оцінки відповідності, та від особи, що заінтересована в такому об'єкті як споживач чи користувач), яке стосується продукції, процесів, послуг, систем або персоналу;

система оцінки відповідності – правила, процедури та управління для проведення оцінки відповідності;

суб'єкти господарювання – виробник, уповноважений представник, імпортер та розповсюджувач;

сфера призначення – перелік процедур оцінки відповідності та видів продукції, стосовно яких згідно з відповідним технічним регламентом призначено орган з оцінки відповідності;

технічна специфікація – документ, що встановлює технічні вимоги, яким повинна задовольняти продукція, процес або послуга;

технічне регулювання – правове регулювання відносин у сфері визначення та виконання обов'язкових вимог до характеристик продукції або пов'язаних з ними процесів та методів виробництва, а також перевірки їх додержання шляхом оцінки відповідності та/або державного ринкового нагляду і контролю нехарчової продукції чи інших видів державного нагляду (контролю);

технічний регламент – нормативно-правовий акт, в якому визначено характеристики продукції або пов'язані з ними процеси та методи виробництва, включаючи відповідні процедурні положення, додержання яких є обов'язковим. Він може також включати або виключно стосуватися вимог до термінології, позначень, пакування, маркування чи етикетування в тій мірі, в якій вони застосовуються до продукції, процесу або методу виробництва;

уповноважений представник – будь-яка фізична чи юридична особа - резидент України, яка одержала від виробника письмове доручення діяти від його імені стосовно визначених у цьому дорученні завдань.

2. Терміни «користувач», «ланцюг постачання продукції», «постачання продукції», «суспільні інтереси» вживаються у значенні, наведеному в Законі України «Про загальну безпечність нехарчової продукції».

3. У технічних регламентах та процедурах оцінки відповідності, застосування яких передбачене технічними регламентами, терміни та їх визначення, зазначені у частині першій цієї статті, можуть доповнюватися та/або уточнюватися.

Розділ III

ТЕХНІЧНІ РЕГЛАМЕНТИ ТА ПРОЦЕДУРИ ОЦІНКИ ВІДПОВІДНОСТІ

Стаття 9. Технічні регламенти

1. Цілями прийняття технічних регламентів є захист життя та здоров'я людей, тварин і рослин, охорона довкілля та природних ресурсів, забезпечення енергоефективності, захист майна, забезпечення національної безпеки та запобігання підприємницькій практиці, що вводить споживача (користувача) в оману.

Законами також можуть бути визначені інші цілі прийняття технічних регламентів.

2. Технічні регламенти розробляються, приймаються та застосовуються на основі принципів, установлених Угодою Світової організації торгівлі про технічні бар'єри у торгівлі, що є додатком до Марракеської угоди про заснування Світової організації торгівлі 1994 року.

3. Технічні регламенти розробляються на основі:

міжнародних стандартів, якщо вони вже прийняті або перебувають на завершальній стадії розроблення, чи їх відповідних частин, за винятком випадків, коли такі міжнародні стандарти чи їх відповідні частини є неефективними або невідповідними засобами для досягнення визначених цілей прийняття технічних регламентів, зокрема внаслідок суттєвих кліматичних чи географічних чинників або суттєвих технологічних проблем;

регіональних стандартів, національних стандартів України чи інших держав, актів законодавства Європейського Союзу, інших економічних об'єднань або інших держав чи відповідних частин таких стандартів і актів законодавства.

4. Технічні регламенти затверджуються законами, актами Кабінету Міністрів України та центральних органів виконавчої влади.

Технічні регламенти, якими передбачене застосування процедур оцінки відповідності, затверджуються законами або актами Кабінету Міністрів України.

5. Нормативно-правовий акт, що має визначені цим Законом ознаки технічного регламенту, вважається технічним регламентом незалежно від використання в назві такого акта слів "технічний регламент".

6. Визначення в різних технічних регламентах спеціальних вимог, що спрямовані на запобігання чи усунення одного й того ж виду ризику стосовно одного й того ж виду продукції, забороняється.

Стаття 11. Відповідність вимогам технічних регламентів

1. Відповідність введеної в обіг, наданої на ринку або введеної в експлуатацію в Україні продукції вимогам усіх чинних технічних регламентів, які застосовуються до такої продукції, є обов'язковою, за винятком випадків, визначених у зазначених технічних регламентах та статті 12 цього Закону.

2. Відповідність продукції вимогам технічних регламентів може бути забезпечена шляхом застосування національних стандартів та/або технічних специфікацій, посилення на які містяться у відповідних технічних регламентах. У технічному регламенті зазначається, чи відповідність продукції таким національним стандартам та/або технічним специфікаціям є єдиним способом, чи одним із способів задоволення відповідних вимог технічного регламенту.

3. Технічним регламентом може бути передбачено, що відповідність продукції, пов'язаних з нею процесів або методів виробництва чи інших об'єктів національним стандартам, перелік яких затверджений відповідним центральним органом виконавчої влади, або їх частинам надає презумпцію відповідності такої продукції, пов'язаних з нею процесів або методів виробництва чи інших об'єктів вимогам зазначеного технічного регламенту, які охоплюються цими стандартами або їх частинами та визначені в технічному регламенті.

4. У разі якщо стандарт з переліку національних стандартів не повною мірою задовольняє вимоги, на охоплення яких спрямований цей стандарт та які визначені у відповідному технічному регламенті, відповідний центральний орган виконавчої влади за результатами консультацій з національним органом стандартизації включає такий стандарт до переліку національних стандартів, не включає його, включає його з обмеженням, залишає його в переліку, залишає його в переліку з обмеженням або виключає його з переліку.

У переліку національних стандартів для стандартів, що включені до нього або залишені в ньому з обмеженням, зазначається зміст обмежень у наданні презумпції відповідності вимогам відповідного технічного регламенту внаслідок застосування зазначених стандартів чи їх окремих положень.

У разі потреби відповідні центральні органи виконавчої влади звертаються до національного органу стандартизації щодо необхідності забезпечення перевірки та перегляду тих стандартів, які містяться в переліку національних стандартів і застосування яких не надає презумпції відповідності вимогам технічного регламенту або надає її лише частково.

5. У разі включення до переліку національних стандартів нового стандарту на заміну стандарту, що раніше був включений до переліку, зазначається дата припинення надання презумпції відповідності внаслідок застосування заміненого стандарту. При цьому може бути передбачено, що до настання цієї дати презумпція відповідності надається внаслідок застосування як нового, так і заміненого національного стандарту.

6. У разі якщо технічний регламент було розроблено на основі акта законодавства Європейського Союзу, яким передбачене надання презумпції відповідності продукції, пов'язаних з нею процесів або методів виробництва чи інших об'єктів, що відповідають гармонізованим європейським стандартам, до переліку національних стандартів включаються лише національні стандарти, що є ідентичними відповідним гармонізованим європейським стандартам.

При цьому в переліку національних стандартів враховуються відомості про періоди надання та обмеження у наданні презумпції відповідності внаслідок застосування відповідних гармонізованих європейських стандартів.

7. Переліки національних стандартів формуються згідно з методичними рекомендаціями, затвердженими центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері технічного регулювання.

Національний орган стандартизації за запитами відповідних центральних органів виконавчої влади надає їм інформаційну та методологічну допомогу стосовно формування переліків національних стандартів.

Перелік національних стандартів затверджується вперше до набрання чинності відповідним технічним регламентом, а після цього оновлюється в разі потреби шляхом його затвердження.

Відповідні центральні органи виконавчої влади розміщують затверджені ними переліки національних стандартів на своїх офіційних веб-сайтах не пізніше п'яти робочих днів з дня їх затвердження.

8. Виробники мають право приймати інші рішення для задоволення вимог технічних регламентів, крім застосування стандартів з переліку національних стандартів.

9. Крім відповідності стандартам з переліку національних стандартів, технічними регламентами можуть бути передбачені інші випадки надання презумпції відповідності продукції, пов'язаних з нею процесів або методів виробництва чи інших об'єктів.

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері метрології та метрологічної діяльності, розміщує на своєму офіційному веб-сайті посилання на документи, що містять технічні специфікації, прийняті Міжнародною організацією законодавчої метрології (нормативні документи Міжнародної організації законодавчої метрології), та переліки частин зазначених нормативних документів, відповідність яким надає презумпцію відповідності засобів вимірювальної техніки суттєвим вимогам

технічного регламенту щодо засобів вимірювальної техніки, які охоплюються такими частинами нормативних документів. Зазначені посилання та переліки формуються на основі відповідних посилань і переліків, опублікованих в "Офіційному віснику Європейського Союзу".

У разі якщо технічними регламентами, розробленими на основі актів законодавства Європейського Союзу, передбачене надання презумпції відповідності продукції, пов'язаних з нею процесів або методів виробництва чи інших об'єктів, що відповідають іншим, крім стандартів з переліку національних стандартів, нормативним документам і технічним специфікаціям (їх положенням), та за умови, що посилання на такі нормативні документи і технічні специфікації (їх положення) опубліковані в "Офіційному віснику Європейського Союзу", відповідні центральні органи виконавчої влади розміщують на своїх офіційних веб-сайтах переліки відповідних посилань.

10. Конкретні умови надання презумпції відповідності продукції, пов'язаних з нею процесів або методів виробництва чи інших об'єктів визначаються технічними регламентами, якими передбачене її надання.

Розділ VI

ОЦІНКА ВІДПОВІДНОСТІ

Стаття 24. Добровільна оцінка відповідності

1. Здійснення добровільної оцінки відповідності не вимагається технічними регламентами.

2. Добровільна оцінка відповідності здійснюється на добровільних засадах, в будь-яких формах, включаючи випробування, декларування відповідності, сертифікацію та інспектування, та на відповідність будь-яким заявленим вимогам.

3. Орган з оцінки відповідності (в тому числі призначений орган чи визнана незалежна організація) залучається до здійснення добровільної оцінки відповідності на умовах, визначених договором між заявником і таким органом.

Стаття 25. Оцінка відповідності вимогам технічних регламентів

1. Оцінка відповідності вимогам технічних регламентів здійснюється у випадках і шляхом застосування процедур оцінки відповідності, які визначені в таких технічних регламентах.

2. Процедури оцінки відповідності вимогам технічних регламентів застосовуються виробниками, а у випадках, в яких згідно з відповідними технічними регламентами обов'язки виробників покладаються на імпортерів або розповсюджувачів, – імпортерами або розповсюджувачами.

Як виняток з положень частини першої цієї статті, частини першої статті 28 і частин першої та третьої статті 30 цього Закону, у випадках та за умов, визначених технічним регламентом щодо прогулянкових суден і квадроциклів, інші, ніж суб'єкти господарювання чи органи з оцінки відповідності, особи також повинні застосовувати процедури оцінки відповідності вимогам зазначеного технічного регламенту, скласти декларацію про відповідність та наносити знак відповідності технічним регламентам.

Виробники та інші особи, зазначені в цій частині, застосовують процедури оцінки відповідності вимогам технічних регламентів самостійно, а у випадках, визначених у технічних регламентах чи передбачених ними процедурах оцінки відповідності, - із залученням відповідних органів з оцінки відповідності.

3. У разі якщо це передбачено технічним регламентом чи визначеною ним процедурою оцінки відповідності, уповноважений представник може виконувати від імені виробника та під його відповідальність окремі обов'язки виробника, пов'язані із застосуванням такої процедури оцінки відповідності, за умови визначення цих обов'язків у письмовому дорученні виробника.

4. Для виконання завдань з оцінки відповідності вимогам технічних регламентів у випадках, визначених у відповідних технічних регламентах чи передбачених ними процедурах оцінки відповідності, повинні або можуть бути залучені такі органи з оцінки відповідності:

призначені органи, якими є органи із сертифікації та органи з інспектування, а для виконання окремих завдань з оцінки відповідності будівельних виробів - також випробувальні лабораторії;

визнані незалежні організації - для виконання визначених завдань з оцінки відповідності технології виконання нерознімних з'єднань, персоналу, який виконує нерознімні з'єднання, та/або персоналу, який проводить неруйнівний контроль, згідно з технічним регламентом щодо обладнання, що працює під тиском;

акредитовані випробувальні лабораторії виробників - для виконання визначених завдань з випробувань (контролю) продукції, які визначені у деяких процедурах оцінки відповідності, якщо такими процедурами для виробника передбачений вибір щодо звернення до власної акредитованої випробувальної лабораторії або до призначеного органу.

5. Встановлення вимог щодо залучення акредитованих органів з оцінки відповідності для застосування процедури внутрішнього контролю виробництва забороняється.

Стаття 28. Декларування відповідності вимогам технічних регламентів

1. У випадках, визначених у технічних регламентах, якими передбачене застосування процедур оцінки відповідності, виробник або уповноважений представник (від імені та під відповідальність виробника) повинен скласти декларацію про відповідність.

2. У декларації про відповідність заявляється про те, що виконання вимог, які застосовуються до продукції та визначені у відповідних технічних регламентах, було доведено.

3. Декларація про відповідність складається згідно з вимогами до її змісту, примірною структурою чи формою, що встановлюються відповідними технічними регламентами.

4. У разі якщо на певний вид продукції поширюється дія кількох технічних регламентів, що вимагають складання декларації про відповідність,

повинна бути складена єдина декларація про відповідність стосовно всіх таких технічних регламентів, якщо це передбачено відповідними технічними регламентами. В такій декларації про відповідність повинні бути зазначені відповідні технічні регламенти, включаючи відомості про їх офіційне опублікування.

Єдина декларація про відповідність може мати форму досьє, яке складається з відповідних окремих декларацій про відповідність.

5. У випадках та відповідно до вимог, визначених у певних технічних регламентах, продукція при наданні на ринку або введенні в експлуатацію (експлуатації) повинна супроводжуватися декларацією про відповідність, її копією чи спрощеною декларацією про відповідність.

6. Декларація про відповідність повинна бути складена державною мовою, а в разі якщо вона була складена іншою мовою - перекладена на державну мову.

Якщо технічним регламентом вимагається супроводження продукції при наданні на ринку або введенні в експлуатацію (експлуатації) декларацією про відповідність, її копією чи спрощеною декларацією про відповідність, така декларація повинна бути складена або перекладена згідно з вимогами закону про порядок застосування мов.

Окремими технічними регламентами можуть бути встановлені вимоги щодо додаткового застосування в декларації про відповідність або її копії інших мов.

7. Виробник шляхом складання декларації про відповідність бере на себе відповідальність за відповідність продукції вимогам, визначеним у відповідних технічних регламентах.

8. Технічними регламентами, якими передбачене застосування процедур оцінки відповідності, можуть передбачатися інші, крім складення декларації про відповідність, випадки декларування відповідності вимогам технічних регламентів.

Стаття 29. Знак відповідності технічним регламентам

1. У випадках, визначених у технічних регламентах, які передбачають застосування процедур оцінки відповідності, на продукцію та/або на інші об'єкти, що визначені такими технічними регламентами (табличку з технічними даними, пакування, супровідні документи тощо), повинен наноситися знак відповідності технічним регламентам.

Нанесенням знака відповідності технічним регламентам на продукцію вважається також нанесення цього знака на будь-який інший, ніж сама продукція, об'єкт, який визначений у відповідному технічному регламенті.

2. Форма та опис знака відповідності технічним регламентам встановлюються Кабінетом Міністрів України.

Певними технічними регламентами може бути передбачено застосування знака відповідності технічним регламентам, що має іншу форму, ніж та, що встановлюється Кабінетом Міністрів України. У цих випадках форма знака відповідності технічним регламентам встановлюється відповідними технічними регламентами.

3. Знак відповідності технічним регламентам застосовується згідно із загальними принципами маркування зазначеним знаком, установленими статтею 30 цього Закону, у разі якщо в технічних регламентах міститься посилання на такі загальні принципи маркування. У певних технічних регламентах можуть бути встановлені додаткові загальні принципи маркування знаком відповідності технічним регламентам.

4. Правила та умови нанесення знака відповідності технічним регламентам встановлюються технічними регламентами, якими передбачене його нанесення, а в разі якщо такі правила та умови не встановлені певними технічними регламентами, - Кабінетом Міністрів України.

5. У разі якщо це передбачено технічним регламентом, до знака відповідності технічним регламентам додається ідентифікаційний номер

залученого призначеного органу, який наноситься згідно з вимогами відповідного технічного регламенту.

6. У випадках, визначених у технічних регламентах щодо морського обладнання та пересувного обладнання, що працює під тиском, на відповідну продукцію та/або на інші об'єкти, що визначені такими технічними регламентами, замість знака відповідності технічним регламентам повинні наноситися інші знаки відповідності, форма, загальні принципи маркування і правила та умови нанесення яких встановлюються відповідними технічними регламентами.

Стаття 30. Загальні принципи маркування знаком відповідності технічним регламентам

1. Знак відповідності технічним регламентам повинен наноситися лише виробником або його уповноваженим представником.

2. Знак відповідності технічним регламентам повинен наноситися лише на продукцію, для якої його нанесення передбачене конкретними технічними регламентами, та не повинен наноситися на будь-яку іншу продукцію.

3. Виробник шляхом нанесення знака відповідності технічним регламентам ним самим або його уповноваженим представником вказує на те, що він бере на себе відповідальність за відповідність продукції всім вимогам, які застосовуються до зазначеної продукції та визначені у відповідних технічних регламентах, якими передбачене нанесення знака відповідності технічним регламентам.

4. Знак відповідності технічним регламентам повинен бути єдиним маркуванням, що засвідчує відповідність продукції вимогам, які застосовуються до зазначеної продукції та визначені у відповідних технічних регламентах, якими передбачене нанесення знака відповідності технічним регламентам.

5. Нанесення на продукцію інших маркувань, знаків або написів, які можуть вводити в оману третіх осіб щодо значення чи форми знака

відповідності технічним регламентам, забороняється. Будь-яке інше маркування може бути нанесене на продукцію за умови, що це не вплине негативно на видимість, розбірливість та значення знака відповідності технічним регламентам.

Розділ IX

КОНТРОЛЬ ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Стаття 46. Контроль за додержанням законодавства про технічні регламенти та оцінку відповідності

1. Контроль відповідності продукції вимогам технічних регламентів здійснюється шляхом державного ринкового нагляду і контролю нехарчової продукції, а в разі якщо певні види продукції, на які поширюється дія технічних регламентів, не підлягають державному ринковому нагляду і контролю нехарчової продукції, - шляхом здійснення інших видів державного нагляду (контролю) відповідно до закону.

2. Орган, що призначає, із залученням відповідних центральних органів виконавчої влади проводить моніторинг призначених органів і визнаних незалежних організацій відповідно до цього Закону.

Стаття 47. Відповідальність за порушення законодавства про технічні регламенти та оцінку відповідності

1. Особи, винні в порушенні законодавства про технічні регламенти та оцінку відповідності, притягуються до відповідальності згідно із законом.

4. ПОСТАНОВИ ВЕРХОВНОЇ РАДИ ТА КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

ЗАТВЕРДЖЕНО

Постановою Верховної Ради України

від 25 січня 1995 року № 26/95-ВР

ПОЛОЖЕННЯ про порядок тимчасового припинення діяльності підприємств сфери торгівлі, громадського харчування і послуг, які систематично реалізують недоброякісні товари, порушують правила торгівлі та надання послуг, умови зберігання і транспортування товарів

1. Це Положення визначає порядок прийняття рішень державними органами у справах захисту прав споживачів про тимчасове припинення діяльності підприємств (їх об'єднань), установ, організацій незалежно від форм власності, громадян-підприємців та іноземних юридичних осіб, що здійснюють підприємницьку діяльність на території України у сфері торгівлі, громадського харчування і послуг (далі - господарюючі суб'єкти).

2. Рішення про тимчасове припинення діяльності господарюючих суб'єктів приймається з метою усунення господарюючими суб'єктами причин, внаслідок яких систематично реалізуються (виробляються) недоброякісні товари, порушуються правила торгівлі та надання послуг, не додержуються умови зберігання і транспортування товарів.

3. Діяльність господарюючих суб'єктів тимчасово припиняється у разі, коли інші заходи впливу не дали чи не дадуть належних результатів, зокрема:

а) повторного виявлення протягом 90 календарних днів одного й того ж порушення, а саме:

реалізації (виробництва) товарів і надання послуг, які не відповідають вимогам нормативних документів або не мають документів, що підтверджують їх належну якість;

обману споживачів (обважування, обмірювання, обрахування, використання засобів вимірювання, що не відповідають вимогам нормативних документів, завищення цін тощо);

продажу товарів за готівку зі складів, баз, підсобних приміщень цих суб'єктів, а також приховування товарів від покупців чи штучного створення перешкод для їх придбання;

продажу товарів (надання послуг) без видачі документа, що засвідчує факт їх купівлі (одержання послуги);

недодержання вимог нормативних документів щодо обміну товарів;

недодержання вимог нормативних документів, які регламентують порядок виробництва, зберігання, транспортування, реалізації товарів, надання послуг, що може спричинити заподіяння шкоди життю, здоров'ю чи майну споживачів;

б) виявлення недоліків, причини яких не можуть бути усунуті негайно, а подальша діяльність господарюючого суб'єкта може заподіяти шкоду життю, здоров'ю чи майну споживачів;

в) невиконання господарюючими суб'єктами приписів державних органів у справах захисту прав споживачів про припинення порушень прав споживачів.

4. Рішення про тимчасове припинення діяльності господарюючого суб'єкта приймається на підставі акта перевірки і оформляється приписом державного органу у справах захисту прав споживачів. Копія цього припису надсилається господарюючому суб'єкту або вручається його представникові, а також надсилається власнику господарюючого суб'єкта або уповноваженому ним органу, який здійснює управління майном господарюючого суб'єкта.

5. У разі повторного протягом 365 календарних днів тимчасового припинення діяльності господарюючого суб'єкта державний орган у справах захисту прав споживачів зобов'язаний залежно від форми власності господарюючого суб'єкта та інших конкретних обставин порушити перед його власником або уповноваженим ним органом, що здійснює управління майном господарюючого суб'єкта, питання про усунення керівника господарюючого

суб'єкта з посади, яку він займає, або перед відповідним органом - про скасування державної реєстрації чи спеціального дозволу (ліцензії) на здійснення відповідного виду підприємницької діяльності.

6. Тимчасове припинення діяльності господарюючого суб'єкта передбачає зупинення на певний час (до усунення виявлених недоліків) роботи структурних підрозділів (секцій, відділів, складів, цехів тощо), пов'язаної з обслуговуванням споживачів і реалізацією (виробництвом) товарів. У разі неможливості здійснити це - тимчасово припиняється діяльність суб'єкта в цілому.

В разі необхідності відповідні приміщення господарюючого суб'єкта опломбовуються згідно з інструкцією про порядок опломбовування виробничих, складських, торговельних та інших приміщень, а також неправильних, несправних і таких, що не мають відповідного клейма чи з порушеними термінами повірки вимірювальних приладів, затвердженою Державним комітетом України у справах захисту прав споживачів.

7. Рішення про тимчасове припинення діяльності господарюючого суб'єкта підлягає виконанню у визначений в ньому термін.

8. Не допускається тимчасове припинення діяльності господарюючого суб'єкта, який здійснює роздрібний продаж продовольчих товарів першої необхідності та є єдиним у населеному пункті. У разі повторного виявлення порушень, зазначених у пункті 3 цього Положення, у встановленому порядку вносяться пропозиції про усунення винних осіб з посад, які вони займають, або про застосування до них, крім заходів, передбачених у пункті 5 цього Положення, заходів впливу, передбачених чинним законодавством.

9. У разі невиконання рішення про тимчасове припинення діяльності господарюючого суб'єкта винні особи несуть відповідальність згідно з чинним законодавством.

10. Відновлення діяльності господарюючого суб'єкта здійснюється з письмового дозволу державного органу у справах захисту прав споживачів,

який прийняв рішення про тимчасове припинення його діяльності, або вищого органу.

Розгляд питання про відновлення діяльності господарюючого суб'єкта здійснюється не пізніше як на другий робочий день після отримання письмового повідомлення про усунення виявлених недоліків.

Витрати, пов'язані з відновленням діяльності господарюючого суб'єкта, відносяться на рахунок цього суб'єкта.

11. Державний орган у справах захисту прав споживачів, який прийняв рішення про тимчасове припинення діяльності господарюючого суб'єкта або скасування такого рішення, надсилає у триденний термін відповідну інформацію органів місцевого самоврядування, на території якого знаходиться господарюючий суб'єкт.

12. Рішення про тимчасове припинення діяльності господарюючого суб'єкта може бути оскаржено в порядку, визначеному законодавством.

13. У разі прийняття необгрунтованого рішення про тимчасове припинення або відновлення діяльності господарюючого суб'єкта винні в цьому органи та службові особи несуть відповідальність згідно з чинним законодавством.

ЗАТВЕРДЖЕНО

Постановою Верховної Ради України

від 25 січня 1995 року № 26/95-ВР

ПОЛОЖЕННЯ про порядок вилучення неякісних товарів, документів та інших предметів, що свідчать про порушення прав споживачів

1. Це Положення визначає порядок вилучення державними органами у справах захисту прав споживачів та їх службовими особами неякісних товарів, документів та інших предметів, що свідчать про порушення прав споживачів, у підприємств (їх об'єднань), установ, організацій незалежно від форм власності,

громадян-підприємців та іноземних юридичних осіб, що здійснюють підприємницьку діяльність на території України у сфері торгівлі, громадського харчування і послуг (далі - господарюючі суб'єкти).

2. Вилученню з обороту підлягають партії товарів, якість яких не відповідає вимогам нормативних документів, а їх недоліки не можуть бути усунуті на місці.

3. Вилученню підлягають:

а) документи, що свідчать про порушення прав споживачів (товарно-транспортна накладна, документ, що посвідчує (підтверджує) якість, сертифікат, технічний паспорт, цінник, ярлик, калькуляційна і технологічна картка тощо), як правило, в оригіналі або копії, засвідченій у встановленому порядку;

б) предмети - засоби вимірювання, що не відповідають вимогам нормативних документів (склянки, мірні циліндри, метри, гирі, вимірювальні прилади тощо), а також окремі екземпляри неякісних товарів.

4. Рішення про вилучення з обороту партії неякісних товарів приймається:

службовою особою державного органу у справах захисту прав споживачів - стосовно товарів, недоліки яких виявлено безпосередньо під час перевірки якості товарів у господарюючого суб'єкта;

державним органом у справах захисту прав споживачів - стосовно товарів, недоліки яких виявлено в результаті дослідження (експертизи) їх якості за зразками, відібраними у встановленому порядку у господарюючого суб'єкта.

Рішення службової особи державного органу у справах захисту прав споживачів про вилучення з обороту партії неякісних товарів оформляється у вигляді припису, який є невід'ємною частиною акта перевірки якості товарів у господарюючого суб'єкта. Форма припису затверджується Державним комітетом України у справах захисту прав споживачів.

Рішення державного органу у справах захисту прав споживачів про вилучення з обороту партії неякісних товарів приймається на підставі акта

перевірки якості товарів у господарюючого суб'єкта службовою особою цього органу, результатів дослідження (експертизи) за зразками, відібраними у встановленому порядку, та інших документів, пов'язаних з цією перевіркою, і оформляється у вигляді припису. Форма припису затверджується Державним комітетом України у справах захисту прав споживачів.

5. Виконання рішення про вилучення з обороту партії неякісних товарів забезпечується:

а) стосовно товарів вітчизняного виробництва, які не відповідають вимогам нормативних документів щодо безпеки для життя, здоров'я, майна споживачів чи навколишнього природного середовища (далі - небезпечні товари), - господарюючим суб'єктом, який їх виробив; стосовно товарів іноземного виробництва з такими ж недоліками - господарюючим суб'єктом, що одержав цю партію першим на споживчому ринку України;

б) стосовно товарів будь-якого походження, крім наведених у підпункті "а" цього пункту, - господарюючим суб'єктом, у якого виявлено такі товари під час перевірки їх якості.

6. Одержавши рішення державного органу у справах захисту прав споживачів про вилучення з обороту партії небезпечних товарів, господарюючий суб'єкт, який їх виробив або першим одержав за імпортною поставкою, повинен:

негайно припинити виробництво (реалізацію) небезпечних товарів до усунення причин, що зумовили появу недоліків, або зняти їх з виробництва (реалізації) з повідомленням через центральне періодичне друковане видання, центральне радіомовлення (не менше трьох разів по кожному з цих засобів інформації) і центральне телебачення (не менше двох разів) про вилучення їх з обороту і відкликання від споживачів, про порядок повернення цих товарів та відшкодування збитків споживачам і господарюючим суб'єктам. При цьому відповідні телерадіоорганізації зобов'язані надавати таку можливість негайно, а друковані видання - не пізніше наступного дня після звернення господарюючого суб'єкта;

у триденний термін з дня одержання рішення надіслати всім господарюючим суб'єктам, яким було відвантажено (реалізовано) партії небезпечних товарів, письмове повідомлення про їх вилучення з обороту та повернення.

7. Обов'язок щодо пошуку господарюючого суб'єкта, який виробив або першим одержав за імпортною поставкою партію небезпечних товарів, покладається на господарюючого суб'єкта, у якого ці товари виявлено.

У разі неможливості відшукати господарюючий суб'єкт, що виробив або першим одержав за імпортною поставкою зазначені товари, відповідальність за їх повне і повсюдне вилучення з обороту і відкликання від споживачів та проведення пов'язаних з цим заходів покладається на господарюючий суб'єкт, який не надав відомості про господарюючий суб'єкт, від якого одержано ці товари. У цьому разі державний орган у справах захисту прав споживачів повідомляє безплатно через центральні засоби масової інформації про заборону господарюючим суб'єктам відвантажувати та реалізовувати (продавати) небезпечні товари і про відкликання їх від споживачів. Пов'язані з цим витрати засобам масової інформації відшкодовуються господарюючим суб'єктом, який забезпечує виконання рішення державного органу у справах захисту прав споживачів.

8. Господарюючий суб'єкт, що несе відповідальність за вилучення партії неякісних товарів, у тому числі небезпечних, зобов'язаний вжити заходів до усунення виявлених недоліків шляхом доробки товару, а у разі коли це зробити неможливо - переробити, утилізувати чи знищити (далі - використати або знешкодити) цей товар з оформленням відповідних документів.

9. Вилучення партії небезпечних товарів з обороту провадиться шляхом повернення останніх господарюючому суб'єкту, що їх виробив або першим одержав за імпортною поставкою, для подальшого використання або знешкодження.

10. Споживач має право повернути небезпечний товар як господарюючому суб'єкту, що його виробив чи першим одержав за імпортною поставкою, так і господарюючому суб'єкту, що реалізував йому такий товар.

11. Господарюючий суб'єкт, який забезпечує виконання рішення державного органу у справах захисту прав споживачів, зобов'язаний відшкодувати споживачеві, господарюючому суб'єктові сфери торгівлі, громадського харчування і послуг усі збитки, пов'язані з реалізацією небезпечних товарів, їх вилученням з обороту та відкликанням від споживачів.

12. Господарюючий суб'єкт, який забезпечує виконання рішення державного органу у справах захисту прав споживачів про вилучення з обороту партії неякісних товарів, повинен не пізніше місячного терміну повідомити зазначений орган про виконання рішення з документальним підтвердженням вилучення з обороту неякісних товарів, їх використання або знешкодження.

Господарюючий суб'єкт, який забезпечує виконання рішення державного органу у справах захисту прав споживачів про вилучення з обороту небезпечних товарів та відкликання їх від споживачів, повинен не пізніше 10-денного терміну проінформувати цей орган про вжиті заходи з наступним (не пізніше тримісячного терміну) повідомленням про виконання рішення з документальним підтвердженням вилучення з обороту та відкликання від споживачів небезпечних товарів, їх використання або знешкодження.

13. У разі невиконання господарюючим суб'єктом рішення державного органу у справах захисту прав споживачів про вилучення з обороту і відкликання від споживачів неякісних (небезпечних) товарів винні особи несуть відповідальність згідно з чинним законодавством.

14. Вилучення документів і предметів, передбачених підпунктами "а" і "б" пункту 3 цього Положення (далі - документи і предмети, що свідчать про порушення прав споживачів), провадиться службовими особами державних органів у справах захисту прав споживачів під час перевірки якості товарів або додержання правил обслуговування споживачів у господарюючих суб'єктів сфери торгівлі, громадського харчування і послуг на підставі акта, форма якого затверджується Державним комітетом України у справах захисту прав споживачів.

15. Вилученню підлягають усі виявлені під час перевірки засоби вимірювання, що не відповідають вимогам нормативних документів, і, як правило, в одиничних екземплярах неякісні товари.

16. Вилучені у господарюючого суб'єкта предмети, що свідчать про порушення прав споживачів, упаковуються на місці відбору і опломбовуються або печатуються службовою особою державного органу у справах захисту прав споживачів.

17. Вилучені у господарюючого суб'єкта документи і предмети, що свідчать про порушення прав споживачів, використовуються державним органом у справах захисту прав споживачів для прийняття обґрунтованого рішення за матеріалами перевірки або передаються разом з іншими документами органам дізнання чи попереднього слідства.

18. За збереження вилучених документів і предметів, що свідчать про порушення прав споживачів, відповідає службова особа, яка їх вилучила.

19. Оплата вартості вилучених предметів, що свідчать про порушення прав споживачів, їх упакування і транспортування провадиться за рахунок господарюючого суб'єкта, в якого їх було вилучено.

Списання вилучених предметів здійснюється господарюючим суб'єктом на підставі акта вилучення документів і предметів.

20. Вилучені документи і екземпляри неякісних товарів повертаються службовою особою господарюючому суб'єкту, крім випадків, коли їх було передано органам дізнання чи попереднього слідства. Повернуті екземпляри неякісних товарів оприбутковуються господарюючим суб'єктом накладною із зазначенням: повернення після вилучення. Один примірник прибуткової накладної видається службовій особі.

Вилучені засоби вимірювання, що не відповідають вимогам нормативних документів (крім вагів), екземпляри неякісних товарів, що містять сторонні домішки, поверненню не підлягають.

21. Державні органи у справах захисту прав споживачів ведуть облік вилучених з обороту партій неякісних товарів, документів і предметів, що

свідчать про порушення прав споживачів. Підставою для списання цими органами вилучених документів і предметів є письмове підтвердження (прибуткова накладна та ін.) про їх одержання господарюючим суб'єктом, у якого їх було вилучено, акти про їх передачу органу дізнання чи попереднього слідства або про знищення цих документів і предметів.

22. Вилучення у господарюючого суб'єкта неякісних товарів, документів і предметів, що свідчать про порушення прав споживачів, не звільняє його від відповідальності згідно з чинним законодавством.

23. Рішення державного органу у справах захисту прав споживачів або його службової особи про вилучення неякісних товарів, документів і предметів, що свідчать про порушення прав споживачів, може бути оскаржено в порядку, визначеному законодавством.

ЗАТВЕРДЖЕНО

Постановою Верховної Ради України

від 25 січня 1995 року № 26/95-ВР

ПОЛОЖЕННЯ про порядок припинення (заборони) господарюючими суб'єктами відвантаження, реалізації (продажу) і виробництва товарів, виконання робіт і надання послуг, що не відповідають вимогам нормативних документів

1. Це Положення визначає порядок припинення (заборони) державними органами у справах захисту прав споживачів та їх службовими особами відвантаження, реалізації (продажу) і виробництва товарів, виконання робіт і надання послуг, що не відповідають вимогам нормативних документів, підприємствами (їх об'єднаннями), установами, організаціями незалежно від форм власності, громадянами-підприємцями та іноземними юридичними особами, що здійснюють підприємницьку діяльність на території України у

сфері виробництва товарів, торгівлі, громадського харчування і послуг (далі - господарюючі суб'єкти).

2. Рішення про припинення (заборону) господарюючим суб'єктом відвантаження, реалізації (продажу) і виробництва товарів, виконання робіт і надання послуг, що не відповідають вимогам нормативних документів, приймається з метою запобігання порушенням прав споживачів на безпеку, належну якість товарів (робіт, послуг) та на необхідну, доступну і достовірну інформацію про товари, а також заподіяння шкоди цими товарами (роботами, послугами) життю, здоров'ю, майну споживачів чи навколишньому природному середовищу.

3. Рішення про припинення (заборону) відвантаження, реалізації (продажу) товарів, виконання робіт і надання послуг приймається службовою особою державного органу у справах захисту прав споживачів у разі виявлення безпосередньо під час перевірки діяльності господарюючого суб'єкта сфери торгівлі, громадського харчування і послуг:

а) товарів, робіт, послуг, якість яких не відповідає вимогам нормативних документів;

б) порушень умов зберігання, транспортування, реалізації (продажу) товарів, виконання робіт і надання послуг, які впливають на погіршення якості товарів, робіт, послуг або створюють небезпеку для життя, здоров'я споживачів, можуть заподіяти шкоду їх майну або навколишньому природному середовищу;

в) відсутності документів, що посвідчують (підтверджують) належну якість та безпеку товарів, робіт, послуг.

Рішення службової особи оформляється у вигляді припису, який є невід'ємною частиною акта перевірки. Форма акта затверджується Державним комітетом України у справах захисту прав споживачів.

4. Державний орган у справах захисту прав споживачів приймає рішення:

а) про припинення (заборону) відвантаження, реалізації (продажу) і виробництва товарів, виконання робіт і надання послуг господарюючими суб'єктами сфери торгівлі, громадського харчування і послуг у разі виявлення:

товарів, робіт, послуг, недоліки яких мають систематичний чи поширений характер або виявлені внаслідок дослідження (експертизи) чи аналізу інших матеріалів, пов'язаних з перевіркою, проведеною службовою особою цього органу;

причин, наявність яких не дозволяє відвантажувати, реалізовувати (продавати) і виробляти товари, продовжувати виконання робіт і надання послуг згідно з вимогами нормативних документів, а їх усунення потребує тривалого часу та здійснення комплексу організаційно-технічних заходів;

б) про припинення (заборону) відвантаження і реалізації господарюючими суб'єктами сфери виробництва товарів, які:

створюють небезпеку для життя, здоров'я споживачів чи можуть заподіяти шкоду їх майну або навколишньому природному середовищу;

мають виробничі недоліки, які виявлено повторно протягом року або характер яких свідчить про їх поширеність.

Рішення державного органу у справах захисту прав споживачів приймається на підставі акта перевірки службовою особою цього органу господарюючого суб'єкта сфери торгівлі, громадського харчування і послуг, результатів дослідження (експертизи) якості товарів, робіт, послуг, а також інших матеріалів цієї перевірки і оформляється у вигляді припису, форма якого затверджується Державним комітетом України у справах захисту прав споживачів.

5. Партії товарів, відвантаження, реалізацію (продаж) яких припинено (заборонено), а їх недоліки не можуть бути усунуті безпосередньо у господарюючого суб'єкта сфери торгівлі, громадського харчування і послуг, підлягають вилученню з обороту у встановленому порядку.

6. Відвантаження, реалізація (продаж) і виробництво товарів, виконання робіт і надання послуг, що не відповідають вимогам нормативних документів, припиняються господарюючим суб'єктом відразу після одержання ним рішення

державного органу у справах захисту прав споживачів або його службової особи.

7. У разі невиконання господарюючим суб'єктом рішення про припинення (заборону) відвантаження, реалізації (продажу) і виробництва товарів, виконання робіт і надання послуг, що не відповідають вимогам нормативних документів, винні особи несуть відповідальність згідно з чинним законодавством.

8. Відновлення відвантаження, реалізації (продажу) і виробництва товарів, виконання робіт і надання послуг здійснюється з письмового дозволу державного органу у справах захисту прав споживачів на підставі:

повторної перевірки службовою особою цього органу у господарюючого суб'єкта сфери торгівлі, громадського харчування і послуг якості товарів, робіт і послуг, що не відповідали вимогам нормативних документів, а також здійснення заходів щодо усунення недоліків, виявлених попередньою перевіркою;

контрольної перевірки службовою особою цього органу за участю представника територіального органу Держстандарту України у господарюючого суб'єкта сфери виробництва якості товарів, відвантаження і реалізацію яких було припинено (заборонено). Контрольна перевірка здійснюється на складі готової продукції чи в експедиції. В разі неможливості представника територіального органу Держстандарту України взяти участь у контрольній перевірці ця перевірка здійснюється службовою особою державного органу у справах захисту прав споживачів самостійно.

Рішення про проведення повторної чи контрольної перевірки приймає державний орган у справах захисту прав споживачів на другий робочий день після отримання письмового повідомлення господарюючого суб'єкта про усунення недоліків. Витрати, пов'язані з проведенням цих перевірок, відносяться на рахунок господарюючого суб'єкта.

9. У разі припинення (заборони) відвантаження і реалізації товарів господарюючим суб'єктом сфери виробництва державний орган у справах захисту прав споживачів повідомляє про виявлені порушення орган державного нагляду за додержанням стандартів, норм і правил для вжиття відповідних заходів.

10. Рішення про припинення (заборону) господарюючим суб'єктом відвантаження, реалізації (продажу) і виробництва товарів, виконання робіт і надання послуг, що не відповідають вимогам нормативних документів, може бути оскаржено в порядку, визначеному законодавством.

11. У разі прийняття необгрунтованого рішення про припинення (заборону) або відновлення господарюючим суб'єктом відвантаження, реалізації (продажу) і виробництва товарів, виконання робіт і надання послуг винні в цьому органи та службові особи несуть відповідальність згідно з чинним законодавством.

ПОСТАНОВА КАБІNETУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ від 17 серпня 2002 р. № 1177 «Про затвердження Порядку накладення стягнень за порушення законодавства про захист прав споживачів»

Відповідно до статей 23 і 26 Закону України "Про захист прав споживачів" Кабінет Міністрів України **постановляє**:

1. Затвердити Порядок накладення стягнень за порушення законодавства про захист прав споживачів, що додається.

2. Визнати такими, що втратили чинність:

постанову Кабінету Міністрів України від 14 квітня 1994 р. № 236 "Про затвердження Положення про порядок накладення на господарюючі суб'єкти сфери торгівлі, громадського харчування і послуг, у тому числі на громадян-підприємців, стягнень за порушення законодавства про захист прав споживачів" (ЗП України, 1994 р., № 8, ст. 198);

постанову Кабінету Міністрів України від 31 жовтня 1995 р. № 869 "Про внесення змін до Положення про порядок накладення на господарюючі суб'єкти сфери торгівлі, громадського харчування і послуг, у тому числі на громадян-підприємців, стягнень за порушення законодавства про захист прав споживачів" (ЗП України, 1996 р., № 3, ст. 84);

пункт 9 змін та доповнень до деяких постанов Кабінету Міністрів України, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 7 березня 1998 р. № 283 (Офіційний вісник України, 1998 р., № 10, ст. 383);

пункт 4 змін, що вносяться до актів Кабінету Міністрів України, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 25 серпня 1998 р. № 1336 "Про внесення змін до деяких актів Кабінету Міністрів України з питань діяльності державної податкової служби" (Офіційний вісник України, 1998 р., № 34, ст. 1277);

пункт 3 змін і доповнень, що вносяться до постанов Кабінету Міністрів України з питань визначення джерел фінансування органів державної влади, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 16 березня 2000 р. № 501 (Офіційний вісник України 2000 р., № 12, ст. 457).

Прем'єр-міністр України

А.КІНАХ

Інд. 25

ЗАТВЕРДЖЕНО
постановою Кабінету
Міністрів України
від 17 серпня 2002 р. № 1177

ПОРЯДОК накладення стягнень за порушення законодавства про захист прав споживачів

1. Цей Порядок визначає процедуру накладення стягнень уповноваженими особами Держпродспоживслужби та її територіальних органів з суб'єктів господарювання - підприємств, установ, організацій (їх філій, представництв, відділень) незалежно від форми власності, іноземних

юридичних осіб (їх філій, представництв, відділень) і фізичних осіб - підприємців, що провадять господарську діяльність на території України, за порушення законодавства про захист прав споживачів.

2. На суб'єктів господарювання накладається стягнення у вигляді штрафу відповідно до статті 23 Закону України “Про захист прав споживачів”.

3. Накладати на суб'єктів господарювання штрафи, передбачені пунктом 2 цього Порядку, мають право Голова Держпродспоживслужби, його заступники, начальники територіальних органів Держпродспоживслужби та їх заступники у межах їх компетенції.

4. Рішення про накладення штрафів приймається на підставі відповідних актів перевірки суб'єкта господарювання та інших матеріалів, пов'язаних з цією перевіркою, за наявності порушень, зазначених у пункті 2 цього Порядку, і оформляється постановою за формою, що встановлюється Мінекономрозвитку.

Питання про накладення штрафу розглядається за участю представника суб'єкта господарювання. У разі його відсутності справу може бути розглянуто лише у випадку, коли незважаючи на своєчасне повідомлення суб'єкта господарювання про місце і час розгляду справи від нього не надійшло клопотання про відкладення розгляду справи.

5. Постанова про накладення штрафу складається у трьох примірниках. Перший і другий примірники залишаються у Держпродспоживслужбі або її територіальному органі, який прийняв постанову про накладення штрафу, третій примірник у 3-денний термін після її прийняття надсилається суб'єкту господарювання або видається його представнику під розписку.

6. Суб'єкт господарювання перераховує суму штрафу до державного бюджету у 15-денний термін після отримання постанови, про що протягом трьох днів письмово повідомляє Держпродспоживслужбу або її територіальний орган, який наклав штраф, із зазначенням номера і дати платіжного доручення. У разі оскарження постанови штраф повинен бути сплачений не пізніше як через 15 днів після повідомлення про залишення скарги без задоволення.

7. Постанова про накладення штрафу обов'язкова для виконання суб'єктом господарювання.

У разі невиконання зазначеної постанови сума штрафу стягується в установленому законодавством порядку.

Не підлягає виконанню постанова про накладення штрафу, якщо її не було звернуто до виконання протягом одного року з дня прийняття.

{Пункт 8 виключено на підставі Постанови КМ № 239 від 10.03.2017}

9. Постанову про накладення штрафу за порушення законодавства про захист прав споживачів може бути оскаржено суб'єктом господарювання до Держпродспоживслужби або суду.

{Пункт 10 виключено на підставі Постанови КМ № 239 від 10.03.2017}

ПОСТАНОВА КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ від 19 березня 1994 р. N 172«Про реалізацію окремих положень Закону України"Про захист прав споживачів"

(Із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ N 1178 (1178-2002-n) від 17.08.2002 N 1317 (1317-2003-n) від 20.08.2003 N 1642 (1642-2004-n) від 13.12.2004 N 1173 (1173-2005-n) від 07.12.2005)

Відповідно до статей 13, 14 і 20 Закону України "Про захист прав споживачів" (1023-12) Кабінет Міністрів України ПОСТАНОВЛЯЄ:

1. Затвердити:

перелік сезонних товарів згідно з додатком N 1, гарантійні терміни за якими обчислюються з початку відповідного сезону;

перелік товарів згідно з додатком N 2, з яких виробники разом з продавцями на договірній основі утворюють обмінний фонд для надання їх в тимчасове користування споживачам на час гарантійного ремонту куплених ними товарів; (Абзац третій пункту 1 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 1178 (1178-2002-п) від 17.08.2002)

перелік товарів належної якості згідно з додатком N 3, що не підлягають обміну (поверненню), якщо вони не задовольняють споживачів з будь-яких причин.

2. Визнати такою, що втратила чинність, постанову Кабінету Міністрів України від 23 вересня 1991 р. N 216 (216-91-п) "Про затвердження переліку товарів належної якості, що не підлягають обміну (поверненню) споживачами (покупцями)" (ЗП УРСР, 1991 р., N 9, ст.88).

**Виконуючий обов'язки
Прем'єр-міністра України**

Ю.ЗВЯГІЛЬСЬКИЙ

Міністр Кабінету Міністрів України

І.ДОЦЕНКО

Інд.23

Додаток N 1
до постанови Кабінету
Міністрів України
від 19 березня 1994 р. N 172

**ПЕРЕЛІК сезонних товарів, гарантійні терміни за якими обчислюються з
початку відповідного сезону**

Одяг, хутряні та інші вироби

весняно-літнього асортименту - з 1 квітня

осінньо-зимового асортименту - з 1 жовтня

Взуття

зимового асортименту - з 15 листопада по 15 березня

весняно-осіннього асортименту - з 15 березня по 15 травня та з 15
вересня по 15 листопада

літнього асортименту - з 15 травня по 15 вересня

**Міністр
Кабінету Міністрів України**

І.ДОЦЕНКО

Додаток N 2
до постанови Кабінету Міністрів
України
від 19 березня 1994 р. N 172

ПЕРЕЛІК товарів, з яких утворюється обмінний фонд

Телевізори	Мікрохвильові печі
Магнітоли	Кухонні машини
Магнітофони	В'язальні машини
Радіоприймачі	Пилососи
Холодильники	Електропраски
Морозильники	Електроміксери
Пральні машини	Електросоковижималки

Апарати телефонні, у тому числі мобільного зв'язку
Персональні комп'ютери та комплектуючі частини до них
Апаратура для відеозапису та відтворення зображення і звуку
Електрочайники
Електрофени
Електрокавоварки

(Додаток 2 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 1642
(1642-2004-п) від 13.12.2004)

**Міністр
Кабінету Міністрів України**

І.ДОЦЕНКО

Додаток N 3
до постанови Кабінету Міністрів
України
від 19 березня 1994 р. N 172

ПЕРЕЛІК товарів належної якості, що не підлягають обміну (поверненню)

Продовольчі товари, лікарські препарати та засоби, предмети сангігієни

Непродовольчі товари: фотоплівки, фотопластинки, фотографічний папір корсетні товари парфюмерно-косметичні вироби пір'яно-пухові вироби дитячі іграшки м'які дитячі іграшки гумові надувні зубні щітки мундштуки апарати для гоління помазки для гоління розчіски, гребенці та щітки масажні сурдини (для духових музичних інструментів) скрипічні підборіддя рукавички тканини тюлегардинні і мереживні полотна килимові вироби метражні білизна натільна білизна постільна панчішно-шкарпеткові вироби товари в аерозольній упаковці друковані видання лінійний та листовий металопрокат, трубна продукція, пиломатеріали, погонажні (плінтус, наличник), плитні матеріали (деревноволокнисті та деревностружкові плити, фанера) і скло, нарізані або розкроєні під розмір, визначений покупцем (замовником) аудіо-, відеокасети, диски для лазерних систем зчитування із записом вироби з натурального та штучного волосся (перуки), товари для немовлят (пелюшки, соски, пляшечки для годування тощо), інструменти для манікюру, педикюру (ножиці, пилочки тощо), ювелірні вироби з дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення та напівдорогоцінного каміння

(Перелік із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ N 1317 (1317-2003-п) від 20.08.2003, N 1642 (1642-2004-п) від 13.12.2004, N 1173 (1173-2005-п) від 07.12.2005)

**Міністр
Кабінету Міністрів України**

І.ДОЦЕНКО

ЗАТВЕРДЖЕНО

постановою Кабінету Міністрів України

від 11 квітня 2002 р. № 506

**ПОРЯДОК гарантійного ремонту (обслуговування) або гарантійної заміни
технічно складних побутових товарів**

(витяг)

Загальні положення

1. Цей Порядок визначає відносини між споживачами, які придбають технічно складні побутові товари для власних побутових потреб (далі – споживачі), та їх виробниками, продавцями і виконавцями робіт з гарантійного ремонту (обслуговування) або гарантійної заміни товарів (далі – виконавець). Взаємовідносини виробника, продавця, виконавця визначаються відповідними договорами.

2. До технічно складних побутових товарів належать непродуктові товари широкого вжитку (прилади, машини, устаткування та інші), які складаються з вузлів, блоків, комплектуючих виробів, відповідають вимогам нормативних документів, мають технічні характеристики, супроводжуються експлуатаційними документами і на які встановлено гарантійний термін.

(Абзац другий пункту 2 виключено на підставі Постанови КМ N 231 від 16.03.2017).

2-1. Дія цього Порядку не поширюється на гарантійний ремонт (обслуговування) або гарантійну заміну дорожніх транспортних засобів, які підлягають реєстрації в територіальних органах з надання сервісних послуг МВС.

(Порядок доповнено пунктом 2-1 згідно з Постановою КМ N 1022 від 10.08.2004; із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 161 від 22.03.2017).

3. Гарантійне обслуговування полягає у тому, що виробник (продавець, виконавець) протягом гарантійного терміну зобов'язується організувати, якщо це передбачено експлуатаційним документом, роботи із спеціальної установки (підключення) товару чи його складання (далі – введення в експлуатацію) та технічного обслуговування.

Роботи з гарантійного ремонту (обслуговування) виконуються для споживача безоплатно.

Виробник (продавець, виконавець) забезпечує нормальну роботу (застосування, використання) товару, у тому числі комплектуючих виробів, протягом гарантійного терміну.

4. В експлуатаційному документі на товар як вітчизняного, так і іноземного виробництва (технічному паспорті чи в іншому документі, що додається до товару) зазначається:

гарантійний термін зберігання – термін, протягом якого споживчі властивості товару не повинні погіршуватися за умови дотримання вимог нормативних документів. Гарантійний термін зберігання обчислюється від дати виготовлення товару і закінчується датою, визначеною виробником;

гарантійний термін експлуатації – термін, протягом якого гарантується використання товару, в тому числі комплектуючих виробів та складових частин, за призначенням за умови дотримання споживачем правил користування і протягом якого виробник (продавець, виконавець) виконує гарантійні зобов'язання.

5. Гарантійний термін експлуатації товару, який реалізовано через торговельну мережу, обчислюється від дати його продажу споживачеві. У разі здійснення продажу товарів за зразками, з пересиланням поштою, а також у разі коли час укладення договору купівлі-продажу і час передачі товару споживачеві не збігаються, гарантійний термін експлуатації обчислюється від дня доставки товару споживачеві, а якщо товар потребує введення в експлуатацію – від дня введення. Якщо день доставки чи введення товару в

експлуатацію встановити неможливо, гарантійний термін експлуатації обчислюється від дня укладення договору купівлі-продажу.

Гарантійний термін експлуатації збільшується на час перебування товару в ремонті (час користування споживачем аналогічним товаром з обмінного фонду до гарантійного терміну експлуатації не включається). Зазначений час обчислюється від дня, коли споживач звернувся до виконавця (продавця, виробника) з вимогою про усунення недоліків.

6. Закінчення гарантійного терміну означає вичерпання дії гарантійних зобов'язань виробника (продавця, виконавця).

7. Необхідна, доступна та достовірна інформація про товари, які підлягають гарантійному ремонту (обслуговуванню) або гарантійній заміні, доводиться виробником (продавцем) до відома споживача в експлуатаційних документах, що додаються виробником до товару.

До експлуатаційних документів належать текстові, графічні конструкторські документи, які окремо або разом дають можливість ознайомитися із споживчими властивостями товару і в яких визначаються правила його експлуатації, зокрема технічний паспорт чи інший документ, що його замінює.

8. Експлуатаційні документи повинні відповідати ГОСТу 2.601-95 «Эксплуатационные документы» і вимогам цього Порядку.

На товари іноземного походження, що ввозяться в Україну, експлуатаційні документи повинні бути виконані державною мовою та мовою держави походження товару.

В експлуатаційних документах зазначаються:

найменування товару;

найменування нормативних документів, вимогам яких повинен відповідати товар (у тому числі іноземного походження);

основні споживчі властивості товару;

заводський номер товару;

дата виготовлення товару;

гарантійні зобов'язання виробника (продавця), у тому числі гарантійний термін зберігання та гарантійний термін експлуатації товару;

правила та умови ефективного і безпечного використання товару;

термін служби (придатності) товару, відомості про дії споживача після його закінчення, а також про можливі наслідки в разі невиконання цих дій;

найменування та адреса виробника і підприємства, яке виконує його функції щодо виконання вимог споживача, а також проводитиме гарантійний ремонт (обслуговування) або гарантійну заміну;

інформація стосовно товару, який за певних умов може справляти небезпечний вплив на життя, здоров'я і майно споживача, та про можливі наслідки такого впливу;

відмітка щодо перевірки (для засобів вимірювальної техніки, які згідно із Законом України «Про метрологію та метрологічну діяльність» підлягають державному метрологічному нагляду).

9. У разі втрати споживачем експлуатаційних документів (технічного паспорта чи іншого документа, що його замінює) їх відновлення здійснюється у порядку, визначеному законодавством.

9-1. У разі здійснення гарантійної заміни товарів платник податку зобов'язаний вести облік покупців, яким було здійснено таку заміну товару або надано послуги з ремонту (обслуговування), у порядку, встановленому Державною податковою службою.

Здійснення заміни товару без зворотного отримання бракованого товару або без ведення зазначеного обліку не дає права на збільшення витрат продавця такого товару на вартість заміни.

(Порядок доповнено пунктом 9-1 згідно з Постановою КМ N 103 від 02.02.2011 р.).

10. Гарантійні зобов'язання зазначаються виробником (продавцем) у гарантійному талоні за формою № 1-гарант і № 2-гарант (додатки 2 і 3) або в

іншому експлуатаційному документі у розділі «Гарантійні зобов'язання виробника».

До експлуатаційних документів також додаються відривні талони на технічне обслуговування (у разі необхідності) і гарантійний ремонт за формою № 3-гарант і № 4-гарант (додатки 4 і 5).

У разі коли експлуатаційними документами передбачено проведення робіт із введення товару в експлуатацію, виробником (продавцем) додається відривний талон за формою № 5-гарант (додаток 6).

(Пункт 11 виключено на підставі Постанови КМ № 598 від 02.07.2008).

(Пункт 12 виключено на підставі Постанови КМ № 598 від 02.07.2008).

13. У разі виникнення потреби у визначенні причини втрати якості товару, гарантійний термін якого не вичерпався, продавець зобов'язаний у триденний термін з дня одержання письмової заяви від споживача відправити такий товар на експертизу.

Споживачеві видається акт приймання товару на експертизу за формою № 6-гарант (додаток 7).

Експертиза проводиться за рахунок продавця. Якщо в результаті експертизи буде доведено, що недоліки виникли після передачі товару споживачеві внаслідок порушення ним встановлених правил використання, зберігання чи транспортування, дій третіх осіб, вимоги споживача не підлягають задоволенню, а споживач зобов'язаний відшкодувати продавцю (підприємству, яке виконує його функції) витрати на проведення експертизи. Споживач, продавець (виконавець) має право на оскарження висновків експертизи у судовому порядку.

Особливості продажу товарів, що підлягають гарантійному обслуговуванню

14. Не дозволяється приймати до реалізації товари без експлуатаційних документів, оформлених відповідно до цього Порядку.

Продавець (виробник) зобов'язаний передати споживачеві товар, який за якістю відповідає вимогам нормативних документів, умовам договору, а також змісту інформації, що надається продавцем (виробником).

Не дозволяється продаж засобів вимірювальної техніки по закінченні половини міжповіркового інтервалу.

15. Під час продажу товару, який підлягає гарантійному ремонту (обслуговуванню) або гарантійній заміні, продавець зобов'язаний:

у присутності споживача здійснити перевірку споживчих властивостей товару, наявності експлуатаційних документів, у тому числі гарантійного талона та відривних талонів на гарантійне обслуговування, комплектності товару, зазначеної в експлуатаційних документах;

поінформувати споживача про правила користування товаром;

заповнити відповідні розділи гарантійного і відривного талонів на гарантійне обслуговування;

видати споживачеві розрахунковий документ (квитанцію, товарний, касовий чек чи інший документ, що засвідчує факт купівлі товару).

Якщо товар потребує проведення робіт з введення в експлуатацію, продавець зобов'язаний надати споживачеві відповідну інформацію або забезпечити виконання таких робіт.

16. У разі виявлення недоліків чи фальсифікації товару протягом гарантійного терміну споживач має право в установленому порядку за своїм вибором вимагати від продавця або виробника:

безоплатного усунення недоліків або відшкодування витрат на їх виправлення споживачем чи третьою особою;

заміни на товар аналогічної марки (моделі, артикулу, модифікації) належної якості; відповідного зменшення його купівельної ціни;

заміни на такий же товар іншої марки (моделі, артикулу, модифікації) з відповідним перерахуванням купівельної ціни;

розірвання договору купівлі-продажу та відшкодування заподіяних збитків.

Вимоги споживача, встановлені цим пунктом, пред'являються за вибором споживача продавцеві за місцем купівлі товару, виробникові або підприємству, що виконує його функції, за місцем знаходження споживача у формі письмової заяви (додаток 8).

17. Споживач має право на перевірку якості, безпеки, комплектності, міри, ваги та ціни товарів, що придбаваються (замовляються), демонстрацію безпечного та правильного їх використання. На вимогу споживача продавець (виконавець) у цих випадках зобов'язаний надати йому контрольнo-вимірювальні прилади, документи, що засвідчують якість, безпеку, ціну товарів.

Виконання робіт з гарантійного обслуговування

18. На гарантійне обслуговування приймається товар за наявності експлуатаційних документів, пломб виробника або виконавця на товарі, якщо це передбачено експлуатаційним документом, відсутності пошкоджень товару, які могли викликати несправність, за умови дотримання вимог експлуатаційного документа щодо правил зберігання, введення в експлуатацію та використання товару за призначенням.

У разі виходу товару з ладу з вини споживача (невиконання правил експлуатації), відсутності передбачених експлуатаційними документами пломб, гарантійного талона споживач втрачає право на гарантійне обслуговування.

19. На гарантійне обслуговування приймаються товари як вітчизняного, так і іноземного виробництва.

До гарантійних зобов'язань, оформлення гарантійних талонів та порядку гарантійного обслуговування товарів іноземного виробництва встановлюються такі ж вимоги, як і на товари вітчизняного виробництва.

20. Виконання робіт з гарантійного обслуговування транспортних засобів і номерних агрегатів, літаків, планерів, пароплавів, катерів тощо, зброї

спортивної, вогнепальної, газової, пневмогазової, пружинної, пневматичної, товарів медичного призначення, товарів протипожежного призначення, продукції виробничо-технічного призначення, яка може бути використана у побуті, здійснюється безпосередньо виробником або за його дорученням виконавцем згідно із законодавством.

Введення в експлуатацію

21. Виконання робіт з введення товару в експлуатацію здійснюється на підставі відомостей, зазначених в експлуатаційних документах, виробником, продавцем або за їх дорученням виконавцем у триденний термін після отримання звернення споживача.

Після закінчення робіт виробником (продавцем, виконавцем) з експлуатаційного документа вилучається відривний талон на введення в експлуатацію, а до гарантійного талона вноситься відмітка про виконані роботи та зазначається номер, під яким товар береться на гарантійний облік.

У разі виявлення недоліків під час введення товару в експлуатацію, які неможливо усунути на місці, за вибором споживача товар підлягає заміні на новий, відправленню на гарантійний ремонт або споживачеві повертаються сплачені за цей товар гроші.

Технічне обслуговування

22. Технічне обслуговування полягає у виконанні робіт, пов'язаних із забезпеченням використання товару за призначенням, його зберігання та транспортування.

У процесі виконання робіт з технічного обслуговування пломби виробника на товарі не порушуються, якщо інше не передбачено експлуатаційними документами.

Роботи з технічного обслуговування товару виконуються як за місцем експлуатації, так і в стаціонарних майстернях залежно від вимог експлуатаційного документа.

23. Дата виконання робіт узгоджується між споживачем та виконавцем, але не пізніше ніж протягом 3 днів після звернення споживача.

24. Після виконання робіт з технічного обслуговування виконавець вилучає з експлуатаційного документа відривний талон на технічне обслуговування, на зворотному боці якого вноситься відмітка про вид виконаної роботи.

25. Технічне обслуговування товару не вважається ремонтом і не може бути підставою для заміни товару.

Гарантійний ремонт

26. Гарантійний ремонт полягає у виконанні робіт, пов'язаних з усуненням недоліків товару для забезпечення використання його за призначенням протягом гарантійного терміну експлуатації. Усунення недоліків здійснюється шляхом заміни чи ремонту комплектуючого виробу або окремої складової частини, а також виконання регулювальних робіт відповідно до вимог нормативних документів.

27. Виконавець робіт з гарантійного ремонту на вимогу споживача зобов'язаний ознайомити споживача з цим Порядком та нормативними документами стосовно гарантійного ремонту.

28. Термін виконання гарантійного ремонту узгоджується за домовленістю сторін, але не може перевищувати встановленого законодавством. За кожний день затримки усунення недоліків понад установлений термін виконавець виплачує споживачеві неустойку в розмірі 1 відсотка вартості товару.

29. Великогабаритні товари і товари вагою понад 5 кілограмів доставляються на ремонт та повертаються споживачеві силами і засобами продавця, виробника, виконавця (підприємства, що виконує їх функції).

У разі невиконання цього зобов'язання, а також відсутності продавця, виробника, виконавця (підприємства, що виконує їх функції) за місцем знаходження споживача доставка і повернення товарів з гарантійного ремонту можуть бути здійснені споживачем за їх рахунок на підставі документа, що засвідчує відповідні витрати споживача.

30. Під час приймання товару на гарантійний ремонт виконавець у присутності споживача перевіряє споживчі властивості товару, його комплектність, зовнішній вигляд, заводський номер, дату виготовлення, наявність пломб виробника або виконавця (за дорученням виробника) та гарантійних талонів і встановлює наявність заявленого недоліку. Товару надається номер, під яким він береться на гарантійний облік.

31. Після прийняття товару на гарантійний ремонт виконавець видає споживачеві квитанцію за формою № 7-гарант (додаток 9), в якій зазначаються усі недоліки та термін виконання ремонту.

(Абзац другий пункту 31 виключено на підставі Постанови КМ № 598 від 02.07.2008).

32. У разі коли товар складається із самостійних блоків, на гарантійний ремонт може бути прийнятий лише той блок товару або окремі частини його комплекту, в яких виявлено недоліки. У такому разі частина виробу приймається з експлуатаційними документами на основний виріб.

У квитанції, наданій споживачеві, зазначається найменування, заводський номер та ціна аналогічного товару, що видається споживачеві на час гарантійного ремонту з обмінного фонду.

33. На прийнятий товар оформлюється технічно-облікова картка, до якої вносяться дані про технічний стан товару і причини виходу його з ладу. Дані

про товар також вносяться до журналу обліку гарантійного ремонту (обслуговування) технічно складних побутових товарів (додаток 10).

Виконавець повинен зберігати товари, які надійшли на ремонт, згідно з вимогами, зазначеними в експлуатаційних документах. У разі зіпсуття або втрати товару виконавець несе передбачену законодавством відповідальність і відшкодовує споживачеві кошти у розмірі вартості товару на час звернення з вимогою про усунення недоліків.

34. Гарантійний ремонт товару проводиться згідно з переліком обов'язкових робіт, визначених виробником в експлуатаційному документі.

Відремонтований товар повинен відповідати вимогам нормативного та експлуатаційного документів.

35. Закінченням терміну гарантійного ремонту вважається дата одержання споживачем товару з ремонту, про що вноситься відмітка до гарантійного талона.

До гарантійного талона вноситься відмітка про продовження гарантійного терміну експлуатації, яка засвідчується підписом відповідальної особи виконавця. (Абзац другий пункту 35 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 353 від 10.05.2018).

Гарантійний термін експлуатації нового комплектуючого виробу, складових частин обчислюється від дня видачі споживачеві товару після ремонту.

36. Відремонтовані товари зберігаються окремо від товарів, які надійшли на гарантійний ремонт.

Забраковані під час виконання гарантійного ремонту комплектуючі вироби, складові частини зберігаються у виконавця окремо від справних.

Ці вироби можуть передаватися виробникові згідно з договором. Комплектуючі вироби та складові частини, які містять дорогоцінні метали, утилізуються в установленому порядку.

37. Після виконання робіт з гарантійного ремонту виконавець вилучає з експлуатаційного документа відривний талон на гарантійний ремонт, на зворотному боці якого вноситься запис про вид виконаної роботи.

Дані про види виконаних робіт, номер, під яким товар взято на гарантійний облік, зазначаються на зворотному боці гарантійного талона.

Виконавець несе відповідальність за якість і безпеку виконаних робіт, термін їх виконання та зберігання товару, прийнятого на гарантійний ремонт.

Видача відремонтованого товару

38. Під час передачі споживачеві відремонтованого товару виконавець у його присутності проводить перевірку відповідності параметрів та споживчих властивостей товару вимогам нормативних документів, зазначених в експлуатаційних документах, а також правильності внесення відповідних записів до гарантійного талона.

Споживач має право вимагати від виконавця перевірки параметрів товару за допомогою вимірювальних приладів.

39. Товар пломбується, якщо це передбачено експлуатаційним документом, і передається споживачеві, який повертає виконавцю квитанцію про приймання товару на гарантійний ремонт, а також виданий з обмінного фонду товар, якщо такий був у нього у користуванні, і скріплює результати перевірки своїм підписом у квитанції та в журналі обліку гарантійного обслуговування технічно складних побутових товарів.

40. У разі коли споживач не з'явився за одержанням відремонтованого товару у п'ятиденний термін з дня, визначеного у квитанції, виконавець повідомляє його про це письмово.

По закінченні 5 місяців, протягом яких споживач з поважних причин не з'явився за одержанням відремонтованого товару, виконавець надсилає споживачеві друге письмове повідомлення. Через 6 місяців з дня, визначеного у

квитанції, товар підлягає реалізації. За рахунок виручених від продажу такого товару коштів виконавець покриває витрати на його реалізацію та зберігання, решта коштів в установленому порядку спрямовується на депозит державної нотаріальної контори або приватного нотаріуса на ім'я споживача.

41. Засоби вимірювальної техніки побутового призначення, на які згідно із Законом України «Про метрологію та метрологічну діяльність» поширюється державний метрологічний нагляд, дозволяється видавати лише за умови проведення їх перевірки в установленому порядку.

42. Спори, що виникають між споживачем і виконавцем у процесі виконання гарантійних зобов'язань (зокрема щодо якості виконаних робіт з гарантійного ремонту тощо), розв'язуються у порядку, встановленому Законом України «Про захист прав споживачів», іншими законодавчим актами.

Примітка: текст Порядку публікується без додатків.

**"ПОСТАНОВА КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ" від 16 травня 1994 р. ""
Р'313 «Про затвердження правил побутового обслуговування населення»**

{ Із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ N 974 (974-99-н) від 04.06.99 N 1622 (1622-99-н) від 01.09.99 N 450 (450-2001-н) від 06.05.2001 N 158 (158-2002-н) від 15.02.2002 N 1408 (1408-2011-н) від 26.12.2011 N 955 (955-2013-н) від 25.12.2013 }

Відповідно до Закону України "Про захист прав споживачів" (1023-12) Кабінет Міністрів України постановляє:

1. Затвердити Правила побутового обслуговування населення, що додаються, та ввести їх у дію з 1 липня 1994 року.

2. Установити, що Міністерство економічного розвитку і торгівлі розробляє та затверджує нормативні документи з питань надання побутових послуг.

{ Пункт 2 в редакції Постанови КМ N 1408 (1408-2011-п) від 26.12.2011 }

3. Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласним, Київській та Севастопольській міським державним адміністраціям забезпечити доведення Правил побутового обслуговування населення, нормативних документів на побутові послуги та інструкції щодо оформлення замовлень з окремих видів послуг та їх виконання до господарюючих суб'єктів.

{ Пункт 3 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 158 (158-2002-п) від 15.02.2002 }

4. Державній інспекції з питань захисту прав споживачів: { Абзац перший пункту 4 в редакції Постанови КМ N 158 (158-2002-п) від 15.02.2002; із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 1408 (1408-2011-п) від 26.12.2011 }

установити контроль за дотриманням Правил побутового обслуговування населення, нормативних документів на побутові послуги та інструкції щодо оформлення замовлень з окремих видів послуг та їх виконання;

постійно аналізувати практику застосування цих Правил та нормативних документів і при необхідності вносити пропозиції про їх вдосконалення.
{ Абзац третій пункту 4 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 1408 (1408-2011-п) від 26.12.2011 }

**Виконуючий обов'язки
Прем'єр-міністра України**

Ю.ЗВЯГІЛЬСЬКИЙ

**Міністр
Кабінету Міністрів України**

.ДОЦЕНКО

Інд.23

ЗАТВЕРДЖЕНО
постановою Кабінету
Міністрів України
від 16 травня 1994 р. N 313
(в редакції постанови Кабінету
Міністрів України
від 4 червня 1999 р. N 974)

ПРАВИЛА побутового обслуговування населення

{ У тексті Правил слово "Держспоживзахист" в усіх відмінках замінено словом "Держстандарт" у відповідному відмінку згідно з Постановою КМ N 158 (158-2002-п) від 15.02.2002 }

Загальні положення

1. Ці Правила визначають основні вимоги до побутового обслуговування населення і регулюють відносини між замовниками та виконавцями у наданні побутових послуг на території України.

2. У цих Правилах наведені нижче терміни вживаються у такому значенні:

замовники - особи, яким надаються побутові послуги;

виконавці - суб'єкти підприємницької діяльності (юридичні особи незалежно від форми власності та фізичні особи), які надають побутові послуги;

побутове обслуговування населення - організована діяльність суб'єктів підприємницької діяльності, пов'язана з наданням побутових послуг;

побутова послуга - вид діяльності суб'єктів підприємницької діяльності, пов'язаної із задоволенням конкретної побутової потреби індивідуального замовника.

3. Діяльність з надання побутових послуг регулюється Законами України "Про підприємництво" (698-12), "Про захист прав споживачів" (1023-12), "Про патентування деяких видів підприємницької діяльності" (98/96-ВР), "Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг" (265/95-ВР), "Про забезпечення

санітарного та епідемічного благополуччя населення" (4004-12), іншими нормативно-правовими актами, а також цими Правилами. (Пункт 3 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 450 (450-2001-п) від 06.05.2001)

Організаційні засади провадження діяльності з надання побутових послуг

4. Виконавці здійснюють побутове обслуговування населення після їх державної реєстрації як суб'єктів підприємницької діяльності, а у випадках, передбачених законодавством, - за наявності торгового (спеціального торгового) патенту. (Абзац перший пункту 4 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 1622 (1622-99-п) від 01.09.99)

Державна реєстрація суб'єктів підприємницької діяльності проводиться відповідно до Закону України "Про підприємництво".

Перелік окремих видів послуг, надання яких вимагає наявності торгових (спеціальних торгових) патентів, а також порядок їх видачі виконавцям визначаються відповідними нормативно-правовими актами. (Абзац третій пункту 4 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 1622 (1622-99-п) від 01.09.99)

5. Виконавці для провадження діяльності з надання побутових послуг залежно від специфіки побутових послуг, що надаються, можуть мати окремі приміщення або будівлі, павільйони, кіоски, пересувні майстерні та приймальні пункти, спеціально обладнані відповідним устаткуванням.

6. Виконавці повинні:

забезпечити знання і виконання своїми працівниками, які здійснюють побутове обслуговування замовників, цих Правил та дотримання інших нормативно-правових актів, що регулюють надання побутових послуг;

створити матеріально-технічну базу, забезпечити наявність обладнання та устаткування для надання побутових послуг згідно з установленими нормативами;

формувані ціни на послуги відповідно до законодавства залежно від їх складності та якості;

забезпечити необхідний рівень кваліфікації працівників, зайнятих обслуговуванням замовників;

забезпечити відповідність виробничих приміщень, будівель, робочих місць, де провадиться діяльність з надання побутових послуг, необхідним екологічним і санітарно-гігієнічним умовам та вимогам нормативно-правових актів з питань охорони праці.

7. У приміщенні, де проводиться приймання та видача замовлень, на видному і доступному для замовників місці повинні розміщуватися:

ці Правила;

витяг із Закону України "Про захист прав споживачів" в частині надання послуг;

перелік побутових послуг, що надаються;

інформація про повне найменування виконавця, його адреса, номери телефонів, прізвище, ім'я та по батькові керівника (власника);

копії свідоцтв про державну реєстрацію, сертифікатів відповідності на послуги, які підлягають обов'язковій сертифікації, а також копії торгових (спеціальних торгових) патентів, спеціальних дозволів (ліцензій) за видами послуг, які підлягають патентуванню, ліцензуванню;

зразки матеріалів та затверджених в установленому порядку виробів;

ціни і тарифи на послуги, матеріали та вироби;

перелік нормативно-технічних документів, вимогам яких повинні відповідати послуги;

гарантійні зобов'язання виконавця послуг;

інформація про працівників, які обслуговують замовників, номери телефонів місцевих органів виконавчої влади, територіальних органів Держспоживінспекції, перелік категорій громадян, які користуються пільгами в

отриманні побутових послуг; { Абзац одинадцятий пункту 7 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 1408 (1408-2011-п) від 26.12.2011 }

книга заяв і пропозицій.

У разі надання послуг поза межами приміщення виконавець повинен забезпечити умови для ознайомлення замовника з цими Правилами, надання замовнику на робочому місці виконавця інформації про найменування, розташування, номер телефону виконавця, що організував надання послуг, номер свідоцтва про державну реєстрацію та назву органу, що провів державну реєстрацію.

8. На фасаді приміщення виконавця повинно бути зазначено державною мовою його назву, найменування власника або уповноваженого ним органу, режим роботи.

У разі закриття приміщення для проведення ремонту, переобладнання тощо виконавець повинен попередити про це громадян, розмістивши поряд з табличкою про режим роботи інформацію про дату і термін закриття.

Порядок надання побутових послуг населенню

9. Побутові послуги надаються замовникам згідно з угодами, документальним підтвердженням укладення яких є такі документи: договір, розрахунковий документ встановленої форми. (Абзац перший пункту 9 із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ N 450 (450-2001-п) від 06.05.2001, N 158 (158-2002-п) від 15.02.2002)

Права, обов'язки, відповідальність виконавця і замовника, передбачені цими Правилами, діють з моменту укладення угоди про надання побутової послуги.

10. Виконавець має право на відмову у прийманні замовлень на побутові послуги, якщо він не може забезпечити належне їх виконання.

11. Замовлення на послуги приймаються як у приміщенні виконавця, так і поза його межами з обов'язковим оформленням угоди, як це передбачено пунктом 9 цих Правил.

12. Термін виконання замовлення встановлюється за погодженням сторін.

13. Розрахунковими документами, що засвідчують факт надання послуги, можуть бути: касовий чек - для виконавців, які у розрахунках із замовниками використовують реєстратори розрахункових операцій (розрахункова квитанція у разі виходу такого реєстратора з ладу або тимчасового відключення електроенергії), квитанція - для виконавців, які згідно із законодавством не застосовують таких реєстраторів.

{ Пункт 13 в редакції Постанови КМ N 450 (450-2001-п) від 06.05.2001; із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 955 (955-2013-п) від 25.12.2013 }

14. Розрахунки із замовниками за надані послуги здійснюються у готівковій, безготівковій чи в іншій формі відповідно до законодавства.

15. Порядок оплати вартості послуг визначається виконавцем за погодженням із замовником. Він може передбачати повний розрахунок під час оформлення замовлення або часткову оплату з остаточним розрахунком під час отримання замовлення. В останньому випадку після кожної завершеної і сплаченої операції з надання послуги замовнику видається розрахунковий документ.

16. Вартість послуг і матеріалів виконавця оплачується замовником за цінами, що діяли на день оформлення замовлення, якщо інше не передбачено умовами угоди.

У разі надання виконавцем на прохання замовника додаткових послуг, не передбачених замовленням, їх вартість оплачується замовником за цінами, що діяли на час оформлення замовлення на ці послуги.

17. Замовлення на послуги можуть виконуватися як із сировини, комплектуючих виробів та інших матеріалів (далі - матеріали) виконавця, так і матеріалів замовника.

18. Вартість речей і матеріалів замовника визначається та оформлюється документально за погодженням сторін або на основі поданих документів, що засвідчують їх ціну.

19. Види, кількість і якість матеріалів, необхідних для надання послуг, визначаються виконавцем відповідно до нормативно-технічних документів за погодженням із замовником.

20. У разі відсутності матеріалів або неможливості під час оформлення замовлення визначити необхідний для надання побутової послуги обсяг матеріалів, використання їх попередньо погоджується із замовником, а вартість оплачується ним після виконання послуг за цінами, що діяли на день надходження матеріалів.

21. Підставою для одержання замовлення (послуги) є пред'явлений касовий (товарний) чек, договір, квитанція чи квиток.

22. У разі втрати замовником документа, що надає йому право на отримання замовлення, останнє видається за письмовою заявою замовника та поданням документа, який посвідчує його особу. Одночасно поновлюється право замовника на гарантійне обслуговування, якщо таке обслуговування передбачене нормативно-технічними документами на виконання цього замовлення.

23. Гарантійні зобов'язання виконавця стосовно надання послуг визначаються Законом України "Про захист прав споживачів" та відповідними нормативно-правовими актами.

24. Документами, що надають право замовникові на вимогу усунення недоліків у гарантійний термін, є касовий (товарний) чек, договір, квитанція або гарантійний талон.

Обов'язки, права та відповідальність виконавця

25. Виконавець зобов'язаний забезпечити:

надання послуг відповідно до вимог цих Правил, інших нормативно-правових актів та умов угоди;

виконання гарантійних зобов'язань щодо виготовлених виробів і відремонтованих ним речей;

дотримання термінів виконання замовлення;

належний рівень культури обслуговування;

надання замовникові повної, доступної та достовірної інформації про послуги;

збереження прийнятих від замовника для надання послуги речей та матеріалів, а також використання їх за призначенням;

відшкодування збитків, заподіяних замовнику невиконанням або неналежним виконанням умов угоди, а також у разі втрати, псування чи пошкодження із своєї вини речей та матеріалів, прийнятих від замовника для надання послуг, у розмірах, передбачених угодою;

дотримання встановленого режиму роботи;

виплату замовникові у разі порушення умов угоди неустойки (пені), якщо це передбачено умовами угоди. Виплата неустойки (пені) не звільняє виконавця від виконання замовлення;

повернення замовникові невикористаних матеріалів, наданих замовником, а також, за його бажанням, усіх заміненних за плату деталей та комплектуючих виробів;

попередження замовника про недоброякісність або непридатність матеріалів, наданих замовником, а також про інші незалежні від виконавця обставини, що можуть погіршувати споживчі властивості замовлення.

26. Виконавець має право відмовитися від виконання угоди у разі, коли замовник, незважаючи на своєчасне і обгрунтоване попередження, у

відповідний термін не замінить свої недоброякісні або непридатні матеріали, не змінить вказівок про спосіб виконання послуги.

27. У разі неявки замовника за отриманням виробу виконавець має право через шість місяців після визначеного угодою терміну виконання замовлення і після дворазового письмового нагадування (з повідомленням) реалізувати виріб в установленому порядку. При цьому кошти, отримані від реалізації, за вирахуванням сум, які належать виконавцеві (у тому числі витрат на повідомлення замовника про виконання замовлення, його зберігання і реалізацію), вносяться на депозит нотаріальної контори на ім'я замовника.

28. У разі невиконання або неналежного виконання обов'язків, визначених цими Правилами та угодою, виконавець несе відповідальність у порядку, передбаченому законодавством та угодою між ним і замовником.

Виконавець не звільняється від відповідальності у разі псування чи пошкодження речей та матеріалів внаслідок їх особливих властивостей, які він не зміг виявити під час прийняття замовлення.

29. Виконавець не несе відповідальності за недоліки у наданих послугах, якщо доведе, що вони виникли не з його вини.

Претензії до якості виконання замовлення не задовольняються у разі, якщо замовник не підтвердить своїх вимог.

Обов'язки та права замовника

30. Замовник зобов'язаний прийняти та оплатити вартість наданих згідно з умовами угоди послуг.

31. У разі неотримання замовником без поважних причин замовлення у визначений угодою термін з урахуванням обумовленого пільгового терміну він повинен відшкодувати виконавцю вартість зберігання замовлення.

32. Замовник має право на:

повну, доступну та достовірну інформацію про послуги і виконавця;

безпеку послуг для його життя, здоров'я, майна та навколишнього природного середовища;

перевірку якості наданої йому послуги.

33. У процесі виконання замовлення замовник має право вносити до нього часткові зміни, які приймаються виконавцем за умови, що виконання їх технічно і технологічно можливе. Якщо зміни впливають на вартість послуги, їх внесення повинно бути оформлене документально і враховане під час остаточного розрахунку за надані послуги за цінами, які діяли на час внесення змін.

34. Замовник має право анулювати замовлення і розірвати угоду з власної ініціативи до закінчення терміну його виконання. При цьому замовник оплачує виконавцю вартість виконаної роботи і відшкодовує йому збитки, заподіяні розірванням угоди.

35. У разі невиконання або неналежного виконання виконавцем умов угоди замовник користується правами, наданими законодавством.

Прикінцеві положення

36. Контроль за дотриманням цих Правил здійснюється місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, Держспоживінспекцією та її територіальними органами, іншими органами виконавчої влади у межах наданих їм повноважень.

{ Пункт 36 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 1408 (1408-2011-п) від 26.12.2011 }

37. Усі спірні питання між виконавцем та замовником вирішуються у визначеному законодавством порядку.

38. Послуги з ремонту і технічного обслуговування транспортних засобів, зберігання транспортних засобів на автостоянках, транспортні та ритуальні послуги, послуги ломбардів і прокату надаються відповідно до окремих нормативно-правових актів.

(Правила в редакції Постанови КМ N 974 (974-99-п) від 04.06.99)

ПОСТАНОВА КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ від 15 червня 2006 р.
Р833 «Про затвердження Порядку провадження торговельної діяльності та правил торговельного обслуговування на ринку споживчих товарів»

{ Назва Постанови із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 706 (706-2011-n) від 29.06.2011 }

{ Із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ N 1178 (1178-2007-n) від 26.09.2007 N 1200 (1200-2009-n) від 11.11.2009 N 706 (706-2011-n) від 29.06.2011 N 849 (849-2011-n) від 10.08.2011 N 226 (226-2013-n) від 04.03.2013 N 235 (235-2013-n) від 08.04.2013 N 136 (136-2017-n) від 10.03.2017 N 666 (666-2018-n) від 29.08.2018 N 168 (168-2019-n) від 06.03.2019 }

Кабінет Міністрів України постановляє:

1. Затвердити Порядок провадження торговельної діяльності та правила торговельного обслуговування на ринку споживчих товарів, що додаються.

{ Пункт 1 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 706 (706-2011-n) від 29.06.2011 }

2. Визнати такими, що втратили чинність, постанови Кабінету Міністрів України згідно з переліком, що додається.

Прем'єр-міністр України

Ю.ЄХАНУРОВ

Інд. 21

ЗАТВЕРДЖЕНО
постановою Кабінету
Міністрів України
від 15 червня 2006 р. N 833

ПОРЯДОК провадження торговельної діяльності та правила торговельного обслуговування на ринку споживчих товарів

{ Назва Порядку із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 706 (706-2011-n) від 29.06.2011 }

Загальна частина

1. Ці Порядок та правила визначають загальні умови провадження торговельної діяльності суб'єктами оптової торгівлі, роздрібною торгівлі, закладами ресторанного господарства, основні вимоги до торговельної мережі,

мережі закладів ресторанного господарства і торговельного обслуговування споживачів (покупців), які придбавають товари у підприємств, установ та організацій незалежно від організаційно-правової форми і форми власності, фізичних осіб - підприємців та іноземних юридичних осіб, що провадять підприємницьку діяльність на території України (далі - суб'єкти господарювання).

{ Пункт 1 в редакції Постанови КМ N 706 (706-2011-н) від 29.06.2011 }

2. У цих Порядку та правилах терміни вживаються у значенні, наведеному у ДСТУ 4303-2004 "Роздрібна та оптова торгівля. Терміни та визначення понять" і ДСТУ 4281-2004 "Заклади ресторанного господарства. Класифікація".

3. Торговельна діяльність провадиться суб'єктами господарювання у сфері роздрібної та оптової торгівлі, а також ресторанного господарства.

4. Торговельна діяльність регулюється Господарським (436-15) і Цивільним (435-15) кодексами України, Законом України "Про захист прав споживачів" (1023-12), іншими актами законодавства, а також цим Порядком.

4-1. Особливості продажу окремих груп продовольчих та непродовольчих товарів, здійснення різних видів торгівлі, роботи закладів ресторанного господарства регулюються правилами, які затверджуються Мінекономіки за погодженням з Мінфіном, крім випадків, установлених законом.

{ Порядок доповнено пунктом 4-1 згідно з Постановою КМ N 1178 (1178-2007-н) від 26.09.2007; із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 1200 (1200-2009-н) від 11.11.2009 }

Порядок провадження торговельної діяльності

5. Суб'єкт господарювання провадить торговельну діяльність після його державної реєстрації, а у випадках, передбачених законодавчими актами, за наявності відповідних документів дозвільного характеру та ліцензії.

{ Пункт 5 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 136 (136-2017-п) від 10.03.2017 }

6. Суб'єкт господарювання може мати:

торговельні об'єкти оптової торгівлі, складське приміщення або мережу складів - для провадження оптової торговельної діяльності;

роздрібну, дрібнороздрібну торговельну мережу - для провадження роздрібною торговельною діяльності;

мережу закладів ресторанного господарства (ресторани, кафе, кафетерії тощо) - для здійснення ресторанного обслуговування.

{ Пункт 6 в редакції Постанови КМ N 706 (706-2011-п) від 29.06.2011 }

7. Торговельними об'єктами є:

1) у сфері оптової торгівлі:

склад товарний (універсальний, спеціалізований, змішаний);

магазин-склад;

2) у сфері роздрібною торгівлі:

магазин, який може бути:

- продовольчим, непродовольчим, змішаним (за товарною спеціалізацією);

- універсальним, спеціалізованим, вузькоспеціалізованим, комбінованим, неспеціалізованим (за товарним асортиментом);

- з індивідуальним обслуговуванням, самообслуговуванням, торгівлею за зразками, торгівлею за замовленням (за методом продажу товарів);

павільйон;

кіоск, ятка;

палатка, намет;

лоток, рундук;

склад товарний;

крамниця-склад, магазин-склад.

{ Пункт 7 в редакції Постанови КМ N 706 (706-2011-п) від 29.06.2011 }

8. Заклад ресторанного господарства розміщується у спеціально призначеному та обладнаному приміщенні.

9. Торговельні об'єкти розміщуються в установленому порядку.

10. Суб'єкти господарювання повинні забезпечити:

відповідність приміщення (місця) для провадження діяльності у сфері торгівлі і ресторанного господарства необхідним санітарним нормам, а технічного стану приміщення (місця), будівлі та устаткування - вимогам нормативно-правових актів щодо зберігання, виробництва та продажу відповідних товарів, а також охорони праці; { Абзац другий пункту 10 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 168 (168-2019-п) від 06.03.2019 }

наявність на видному та доступному місці куточка покупця, в якому розміщується інформація про найменування власника або уповноваженого ним органу, адреси і номери телефонів органів, що забезпечують захист прав споживачів; { Абзац третій пункту 10 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 168 (168-2019-п) від 06.03.2019 }

розміщення ліцензії відповідно до встановлених законодавством вимог; { Абзац четвертий пункту 10 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 136 (136-2017-п) від 10.03.2017 }

продаж товарів та їх обмін згідно з установленними правилами і нормами. { Абзац п'ятий пункту 10 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 706 (706-2011-п) від 29.06.2011 }

На вимогу споживача (покупця) відповідальний працівник суб'єкта господарювання повинен надати йому цей Порядок, Закон України "Про захист прав споживачів" (1023-12), санітарні норми, правила продажу окремих видів товарів відповідно до спеціалізації суб'єкта господарювання. { Абзац шостий пункту 10 із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ N 706 (706-2011-п) від 29.06.2011, N 136 (136-2017-п) від 10.03.2017 }

10-1. За рішенням суб'єкта господарювання етикетування товарів або інструкції про їх застосування (в установлених випадках) можуть містити поруч із текстом, викладеним державною мовою, його переклад регіональною мовою або мовою меншини, іншими мовами.

{ Порядок доповнено пунктом 10-1 згідно з Постановою КМ N 226 (226-2013-п) від 04.03.2013 }

11. Суб'єкт господарювання самостійно вирішує питання забезпечення торговельних приміщень (місць) обладнанням (холодильним, підйомно-транспортним, ваговимірювальним тощо), реєстраторами розрахункових операцій відповідно до нормативно-правових актів. { Абзац перший пункту 11 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 168 (168-2019-п) від 06.03.2019 }

Засоби вимірювальної техніки, що використовуються у торговельній діяльності, повинні бути у справному стані, мати повірочне тавро та проходити періодичну перевірку в установленому законодавством порядку. { Абзац другий пункту 11 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 136 (136-2017-п) від 10.03.2017 }

12. На фасаді торговельного об'єкта розміщується вивіска із зазначенням найменування суб'єкта господарювання. Біля входу до торговельного об'єкта на видному місці розміщується інформація про режим роботи.

У разі здійснення виїзної (виносної) торгівлі, а також продажу товарів з використанням інших нестационарних засобів на робочому місці продавця встановлюється табличка із зазначенням прізвища, імені та по батькові продавця, а також відомості про суб'єкта господарювання, що організував торгівлю:

для юридичної особи - найменування, адреси і номера телефону;

для фізичної особи - підприємця - прізвища, імені та по батькові. { Абзац четвертий пункту 12 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 849 (849-2011-п) від 10.08.2011 }

Усі відомості оформляються відповідно до законодавства про мови.

13. Режим роботи торговельного об'єкта та закладу ресторанного господарства, що належать до комунальної власності, встановлюється органами місцевого самоврядування відповідно до законодавства. { Абзац перший пункту 13 в редакції Постанови КМ N 706 (706-2011-п) від 29.06.2011 }

Для закладу ресторанного господарства, який обслуговує споживачів на підприємствах, в установах та організаціях, режим роботи встановлюється суб'єктом господарювання за домовленістю з їх адміністрацією.

У разі закриття торговельного об'єкта для проведення санітарних заходів, ремонту, технічного переобладнання та проведення інших робіт суб'єкт господарювання повинен розмістити поряд з інформацією про режим роботи оголошення про дату та період закриття.

Під час оптового продажу суб'єкт господарювання може здійснювати повний чи обмежений цикл збутових операцій з переходом права власності на товар або обмежений цикл операцій обслуговування без переходу права власності на товар. { Пункт 13 доповнено новим абзацом згідно з Постановою КМ N 706 (706-2011-п) від 29.06.2011 }

Оптовий продаж споживчих товарів може здійснюватися на оптових ярмарках, виставках-продажу, оптових продовольчих ринках, товарних аукціонах та за допомогою засобів зв'язку. { Пункт 13 доповнено новим абзацом згідно з Постановою КМ N 706 (706-2011-п) від 29.06.2011 }

14. Заклад ресторанного господарства:

забезпечує наявність асортименту продукції, що затверджується відповідно до типу закладу або класу (ресторан, бар) його власником (керівником);

виготовляє продукцію з дотриманням вимог, передбачених нормативно-правовими актами, а також має право розробляти і виготовляти фірмові страви, технологічна документація яких затверджується в установленому порядку.

{ Абзац третій пункту 14 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 168 (168-2019-п) від 06.03.2019 }

15. Торговельна діяльність суб'єкта господарювання припиняється у порядку, встановленому законодавством.

Правила торговельного обслуговування споживачів (покупців)

{ Назва Розділу в редакції Постанови КМ N 706 (706-2011-п) від 29.06.2011 }

16. Працівники суб'єкта господарювання зобов'язані забезпечити реалізацію прав споживачів, визначених Законом України "Про захист прав споживачів" (1023-12), виконувати ці правила та вимоги інших нормативно-правових актів, що регулюють торговельну діяльність. Працівники, залучені до виготовлення, зберігання та реалізації харчових продуктів і продовольчої сировини, зобов'язані мати спеціальну підготовку.

17. Забороняється продаж товарів, що не мають відповідного маркування, етикетування або інструкції про їх застосування (в установлених випадках), а також належного товарного вигляду, на яких строк придатності не зазначено або зазначено з порушенням вимог нормативно-правових актів, строк придатності яких минув, а також тих, що надійшли без документів, передбачених законодавством, зокрема які засвідчують їх якість та безпеку.

{ Пункт 17 із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ N 226 (226-2013-п) від 04.03.2013, N 168 (168-2019-п) від 06.03.2019 }

17-1. Забороняється продаж товарів, які імітують продовольчі товари (мають їх форму, запах, колір, вигляд, оформлення, маркування, об'єм або розмір) і ставлять під загрозу безпеку або здоров'я споживачів, зокрема дітей, які можуть сплутати їх з продовольчими товарами, покласти до рота, смоктати або їсти, що може призвести до задухи, інтоксикації, перфорації або непрохідності шлунково-кишкового тракту.

{ Порядок доповнено пунктом 17-1 згідно з Постановою КМ N 136 (136-2017-п) від 10.03.2017 }

{ Пункт 18 виключено на підставі Постанови КМ N 666 (666-2018-п) від 29.08.2018 }

19. Забороняється безпідставне вилучення, приховання або затримання реалізації виставлених для продажу товарів.

Забороняється примушувати покупця придбавати товари неналежної якості або непотрібного йому асортименту.

Не допускається продаж товарів, вільна реалізація яких заборонена.

Обслуговування окремих категорій громадян, яким згідно із законодавством надаються відповідні пільги, як правило, здійснюється в спеціально відведених торговельних приміщеннях (відділах, секціях).

20. Продаж товарів та продукції, виготовленої у закладі ресторанного господарства, здійснюється суб'єктом господарювання за цінами, що встановлюються відповідно до законодавства.

Ціни на товари і продукцію зазначаються на ярликах (цінниках) або у покажчиках цін, у сфері ресторанного господарства - на ярликах (цінниках) на закуплені товари та у преїскурантах і меню на продукцію, виготовлену в закладі ресторанного господарства.

21. Суб'єкт господарювання зобов'язаний:

надавати споживачеві (покупцеві) у доступній формі необхідну, достовірну та своєчасну інформацію про товари; { Абзац другий пункту 21 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 706 (706-2011-п) від 29.06.2011 }

усіляко сприяти споживачеві (покупцеві) у вільному виборі товарів і додаткових послуг, на його вимогу провести перевірку якості, безпеки, комплектності, міри, ваги та ціни товарів з наданням йому контрольнo-вимірювальних приладів, документів, які підтверджують якість, безпеку, ціну

товарів; { Абзац третій пункту 21 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 706 (706-2011-п) від 29.06.2011 }

забезпечити можливість використання електронних платіжних засобів під час здійснення розрахунків за продані товари (надані послуги) відповідно до законодавства; { Пункт 21 доповнено новим абзацом згідно з Постановою КМ N 706 (706-2011-п) від 29.06.2011; із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 136 (136-2017-п) від 10.03.2017 }

перевірити справність виробу, продемонструвати, за можливості, його роботу та ознайомити споживача з правилами користування;

забезпечити приймання, зберігання і продаж товарів та продукції, виготовленої у закладі ресторанного господарства, відповідно до законодавства;

забезпечити доступ споживачів до торговельних об'єктів без здавання на збереження особистих речей, крім товарів, реалізація яких здійснюється у таких торговельних об'єктах; { Пункт 21 доповнено абзацом згідно з Постановою КМ N 706 (706-2011-п) від 29.06.2011 }

створити умови для збереження речей споживачів, у разі, коли вхід до торговельного об'єкта з товарами, які реалізуються в таких закладах, заборонено. { Пункт 21 доповнено абзацом згідно з Постановою КМ N 706 (706-2011-п) від 29.06.2011 }

22. Розрахунки за продані товари та надані послуги можуть здійснюватися готівкою та/або в безготівковій формі (із застосуванням платіжних карток, платіжних чеків, жетонів тощо) відповідно до законодавства. Разом з товаром споживачеві в обов'язковому порядку видається розрахунковий документ установленної форми на повну суму проведеної операції, який засвідчує факт купівлі товару та/або надання послуги.

У закладі ресторанного господарства, в якому обслуговування здійснюють офіціанти, оплата проводиться безпосередньо офіціанту відповідно до рахунка, що виписується на бланку встановленої форми. Після розрахунку

офіціант видає споживачеві розрахунковий документ (касовий чек, розрахункова квитанція).

23. Касир та інший працівник, з якими споживач розраховується за товар, під час проведення розрахунку повинен чітко назвати суму, що підлягає сплаті, суму, одержану від споживача, і покласти гроші окремо на видному місці, оформити розрахунковий документ на повну суму покупки, назвати споживачеві належну йому суму здачі та видати її разом з розрахунковим документом.

Касир та інший працівник, які мають право одержувати від споживача гроші за проданий товар, зобов'язані приймати без обмежень банкноти і монети усіх номіналів, які випускає в обіг Національний банк (у тому числі розмінні, обігові монети, пам'ятні та зношені банкноти і монети), що є платіжними засобами і не викликають сумніву в їх справжності та платіжності, за номінальною вартістю, а також забезпечувати наявність у касі банкнот і монет для видачі здачі (крім тих, карбування та випуск в обіг/додатковий випуск в обіг яких припинено Національним банком). { Абзац другий пункту 23 в редакції Постанови КМ N 168 (168-2019-п) від 06.03.2019 }

Правильність розрахунку споживач перевіряє на місці, не відходячи від каси.

Забороняється зберігання на місці проведення розрахунку (в касі, грошовому ящику, сейфі тощо) готівки, що не належить суб'єкту господарювання, а також особистих речей касира чи інших працівників.

У разі відсутності в касі монет дрібних номіналів для видачі здачі касир та інший працівник, які мають право одержувати від споживача гроші за проданий товар, зобов'язані здійснити у розрахунковому документі заокруглення загальних сум розрахунків у порядку, передбаченому постановою Правління Національного банку від 15 березня 2018 р. N 25 (v0025500-18) "Про оптимізацію обігу монет дрібних номіналів". { Пункт 23 доповнено абзацом згідно з Постановою КМ N 168 (168-2019-п) від 06.03.2019 }

24. Вибрані споживачем непродовольчі товари за домовленістю з адміністрацією торговельного об'єкта можуть зберігатися в торговельному залі із зазначенням на виписаному товарному чеку часу оплати. Якщо споживач не вніс плату у визначений час, товар надходить у продаж.

25. Придбані великогабаритні товари (меблі, будівельні матеріали, піаніно, холодильники, пральні машини тощо) споживач має право залишити на зберігання у суб'єкта господарювання на узгоджений строк шляхом укладення договору зберігання відповідного товару. До залишеного на зберігання товару додається копія розрахункового документа, на якій зазначається строк зберігання, а на самому товарі розміщується табличка з написом "Продано". Суб'єкт господарювання протягом зазначеного строку несе відповідальність за зберігання і якість товару.

26. Для здійснення продажу непродовольчих товарів для особистого користування (одяг, взуття, трикотажні вироби тощо) суб'єкт господарювання повинен створити умови для їх примірки, а технічно складних та інших товарів, які потребують перевірки, - умови для її проведення.

27. Вимоги споживача до якості, безпеки та обміну товарів задовольняються суб'єктом господарювання відповідно до Закону України "Про захист прав споживачів" (1023-12).

28. У разі відпуску недоброякісної або виготовленої з порушенням технології страви (виробу) споживач має право за своїм вибором вимагати від суб'єкта господарювання замінити її або сплатити вартість.

29. У закладі ресторанного господарства забороняється встановлювати мінімум вартості замовлення і пропонувати споживачеві обов'язковий асортимент продукції, виробленої у такому закладі.

30. Продаж продовольчих товарів, готових до вживання, а також тих, що швидко псуються, інших продовольчих товарів (у тому числі овочів і фруктів) за межами торговельного приміщення (виїзна, виносна торгівля) здійснюється із розміщенням тимчасових споруд для провадження підприємницької

діяльності відповідно до Закону України "Про регулювання містобудівної діяльності" (3038-17) за умови дотримання встановлених для таких товарів температурного режиму зберігання і санітарних норм. { Абзац перший пункту 30 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 136 (136-2017-п) від 10.03.2017 }

На кожен партію таких товарів, якщо це передбачено законом, видається супровідний документ, яким підтверджується їх якість та безпека, із зазначенням найменування товару, виробника, його адреси, дати виробництва (виготовлення), строку придатності.

31. Заклад ресторанного господарства зобов'язаний забезпечити зберігання речей споживача в гардеробі (за його наявності). Відповідальність за збереження речей споживача в гардеробі несе заклад згідно із законодавством.

Основні санітарні вимоги до підприємства торгівлі та його працівників

32. Суб'єкт господарювання повинен утримувати торговельні та складські приміщення, а також прилеглу до них територію відповідно до санітарних норм.

Під час продажу товарів і після закінчення виїзної (виносної) торгівлі суб'єкт господарювання зобов'язаний вжити заходів для дотримання чистоти на місці торгівлі та навколо нього.

Адміністрація торговельного об'єкта, в якому здійснюється продаж продовольчих товарів, зобов'язана забезпечити кожного працівника одягом, що відповідає санітарним нормам.

Для зберігання верхнього одягу та особистих речей працівників обладнується окреме приміщення.

33. У разі зберігання товарів у складських приміщеннях і розміщення їх у торговельних залах чи на об'єктах дрібнороздрібної мережі працівники суб'єкта

господарювання зобов'язані дотримуватися принципу товарного сусідства, санітарних норм, норм складування і вимог протипожежної безпеки.

{ Пункт 33 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 706 (706-2011-п) від 29.06.2011 }

34. Торговельний об'єкт обладнується відповідно до вимог нормативно-правових актів з питань охорони праці, здоров'я та навколишнього природного середовища, протипожежної безпеки, а також санітарних норм.

35. Суб'єкт господарювання зобов'язаний забезпечити наявність у працівників, що здійснюють продаж продовольчих товарів, особистих медичних книжок установленого зразка, організацію і своєчасність проходження ними медичних оглядів та контроль за допуском їх до роботи за наявності необхідного медичного висновку. Медичні книжки пред'являються на вимогу працівників санітарно-епідеміологічної служби.

Контроль за дотриманням цих Порядку та правил

36. Контроль за дотриманням цих Порядку та правил здійснюють органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування у межах їх компетенції відповідно до законодавства.

37. Перевірка дотримання цих Порядку та правил проводиться посадовою особою відповідного органу пред'явленням службового посвідчення та направлення на перевірку в присутності особи, що здійснює продаж товарів, і представника суб'єкта господарювання, що перевіряється.

Результати перевірки оформлюються актом, один примірник якого залишається у суб'єкта господарювання.

Особа, що допустила порушення цих Порядку та правил, зобов'язана дати письмове пояснення, яке додається до акта. У разі відмови підписати акт чи дати пояснення в акті робиться запис про те, що зазначена особа ознайоmlена із змістом акта і від його підписання відмовилася.

Працівники суб'єкта господарювання зобов'язані створити умови для проведення перевірки та забезпечити здійснення заходів щодо усунення виявлених недоліків і порушень.

38. Суб'єкт господарювання повинен мати журнал реєстрації перевірок установленого зразка, в якому особи, що їх проводять, роблять відповідні записи.

39. За порушення цих Порядку та правил суб'єкт господарювання та його працівники несуть відповідальність згідно із законодавством.

**ПОСТАНОВА КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ від 30 січня 2019 р. № 54
«Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від
провадження господарської діяльності у сфері торгівлі і послуг та
визначається періодичність здійснення Державною службою з питань
безпеки харчових продуктів та захисту споживачів планових заходів
державного нагляду (контролю) за додержанням вимог законодавства про
захист прав споживачів»**

Відповідно до частини другої статті 5 Закону України “Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності” Кабінет Міністрів України постановляє:

Затвердити критерії, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності у сфері торгівлі і послуг та визначається періодичність здійснення Державною службою з питань безпеки харчових продуктів та захисту споживачів планових заходів державного нагляду (контролю) за додержанням вимог законодавства про захист прав споживачів, що додаються.

Прем'єр-міністр України

В.ГРОЙСМАН

Інд. 67

ЗАТВЕРДЖЕНО
постановою Кабінету
Міністрів України
від 30 січня 2019 р. № 54

КРИТЕРІЇ, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності у сфері торгівлі і послуг та визначається періодичність здійснення Державною службою з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів планових заходів державного нагляду (контролю) за додержанням вимог законодавства про захист прав споживачів

1. До критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності у сфері торгівлі і послуг та визначається періодичність здійснення Держпродспоживслужбою планових заходів державного нагляду (контролю) за додержанням вимог законодавства про захист прав споживачів, належать:

наявність порушень вимог законодавства про захист прав споживачів, які виявлені за результатами здійснення заходів державного нагляду (контролю) протягом останніх п'яти років;

провадження суб'єктом господарювання діяльності, пов'язаної з реалізацією споживачам товарів, робіт і послуг.

2. Ризики настання негативних наслідків від провадження господарської діяльності у сфері торгівлі і послуг визначено у додатку 1.

3. Перелік критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності у сфері торгівлі і послуг, їх показники та кількість балів за кожним показником визначено у додатку 2.

4. Віднесення суб'єкта господарювання до високого, середнього або незначного ступеня ризику здійснюється з урахуванням суми балів, нарахованих за всіма критеріями, визначеними у додатку 2, за такою шкалою:

від 41 до 100 балів - до високого ступеня ризику;

від 21 до 40 балів - до середнього ступеня ризику;

від 0 до 20 балів - до незначного ступеня ризику.

5. Планові заходи державного нагляду (контролю) за додержанням суб'єктами господарювання вимог законодавства про захист прав споживачів здійснюються з такою періодичністю:

з високим ступенем ризику - не частіше одного разу на два роки;

із середнім ступенем ризику - не частіше одного разу на три роки;

з незначним ступенем ризику - не частіше одного разу на п'ять років.

6. У разі коли за результатами планових та позапланових заходів державного нагляду (контролю) протягом останніх шести років для суб'єктів господарювання, які віднесені до середнього ступеня ризику, та протягом останніх десяти років для суб'єктів господарювання, які віднесені до незначного ступеня ризику, у суб'єкта господарювання не виявлено порушень вимог законодавства про захист прав споживачів, наступний плановий захід державного нагляду (контролю) щодо такого суб'єкта господарювання здійснюється не раніше ніж через період часу, встановлений для відповідного ступеня ризику, збільшений в 1,5 раза.

РИЗИКИ настання негативних наслідків від провадження господарської діяльності у сфері торгівлі і послуг

Цілі державного нагляду (контролю) (код)	Ризик настання негативних наслідків від провадження господарської діяльності		Критерії, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності та визначається періодичність проведення планових заходів державного нагляду (контролю)
	подія, що містить ризик настання негативних наслідків	негативний наслідок	
1. Життя та здоров'я людини (O1)	реалізація споживачеві продукції, небезпечної для його життя і здоров'я	шкода здоров'ю людини, смерть людини	наявність порушень вимог законодавства про захист прав споживачів, які виявлені за результатами здійснення заходів державного нагляду (контролю) протягом останніх п'яти років
	реалізація небезпечного товару (отрути, пестицидів, вибухо- і вогнебезпечних речовин тощо) без належного попереджувального маркування та без надання споживачеві інформації про правила і умови безпечного використання	“-“	“-“
	реалізація продукції, яка не супроводжується необхідною, доступною, достовірною, своєчасною інформацією та відповідними документами, або продукції, строк придатності якої закінчився	“-“	“-“
2. Належна якість продукції, робіт та послуг (немайнові блага) (O2)	ненадання споживачеві необхідної, доступної, достовірної та своєчасної інформації про продукцію або продавця	моральна шкода, заподіяна споживачеві	наявність порушень вимог законодавства про захист прав споживачів, які виявлені за результатами здійснення заходів державного нагляду (контролю) протягом останніх п'яти років

	безпідставна відмова споживачеві у задоволенні його інтересів у разі придбання ним товару неналежної або належної якості, а також у разі порушення умов договору про виконання робіт (надання послуг)	-“-	-“-
	реалізація споживачеві продукції, строк придатності якої закінчився	-“-	-“-
	неприйняття продавцем електронного платіжного засобу, наданого споживачем, та відмова у реалізації права на вільний вибір товарів і послуг у зручний для споживача час	-“-	-“-
	реалізація споживачеві продукції, небезпечної для його майна	-“-	-“-
3. Належна якість продукції, робіт та послуг (майнові блага) (О3)	ненадання споживачеві необхідної, доступної, достовірної та своєчасної інформації про продукцію або продавця	збитки, заподіяні споживачеві	-“-
	безпідставна відмова споживачеві у задоволенні його інтересів у разі придбання ним товару неналежної або належної якості, а також у разі порушення умов договору про виконання робіт (надання послуг)	-“-	-“-
	реалізація споживачеві продукції, строк придатності якої закінчився	збитки, заподіяні споживачеві	наявність порушень вимог законодавства про захист прав споживачів, які виявлені за результатами здійснення заходів державного нагляду (контролю) протягом останніх п'яти років
	неприйняття продавцем електронного платіжного засобу, наданого споживачем, та відмова у реалізації права на вільний вибір товарів і послуг у зручний для споживача час	-“-	-“-
	реалізація споживачеві продукції, небезпечної для його майна	-“-	-“-
4. Навколишнє природне середовище (О4)	реалізація споживачеві продукції, небезпечної для навколишнього природного середовища	екологічна шкода	-“-

**ПЕРЕЛІК КРИТЕРІЇВ,
за якими оцінюється ступінь ризику від провадження
господарської діяльності у сфері торгівлі і послуг, їх показники та
кількість балів за кожним показником, шкала балів**

Критерії, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності та визначається періодичність проведення планових заходів державного нагляду (контролю)	Показники критеріїв	Кількість балів*
Наявність порушень вимог законодавства про захист прав споживачів, які виявлені за результатами здійснення заходів державного нагляду (контролю) протягом останніх п'яти років	порушення вимог законодавства про захист прав споживачів, пов'язане з: виготовленням або реалізацією продукції, що не відповідає вимогам нормативно-правових актів стосовно безпеки для життя, здоров'я та майна споживачів і навколишнього природного середовища; реалізацією продукції, забороненої відповідним державним органом для виготовлення та реалізації (виконання робіт, надання послуг); реалізацією небезпечного товару (отрути, пестицидів, вибухо- і вогнебезпечних речовин тощо) без належного попереджувального маркування, а також без інформації про правила і умови його безпечного використання	41
	порушення вимог законодавства про захист прав споживачів, пов'язане із створенням перешкод службовим особам Держпродспоживслужби у проведенні перевірки якості продукції, а також правил торговельного та інших видів обслуговування	41
	порушення вимог законодавства про захист прав споживачів, пов'язане з: відмовою споживачеві в реалізації його прав, установлених частиною першою статей 8 і 9 та частиною третьою статті 10 Закону України "Про	30

	захист прав споживачів”;	
	невиконанням або несвоєчасним виконанням припису посадових осіб Держпродспоживслужби про усунення порушень прав споживачів;	
	реалізацією товару, строк придатності якого закінчився;	
	обмеженням або відмовою в реалізації прав споживачів, установлених частиною другою статті 17 Закону України “Про захист прав споживачів”;	
	порушення вимог законодавства про захист прав споживачів, пов’язане з відсутністю необхідної, доступної, достовірної та своєчасної інформації про продукцію або продавця	20
	порушення вимог законодавства про захист прав споживачів, пов’язане з порушенням умов договору між споживачем і виконавцем про виконання роботи, надання послуги	17
	інше порушення вимог законодавства про захист прав споживачів	16
	відсутність порушень	0
Вид товарів, що реалізуються суб’єктом господарювання, виконання робіт або надання послуг**	нафтопродукти, товари для дітей, житлово-комунальні, побутові послуги	25
	інші товари, роботи, послуги	5

* Якщо суб’єкт господарювання може бути одночасно віднесений до більш як одного показника, застосовується показник з найбільшою кількістю балів.

** У разі провадження суб’єктом господарювання одного, кількох або усіх видів діяльності.

5. НАКАЗИ

НАКАЗ МІНІСТЕРСТВА ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ «Про затвердження Правил роздрібної торгівлі непродовольчими товарами»

від 19.04.2007 № 104

**Зареєстровано в Міністерстві
юстиції України
08 листопада 2007 р.
за № 1257/14524**

Відповідно до Закону України "Про захист прав споживачів" та постанови Кабінету Міністрів України від 15.06.2006 № 833 "Про затвердження Порядку провадження торговельної діяльності та правил торговельного обслуговування населення" **НАКАЗУЮ:**

1. Затвердити Правила роздрібної торгівлі непродовольчими товарами, що додаються.

2. Визнати таким, що втратив чинність, наказ Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України від 11.03.2004 № 98 "Про затвердження Правил роздрібної торгівлі непродовольчими товарами", зареєстрований у Міністерстві юстиції України 29.03.2004 за № 379/8978.

3. Контроль за виконанням цього наказу покласти на заступника Міністра Слюсаренко О.О.

Міністр А. Кінах

ПОГОДЖЕНО:

Заступник Міністра фінансів України

А.І. Мярковський

**В.о. Голови Державного
комітету України
з питань регуляторної**

політики та підприємництва

К.О. Ващенко

Перший заступник голови
Правління Центральної спілки
споживчих товариств України

М.В. Людвічук

Т.в.о. Голови
Держспоживстандарту України І.Б. Саєвич

Т.в.о. Міністра
промислової політики України

Д.В. Колесніков

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства економіки
України 19.04.2007 № 104

Зареєстровано в Міністерстві
юстиції України
08 листопада 2007 р.
за № 1257/14524

Правила роздрібної торгівлі непродовольчими товарами

Розділ I. Загальні положення

1. Ці Правила регламентують порядок приймання, зберігання, підготовки до продажу та продажу непродовольчих товарів через роздрібну торговельну мережу, а також визначають вимоги щодо дотримання прав споживачів стосовно належної якості та безпеки товарів і рівня торговельного обслуговування.

2. Ці Правила поширюються на всіх суб'єктів господарювання на території України незалежно від форм власності, які пройшли державну реєстрацію в установленому порядку та здійснюють діяльність у сфері роздрібної торгівлі непродовольчими товарами.

У випадках, передбачених законодавчими актами, суб'єкт господарювання, що здійснює діяльність у сфері роздрібної торгівлі непродовольчими товарами, повинен отримати відповідні дозвільні документи.

3. Роздрібна торгівля непродовольчими товарами здійснюється через спеціалізовані підприємства, підприємства з універсальним асортиментом непродовольчих товарів, спеціалізовані відділи (секції) підприємств з універсальним асортиментом продовольчих товарів, дрібнороздрібну торговельну мережу.

4. Суб'єкт господарювання самостійно вирішує питання забезпечення торговельних приміщень (місць) обладнанням, реєстраторами розрахункових операцій відповідно до законодавства.

5. Засоби вимірювальної техніки, що використовуються у торговельній діяльності, повинні бути у справному стані, мати повірочне тавро та проходити періодичну перевірку в установленому законодавством порядку.

6. Суб'єкт господарювання зобов'язаний забезпечити приймання, зберігання і продаж у роздрібній мережі непродовольчих товарів відповідно до вимог законодавства.

Непродовольчі товари, продаж яких може завдати шкоди здоров'ю людей, підлягають державній санітарно-епідеміологічній експертизі в установленому законодавством порядку.

7. Суб'єкт господарювання повинен реалізовувати непродовольчі товари, які підлягають обов'язковій сертифікації у державній системі сертифікації, за наявності в документах на товари реєстраційних номерів сертифіката відповідності чи свідоцтва про визнання відповідності.

8. Працівники суб'єкта господарювання, які здійснюють обслуговування споживачів, повинні мати спеціальну професійну підготовку: знати асортимент і якісні характеристики товарів певної групи, ознаки дефектів виробничого характеру; правила підготовки товарів до продажу; принципи розміщення, викладки товарів і оформлення вітрин; способи показу і пакування товарів; правила зберігання товарів і терміни їх реалізації; правила роботи реєстраторів розрахункових операцій і порядок розрахунку із споживачами; види торговельного обладнання, інвентарю, інструментів і правила користування

ними; правила поведження з тараю; правила санітарії і гігієни, а також техніки безпеки та пожежної безпеки тощо.

9. Працівники суб'єкта господарювання можуть мати формений одяг.

10. До подання товарів у торговельний (демонстраційний) зал працівники суб'єкта господарювання проводять підготовку товарів до продажу (розпакування, перевірка цілісності індивідуальної упаковки, пломб підприємства-виробника, наявності маркувальних даних і якості, чищення, прасування, перевірка наявності інструкцій з експлуатації, технічних паспортів, гарантійних талонів, комплектність виробів, перевірка роботи в дії тощо).

11. У разі пошкодження (потертості) маркувального ярлика підприємства-виробника суб'єкт господарювання переносить усі маркувальні дані на дублікат товарного ярлика, який засвідчує підписом особа, відповідальна за приймання товару. Дублікат товарного ярлика прикріплюється до товару.

12. Продаж непродовольчих товарів здійснюється методом самообслуговування, з індивідуальним обслуговуванням, за зразками або через торговельні автомати.

13. Суб'єкт господарювання зобов'язаний усіляко сприяти споживачу у вільному виборі товарів і додаткових послуг, на його вимогу провести перевірку якості, безпеки, комплектності, міри, ваги та ціни товарів з наданням йому контрольно-вимірювальних приладів, документів, які підтверджують якість, безпеку, ціну товарів.

Продавець зобов'язаний перевірити справність виробу, продемонструвати по змозі його роботу та ознайомити споживача з правилами користування.

14. У торговельному (демонстраційному) залі мають бути виставлені наявні в суб'єкта господарювання товари або їх зразки в повному асортименті.

Забороняється продаж товарів, що не мають відповідного маркування, належного товарного вигляду, на яких строк придатності не зазначено або зазначено з порушенням вимог нормативних документів, строк придатності

яких минув, а також тих, що надійшли без документів, передбачених законодавством, зокрема, які засвідчують їх якість та безпеку.

15. Суб'єкт господарювання повинен забезпечити інформування споживачів про роздрібні ціни на товари в грошовій одиниці України за допомогою ярликів цін (цінників) або покажчиків цін.

Суб'єкт господарювання може застосовувати до непродовольчих товарів, які реалізує, знижки або зменшення ціни, проводити їх розпродаж у порядку, установленому законом.

Суб'єкт господарювання повинен довести до споживачів інформацію про ціну товару, що була встановлена до початку застосування знижок або зменшення ціни, проведення відповідного розпродажу, а також ціну товару, установлену після їх початку.

16. Під час продажу непродовольчих товарів вітчизняного та іноземного виробництва працівники суб'єкта господарювання зобов'язані надати споживачам необхідну, доступну, достовірну та своєчасну інформацію в супровідній документації, що додається до продукції, на етикетці, а також у маркуванні чи іншим способом (у доступній наочній формі), прийнятим для окремих видів товарів, щодо:

назви товару, найменування або відтворення знака для товарів і послуг, за якими вони реалізуються;

основних властивостей товару, номінальної кількості (маси, об'єму тощо), умов використання;

вмісту шкідливих для здоров'я речовин, що встановлені нормативно-правовими актами, та застереження щодо застосування окремих товарів, якщо такі застереження встановлені нормативно-правовими актами;

наявності у складі продукції генетично модифікованих організмів;

ціни (тарифу), умов та правил придбання товару;

дати виготовлення;

умов зберігання;

гарантійних зобов'язань виробника (виконавця);
правил та умов ефективного і безпечного використання товару;
строку придатності (строку служби) товару, необхідних дій споживача після його закінчення, а також можливих наслідків в разі невиконання цих дій;
найменування та місцезнаходження виробника (виконавця, продавця) і підприємства, яке здійснює його функції щодо прийняття претензій від споживача, а також проводить ремонт і технічне обслуговування.

Стосовно товарів, які підлягають обов'язковій сертифікації в державній системі сертифікації, споживачу має надаватись інформація про їх сертифікацію.

Стосовно товарів, які за певних умов можуть бути небезпечними для життя, здоров'я споживача та його майна, навколишнього природного середовища, виробник (виконавець, продавець) зобов'язаний довести до відома споживача інформацію про такі товари і можливі наслідки їх споживання (використання).

Нормативно-правовими актами, у тому числі технічними регламентами, можуть бути встановлені додаткові вимоги до змісту інформації про продукцію.

Інформація споживачу має надаватися згідно із законодавством про мови.

Виробник (продавець) у разі виявлення недостовірної інформації про товар (якщо він не шкодить життю, здоров'ю або майну споживача) протягом тижня вилучає цей товар з продажу та приводить інформацію про нього до відповідності.

Інформація про товар може бути розміщена в місцях, де його реалізують, а також за згодою споживача доводиться до нього за допомогою засобів дистанційного зв'язку.

17. Забороняється приймати до продажу та реалізовувати товари, на які встановлено гарантійні строки, без експлуатаційних документів (технічного паспорта або іншого документа, що його замінює, тощо).

Під час продажу товару, який підлягає гарантійному ремонту (обслуговуванню) або гарантійній заміні, продавець зобов'язаний:

у присутності споживача здійснити перевірку споживчих властивостей товару, наявності експлуатаційних документів, у тому числі гарантійного талона та відривних талонів на гарантійне обслуговування, комплектності товару, зазначеної в експлуатаційних документах;

поінформувати споживача про правила користування товаром;

заповнити відповідні розділи гарантійного і відривного талонів на гарантійне обслуговування;

надати інформацію про підприємства (майстерні), що здійснюють гарантійний ремонт.

У разі, коли товар потребує проведення робіт з уведення в експлуатацію, суб'єкт господарювання зобов'язаний надати споживачу відповідну інформацію або забезпечити виконання таких робіт.

18. Розрахунки за продані товари та надані послуги можуть здійснюватися готівкою та/або в безготівковій формі (із застосуванням платіжних карток, платіжних чеків, жетонів тощо) відповідно до законодавства. Разом з товаром споживачеві в обов'язковому порядку видається розрахунковий документ установленої форми на повну суму проведеної операції, який засвідчує факт купівлі товару та/або надання послуги.

Суб'єкт господарювання зобов'язаний забезпечити можливість використання електронних платіжних засобів під час здійснення розрахунків за продані товари (надані послуги) відповідно до законодавства.

19. Відпуск товарів проводиться в упакованому вигляді, якщо інше не встановлено договором купівлі-продажу або не впливає із суті зобов'язання. Упаковка товарів повинна відповідати вимогам відповідних санітарних правил та забезпечувати збереження товарів.

20. У спеціалізованих торговельних підприємствах суб'єкт господарювання може організувати продаж відповідних супутніх товарів.

21. Вибрані споживачем непродуктові товари за домовленістю з адміністрацією торговельного об'єкта можуть зберігатися в торговельному залі із зазначенням на виписаному товарному чеку часу оплати. Якщо споживач не вніс плату у визначений час, товар надходить у продаж.

Придбані великогабаритні товари (меблі, будівельні матеріали, піаніно, холодильники, пральні машини тощо) споживач має право залишити на зберігання у суб'єкта господарювання на узгоджений строк шляхом укладення договору зберігання відповідного товару. До залишеного на зберігання товару додається копія розрахункового документа, на якій зазначається строк зберігання, а на самому товарі розміщується табличка з написом "Продано". Суб'єкт господарювання протягом зазначеного строку несе відповідальність за зберігання і якість товару.

22. Суб'єкт господарювання може надавати додаткові послуги, перелік і вартість яких визначаються відповідно до вимог законодавства.

23. Доставлені споживачу товари приймаються ним згідно з даними, зазначеними в розрахунковому документі.

24. Доставка товарів споживачу оформляється замовленням-квитанцією або іншим документом із зазначенням найменування суб'єкта господарювання, прізвища споживача, його місця проживання, дати оформлення замовлення, назви товару, артикула, кількості предметів, видів і вартості послуг, часу їх виконання тощо.

25. Доставка товарів здійснюється у строк не пізніше 7 днів з моменту оформлення покупки, якщо інший строк не встановлено згідно з домовленістю сторін.

У разі, коли доставка не зроблена через відсутність споживача в обумовленому місці та в обумовлений час, повторна доставка здійснюється у строк згідно з домовленістю сторін.

Днем передачі товару вважається день доставки товару споживачу, а якщо товар потребує спеціальної установки (підключення) чи складення - день

їх здійснення, за наявності підпису споживача в супровідній документації. Водночас споживачу надаються документи із зазначенням гарантійного строку (технічний паспорт тощо).

У разі виявлення невідповідності товарів умовам продажу (даним, зазначеним у розрахунковому документі), некомплектних або товарів неналежної якості споживач може відмовитися від прийняття цих товарів. У цьому разі оформляється акт, у якому зазначаються причини відмови. На підставі акта суб'єкт господарювання повинен доставити споживачеві товари без недоліків або повернути вартість товарів та послуг.

Витрати, пов'язані із заміною товарів, здійснюються за рахунок суб'єкта господарювання.

У разі неякісного складання та установки товарів споживач може вимагати безкоштовного усунення недоліків.

26. Суб'єкт господарювання забезпечує безкоштовну установку, включення і пуск технічно складних побутових товарів, якщо правилами користування ними не допускаються включення і пуск їх безпосередньо споживачем, а також складання меблів у споживача у строк не пізніше 7 днів з моменту оформлення покупки, якщо інший строк не встановлено згідно з домовленістю сторін.

27. Споживач має право обміняти непродуктивний товар належної якості на аналогічний у продавця, у якого він був придбаний, якщо товар не задовольнив його за формою, габаритами, фасоном, кольором, розміром або з інших причин не може бути ним використаний за призначенням.

Споживач має право на обмін товару належної якості протягом чотирнадцяти днів, не рахуючи дня купівлі, якщо триваліший строк не оголошений продавцем.

Обмін товару належної якості провадиться, якщо він не використовувався і якщо збережено його товарний вигляд, споживчі властивості, пломби, ярлики,

а також розрахунковий документ, виданий споживачу разом з проданим товаром.

Перелік товарів належної якості, що не підлягають обміну (поверненню), затверджується Кабінетом Міністрів України.

Якщо на момент обміну аналогічного товару немає у продажу, споживач має право або придбати будь-які інші товари з наявного асортименту з відповідним перерахуванням вартості, або розірвати договір та одержати назад гроші в розмірі вартості повернутого товару, або здійснити обмін товару на аналогічний при першому ж надходженні відповідного товару в продаж. Продавець зобов'язаний у день надходження товару в продаж повідомити про це споживача, який вимагає обміну товару.

При розірванні договору купівлі-продажу розрахунки із споживачем провадяться, виходячи з вартості товару на час його купівлі. Гроші, сплачені за товар, повертаються споживачеві в день розірвання договору, а в разі неможливості повернути гроші в день розірвання договору - в інший строк за домовленістю сторін, але не пізніше ніж протягом семи днів.

28. Належна робота (застосування, використання) товару, у тому числі комплектуючих виробів, має забезпечуватися протягом гарантійного строку, встановленого нормативно-правовими актами, нормативними документами чи договором.

29. У разі виявлення протягом встановленого гарантійного строку недоліків споживач у порядку та в строки, що встановлені законодавством, має право вимагати:

пропорційного зменшення ціни;

безоплатного усунення недоліків товару в розумний строк;

відшкодування витрат на усунення недоліків товару.

У разі виявлення протягом встановленого гарантійного строку істотних недоліків, які виникли з вини виробника товару (продавця, виконавця), або фальсифікації товару, підтверджених за необхідності висновком експертизи,

споживач у порядку та в строки, що встановлені законодавством, і на підставі обов'язкових для сторін правил чи договору має право за своїм вибором вимагати від продавця або виробника:

розірвання договору та повернення сплаченої за товар грошової суми;

вимагати заміни товару на такий же товар або на аналогічний, з числа наявних у продавця (виробника), товар.

30. Продавець, виробник (підприємство, що задовольняє вимоги споживача, установлені пунктом 29 цього розділу) зобов'язані прийняти товар неналежної якості в споживача, видати йому документ, що підтверджує одержання товару, і задовольнити його вимогу на підставі письмової заяви, яка подається споживачем у двох примірниках. Один примірник цієї заяви повертається споживачу з відміткою продавця, виробника (підприємства, що задовольняє вимоги споживача, установлені пунктом 29 цього розділу), дати прийняття заяви, прізвища, ініціалів та посади працівника, який прийняв заяву, другий - залишається у продавця, виробника (підприємства, що задовольняє вимоги споживача, установлені пунктом 29 цього розділу).

31. У разі, коли під час гарантійного строку необхідно визначити причини втрати якості продукції, продавець (виконавець, виробник) зобов'язаний у триденний строк з дня одержання від споживача письмової згоди організувати проведення експертизи продукції. Експертиза проводиться за рахунок продавця (виконавця, виробника). Якщо у висновках експертизи буде доведено, що недоліки виникли після передачі продукції споживачеві внаслідок порушення ним установлених правил використання, зберігання чи транспортування або дій третіх осіб, вимоги споживача не підлягають задоволенню, а споживач зобов'язаний відшкодувати продавцю (виконавцю, підприємству, яке виконує його функції) витрати на проведення експертизи. Споживач, продавець (виконавець, виробник) мають право на оскарження висновків експертизи в судовому порядку.

32. За наявності товару вимога споживача про його заміну підлягає негайному задоволенню, а в разі виникнення потреби в перевірці якості - протягом чотирнадцяти днів або за домовленістю сторін.

У разі відсутності товару вимога споживача про його заміну підлягає задоволенню у двомісячний строк з моменту подання відповідної заяви. Якщо задовольнити вимогу споживача про заміну товару в установленій строк неможливо, споживач управі на свій вибір пред'явити продавцю, виробнику (підприємству, що виконує їх функції) інші вимоги, передбачені пунктом 29 цього розділу.

33. При пред'явленні споживачем вимоги про безоплатне усунення недоліків товару вони повинні бути усунуті протягом чотирнадцяти днів з дати його пред'явлення або за згодою сторін в інший строк.

На письмову вимогу споживача на час ремонту йому надається (з доставкою) товар аналогічної марки (моделі, артикулу, модифікації) незалежно від моделі. Для цього продавець, виробник (підприємство, що задовольняє вимоги споживача, установлені пунктом 29 цього розділу) зобов'язані створювати (мати) обмінний фонд товарів. Перелік таких товарів визначається Кабінетом Міністрів України.

34. Під час заміни товару з недоліками на товар аналогічної марки (моделі, артикулу, модифікації) належної якості, ціна на який змінилася, перерахунок вартості не провадиться.

Під час заміни товару з недоліками на такий же товар іншої марки (моделі, артикула, модифікації) належної якості перерахунок вартості товару з недоліками у разі підвищення ціни провадиться, виходячи з його вартості на час обміну, а в разі зниження ціни - виходячи з вартості на час купівлі.

При розірванні договору розрахунки із споживачем у разі підвищення ціни на товар провадяться виходячи з його вартості на час пред'явлення відповідної вимоги, а в разі зниження ціни - виходячи з вартості товару на час купівлі. Гроші, сплачені за товар, повертаються споживачеві в день розірвання

договору, а в разі неможливості повернути гроші в день розірвання договору - в інший строк за домовленістю сторін, але не пізніше ніж протягом семи днів.

35. За кожний день затримки виконання вимоги про надання товару аналогічної марки (моделі, артикула, модифікації) та за кожний день затримки усунення недоліків понад установлений строк (чотирнадцять днів) споживачеві виплачується неустойка відповідно в розмірі одного відсотка вартості товару.

36. При усуненні недоліків шляхом заміни комплектуючого виробу або складової частини товару, на які встановлено гарантійні строки, гарантійний строк на новий комплектуючий виріб і складову частину обчислюється починаючи від дня видачі споживачеві товару після ремонту.

37. Вимоги споживача розглядаються після пред'явлення споживачем розрахункового документа, а щодо товарів, на які встановлено гарантійний строк, - технічного паспорта чи іншого документа, що його замінює, з позначкою про дату продажу.

38. На сезонні товари (одяг, хутряні та інші вироби) гарантійний строк обчислюється з початку відповідного сезону, що встановлюється Кабінетом Міністрів України.

У гарантійні строки на сезонні товари не включається час іншого сезону (міжсезонний період).

39. Доставка великогабаритних товарів і товарів вагою понад п'ять кілограмів продавцю, виробнику (підприємству, що задовольняє вимоги споживача, установлені пунктом 29 цього розділу) та їх повернення споживачеві здійснюються за рахунок продавця, виробника (підприємства, що задовольняє вимоги споживача, установлені пунктом 29 цього розділу).

40. Стосовно продукції, на яку гарантійні строки або строк придатності не встановлено, споживач має право пред'явити продавцю (виробнику, виконавцю) відповідні вимоги, якщо недоліки було виявлено протягом двох років.

41. Суб'єкт господарювання повинен забезпечити наявність на видному та доступному місці куточка покупця, у якому розміщується інформація про найменування власника або вповноваженого ним органу, книга відгуків та пропозицій, місцезнаходження і номери телефонів органів, що забезпечують захист прав споживачів.

Суб'єкт господарювання повинен мати журнал реєстрації перевірок установленого зразка.

42. Суб'єкт господарювання при здійсненні роздрібною торгівлі непродовольчими товарами повинен керуватися Господарським, Податковим і Цивільним кодексами України, Законами України "Про захист прав споживачів", "Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення", Порядком провадження торговельної діяльності та правилами торговельного обслуговування на ринку споживчих товарів, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 15.06.2006 № 833, Порядком гарантійного ремонту (обслуговування) або гарантійної заміни технічно складних побутових товарів, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 11.04.2002 № 506, цими Правилами, іншими нормативно-правовими актами, що регулюють торговельну діяльність.

За порушення законодавства про захист прав споживачів суб'єкт господарювання несе відповідальність згідно із законодавством.

43. Контроль за дотриманням цих Правил здійснюють органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування у межах їх компетенції відповідно до законодавства.

44. Порядок продажу ювелірних виробів, нафтопродуктів, аудіовізуальних творів і фонограм, мисливської зброї, набоїв і пороху, антикварних речей, транспортних засобів і номерних агрегатів тощо, а також непродовольчих товарів через дрібнороздрібну мережу регулюється окремими правилами.

Розділ II. Особливості продажу окремих груп товарів

Глава 1. Швейні, трикотажні, хутряні, овчинно-шубні (кожухові) товари та головні убори

1. Ця глава визначає особливості продажу швейних, трикотажних, хутряних, овчинно-шубних (кожухових) товарів і головних уборів.

2. Маркування швейних, трикотажних, хутряних, овчинно-шубних (кожухових) товарів і головних уборів передбачає наявність інформації про артикул, склад матеріалу, номер моделі, розмір, ґатунок, дату випуску.

3. Швейні, трикотажні, хутряні, овчинно-шубні (кожухові) товари і головні убори зберігають у сухих, чистих, добре вентиляованих приміщеннях:

швейні вироби і головні убори - при температурі від +10 до +18 °С і відносній вологості повітря 60-70 відсотків; трикотажні товари - при температурі від +3 до +20 °С і відносній вологості повітря 60-65 відсотків; хутряні та овчинно-шубні (кожухові) товари - при температурі від +5 до +25 °С і відносній вологості повітря 60-65 відсотків.

4. У складських приміщеннях швейні, трикотажні, хутряні, овчинно-шубні (кожухові) товари і головні убори зберігають на вішалах, кронштейнах, стелажах або в ящиках.

Зберігати ці товари навалом або на підлозі забороняється.

5. Для зберігання швейних, трикотажних, хутряних, овчинно-шубних (кожухових) товарів та головних уборів від пилу та дії прямих сонячних променів вішала та кронштейни в складських приміщеннях закривають чохлами з тканини, поліетиленовими плівками, а стелажі завішують шторами.

6. Вищезгадані товари розміщують на відстані не менше ніж 1 м від приладів опалення, 0,5 м - від електричних ламп і стін, 0,2 м - від підлоги. Проходи між вішалами та стелажимають бути не менше ніж 0,5 м.

7. При тривалому зберіганні для запобігання злежуванню, ушкодженню міллю або шкіроїдом швейні, трикотажні, хутряні, овчинно-шубні (кожухові) товари і головні убори необхідно періодично перекладати, просушувати, очищати від пилу, пересипати антимолевими засобами (хутряні та овчинно-шубні (кожухові) вироби - не рідше одного разу в три місяці).

8. У торговельному (демонстраційному) залі швейні, трикотажні, хутряні, овчинно-шубні (кожухові) товари і головні убори розміщують за такими ознаками, як розмір, зріст, повнота, вид, а також за статево-віковими ознаками і ознаками сезонності.

9. Усі пальта (у тому числі хутряні та овчинно-шубні /кожухові/), плащі, костюми, піджаки, штани, плаття, жакети, джемperi, светри, спідниці, блузки, комбінації, сорочки чоловічі шовкові і сорочки жіночі вивішують у торговельному (демонстраційному) залі на відкритих вішалах, пристінних або острівних гірках, обладнаних кронштейнами і тримачами.

Білизну, сорочки чоловічі бавовняні, дитячі плаття, панчішно-шкарпеткові вироби, рукавички, хустки, шарфи розміщують на полицях або в касетах пристінних та острівних гірок.

Головні убори розміщують на полицях обладнання групами: фетрові - не більше п'яти, чоловічі капелюхи велюрові та під замшу - по три. Модельні жіночі головні убори - кожний окремо на підставках та кронштейнах.

10. Працівники суб'єкта господарювання повинні знати властивості та якість матеріалів, з яких товари виготовлені, шкали розмірів, зросту, а також шкалу повноти, сучасний напрям моди, особливості попиту споживачів, засоби і правила зберігання та догляду за виробами.

11. Суб'єкт господарювання зобов'язаний створити споживачу зручні умови для ознайомлення, вибору та примірки швейних, трикотажних, хутряних, овчинно-шубних (кожухових) товарів і головних уборів.

12. Зона примірки швейних, трикотажних, хутряних, овчинно-шубних (кожухових) товарів і головних уборів у торговельному (демонстраційному) залі обладнується примірювальними кабінами із дзеркалами.

13. Здійснюючи продаж швейних, трикотажних товарів, головних уборів і насамперед хутряних та овчинно-шубних (кожухових) товарів, продавець повинен допомагати споживачу в його виборі, ознайомити його з асортиментом виробів, що є в продажу, із способами нагляду за виробами, особливо виготовленими із застосуванням хімічних волокон або клейових матеріалів.

14. При відпуску товару споживачу перевіряються якість і комплектність виробів. У разі виявлення дефектів і відсутності окремих деталей у комплектах товар з продажу вилучається.

15. Суб'єкт господарювання може надавати споживачу додаткові платні послуги: дрібна переробка одягу, який був придбаний у даному торговельному підприємстві (укорочення, подовження, перестановка гудзиків, розтягнення головних уборів тощо), розкрій тканин.

На видному місці в торговельному (демонстраційному) залі вивішується перелік додаткових платних послуг, що надаються споживачам, і тарифи на них.

16. Суб'єкт господарювання може здійснювати продаж супутніх товарів - сумок, парасольок від сонця та дощу, рукавичок, поясів і пасів, запонок, гудзиків, пряжок, окулярів сонцезахисних, біжутерії, засобів догляду за одягом і головними уборами тощо.

17. У торговельному (демонстраційному) залі мають бути вивішені таблиці із зазначенням розмірів одягу та головних уборів, що застосовуються в різних країнах, а також міжнародних символів догляду за одягом та білизною.

Глава 2. Текстильні товари

1. Ця глава визначає особливості продажу бавовняних, вовняних, лляних тканин, з джуту та інших рослинних волокон, тканин з натурального шовку,

синтетичних і штучних волокон, трикотажних полотен, нетканих матеріалів, штучних текстильних товарів (далі - текстильні товари).

{Пункт 2 глави 2 розділу II виключено на підставі Наказу Міністерства економічного розвитку і торгівлі № 80 від 23.01.2018}

2. Текстильні товари зберігають у сухих, чистих, добре вентиляованих приміщеннях при температурі від +15 до +18 °С і відносній вологості повітря 60-65 відсотків, захищаючи їх від пилу та вицвітання укритими матеріалами (щільною тканиною, папером, синтетичною плівкою тощо) або укладаючи в картонні ящики (коробки), пакети (мішки) з плівки та паперу.

Упаковані (у ящиках, кіпах, коробках тощо) і неупаковані (у кусках) товари розміщують окремо.

3. Для запобігання псуванню вовняних тканин при тривалому зберіганні необхідно обробляти їх відповідними антимолевыми засобами.

4. У складських приміщеннях суб'єкта господарювання текстильні товари зберігають на стелажах, підтоварниках, у контейнерах за груповими ознаками, артикулами на відстані не менше ніж 1 м від системи опалення та нагрівальних приладів, 0,2 м - від стін і підлоги та 0,5 м - від електричних ламп. Штабель складається з 4-5 рядів (ящиків, кіп тощо), але його висота має бути не більше ніж 2 м.

5. У торговельному (демонстраційному) залі текстильні товари розміщують на острівних гірках, стендах, кронштейнах, столах і прилавках та іншому торговельному обладнанні.

Для зручності споживачів текстильні товари мають бути згруповані за родом волокна, видами тканин, характером оброблення, кольором, малюнком та іншими ознаками.

6. Працівники суб'єкта господарювання повинні консультувати споживача щодо виду тканин і штучних виробів, груп і підгруп, до яких вони належать, взаємозамінності тканин, засобів догляду за текстильними товарами,

роз'яснювати цифрові позначення на виробках, ярликах, етикетках, а також інформувати споживачів про наявні дефекти тканин.

На прохання споживача продавець повинен допомогти визначити необхідну кількість тканини для виготовлення швейного виробу, а також підібрати відповідне оздоблення.

7. Відміряють тканини жорстким метром (бруськовим, дерев'яним), який має повірочне тавро, способом, що залежить від виду тканини:

тонкі та легкі тканини бавовняні, лляні, шовкові та інші - шляхом відкидання тканини на прилавок при вільному (без натягання) прикладанні тканини до метра;

гофровані та плісировані тканини - шляхом накладання жорсткого (бруського, дерев'яного) метра на тканину, що лежить на прилавку (столі) у розправленому вигляді, без натягання і без порушення гофрування і плісе;

важкі та об'ємні тканини (вовняні, тканини для автомобілів, м'яких меблів тощо) - шляхом накладання жорсткого метра на тканину, яка лежить на прилавку (столі) у вільному стані без складок і зморшок.

Дозволяється відмірювати всі види тканин (крім вовняних і трикотажних полотен) на спеціальному прилавку (столі) способом накладання тканини на проградуйований металевий мірник (стрічку), що має повірочне тавро.

Для відмірювання тканин на робочому місці продавця встановлюється прилавок або стіл завдовжки не менше ніж 3 метри і завширшки 80 см.

8. При продажу тканини залишок її в рулоні має бути придатним для пошиття (виготовлення) повномірного виробу.

До повного продажу куска (рулону) тканини зберігають його "хазовий кінець" з фабричним ярликом і тавром.

Пропонувати до продажу "хазові кінці" можна, якщо відбиток тавра і штампа не погіршує виду тканини з лицьового боку.

9 Відібраний товар продавець перевіряє в присутності споживача: виявляє пошкодження, забруднення, інші зовнішні дефекти, відміряє кількість,

підраховує вартість покупки. У разі виявлення загальних грубих дефектів товар замінюється на товар належної якості.

10. Суб'єкт господарювання може здійснювати продаж супутніх товарів: ниток швейних, шовку петельного, гудзиків, викройок, журналів мод тощо.

11. Суб'єкт господарювання може надавати споживачу додаткові платні послуги: розкрій тканин і зметування розкросених виробів, продаж викройок, комплектування та оформлення подарункових наборів, нанесення оздоблення на штучні текстильні товари, доставка за адресою товарів на замовлення споживачів.

Глава 3. Взуття

1. Ця глава визначає особливості продажу всіх видів шкіряного, текстильного, комбінованого, гумового, полімерного, валяного взуття (чоловічого, жіночого, дитячого).

2. Маркування взуття передбачає наявність інформації про модель, розмір, повноту, дату виготовлення (місяць, рік).

В індивідуальну упаковку кожної пари взуття має бути вкладена інформація (рекомендації) щодо його експлуатації та догляду за ним.

3. Прийманню та продажу не підлягає взуття з виявленими дефектами виробничого характеру та без відповідного маркування.

4. Взуття зберігають у сухих, чистих, добре вентильованих приміщеннях при температурі від +14 до +25 °С і відносній вологості повітря 50-80 відсотків.

5. При зберіганні коробки і ящики із взуттям розміщують на відстані не менше ніж 0,2 м від стін і підлоги, 0,5 м - від електричних ламп, 1 м - від приладів опалення.

6. Взуття в коробках складають на стелажах, висота яких має бути не більше восьми рядів, а без коробок - не більше п'яти рядів з прокладкою з картону між рядами.

Взуття в коробках укладають каблучною частиною однієї напівпари на гомілкову частину іншої.

Чоботи (кирзові та ялові) підвішують на брущатих козлах (вішалах) або укладають на стелажах рядами.

Гумове взуття зберігають у заводській упаковці (в ящиках) у напівтемному приміщенні.

7. Взуття всіх видів забороняється зберігати навалом.

8. Валяне та утеплене взуття при тривалому зберіганні для запобігання псуванню необхідно пересипати антимолевими засобами.

9. Розпаковане взуття потрібно оберігати від дії прямих сонячних променів.

10. У торговельному (демонстраційному) залі взуття розміщують на острівних та пристінних гірках, у шафах-вітринах з похилими полицями, на гірках з металевими кронштейнами, консолями, штангами, стендами, полицями-корзинами, полицями-касетами тощо.

Взуття розміщують за такими ознаками:

характер пошиву (модельне, масового виробництва);

вид (туфлі, черевики, чоботи тощо);

розмір і повнота;

матеріал виготовлення;

стать, вік;

сезонність.

За ознаками сезонності взуття поділяється на:

зимове - утеплене всіх видів;

весняно-осіннє - чоботи, напівчоботи, черевики, напівчеревики неутеплені, туфлі закриті на товстій підошві з пористої гуми або поліуретанів;

літнє - туфлі літні відкриті, сандалети, сандалі та інше.

11. При самообслуговуванні для кожного розміру взуття, окремої торгової марки відводиться визначене місце.

Гумове взуття укладають на внутрішнє ребро, задником у бік споживача; легке спортивне взуття - пачками, задником у бік споживача, валяне взуття - парами, підошвою в бік споживача, носками в різні боки.

12. Суб'єкт господарювання повинен забезпечити споживачам зручні умови для ознайомлення, вибору та примірки взуття. Для цього торговельні (демонстраційні) зали обладнуються банкетками або ослонами, підставками, дзеркалами, килимками, ріжками. Інформація про розміри взуття надається в метричній та штихмасовій системах нумерації.

Продавець повинен пропонувати споживачу приміряти обидві півпари взуття. При продажу дитячого взуття обов'язкова наявність стопоміра.

Продаж взуття в торговельних підприємствах, де відсутні умови для примірювання, забороняється.

13. У торговельному (демонстраційному) залі на видному місці обов'язково вивіщується інформація про гарантійні терміни взуття, що є у продажу, їх обчислення з урахуванням сезонності.

14. Суб'єкт господарювання може здійснювати продаж супутніх товарів: панчо, шкарпеток, шнурків, розправних колодок, вкладних устілок, косячків, набойок, предметів догляду за взуттям (щіток, кремів, бархаток та інше), предметів ортопедичного асортименту тощо.

Супутні товари розміщуються в касетах пристінних та острівних гірок.

Глава 4. Електропобутові товари

1. Ця глава визначає особливості продажу побутових холодильників, морозильників, машин і приладів для механізації побутових робіт, побутових приладів для очищення, зволоження, кондиціонування повітря, електроосвітлювальної арматури і електроламп, електронагрівальних приладів, провідникових і встановлювальних виробів тощо (далі - електропобутові товари).

{Пункт 2 глави 4 розділу II виключено на підставі Наказу Міністерства економічного розвитку і торгівлі № 80 від 23.01.2018}

2. Здійснюючи приймання електро побутових товарів, перевіряють наявність технічного паспорта, інструкції з експлуатації.

Товари, на які поширюються гарантійні строки експлуатації, повинні мати гарантійні талони встановленого зразка.

Перевірка комплектності електро побутових товарів проводиться відповідно до даних технічного паспорта.

Суб'єкту господарювання забороняється комплектувати вироби та пропонувати споживачу різноманітні перехідники для з'єднання триконтактних вилок з двоконтактними розетками.

3. Електро побутові товари зберігають у сухих, чистих, добре вентильованих приміщеннях, ізольованих від місць зберігання кислот і лугів, при температурі не нижче ніж +5 °С і відносній вологості повітря не більше ніж 65-70 відсотків.

4. При зберіганні електро побутові товари розміщують на відстані не менше ніж 1 м від приладів опалювання, 0,5 м - від джерел електричного освітлення. Проходи між штабелями мають бути не менше ніж 0,7 м.

5. При зберіганні електро побутових товарів необхідно додержуватися попереджувальних знаків, написів, зображених на упаковці, "Обережно", "Не кантувати" тощо.

6. Зразки електро побутових товарів повинні мати короткі анотації щодо основних технічних характеристик. При продажу електро побутових виробів з трипровідним шнуром живлення та триконтактною вишкою для підключення виробу до електричної мережі продавець (виробник) зобов'язаний в анотації подати попереджувальну інформацію такого змісту: "Забороняється використання виробу в приміщеннях, де електрична мережа не обладнана заземлювальним проводом".

7. У торговельному (демонстраційному) залі електропобутові товари розміщують за підгрупами в надприлавних вітринах і вітринах-шафах, на пристінних та острівних гірках, настінних пультах, кронштейнах, штангах, підставках-постаментів тощо.

8. Зона продажу електропобутових товарів повинна бути забезпечена необхідними електровимірювальними та випробувальними приладами (щитками і пультами для опробування електроламп і електроприладів), контрольними патронами, вольтметрами, лампочками, приладами для перевірки вимикачів, жердиною для підвішування та знімання електроосвітлювальної арматури, котушками для зберігання електрошнура, набором інструментів (викрутка, плоскогубці, гострозубці тощо) та іншим обладнанням та інвентарем.

У торговельному підприємстві можуть розташовуватися майстерні для дрібного ремонту та збирання виробів.

9. При продажу електропобутових товарів працівники суб'єкта господарювання зобов'язані в присутності споживача перевірити їх якість, комплектність, наявність технічного паспорта, гарантійного талона, інструкції з експлуатації, точність міри або кількості (шнура, проводу, дрібних товарів) та в обов'язковому порядку заповнити гарантійний талон.

Технічно складні електропобутові товари та електроосвітлювальна арматура, електролампи перевіряються в дії.

10. При продажу окремих видів електропобутових товарів продавець повинен поінформувати споживача щодо супутніх товарів та запасних деталей, які є у продажу.

Глава 5. Телерадіотовари

1. Ця глава визначає особливості продажу радіоелектронної апаратури: електропрогравної, звукозаписувальної, для відеозапису та відтворення зображення і звуку, носіїв для запису звуку, платівок, телевізійних приймачів,

частин, вузлів, а також деталей і приналежностей до неї тощо (далі - телерадіотовари).

{Пункт 2 глави 5 розділу II виключено на підставі Наказу Міністерства економічного розвитку і торгівлі № 80 від 23.01.2018}

2. Здійснюючи приймання телерадіотоварів, перевіряють цілісність упаковки, наявність та правильність заповнення супровідних документів, заводських пломб, повноту комплектації, а також укомплектованість їх інструкціями з експлуатації, паспортами, гарантійними талонами та іншою документацією.

3. Телерадіотовари зберігають в упакованому виді в сухих, чистих, добре вентильованих приміщеннях, ізольованих від місць зберігання кислот і лугів, при температурі від +12 до +18 °С і відносній вологості повітря не більше ніж 60-70 відсотків.

4. При зберіганні телерадіотовари розміщують на відстані не менше ніж 0,2 м від стін і підлоги, 0,5 м - від джерел електричного освітлення, 0,1 м - від приладів опалення. Проходи між штабелями мають бути не менше ніж 0,7 м.

Необхідно додержуватись вимог, передбачених попереджувальними знаками, зображеними на упаковці, оберігати телерадіотовари від механічних ударів, дії прямих сонячних променів.

5. Телевізори, радіоприймачі, магнітофони та інші великогабаритні телерадіотовари зберігають на підтоварниках або стелажах з обов'язковою поміж ними прокладкою з дерева або іншого матеріалу.

6. Комплектність виробу (шнури, запобіжники, мікрофони, котушки тощо) перевіряють згідно з переліком, надрукованим у його паспорті.

7. Телерадіотовари розміщують у торговельному (демонстраційному) залі за групами (телевізори, радіоприймачі, магнітофони, стереокомплекси тощо) залежно від класу, типу, джерел живлення, варіанта виконання, зовнішнього оформлення.

8. Для демонстрації телевізорів використовуються пересувні столи з обертовою площадкою, пристінні універсальні гірки, багатоярусні стенди, обертові консолі, подіуми. Телевізори групують за класами і розмірами зображення. Телевізори кольорового зображення мають розміщуватися окремо від телевізорів чорно-білого зображення.

9. У торговельному (демонстраційному) залі радіоприймачі, радіоли, магнітоли, програвачі, магнітофони розміщують на універсальних пристінних і острівних гірках і подіумах.

10. На нижніх полицях торговельного обладнання розміщують джерела живлення: акумулятори, батареї, елементи. Автотрансформатори, звукознімачі та антенне приладдя розміщують на середніх полицях, а малогабаритні транзисторні радіоприймачі, електропрогравачі, гучномовці абонентські - на верхніх.

11. Дрібні радіодеталі - запобіжники, конденсатори, резистори, трансформатори тощо необхідно розміщувати згідно з видом і призначенням та викладати в надприлавних вітринах, вітринах-шафах, на полицях-касетах, стендах.

12. Зразки телерадіотоварів повинні мати короткі анотації, які містять основні технічні характеристики виробів.

13. Зона продажу радіотоварів має бути забезпечена розетками для включення в електро- і радіомережу, приладами для перевірки якості радіодеталей, антенними вводами для демонстрації радіоприймачів, телевізорів та інших радіотоварів у дії.

У торговельному підприємстві може відводитися приміщення для майстерні з ремонту телерадіотоварів.

14. Працівники суб'єкта господарювання, які реалізують телерадіотовари, зобов'язані в присутності споживача перевірити якість, комплектність виробів, наявність технічного паспорта, інструкції з експлуатації, гарантійних талонів. Справність радіотоварів необхідно перевіряти шляхом підключення до електро-

, радіомережі в усіх діапазонах, режимах роботи і щодо всіх функцій, передбачених експлуатаційною документацією.

15. При продажу телерадіотоварів працівники суб'єкта господарювання повинні надати споживачу кваліфіковану консультацію щодо експлуатаційних характеристик товарів, відмінних ознак, призначення, властивостей окремих телерадіотоварів, методів випробування в дії, взаємозамінності виробів, способів догляду і режимів зберігання, гарантованих зобов'язань підприємства-виробника, місцезнаходження та найменування підприємства (майстерень) технічного обслуговування та ремонту виробів, а також в обов'язковому порядку заповнити гарантійний талон.

16. При продажу окремих видів телерадіотоварів працівники суб'єкта господарювання зобов'язані поінформувати споживача про наявність у продажу супутніх товарів і запасних деталей.

Глава 6. Товари побутової хімії, мінеральні добрива та засоби захисту рослин

1. Ця глава визначає особливості продажу засобів для догляду за білизною і одягом; посудом і предметами домашнього вжитку; взуттям, виробами із шкіри та шкірозамінників; дерев'яними меблями; автомобілями; а також засобів для боротьби з побутовими комахами, антимальних, дезінфекційних і антистатичних засобів; дезодорантів для приміщень і поглиначів запахів; готових клеїв; хімічних засобів захисту рослин; ґрунтовок і шпаклівок малярних; фарбувальних речовин; добрив мінеральних та інших (далі - товари побутової хімії).

{Пункт 2 глави 6 розділу II виключено на підставі Наказу Міністерства економічного розвитку і торгівлі № 80 від 23.01.2018}

2. На упаковці отруйних або вогнебезпечних товарів мають бути попереджувальні написи "Отрута"; "Вогнебезпечно"; "Берегти від вогню";

"Не розпиляти біля відкритого вогню"; "Оберігати від попадання в очі" тощо, а також інформація про правила та умови безпечного їх використання.

Фарби мають додаткові маркувальні дані: марку, колір, витрати на 1 кв.м, правила поводження з товаром, вид розчинника.

3. Здійснюючи приймання товарів, перевіряють дату виготовлення і строк придатності товарів, які при тривалому зберіганні втрачають якість (клеї, оліфи, лаки, емалі, фарби, деякі отрутохімікати, фотохімікати).

4. Зберігання товарів побутової хімії здійснюється з дотриманням вимог правил пожежної безпеки, а також санітарних вимог щодо транспортування та зберігання товарів.

5. Суб'єкти господарювання здійснюють зберігання та продаж товарів побутової хімії у торговельних приміщеннях з урахуванням їх складу та призначення за умови, що отруйні товари зберігаються окремо від решти.

6. Товари побутової хімії зберігають у закритих сухих, чистих, добре вентильованих приміщеннях з підлогою з бетону або з керамічних плиток при температурі не нижче ніж 0 °С і не вище ніж від +20 до +25 °С та відносній вологості повітря не більше ніж 55-65 відсотків.

Для уникнення погіршення якості хімічних товарів (зволоження, руйнування та розкладання) забороняється зберігати товари побутової хімії у вологих приміщеннях.

7. При зберіганні легкозаймистих і горючих рідин у аерозольній упаковці, пляшках та іншій тарі необхідно захищати їх від дії прямих променів світла та теплового впливу, при цьому забороняється зберігати одночасно більше 15 тисяч аерозольних упаковок.

8. При зберіганні товари побутової хімії розміщують окремо за групами, видами з урахуванням їх особливих властивостей.

Тверді лакофарбові товари зберігають окремо від рідких.

Товари, які мають підвищену пожежну небезпеку (аерозольні упаковки, лаки, розчинники, нітроемалі, клеючі матеріали тощо), зберігають у

герметичній тарі окремо від інших товарів у спеціально пристосованих приміщеннях.

Окремо від інших товарів зберігають отрутохімікати.

Забороняється зберігати:

легкозаймисті та горючі рідини в скляній тарі місткістю більше ніж 0,5 л кожна;

масла та інші мастильні матеріали, олійні фарби, оліфу, смолу - разом з горючими матеріалами;

лаки, спирти, розріджувачі, оліфу та інші вогненебезпечні речовини - у підвалах приміщень торговельного підприємства;

хімічні препарати і реактиви - в одному приміщенні з окислювачами, кислотами, горючими газами, легкозаймистими, горючими рідинами.

9. Товари побутової хімії у твердій упаковці розміщують на підтоварниках висотою штабеля не більше ніж 1,5 м, а в м'якій упаковці - на полицях стелажів.

Ці товари розміщують на відстані не менше ніж 1 м від приладів опалення, відстань між стінами та штабелями має бути не менше ніж 1 м.

10. При тривалому зберіганні товари побутової хімії необхідно періодично оглядати, у разі потреби просушувати, перевіряти цільність і герметичність тари отрутохімікатів, лакофарбових товарів, клеїв тощо.

11. На кожній упаковці (тарі) з хімічною речовиною має бути етикетка або бирка з його назвою та зазначенням характерних властивостей (окислювач, пальне, самозаймисте тощо).

12. Усі товари побутової хімії повинні мати анотації з інформацією про споживчі властивості товару.

13. У торговельному (демонстраційному) залі товари побутової хімії розміщують за групами на пристінних та острівних гірках, прилавках, у контейнерах та на іншому обладнанні.

14. Забороняється продаж товарів без інформаційних етикеток, із закінченим строком придатності, товарів у пошкодженій упаковці, а також небезпечних товарів побутової хімії (отрутохімікатів, вогнебезпечних речовин тощо) без належного попереджувального маркування та інформації про правила та умови їх використання.

Продаж вогнебезпечних та отруйних побутових хімічних речовин неповнолітнім забороняється.

15. Товари побутової хімії в аерозольній упаковці продаються в ізольованих секціях або на ізольованих робочих місцях.

16. Асортимент товарів побутової хімії може бути розширений за рахунок продажу інструментів для малярних робіт, садово-городнього інвентарю тощо.

17. Ураховуючи можливий несприятливий вплив засобів побутової хімії на організм людини, до роботи з ними допускаються лише особи віком 18-55 років, які не мають нервових, шкірних і алергічних захворювань. Особи віком понад 55 років допускаються тільки з дозволу медичних органів. Не допускаються до роботи особи з підвищеною чутливістю до хімічних речовин.

Глава 7. Меблі

1. Ця глава визначає особливості продажу всіх видів меблів.

2. Кожний меблевий виріб повинен мати маркування, яке наноситься на приклеєний до виробу паперовий ярлик, виготовлений друкарським способом. Дозволяється наносити маркування штемпелюванням, штампуванням, випалюванням.

Маркування передбачає наявність інформації про назву виробу та артикул.

На всі вироби, що входять до складу набору (гарнітура) меблів, поряд з ярликом має бути нанесений умовний знак або номер, що вказує на належність виробу до набору (гарнітура).

До упаковки меблів має бути прикріплений зразок личкувальної тканини. У разі відсутності упаковки або застосування прозорої (поліетиленової) упаковки зразок тканини має бути прикріплений до виробу.

3. Меблі зберігають у сухих, чистих, вентиляованих приміщеннях при температурі не нижче ніж +2 °С і відносній вологості повітря 45-70 відсотків.

4. При зберіганні меблі розміщують на відстані 15-20 см від стін, 0,5-1 м - від приладів опалення, не менше ніж 0,5 м - від джерел електричного освітлення, при ширині проходів між виробами не менше ніж 1 м.

5. Дзеркала і скло зберігають в окремих закритих вентиляованих приміщеннях при температурі не нижче ніж +10 °С і відносній вологості повітря не більше ніж 70 відсотків на полицях, стелажах тощо. Дзеркала, які мають площу більше ніж 0,1 кв.м, установлюють на торцеву поверхню. Щоб уникнути подряпин, кожне дзеркало перекладають папером.

6. Для зберігання меблів від пилу та забруднення їх закривають чохлами з тканини, поліетиленовими плівками.

7. Матраци зберігаються у горизонтальному положенні на рівних твердих поверхнях згідно з розмірами в кількості не більше 6 штук один на одному.

Матраци, виготовлені з м'яких та еластичних наповнювачів, зберігаються окремо.

Матраци з пружинами складувати забороняється.

8. При продажу матраців суб'єкт господарювання повинен надати змогу споживачам ознайомитися з основними властивостями матраців, розміщених у горизонтальному положенні, та інформувати споживачів про допустиме їх навантаження.

9. Корпусні збірно-розбірні меблі, які поставляються в розібраному вигляді, повинні мати інструкцію для складання, схему монтажу і документ про комплектацію.

Кожна деталь повинна мати свій номер та номер виробу і набору (гарнітура). Номери деталей мають відповідати номерам, зазначеним в інструкції із складання, схемі монтажу і документах про комплектацію.

До наборів (гарнітурів) меблів має додаватися інструкція з експлуатації та догляду за меблями.

Уся знімна фурнітура меблів має бути впакована в заклесний пакет чи коробку, укладена в одну із шухляд або прикріплена до однієї з деталей меблів.

10. Меблі мають надходити в продаж у зібраному вигляді, повністю укомплектовані дзеркалами, склом і фурнітурою.

11. Суб'єкт господарювання має забезпечити споживачам зручні умови для всебічного огляду меблів.

12. У торговельному (демонстраційному) залі меблі розміщують за видами.

Високі меблі розміщують уздовж стін, а низькі - усередині торговельного (демонстраційного) залу.

Меблеві гарнітури та набори меблів розміщують за їх призначенням: для спальні, їдальні, кухні тощо.

13. Для кращого ознайомлення споживачів з асортиментом товарів, що є у продажу, у торговельному (демонстраційному) залі оформляються інтер'єри з імітацією житлових кімнат, кухонь тощо.

Суб'єкт господарювання може організовувати для споживачів консультації художника щодо оформлення інтер'єра і спеціаліста-червонодеревника.

14. Меблі, що надходять у розібраному вигляді, на вибір споживача продаються як у розібраному, так і в зібраному вигляді.

15. На відібрані споживачем меблі виписується товарний чек, де зазначаються номер або найменування торговельного підприємства, назва товару, перелік окремих виробів, які входять до складу набору (гарнітура), загальна кількість товарів у наборі (гарнітурі), забарвлення та малюнок

оздоблювальних, облицювальних матеріалів, фурнітури тощо, артикул, ціна, дата продажу, прізвище, ініціали продавця та його підпис.

16. Суб'єкт господарювання може здійснювати продаж супутніх товарів (карнизів, світлозахисних штор, циновок тощо).

Зразки карнизів, штор розміщують на спеціальних кронштейнах, прикріплених до стіни.

Глава 8. Товари для фізичної культури, спорту, туризму

1. Ця глава визначає особливості продажу товарів для спорту та відпочинку: приладів та інвентарю для фізкультури, спортивних ігор, легкої і важкої атлетики, гімнастики, боксу і боротьби, фехтування, лижного та ковзанярського спорту, туризму, альпінізму, водного спорту; мисливських та рибальських товарів; велосипедів (далі - товари для фізичної культури, спорту, туризму).

Продаж одягу та взуття для фізичної культури, спорту, туризму здійснюється згідно з особливостями продажу швейних, трикотажних товарів та взуття.

2. Маркування товарів для фізичної культури, спорту, туризму передбачає наявність такої інформації: артикул, модель, марка, гатунок, дата випуску.

При маркуванні велосипедів на головну трубу рами наноситься товарний знак підприємства-виробника, на раму - порядковий номер і рік виготовлення.

3. Здійснюючи приймання товарів для фізичної культури, спорту, туризму, перевіряють цілісність упаковки, наявність та правильність заповнення супровідних документів, заводських пломб, повноту комплектації, збереження товарного вигляду, наявність інструкцій, технічних паспортів, гарантійних талонів, іншої документації.

4. Товари для фізичної культури, спорту, туризму зберігають у сухих, чистих, добре вентильованих приміщеннях, ізольованих від місць зберігання кислот і лугів, при температурі +15 °С і відносній вологості повітря не більше

60-70 відсотків. Для кращого зберігання якості товарів необхідно їх тримати у фабричній упаковці.

5. При зберіганні товари для фізичної культури, спорту, туризму розміщують на відстані не менше ніж 0,25 м від стін і підлоги, 0,5 м - від джерел електричного освітлення, 1 м - від приладів опалення. Проходи між штабелями мають бути не менше ніж 0,7 м.

6. При зберіганні товарів для фізичної культури, спорту, туризму необхідно дотримуватись таких правил:

великогабаритні вироби (жердини для лазіння, стрибків, драбини для лазіння, списи для метання тощо) необхідно розміщувати в горизонтальному положенні з упором на декілька точок;

лижі розміщують у вертикальному положенні в ящиках-гніздах зв'язаними попарно з розпірками посередині і носками догори;

лижні палки зберігають стійма в ящиках-гніздах кільцями догори;

вудочки риболовні та вудлища зберігають у вертикальному положенні стовщеним кінцем донизу;

тенісні ракетки в розпакованому вигляді встановлюють на спеціальних латах у вертикальному положенні з упором основи обода на лати;

тенісні ракетки із струнами необхідно затиснути в преси;

гімнастичні коні, козли, столи, містки для стрибків установлюються в один ряд;

човни, байдарки зберігають у тесових решітчастих ящиках із стапелями;

хокейні ключки, зв'язані в пачки, зберігають на підтоварниках або полицях, укладають їх на бокових поверхнях пачок: перший ряд - крюками до себе, другий ряд - крюками від себе;

чавунні ядра для штовхання та литі диски для метання зберігають у спеціальних ящиках, розділених на гнізда;

велосипеди, мопеди зберігають в ящиках-решітках;

спортивні сітки (волейбольні, для бадмінтону, баскетболу, футболу, тенісу), канати для лазіння та перетягування, троси для підвішування гімнастичних кілець, упаковані в тюки, зберігають у штабелях на підтоварниках;

захисна амуніція для хокею та фехтування, щитки футбольні, туристичні палатки, індивідуальні чохли, гімнастичні та борцівські мати, спальні мішки, гумові вироби (м'ячі, камери, покриття для велосипедів тощо) зберігають на стелажах або підтоварниках;

чучела для борців та боксерські мішки зберігають у вертикальному положенні.

7. При зберіганні товарів для фізичної культури, спорту, туризму необхідно додержуватись вимог, передбачених попереджувальними знаками, зображеними на упаковці.

8. Товари для фізичної культури, спорту, туризму розміщують у торговельному (демонстраційному) залі за групами призначення: інвентар і приладдя для гімнастики, легкої та важкої атлетики, спортивних поєдинків, водного та зимових видів спорту, спортивних ігор, туризму та альпінізму, мисливські та рибальські товари, велосипеди тощо.

9. Суб'єкт господарювання повинен забезпечити зручні умови для ознайомлення і вибору товарів, перевірки їх якості, складання і дрібного ремонту.

10. Для демонстрації товарів для фізичної культури, спорту, туризму в торговельному (демонстраційному) залі використовують пристінні та острівні гірки, стенди, кронштейни, обертові стійки, підставки-тримачі, подіуми, пристінні шафи, перфоровані щити тощо.

11. Великогабаритні товари (велосипеди, човни, байдарки тощо) викладають на спеціально відведених місцях з використанням підставок-тримачів.

Довгомірні предмети (вудочки рибальські та вудлища, лижі, палки до них тощо) виставляють у пристінних стійках з гніздами для підтримування стійкого вертикального положення цих товарів.

Предмети для спортивних ігор (тенісні м'ячі і ракетки, покриття і гумові камери, сітки тощо) викладають у вітринах та пристінних шафах або закріплюють на перфорованих щитках.

Дрібні спортивні товари (запасні частини до велосипедів, кульки для настільного тенісу, лижні кріплення, гачки рибальські, блешні, поплавки, волосінь тощо) викладають у касетах-чарунках або закріплюють на полках пристінних шаф.

12. Зразки товарів повинні мати короткі анотації, які містять основні характеристики виробів.

13. При продажу товарів для фізичної культури, спорту, туризму в присутності споживача необхідно перевірити їх якість, комплектність, наявність технічного паспорта, інструкції з експлуатації, гарантійних талонів установленого зразка та в обов'язковому порядку заповнити гарантійний талон.

14. Асортимент товарів для фізичної культури, спорту, туризму може бути розширений за рахунок продажу супутніх товарів (лижні мастила та смоли, окуляри, протектори, чохли, шахматні годинники тощо).

Глава 9. Лісоматеріали та будівельні матеріали

1. Ця глава визначає особливості продажу лісоматеріалів круглих, пиломатеріалів, будинків дерев'яних та їх деталей, стінових матеріалів і в'язучих речовин, покрівельних, ізоляційних та теплоізоляційних матеріалів, матеріалів для облицювання та оброблювання, скла віконного, санітарно-технічного обладнання, труб і з'єднувальних деталей до них тощо (далі - лісоматеріали та будівельні матеріали).

2. При прийманні лісоматеріалів та будівельних матеріалів перевіряються їх кількість і якість, наявність деталей у комплекті, відповідність супровідним документам, паспортним даним.

3. Зберігають лісоматеріали та будівельні матеріали рядами, штабелями, у рулонах, у контейнерах, клітках, кіпах, ящиках, на стелажах, піддонах, підштабельних основах тощо в закритих і сухих приміщеннях.

Круглі лісоматеріали та цеглу зберігають під навісом або накритими вологонепроникним матеріалом.

Усі стругані деталі та готові вироби з деревини зберігають під навісом або в критих складах.

Сипкі товари без упаковки (вапно, крейда, цемент, гіпс тощо) зберігають у закритих сухих приміщеннях з щільними стінами і підлогою; сипкі товари в мішках - на підтоварниках у закритих, сухих, добре вентиляваних приміщеннях або під навісом за умови, яка внеможливіє проникнення вологи. Сипкі матеріали, що дуже розпиляються (вапно, алебастр, цемент, крейда тощо), зберігають окремо від інших матеріалів.

Окремі види будівельних матеріалів зберігають таким чином:

скляні пустотілі блоки - укладеними на торець рядами з прокладками між ними заввишки не більше ніж 1,5 м;

рулони м'якої покрівлі - у вертикальному положенні не більше ніж у два ряди заввишки;

листи скла - вертикально в дощатих ящиках або спеціальних контейнерах;

рулони лінолеуму - вертикально в один ряд заввишки;

листи і деталі азбестоцементні - не більше 135 штук у стопці.

4. У місцях зберігання лісоматеріалів та будівельних матеріалів установлюють щити із зазначенням найменування товару; на штабелях, стелажах, рядах тощо вивішують бирки із зазначенням артикула, сорту. Для круглих лісоматеріалів указують також породу деревини і довжину, а для пиломатеріалів - додатково ступінь обробки (обрізні та необрізні).

5. Забороняється складувати та зберігати товари в підмочених кіпах, тюках, коробках і ящиках.

6. Усі лісоматеріали та будівельні матеріали перед складанням ретельно перевіряються для того, щоб не допустити занесення до місць зберігання різноманітних грибків та шкідників.

В обов'язковому порядку вживаються заходи з боротьби із шкідливими комахами та гризунами, а також з дезінфекції приміщень.

7. Товари та матеріали, що тривалий час зберігаються, періодично переглядаються, перекладаються, сушаться, очищуються від пилу, торці лісоматеріалів покриваються вологозахисними замазками.

8. При зберіганні виробів із скла, фаянсу та фарфору необхідно додержуватися попереджувальних знаків, зображених на упаковці, попереджувальних написів "Верх", "Обережно - скло", "Не кантувати", "Плиском не класти".

9. Суб'єкт господарювання повинен забезпечити умови для вільного підходу до всіх лісоматеріалів та будівельних матеріалів, необхідні умови щодо зберігання, перевірки їх якості, надання споживачам додаткових послуг.

10. Продаж великогабаритних будівельних матеріалів місцевого виробництва може здійснюватися за зразками з доставкою їх безпосередньо з місць виробництва на прохання споживача за вказаною ним адресою. Сипучі нерудні матеріали продають і доставляють споживачу з базових організацій з оплатою через торговельні підприємства.

11. Суб'єкт господарювання, що здійснює продаж лісоматеріалів та будівельних матеріалів, повинен мати торговельний (демонстраційний) зал, у якому виставляються зразки товарів, проводяться розрахунки зі споживачами, організовується довідково-інформаційна служба, оформлюються та сплачуються послуги.

12. Дерев'яні будинки заводського виготовлення, комплекти деталей будинків із стінами з місцевих будівельних матеріалів, а також садові

будиночки суб'єкт господарювання на вимогу споживачів повинен продавати комплектно з усіма матеріалами, виробами, а також обладнанням, які необхідні для будівництва будинку (цемент, шифер, віконне скло, повсть утеплювальна будівельна, цвяхи, фарби та лаки, предмети сантехнічного та опалювального обладнання тощо).

13. Забороняється продаж колонок водонагрівних та опалювальних котлів без технічних паспортів, інструкцій з експлуатації, гарантійних талонів установленого зразка.

14. У торговельному (демонстраційному) залі для інформації споживачів повинні бути таблиці з коефіцієнтами переведення круглих лісоматеріалів та обапола в цільну кубомасу, правила обмірювання лісоматеріалів тощо.

15. Усі види скла продають цілими листами або за розмірами, указаними споживачем. Ріжуть скло по прямій лінії за додаткову плату. Залишки скла завширшки до 20 см включно оплачуються споживачем і видаються йому разом з основною покупкою. Залишки скла більше цього розміру споживачем не сплачуються, їх залишають у торговельному підприємстві та продають для скління кватирок, парникових рам, теплиць тощо.

Торці листів скла мають бути рівними, ріжучі краї закриті папером.

Бій скла, а також залишені споживачем залишки скла зберігаються в контейнерах (ящиках) для відходів і здаються торговельним підприємством місцевим організаціям вторсировини в установленому порядку.

16. При продажу лісоматеріалів та будівельних матеріалів суб'єкт господарювання може надавати споживачам такі додаткові послуги:

вантаження куплених товарів;

доставка товарів своїм або залученим транспортом за вказаною споживачем адресою;

розкрій деревостружкових або деревоволокнистих плит і фанери;

торцювання бруска та пиломатеріалів на заготівку вказаної споживачем довжини;

нарізання скла за розмірами, що вказані споживачем;

приймання попередніх замовлень на товари, що тимчасово відсутні в продажу;

продаж талонів на придбання місцевих нерудних матеріалів з базових організацій;

збирання стандартних будинків своїми силами чи підрядними бригадами на договірній основі; згинання та різання труб і металопрокату, нарізання різьби на трубах;

виготовлення нестандартних столярних конструкцій (рам, дверей тощо) на замовлення споживачів;

видача напрокат будівельних механізмів, інструментів, їх налаштування і заточування;

зберігання протягом узгодженого строку великогабаритних та важких лісоматеріалів і будівельних матеріалів;

консультації з виконання будівельних і ремонтних робіт;

ознайомлення споживачів з каталогами типових проектів індивідуальних житлових будинків;

розрахунок норм витрат лісоматеріалів та будівельних матеріалів згідно з індивідуальними проектами на житлове будівництво.

17. Суб'єкт господарювання забезпечує з додержанням відповідних правил продаж супутніх товарів: фарб, лаків, розчинників і розріджувачів, сикативів готових, пензлів малярних, ручного будівельного та деревообробного інструменту, садово-городнього інвентарю, електрошнурів, електропроводів, електроустановлювальних виробів, хімічних засобів захисту рослин, замкових виробів тощо.

Глава 10. Парфумерно-косметичні товари і мило туалетне

1. Ця глава визначає особливості продажу парфумерних товарів (духів, одеколонів, туалетної води, парфумерних наборів тощо) та лікувально-

гігієнічних і декоративних косметичних товарів (далі - парфумерно-косметичні товари), а також мила туалетного.

2. {Абзац перший пункту 2 глави 10 розділу II виключено на підставі Наказу Міністерства економічного розвитку і торгівлі № 80 від 23.01.2018}

При маркуванні прозорих парфумерно-косметичних товарів на лицьовому боці етикетки може зазначатися тільки назва товару, інші дані вказуються на зворотному боці етикетки.

Маркувальні дані можуть розміщуватися безпосередньо на упаковці парфумерно-косметичних товарів (на корпусі банки, коробки, пенала, туба, футляра тощо) та куску мила.

3. Приймаючи парфумерно-косметичні товари й мило туалетне, перевірку їх якості здійснюють за органолептичними показниками (зовнішній вигляд, прозорість, колір, запах, герметичність укупорки тощо), перевіряють маркування транспортної та споживчої тари, цілісність упаковки.

4. Парфумерно-косметичні товари і мило туалетне зберігають у чистих, добре вентильованих приміщеннях при відносній вологості 55-70 відсотків і температурі повітря:

парфумерно-косметичні товари - від +6 С до +25 °С;

тверде мило туалетне - не нижче -5 °С;

рідке мило туалетне - не нижче +5 °С.

5. Парфумерно-косметичні товари зберігають на підтоварниках і стелажах. Їх розміщують на відстані не менше ніж 1 м від приладів опалення. Необхідно додержуватися попереджувальних знаків, зображених на упаковці, та попереджувальних написів "Не кидати", "Скло", "Верх" тощо, а також строків придатності кожного виду товару та правил пожежної безпеки.

Висота складування для парфумерних товарів не має перевищувати 1,5 м, для косметичних товарів і мила туалетного - 2 м.

Не дозволяється попадання на парфумерно-косметичні товари і мило туалетне прямих променів світла.

6. На парфумерно-косметичні товари, які надійшли до продажу, мають бути анотації щодо призначення товару, правил застосування, його складу, умов зберігання тощо.

7. При продажу парфумерних товарів продавець повинен ознайомити споживача з їх запахом за допомогою папірців, які насичуються цими виробами, а також зразків-понюшок, наданих виробником.

Забороняється в роздрібній торговельній мережі продаж духів, одеколонів, туалетної води на розлив.

8. У разі, коли парфумерно-косметичні товари надійшли в продаж в упаковці з целофановою обгорткою або фірмовою стрічкою, продавець повинен запропонувати споживачу перевірити вміст упаковки.

9. При продажу парфумерно-косметичних товарів у аерозольній упаковці продавець у присутності споживача повинен перевірити роботу аерозольної головки шляхом натиснення клапана.

10. Продавець парфумерно-косметичних товарів повинен пропонувати споживачу товари-новинки, взаємозамінні, супутні товари, надавати кваліфіковану допомогу у виборі товару.

Глава 11. Галантерейні товари

1. Ця глава визначає особливості продажу текстильної, швейної, металевої, шкіряної галантереї та іншої галантереї (далі - галантерейні товари).

2. Маркування галантерейних товарів передбачає наявність інформації про артикул, модель, колір, довжину (для метражних товарів), розмір (для штучних виробів), сорт (за умови поділу на сорти), ступінь стійкості забарвлення (крім виробів із сировини натурального кольору), кількість відрізів (тюлеві, мереживні полотна), спосіб прання.

Під час маркування чемоданів додатково вказують номер, рукавиць і рукавичок - розмір, пасків - довжину, зубних щіток - ступінь жорсткості.

3. Галантерейні товари зберігають у сухих, чистих, добре вентиляованих приміщеннях на стелажах і підтоварниках на відстані не менше ніж 1 м від приладів опалення, 0,5 м - від електроосвітлювальних приладів, 0,2 м - від стін та підлоги. Проходи між стелажми мають бути не менше ніж 0,5 м.

4. При зберіганні галантерейних товарів суб'єкт господарювання повинен забезпечити додержання пожежних вимог.

Товари з пластичних мас та целулоїду мають зберігатися ізолювано від інших товарів як вогнебезпечні.

5. У торговельному (демонстраційному) залі галантерейні товари розміщують на острівних та пристінних гірках, стендах, полицях-корзинах, полицях-касетах, у шафах-вітринах з похилими полицями тощо.

6. Працівники суб'єкта господарювання повинні знати властивості та якість матеріалів, з яких товари виготовлені, шкалу розмірів і шкалу повноти, сучасний напрям моди, особливості споживчого попиту, засоби і правила зберігання та догляду за виробами. Вони повинні допомагати споживачам у виборі товару, ознайомлювати їх з новими виробами, уміти визначити розмір рукавиць, коміра, пояса та інших виробів.

7. Відмірювання тюлю проводиться шляхом накладання жорсткого метра на тюль, що вільно лежить на прилавку.

Стрічки, мереживо та тасьму відмірюють жорстким метром шляхом відкидання їх на прилавок (у відкидку) при вільному без натягання прикладанні цих виробів до метра.

Капронові гофровані стрічки відмірюють шляхом накладання жорсткого (брускового, дерев'яного) метра на стрічку, що лежить на прилавку (столі) у розправленому вигляді, без натягання і порушення гофрування.

8. Суб'єкт господарювання може здійснювати продаж таких супутніх товарів: рукавиць та рукавичок, шапочок, хусток, шарфів, блузок, сорочок, панчіх, шкарпеток, парфумерно-косметичних товарів, туалетного мила тощо.

Глава 12. Запальнички

1. Ця глава визначає особливості продажу запальничок як ручних пристроїв для вироблення вогню, які використовують паливо і застосовуються для припалювання, зокрема, сигарет, сигар та люльок та можуть застосовуватися для підпалювання матеріалів, таких як папір, гніти, свічки та ліхтарі, і які виробляються з внутрішньою подачею палива та можуть або не можуть заправлятися повторно.

2. Дозволяється продаж запальничок із захистом, спроектованих та виготовлених таким чином, щоб їх не могли використовувати діти віком до 4 років і 3 місяців (наприклад, захисний дизайн, захист механізму запалювання, складність послідовності дій, необхідних для запалювання, докладання зусиль для оперування ними).

Дозволяється продаж запальничок, що можуть заправлятися повторно, які спроектовані, вироблені та розміщені на ринку таким чином, щоб забезпечити тривале, безпечне використання за призначенням протягом усього періоду експлуатації, щонайменше п'ять років, за умови ремонту, та які відповідають таким вимогам:

наявність гарантійних зобов'язань суб'єкта господарювання із зазначенням гарантійного строку (щонайменше два роки) для кожної запальнички відповідно до Закону України "Про захист прав споживачів";

практична можливість ремонту та безпечного повторного заправлення протягом усього періоду експлуатації, включаючи, зокрема, механізм запалювання;

частини запальничок, які не є витратними матеріалами, але можуть зношуватись чи виходити з ладу при тривалому використанні після закінчення

гарантійного строку, є доступними для заміни або ремонту в авторизованих або спеціалізованих центрах гарантійного обслуговування.

3. Забороняється продаж запальничок нестандартного дизайну, які за своєю формою нагадують героїв мультфільмів, іграшки, зброю, годинники, телефони, музичні інструменти, транспортні засоби, людські тіла або частини людських тіл, тварин, їжу або напої, які відтворюють музичні ноти, або мають мерехтливе світло чи рухомі або інші деталі розважального характеру.

Директор департаменту регуляторної політики

В. Жовтуха

**НАКАЗ МІНІСТЕРСТВА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ І ТОРГІВЛІ
УКРАЇНИ МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ ТА
ПРОДОВОЛЬСТВА УКРАЇНИ «Про затвердження форми акта, складеного
за результатами проведення планового (позапланового) заходу державного
нагляду (контролю) щодо додержання суб'єктом господарювання вимог
законодавства у сфері захисту прав споживачів»**

від 11.01.2018 № 18/14

Зареєстровано в Міністерстві
юстиції України 05 лютого
2018 р. за № 142/31594

Відповідно до статті 5 Закону України “Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності” та статті 26 Закону України “Про захист прав споживачів” НАКАЗУЄМО:

1. Затвердити форму акта, складеного за результатами проведення планового (позапланового) заходу державного нагляду (контролю) щодо додержання суб'єктом господарювання вимог законодавства у сфері захисту прав споживачів, що додається.

2. Департаменту розвитку підприємництва та регуляторної політики Міністерства економічного розвитку і торгівлі України в установленому

порядку подати цей наказ на державну реєстрацію до Міністерства юстиції України.

3. Цей наказ набирає чинності з дня його офіційного опублікування.

4. Контроль за виконанням цього наказу покласти на заступника Міністра економічного розвитку і торгівлі України та заступника Міністра аграрної політики та продовольства України згідно з розподілом функціональних обов'язків.

ПОГОДЖЕНО:

**Голова Державної служби України
з питань безпечності харчових
продуктів та захисту споживачів**

В. Лапа

НАКАЗ МІНІСТЕРСТВА ЕКОНОМІКИ ТА З ПИТАНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

11.07.2003 N 185

Зареєстровано в
Міністерстві
юстиції України
23 липня 2003 р.
за N 628/7949

Про затвердження Правил роздрібної торгівлі продовольчими товарами

{ Із змінами, внесеними згідно з Наказами Міністерства економіки N 259 (z1011-05) від 29.08.2005 N 309 (z1174-06) від 09.10.2006 N 21 (z0089-08, z0096-08) від 25.01.2008 }

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 15.06.2006 N 833 (833-2006-п) "Про затвердження Порядку провадження торговельної діяльності та правил торговельного обслуговування населення" Н А К А З У Ю:

{ Преамбула в редакції Наказу Міністерства економіки N 21 (z0089-08)
від 25.01.2008 }

1. Затвердити Правила роздрібної торгівлі продовольчими товарами, що додаються.

2. Визнати таким, що втратив чинність, наказ Міністерства зовнішніх економічних зв'язків України від 28.12.94 N 237 (z0009-95) "Про затвердження Правил продажу продовольчих товарів".

3. Контроль за виконанням цього наказу покласти на першого заступника Державного секретаря Кабана П.С.

Виконуючий обов'язки Міністра

В.Першин

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства економіки
та з питань європейської
інтеграції України
11.07.2003 N 185

Зареєстровано в Міністерстві
юстиції України
23 липня 2003 р.
за N 628/7949

Правила роздрібної торгівлі продовольчими товарами

{ У тексті слово "покупець" в усіх відмінках та числах замінено словом "споживач" у відповідних відмінках та числах згідно з Наказом Міністерства економіки N 21 (z0096-08) від 25.01.2008 }

I. Загальні положення

1. Ці Правила регламентують порядок приймання, зберігання, підготовки до продажу і продаж продовольчих товарів через роздрібну торговельну

мережу, а також визначають вимоги в дотриманні прав споживачів щодо якості й безпеки товару та рівня торговельного обслуговування.

Правила роздрібної торгівлі картоплею та плодоовочевою продукцією, алкогольними напоями та тютюновими виробами регулюються окремими правилами.

2. Правила поширюються на всіх суб'єктів господарської діяльності незалежно від форм власності, які здійснюють на території України роздрібний продаж продовольчих товарів.

3. Роздрібний продаж продовольчих товарів здійснюється через спеціалізовані підприємства, у тому числі фірмові, підприємства з універсальним асортиментом продовольчих товарів, магазини "Товари повсякденного попиту" системи споживчої кооперації, відділи (секції) підприємств з універсальним асортиментом непродовольчих товарів, стаціонарну дрібнороздрібну торговельну мережу (палатки, кіоски, торговельні автомати), пересувну торговельну мережу (автомагазини, автопричепи, візки, лотки, бочки, цистерни тощо), склади-магазини, заклади (підприємства) громадського харчування.

Продаж продовольчих товарів здійснюється за методом самообслуговування, за попереднім замовленням споживачів (у магазині, за допомогою телефону, персонального комп'ютера, інших технічних засобів зв'язку), шляхом індивідуального обслуговування споживачів.

4. Суб'єкт господарської діяльності зобов'язаний забезпечити стан торговельних приміщень для роздрібного продажу продовольчих товарів відповідно до вимог санітарно-гігієнічних, технологічних, протипожежних норм і правил щодо приймання, зберігання та реалізації харчових продуктів і продовольчої сировини, належного зберігання матеріальних цінностей, створення умов для використання реєстраторів розрахункових операцій.

5. Режим роботи торговельного об'єкта встановлюється суб'єктом господарювання самостійно, а у випадках, передбачених законодавством, за

погодженням з органами місцевого самоврядування. { Пункт 5 в редакції Наказу Міністерства економіки N 309 (z1174-06) від 09.10.2006 }

6. Торговельно-технологічне обладнання, що використовується під час роздрібного продажу продовольчих товарів, повинно забезпечувати збереження їх якості й товарного вигляду протягом усього терміну їх реалізації. Забороняється приймати, зберігати та продавати продовольчі товари, що швидко псуються, без використання холодильного обладнання.

7. Засоби вимірювальної техніки, які використовуються під час продажу товарів, повинні бути в справному стані, мати повірочне тавро територіального органу Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики і проходити періодичну перевірку в установленому порядку.

{ Абзац другий пункту 7 розділу I виключено на підставі Наказу Міністерства економіки N 21 (z0096-08) від 25.01.2008 }

8. Транспортні засоби для перевезення харчових продуктів повинні мати санітарний паспорт, бути чистими, у справному стані. Кузов автомашини повинен мати спеціальне покриття, що легко піддається миттю.

9. Працівники, що здійснюють транспортування, зберігання і продаж продуктів харчування (будь-який продукт, що в натуральному вигляді чи після відповідної обробки вживається людиною в їжу або для пиття), повинні мати спеціальну освіту (підготовку), вони підлягають обов'язковому медичному огляду. Кожен працівник повинен мати особисту медичну книжку встановленого зразка. Працівники суб'єкта господарської діяльності, які не пройшли медичне обстеження, до роботи не допускаються.

Працівники суб'єкта господарської діяльності повинні бути одягнені у формений чи інший одяг, що відповідає санітарним вимогам.

10. Суб'єкт господарської діяльності повинен мати санітарні правила, зареєстрований санітарний журнал, особисті медичні книжки працівників,

асортиментний перелік товарів, що реалізуються. { Пункт 10 в редакції Наказу Міністерства економіки N 309 (z1174-06) від 09.10.2006 }

11. Усі харчові продукти і продовольча сировина в суб'єкта господарської діяльності повинні бути з документами, наявність яких передбачена чинними нормативно-правовими актами. Харчові продукти і продовольча сировина, які надходять у торговельну мережу, повинні відповідати вимогам чинного законодавства, чинних нормативно-правових актів і нормативних документів щодо показників якості та безпеки харчових продуктів, упаковки, маркування, транспортування, приймання і зберігання.

Суб'єкт господарської діяльності повинен реалізовувати харчові продукти, які підлягають обов'язковій сертифікації, за умови наявності в документах, згідно з якими вони надійшли, реєстраційних номерів сертифіката відповідності чи свідоцтва про визнання відповідності та/або декларації про відповідність, якщо це встановлено технічним регламентом з підтвердження відповідності на відповідні харчові продукти. (Пункт 11 доповнено абзацом згідно з Наказом Міністерства економіки N 259 (z1011-05) від 29.08.2005)

12. Неякісні та небезпечні харчові продукти і продовольча сировина підлягають вилученню з обігу в порядку, установленому Законом України "Про вилучення з обігу, переробку, утилізацію, знищення або подальше використання неякісної та небезпечної продукції" (1393-14).

До неякісних належать харчові продукти і продовольча сировина, якісні показники та споживчі властивості яких не відповідають зазначеним у нормативному документі чи нормативно-правовому акті, а також такі, якість яких знизилась унаслідок порушення маркування; порушення чи деформування тари та окремих одиниць упаковки (крім бомбажних консервів); наявності сторонніх запахів, ознак замокання, що не становлять загрози для споживачів; наявності сторонніх домішок чи предметів, що можуть бути видалені.

Вилучені з обігу неякісні харчові продукти і продовольча сировина (крім харчових продуктів, що швидко псуються і термін придатності яких не

перевищує 30 діб) можуть бути повернуті в обіг у разі приведення їх у відповідність до встановлених вимог шляхом сортування, очищення, повторного маркування, зміни цільового призначення зазначеної продукції, промислової переробки тощо.

До небезпечних належать харчові продукти і продовольча сировина, показники безпеки яких не відповідають установленим в Україні для даного виду продукції, а також харчові продукти і продовольча сировина, споживання яких пов'язане з ризиком для здоров'я і життя людини, зокрема фальсифіковані, контрабандні, безхазяйні харчові продукти і продовольча сировина, а також такі, що не можуть бути належним чином ідентифіковані, на які відсутні супровідні документи виробника (власника), що підтверджують їх походження, або документи, що підтверджують їх якість і безпеку; термін придатності до споживання (використання) яких закінчився; виготовлені із застосуванням не дозволених в установленому порядку компонентів, харчових добавок, матеріалів, технологій тощо; з явно вираженими ознаками псування та пошкодження гризунами чи комахами.

Небезпечні та неякісні харчові продукти і продовольча сировина, які неможливо повернути в обіг, підлягають утилізації або знищенню в порядку, установленому законодавством.

13. Не допускаються до продажу фасовані вітчизняні та імпортовані харчові продукти, етикетування яких не відповідає Законам України "Про безпечність та якість харчових продуктів" (771/97-ВР) та "Про захист прав споживачів" (1023-12) і відповідним нормативним документам та/або технічним регламентам на продукцію.

Етикетування нефасованих харчових продуктів здійснюється державною мовою України в порядку, встановленому нормативними документами та/або технічними регламентами для певних харчових продуктів.

{ Пункт 13 розділу I в редакції Наказу Міністерства економіки N 21 (z0096-08) від 25.01.2008 }

14. Реалізація харчових продуктів на підприємствах роздрібно́ї торгівлі дозволяється тільки протягом термінів їх придатності до споживання, що визначені нормативними документами для певних видів продуктів.

15. Працівники суб'єкта господарської діяльності зобов'язані надати споживачу необхідну, доступну, достовірну та своєчасну інформацію про товари, а також на вимогу споживача - документи, якими підтверджуються їх якість і безпека, а також ціна товарів.

16. Суб'єкт господарської діяльності повинен забезпечити інформування споживачів про роздрібні ціни в грошовій одиниці України за допомогою ярликів цін (цінників) на зразках товарів, які оформляються відповідно до Інструкції про порядок позначення роздрібних цін на товари народного споживання в підприємствах роздрібно́ї торгівлі та закладах ресторанного господарства, затвердженої наказом Міністерства зовнішніх економічних зв'язків і торгівлі України від 04.01.97 N 2 (z0004-97) та зареєстрованої в Міністерстві юстиції України 20.01.97 за N 4/1808.

{ Пункт 16 розділу I із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства економіки N 21 (z0096-08) від 25.01.2008 }

17. Споживач має право перевірити точність ваги відпущеного товару. Контрольно-вимірювальні прилади повинні розміщуватися на видному і доступному для споживачів місці.

18. У разі придбання споживачем неякісних продовольчих товарів продавець зобов'язаний замінити їх на якісні товари або повернути споживачу сплачені ним гроші згідно з вимогами Закону України "Про захист прав споживачів" (1023-12).

19. Суб'єкт господарської діяльності в торговельному залі магазину на видному та доступному для споживачів місці повинен обладнати куточок споживача, де розміщуються: Книга відгуків та пропозицій встановленого зразка, витяги з цих Правил, адреси та номери телефонів органів, що забезпечують державний захист прав споживачів, інша необхідна інформація.

20. Суб'єкт господарської діяльності при здійсненні продажу продовольчих товарів повинен керуватися та дотримуватися вимог Законів України "Про захист прав споживачів" (1023-12), "Про споживчу кооперацію" (2265-12), "Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення" (4004-12), "Про безпечність та якість харчових продуктів" (771/97-ВР), "Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг" (265/95-ВР), Порядком провадження торговельної діяльності та правилами торговельного обслуговування населення, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 15.06.2006 N 833 (833-2006-п), цими Правилами та іншими нормативно-правовими актами, які регулюють торговельну діяльність. { Пункт 20 в редакції Наказу Міністерства економіки N 309 (z1174-06) від 09.10.2006 }

21. За порушення цих Правил суб'єкти господарської діяльності та їх працівники несуть відповідальність згідно із законодавством.

22. Контроль за дотриманням цих Правил здійснюється в установленому законом порядку.

Суб'єкт господарської діяльності повинен мати Журнал реєстрації перевірок встановленого зразка. { Абзац другий пункту 22 із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства економіки N 309 (z1174-06) від 09.10.2006 }

II. Особливості продажу окремих груп товарів

1. Хліб і хлібобулочні вироби

1.1. Суб'єкт господарської діяльності для приймання хліба і хлібобулочних виробів обладнує розвантажувальні площадки і механізовані рампи, вантажно-розвантажувальні прорізи з навісами, які захищають продукцію від атмосферних опадів.

1.2. Для збереження якості хліба і хлібобулочних виробів суб'єкт господарської діяльності оснащує приміщення спеціальним обладнанням (закриті шафи, підтоварники, стаціонарні й пересувні стелажі, контейнери, столи для нарізання хліба, хліборізки) та основним інвентарем (ножі, щипці, лопатки, виделки тощо для самостійного відбору споживачами товару, а також покривала і чохла із тканини або полімерних плівок для накриття продукції), дозволеним центральним органом виконавчої влади у сфері охорони здоров'я. Здійснюючи продаж тортів і тістечок, необхідно мати холодильне устаткування.

1.3. Кожна партія продукції повинна супроводжуватися документами про якість і безпеку, у яких зазначаються дата виготовлення та година виймання хліба з печі, від якої відраховується термін придатності.

1.4. Забороняється перевантажувати хліб і хлібобулочні вироби з лотків у ящики, корзини навалом.

1.5. Забороняється зберігати хліб і хлібобулочні вироби навалом, а також установлювати обладнання з хлібом на відстані менше ніж 35 см від підлоги в підсобних приміщеннях і 60 см - у торговельному залі. Не допускається зберігання хліба разом з товарами, які мають різкий і сильний запах.

1.6. Шафи для зберігання хліба і хлібобулочних виробів необхідно щодня провітрювати протягом 1-2 годин і не менше одного разу на тиждень промивати теплою водою з милом і протирати 1-відсотковим розчином оцтової кислоти з подальшим просушуванням.

Покривала і чохла з полімерних плівок необхідно провітрювати і просушувати щодня, а в разі забруднення промивати теплою водою. Металевий інвентар ретельно промивається гарячою водою і насухо витирається.

1.7. Нестандартні, а також вилучені з продажу вироби повертають постачальнику в узгоджені терміни згідно з договором. Залишки хліба, сухарні та хлібні крихти, випадково забруднені вироби збирають у місткості з написом "санітарний брак" і здають у встановленому порядку.

1.8. У разі виявлення ознак захворювання на картопляну хворобу суб'єкт господарської діяльності зобов'язаний негайно повідомити про це виробника та органи санітарного нагляду, уражені вироби зняти з продажу і знищити згідно із санітарними правилами і складеним у встановленому порядку актом, а обладнання ретельно вимити.

Обладнання, де зберігалися вироби, які "захворіли" на картопляну хворобу, підлягає спеціальній санітарній обробці.

1.9. Суб'єкт господарської діяльності протягом усього робочого дня повинен забезпечити безперебійний продаж хліба і хлібобулочних виробів.

1.10. Хліб і хлібобулочні вироби можуть перебувати в продажу (при температурі не менше 6 град.С і відносній вологості 75% + + 5%) після виймання з печі не більше:

36 годин - хліб із житнього і житньо-пшеничного обійного і житнього обдирного борошна, а також із суміші пшеничного і житнього сортового борошна, упакований - не більше 72 годин;

24 години - хліб із пшенично-житнього і пшеничного обійного борошна, хліб і хлібобулочні вироби масою понад 200 грамів із сортового пшеничного, житнього сіяного борошна; упакований - не більше 48 годин;

16 годин - дрібноштучні вироби масою 200 грамів і менше (включаючи булочки); упакований - не більше 32 годин.

Після закінчення цих термінів продаж хліба і хлібобулочних виробів забороняється, хліб підлягає вилученню з продажу.

1.11. Забороняється продаж хліба з наявністю плісені, сторонніх домішок, непромісів, розпливчастої форми, блідою або підгорілою шкоринкою.

1.12. У разі відпуску хліба і хлібобулочних виробів продавцем, а також у разі самостійного відбору виробів споживачами необхідно користуватися щипцями, ложечками, лопатками, виделками або смужками чистого паперу.

Забороняється відпуск неупакованого хліба і хлібобулочних виробів працівниками, які проводять розрахунки за готівку (приймають гроші).

1.13. Штучний хліб і хлібобулочні вироби масою 0,5 кг і більше на замовлення споживачів дозволяється розрізати на дві-чотири рівні частини і продавати без зважування.

1.14. Суб'єкти господарської діяльності, які здійснюють продаж хліба і хлібобулочних виробів, можуть додатково продавати у відокремлених місцях (відділах, секціях) інші продовольчі товари: кондитерські вироби, цукор, чай, каву, какао, борошно, крупи, макаронні вироби, сухі продукти дитячого харчування і харчові концентрати, а в магазинах, які мають кафетерії, - гарячі напої (чай, каву, какао, молоко), борошняні кондитерські вироби, цукерки тощо.

1.15. У разі відсутності в певній місцевості стаціонарних підприємств торгівлі продаж хліба і хлібобулочних виробів дозволяється із спеціалізованого транспорту та лотків тільки в упакованому вигляді.

2. Кондитерські вироби і мед

2.1. Суб'єкти господарської діяльності здійснюють приймання кондитерських виробів за якістю, маркуванням, кількістю місць і вагою.

Штучні кондитерські вироби підлягають вибірковій перевірці на відповідність ваги однієї штуки даним на етикетці.

Перевірку якості кондитерських виробів проводять за органолептичними показниками: зовнішній вигляд, форма, стан поверхні та глазури, візерунок, запах, консистенція.

Прийманню не підлягають такі кондитерські вироби: деформовані, забруднені, з невласливим запахом та сторонніми домішками, неприємним присмаком, плямами на поверхні, мокрою липкою поверхнею, сірим нальотом (на виробках, глазуrowаних шоколадом), грубою зацукрованою консистенцією. Крім того, не приймаються підгорілі борошняні кондитерські вироби, з розпливчастим візерунком, помадною глазур'ю, що відстає від поверхні виробів, начинкою, яка виступає за край виробу, із закалом, непромісом і мед з

ознаками бродіння, спінення, кислого смаку, з вологістю понад 21 відсоток та іншими дефектними ознаками, а також фальсифікований.

Суб'єкти господарської діяльності зобов'язані приймати та реалізовувати ваговий мед за наявності документів про якість та безпеку щодо відповідності його вимогам ГОСТ 19792-97 "Мед натуральний. ТУ".

Забороняється в процесі приймання кремових кондитерських виробів перекладення тістечок з кремом з лотків постачальника в тару магазину, а також реалізація їх за методом самообслуговування.

Забороняється приймання тортів, не упакованих поштучно в стандартні картонні коробки.

2.2. Кондитерські вироби і мед зберігають у приміщеннях при температурі не більше ніж +18 град.С і відносній вологості 70-75%, а торти і тістечка - в охолоджувальних шафах при температурі 0 град.С ... +5 град.С.

Забороняється зберігання кондитерських виробів поруч з товарами, які передають вологу або мають специфічний запах.

2.3. Терміни та умови реалізації кондитерських виробів повинні відповідати вимогам нормативних документів.

2.4. Перед подачею кондитерських виробів до торговельного залу перевіряють їх якість, наявність необхідного інвентарю для продажу кондитерських виробів і пакувального матеріалу.

У торговельному залі кондитерські вироби розміщують за видами і сортами:

вагові карамель, драже, цукерки в обгортці висипають в ящики і касети прилавків і пристінних шаф;

вагові печиво, вафлі, м'які цукерки, фруктово-ягідні та шоколадні вироби розкладають на внутрішніх полицях прилавків у тарі постачальника (ящиках, коробках, касетах);

тістечка, рулети, кекси виставляють на прилавках у фабричних лотках і на листах;

торти і тістечка з кремовим або фруктовим оздобленням розміщують в охолоджувальних шафах і вітринах;

фасовані кондитерські вироби виставляють на полицях шаф, прилавках, гірках, у тарі-обладнанні;

кондитерські вироби без обгорток викладають у вазах, на блюдах.

Забороняється виставляти у віконних вітринах натуральні кондитерські вироби.

2.5. Продаж кондитерських виробів проводять у попередньо розфасованому вигляді, поштучно, а також шляхом зважування в присутності споживача.

До продажу поштучно дозволяються сорти цукерок, які мають фабричну упаковку.

2.6. Відпуск товарів, що не мають фабричної упаковки (тістечок, відкритих цукерок, вагового печива та інших), проводять у чистій тарі (пакетах, коробках, папері) з обов'язковим застосуванням щипців, лопаток, совків та іншого інвентарю.

2.7. Забороняється продаж відходів (крихт) кондитерських виробів.

2.8. Суб'єкти господарської діяльності, які здійснюють продаж кондитерських виробів, можуть додатково продавати у відокремлених місцях (відділах, секціях) інші продовольчі товари: каву, чай, какао, кавові напої, мед, варення, повидло, джем, цукор, хлібобулочні вироби.

3. Крупи, макаронні вироби, борошно, крохмаль,
цукор та кухонна сіль

3.1. При надходженні круп'яних, борошняних та інших сипучих товарів на підприємство роздрібної торгівлі суб'єкти господарської діяльності обов'язково звертають увагу на стан їх перевезення. Продукти мають бути надійно захищеними від атмосферних опадів та іншого зовнішнього впливу.

3.2. Вагові сипучі товари та макаронні вироби приймають за кількістю місць і вагою нетто кожного з них. Одночасно перевіряють стан зовнішньої тари, наявність маркування, відповідність виду та якості товару даним, що зазначені в супровідних документах про якість і безпеку, на маркувальних ярликах, товарних етикетках.

Штучні товари (одиниці розфасовки) перевіряють за станом упаковки, на наявність етикеток та за вагою.

3.3. Сипучі товари (крупни, борошно, цукор, крохмаль та інші) мають бути сухими, без грудочок, однорідними за кольором, з блиском і смаком, властивими для кожного виду та сорту. Макаронні вироби мають бути правильної форми, однорідними за кольором, без тріщин, крихт, з гладкою або трохи шорсткою поверхнею.

3.4. Прийманню не підлягають круп'яні, борошняні та інші сипучі товари, супровідні документи на які оформлені з порушеннями, намоклі, забруднені, пошкоджені гризунами та шкідниками, з пошкодженою упаковкою та порушеннями технології виготовлення (з невідповідними кольором чи смаком, з невластивим присмаком, запахом та сторонніми домішками), з наявністю домішок іншого виду або ґатунку, термін реалізації яких минув, без маркування та етикеток.

3.5. Крім того, прийманню не підлягають за властивими дефектними ознаками:

крупна - з гірким або кислим присмаком, затхлим, пліснявим або іншим невластивим запахом, уражена шкідниками (для пшона та вівсяної крупи допускається слабкий специфічний присмак гіркоти, що властивий цим видам круп);

борошно, що хрустить на зубах, плісняве, затхле, з гірким присмаком, засмічене;

макаронні вироби, не однорідні за кольором, з ознаками непромісу, з гірким або кислим присмаком, затхлим, пліснявим запахом, у яких уміст лому та крихт перевищує допустимі норми;

крохмаль вологий, без хрусту, несвіжий, недостатньо промитий, без характерного блиску, з цятками на поверхні, що перевищують допустимі норми;

цукор несипкий, липкий, з грудками непробіленого цукру, вологість якого перевищує 0,15 відсотка;

кухонна сіль вогка або закам'яніла.

3.6. Зберігають макаронні вироби, борошно, крохмаль, цукор і кухонну сіль у сухих, чистих, добре вентильованих приміщеннях, не уражених амбарними шкідниками, без різких коливань температури, що не перевищує +20 град.С, при відносній вологості повітря не більше ніж 70 відсотків.

Цукор і крупи ізолюють від сильно пахучих, а також вологих продуктів. Сіль зберігається окремо від усіх інших продуктів.

3.7. Вагові товари в мішках викладають на підтоварниках штабелем висотою не більше ніж 8 - 10 мішків на відстані не менше ніж 20 см від стін і 15 см від підлоги.

Розфасовані товари, що зберігаються в контейнерах, розміщують на відстані не менше ніж 20 см від стін. У разі зберігання більше двох тижнів мішки з борошном перекладають для запобігання злежанню і зігріванню.

3.8. Терміни та умови реалізації круп, макаронних виробів, борошна, кухонної солі повинні відповідати вимогам нормативних документів.

3.9. До торговельного залу повинні надходити попередньо перевірені та підготовлені до продажу товари. Їх відпускають як у розфасованому вигляді, так і шляхом зважування в присутності споживача.

3.10. Вагові товари відбирають у присутності споживача спеціальними для кожного товару совками (для солі - дерев'яними) та відпускають у чистому пакувальному матеріалі (пакетах, папері). Забороняється добавляти до покупки

відходи від продажу сипучих товарів і макаронних виробів (крихти, пил, змет) і домішки іншого гатунку.

3.11. Суб'єкти господарської діяльності, які здійснюють продаж круп, макаронних виробів, борошна, цукру та кухонної солі, можуть додатково продавати у відокремлених місцях (відділах, секціях) інші продовольчі товари: крохмаль, харчові концентрати, дріжджі, фруктові та овочеві консерви, рослинні олії, прянощі, приправи, чай, каву, какао.

4. М'ясо і м'ясопродукти

4.1. Суб'єкти господарської діяльності приймають потушне м'ясо у відрубках за кількістю туш, напівтуш чи четвертин і вагою нетто кожної з них. Одночасно перевіряють наявність тавра ветеринарного нагляду, свіжість м'яса, правильність розбирання та боїнського оброблення, відповідність угодованості накладеному тавру, ступінь охолодження.

4.2. М'ясо і м'ясопродукти фасовані перевіряють за станом упаковки, відповідності виду тварин, сорту і категорії вгодованості даним, що вказані на етикетці порції (упаковки).

4.3. Не приймають м'ясо і м'ясопродукти, супровідні документи на які оформлені з порушеннями (у тому числі щодо якості та безпеки), недоброякісні, без тавра ветеринарного нагляду, забруднені, пошкоджені гризунами та шкідниками, з неякісною технологічною обробкою, наявністю льоду або снігового нальоту, з ознаками повторного заморожування, із зміненим кольором, ознаками несвіжості (кислим, затхлим, гнилим та невласливим запахом; з наявністю слизу, плісені, цвілі, з позеленінням, ослизненням).

На кожну партію (тушу) продовольчої сировини, призначеної для реалізації на підприємствах роздрібною торгівлі в межах адміністративного району, крім документа, що підтверджує їх якість і безпеку, повинна бути ветеринарна довідка, а для реалізації в межах України - ветеринарне свідоцтво.

4.4. Крім того, прийманню не підлягають за властивими дефектними ознаками:

м'ясо з неправильним розбиранням по хребту, погано обезкровлене, зі згустками крові, з наявними залишками внутрішніх органів, бахромок, із зачистками і зривами підшкірного жиру понад допустимі норми;

субпродукти, не розсортовані за видами, заморожені у вигляді блоків (язики, мозок, нирки), погано оброблені, із залишками інших тканин (нирки - із сечоводами; печінка - із зовнішніми кровоносними судинами і жовчним міхуром, великими лімфовузлами, ноги - за наявності щетини або шерсті);

м'ясо птиці з непотрошеними тушками (крім дичини), з неналежною обробкою (залишки пуху, пір'я, пеньків, саден, наявність розривів шкіри понад допустимі норми, а також синців, викривлення спини і грудної кістки);

ковбасні вироби з в'язками батонів, що не відповідають відповідному виду виробів, неналежним маркуванням, пошкодженнями оболонки, забрудненою та вологою поверхнею батонів, з напливами фаршу над оболонкою, крихкою консистенцією, ознаками злипання, з наявністю шпику жовтого кольору в ковбасах вищого гатунку, а також понад допустимі норми у виробках 1-го і 2-го гатунку, з сірими плямами на розрізі; з бульйонними і жировими набряками понад допустимі норми, блідо-сірого кольору, недоварені;

копченості з неправильно розібраними тушами, з висмиками м'яса і жиру, за наявності бахромок і залишків щетини, сірих і зелених плям у розрізі, непроварені, непрокопчені;

м'ясні напівфабрикати з деформацією форми, пошкодженою упаковкою та порушенням правил укладки, без етикеток, зі зміненим кольором, з консистенцією, що не відповідає ступеню готовності, з порушеннями ваги порції;

консерви без етикеток, у немаркованих, іржавих, деформованих, з порушеною герметичністю і бомбажних банках;

топлені жири з різким невластивим запахом, дуже зміненим кольором, прогірклі.

4.5. Терміни, умови зберігання та реалізації м'яса і м'ясопродуктів повинні відповідати вимогам нормативних документів.

4.6. Прийняті м'ясо і м'ясопродукти розміщують на короткострокове зберігання негайно при температурі охолодження не вище ніж +8 град.С, а для швидкопсувних - не вище ніж +6 град.С. Кожний вид виробів має свої (окремі) терміни і режим зберігання.

4.7. Перед продажем заморожене м'ясо попередньо розморожують до температури -6 град.С у товщі м'язів біля кісток на глибині 6 см.

Потушне м'ясо розбирають на сортові відруби відповідно до схем розбирання для кожного виду тварин. Усі інші м'ясопродукти сортують за видами, категоріями, сортами.

4.8. М'ясо птиці звільняють від тари, паперової обгортки і тампонів.

4.9. Напівфабрикати, кулінарні вироби перекладають на лотки, блюда, листи.

4.10. Поверхні ковбасних виробів і копченостей протирають рушником, кінці оболонки зрізають, видаляють обв'язки, обвітрені зрізи зачищають. М'ясні хліби, шинку у формі, варені й варено-копчені окороки та інші вироби, що випускаються загорнутими в целофан або пергамент, подають на робочі місця у загорнутому вигляді. Обгортку цих виробів знімають безпосередньо під час продажу (перед нарізуванням).

4.11. Шпик зачищають від солі, а жири - від пожовклого верхнього шару.

4.12. Попереднє фасування ковбас і копченостей передбачається в обсягах потреби не більше одного дня реалізації, а м'яса і сирих м'ясопродуктів - 2-3 годин.

4.13. Підготовлені до продажу м'ясо і м'ясопродукти подають до торгового залу на робоче місце, де розміщують за видами і ґатунками в

охолоджувальних прилавках і шафах. Сирі м'ясопродукти розміщують окремо від інших товарів.

4.14. М'ясо і м'ясопродукти відпускають споживачам тільки в зачищеному стані, належному товарному вигляді, без зайвих, непередбачених технологічних матеріалів і відходів нехарчового призначення.

4.15. При продажу м'яса із сортових відрубів (м'ясо з кісткою) уміст кісток у шматку не повинен перевищувати загального відсотка вмісту кісток у сортовому відрубі, установленому за категорією вгодованості для кожного виду м'яса (розбирання проводиться згідно із схемами розрубання для яловичини, свинини, баранини тощо, які вивішують на видному місці в торговельному залі).

Розбирання - це встановлений порядок розпилювання, розрубання, розрізування і відділення кісток, шкіри, сухожилля, плів тощо до одержання сортових шматків, придатних для харчового використання за призначенням.

4.16. Здійснюючи продаж м'яса і м'ясопродуктів без нарізування, за згодою споживача додають не більше двох доважків, що не перевищують 10 відсотків загальної маси покупки. Доважки повинні відповідати сорту і якості товару, що відпускають.

4.17. М'ясо птиці продають цілим або розрубленим: курей, качок - на дві половини вздовж тушки, а гусей та індичок - на 2, 4, 6 і 8 частин. Відібраний товар спочатку показують споживачеві, а потім зважують.

4.18. Сирокопчені окісти розрубують згідно з порядком розбирання свинини для торгівлі без відокремлення шкіри і кісток.

4.19. Копчено-варені, знежирені, варені, закопчені та варено-копчені окісти розрубують і нарізають в установленому для кожного з цих виробів порядку і продають без кісток, шкіри і хрящів.

4.20. Рулети, шинку, буженину, карбонад, бекон, корейку, грудинку нарізають в установленому для кожного з цих виробів порядку.

4.21. На замовлення споживача продавець зобов'язаний нарізати ковбасу, копченості, шинку та інше, дотримуючись санітарно-гігієнічних правил. Нарізані шматки викладають на чистий посуд або пакувальний папір за допомогою ножа або виделки.

4.22. На замовлення споживача в його присутності здійснюють приготування фаршу за прилавком лише з м'яса, придбаного на цьому підприємстві. М'ясорубки та посуд перед приготуванням ретельно промивають.

4.23. Кулінарні вироби, напівфабрикати (неупаковані), фарш відпускають за допомогою спеціальних лопаток, окремих для кожного товару.

4.24. Суб'єкти господарської діяльності, які здійснюють продаж м'яса і м'ясопродуктів у сирому вигляді, можуть додатково продавати у відокремлених місцях (відділах, секціях) вироби з м'яса та супутні товари: ковбасні вироби, м'ясокопченості, напівфабрикати м'ясні усіх видів, кулінарні вироби, консерви м'ясні, м'ясо-рослинні, салобобові, жири топлені, спеції, прянощі та соуси в розфасованому вигляді (майонез, гірчицю, хрін, томат-пасту тощо).

5. Молоко, молокопродукти, майонез, морозиво,
харчові жири, сири, яйця курячі харчові

5.1. При надходженні продукції на підприємство роздрібної торгівлі обов'язково звертають увагу на стан її перевезення. Загустілі м'які кисломолочні вироби, молоко повинні бути охолодженими. Температура в товщі морозива не повинна перевищувати: -10 град.С - для загартованого морозива великої маси та -12 град.С - для дрібноштучного; для м'якого морозива - не вище -5 град.С ... -7 град.С.

Перевезення молокопродуктів здійснюється тільки спеціалізованими транспортними засобами.

5.2. Прийманню не підлягають молокопродукти, доставлені з порушенням умов транспортування, які впливають на строки зберігання та стан якості.

5.3. Молоко, харчові жири та інші молокопродукти приймають за кількістю місць і вагою нетто. Одночасно перевіряють свіжість продукту, ступінь термообробки (холодом, теплом), дату і годину виготовлення, а також кінцевий термін продажу, які повинні відповідати даним, зазначеним у супровідних документах про якість і безпеку, на маркувальних ярликах, товарних етикетках.

На кожен партію свіжого молока, призначену для реалізації у межах адміністративного району, крім документа, що підтверджує якість і безпеку продукції, повинна бути ветеринарна довідка, а для реалізації у межах України - ветеринарне свідоцтво.

5.4. Штучні товари (одиниці розфасовки) перевіряють за станом упаковки, на наявність етикеток, міцність закупорювання, цілість пакетів (відсутність течі), повноту наповнення (для рідких) та за вагою.

5.5. Яйця курячі харчові перевіряють на наявність штампа категорії, забрудненість і цілість шкаралупи, вагу одного яйця, міцність жовтка, густоту білка, розмір повітряної камери (пуги). Забороняється продаж технічних і харчових неповноцінних курячих яєць та яєць качок і гусей.

5.6. Прийманню не підлягають молоко і молокопродукти без документів про якість і безпеку або з порушеннями в оформленні супровідних документів, забруднені, пошкоджені гризунами та шкідниками, з пошкодженням упаковки та порушенням технології виготовлення (із зміненим кольором та відтінками, з гірким, прогірклим, пліснявим, металевим та іншим присмаком і невластивими запахами, невідповідною консистенцією, зі сторонніми домішками, тріщинами і сколами скла), несвіжі, термін реалізації яких минув, без належного маркування та етикеток, з невідповідним умістом жиру.

5.7. Крім того, прийманню не підлягають за властивими дефектними ознаками:

молоко з кислим і пригорілим присмаком; з ослизлою, тягучою і густою консистенцією; з піною під шаром вершків; з ознаками бродіння; з домішками молозива; творожистою консистенцією; фальсифіковане;

дієтичні кисломолочні продукти з перекислим або невираженим (прісним), маслянокислим, металевим, пліснявим присмаком; зі щілинами, рідкою, тягучою, спученою консистенцією; із грудочками сиру і виділеннями сироватки та газоутворенням;

сметана з кислим, сальним, дріжджовим, прогірклим смаком і запахом; з ослизлою, тягучою, комкуватою, сирною, пінистою консистенцією; зі сторонніми домішками та сироваткою, що виділилася;

кисломолочні сири та сиркові маси з невираженим або кислим присмаком; з нечистим кольором та без жовтуватого відтінку; із грубою крупчатою, крихкою, тягучою, ослизлою консистенцією та невластивим присмаком і запахом (природний колір сиру "Зелений" сіро-зелений);

масло коров'яче вершкове зі сторонніми домішками, ушкоджене плісенню, з крихкою консистенцією, гнилісним, прогірклим, сальним, іншим невластивим присмаком і запахом;

масло топлене за наявності сколотин і розсолу;

маргарин з присмаком гіркоти, з вираженим металевим, сальним, сирним або кислим присмаком і запахом, з борошняною або сирною консистенцією, з вологою, що стікає;

сири, які мають порушення форми, розпливчасті, здуті, з грубою, товстою, слабкою, ослизлою, підпрілою кірочкою, з тріщинами і лишайними плямами; блідого та нерівномірного кольору, з відсутнім малюнком або його дефектами; ушкоджені підкорковою плісенню (крім тих, що дозрівають за участю слизу), з гнилісними колодязями, заражені сирним кліщем;

яйця курячі харчові, поверхня яких забруднена більше допустимих норм, з дефектами бою, харчові неповноцінні та технічні яйця (з непрозорим на просвіт умістом, з пліснявими плямами під шкарлупою, з присохлим жовтком,

---

із змішаними білком і жовтком, з кровоносними судинами у вигляді кільця на поверхні жовтка, міражні), з різким запахом сірководню;

дитяче харчування без позначення на етикетках (упаковках) складу, способу приготування, призначення до використання, термінів і умов зберігання; із зміненим кольором, невластивим запахом, з присмаком гіркоти;

згущені молочні консерви без етикеток, у немаркованих, іржавих, деформованих, з порушеною герметичністю і бомбажних банках;

сухе молоко і вершки пожовклі, з невластивим запахом, з присмаком гіркоти;

майонез з неоднорідною консистенцією, ознаками бродіння, присмаком гіркоти (у майонезі всіх видів допускаються поодинокі бульки повітря);

морозиво з грубою, густою, пухкою, тістоподібною і пліснявою консистенцією, із згустками та грудочками льоду, жиру, желатину, з нерівномірним кольором та глазур'ю, з кормовим, кислим, гірким і металевим присмаками та з ознаками розморожування і повторного заморожування.

5.8. Прийняті молоко і молокопродукти розміщують на короткострокове зберігання негайно при температурі охолодження не вище ніж +6 град.С. Морозиво зберігають у низькотемпературних прилавках-холодильниках при температурі, яка може коливатися -14 град.С ... -12 град.С, не більше 48 годин.

5.9. Яйця курячі харчові зберігають окремо від пахучих і відкритих (не захищених обгорткою, упаковкою, герметичною розфасовкою) товарів, які легко передають запахи та можуть забруднюватись патогенними мікроорганізмами.

Яйця, які вже зберігалися у холодильниках та на складах, повторному охолодженню не підлягають.

5.10. Терміни та умови реалізації молока, молокопродуктів, сирів, морозива, харчових жирів, майонезу, яєць курячих харчових повинні відповідати вимогам нормативних документів.

5.11. Інструменти для нарізування, зважування і відпуску продуктів (ножі, виделки, лопатки, черпаки, мірки тощо) обов'язково промивають гарячим содовим розчином, витирають насухо чистим рушником і зберігають у відведеному для цього місці.

5.12. Перед продажем молокопродукти попередньо сортують за видами і гатунками, перевіряють штучні та фасовані товари за станом упаковки, наявність маркування і за вагою. Банки, пляшки та упаковки протирають від мастил і пилу. Вагові та штучні товари звільняють від тари і пакувальних матеріалів. Лотки з яйцями викладають з коробів і відбирають пошкоджені та ті, що не підлягають продажу.

5.13. Поверхні головок (брусків) сиру протирають рушником, великі головки розрізають на частини. Масло коров'яче вершкове і маргарин зачищають від штафу (поверхневого шару) з усіх боків, розділяють моноліт на менші частини.

5.14. Вагові сири (розсольні, кисломолочні, плавлені тощо), які випускаються в обгортці, подають на робочі місця в загорнутому вигляді. Обгортку цих виробів знімають безпосередньо під час продажу (або перед нарізуванням).

5.15. Обсяги попереднього фасування яєчного порошку, сухого молока, сирів, масла та інших (крім рідких) товарів передбачають у межах потреби одного дня реалізації.

5.16. Підготовлені до продажу молокопродукти викладають на лотки, блюда, листи та подають до торговельного залу на робочі місця, де розміщують за видами і сортами в охолоджувальних прилавках та шафах з урахуванням товарного сусідства.

5.17. Молоко і молокопродукти відпускають споживачам тільки свіжими, у належному товарному вигляді, без зайвих (непередбачених) технологічних матеріалів і відходів нехарчового призначення, належним чином упакованими.

5.18. Молокопродукти в опломбованій тарі розпаковують перед початком продажу, попередньо перемішують колотівкою та розливають у чистий посуд споживача за допомогою спеціального інвентарю: металевих мірок (для молока), черпаків (для вагової сметани), лопаток і ложок (для сиру). Пломби та бирки з реквізитами зберігають до кінця реалізації молокопродуктів.

5.19. Забороняється розливати над відкритими флягами та відливати з посуду споживача назад у флягу вже відміряні молокопродукти, а також залишати інвентар у тарі з продуктами. Для цього виділяється і використовується спеціальний посуд.

5.20. Забороняється продаж сирів із запліснявілою шкоринкою, крім тих, що дозрівають за участю слизу. Сичужні сири відпускають із шкоринкою.

5.21. На замовлення споживача продавець нарізає сир, дотримуючись санітарно-гігієнічних правил. Нарізані шматочки викладають на чистий посуд або пакувальний папір за допомогою ножа або виделки.

5.22. Здійснюючи продаж товару без нарізування, за згодою споживача додають не більше двох доважків, що не перевищують 10 відсотків загальної маси покупки. Доважки повинні відповідати ґатунку і якості товару, що відпускають.

5.23. Розфасовані молокопродукти та штучні сири відпускають в упаковці виробника. За бажанням споживача ці товари додатково обгортають або упаковують.

5.24. Фасоване морозиво відпускають в обгортці (упаковці) виробника при температурі -10 град.С ... -12 град.С. М'яке морозиво промислового виготовлення і виготовлене на торговельному підприємстві із сумішей або сировини відпускають за вагою, розфасованим у паперові та вафельні стаканчики, креманки при температурі -5 град.С ... -7 град.С.

5.25. Яйця курячі нерозфасовані споживач відбирає самостійно або за допомогою продавця, який не проводить розрахунки за готівку.

5.26. Суб'єкти господарської діяльності, які здійснюють продаж молока, кисломолочних продуктів, сирів, харчових жирів, можуть додатково продавати у відокремлених місцях (відділах, секціях) виготовлені продовольчі та супутні товари: хліб, дитяче та дієтичне харчування, ковбаси варені, майонез, кондитерські вироби, торти, морозиво, цукор, сіль та інші розфасовані продукти без специфічного запаху. За наявності належних умов і технологічного обладнання можливе приготування нескладних страв з подальшим продажем споживачам на місці: гарячого молока з печивом, вафлями, бубликами; вершків, сметани, кефіру з цукром; гарячих бутербродів з ковбасою, сиром; морозива, кондитерських виробів та тощо.

6. Риба і риботовари

6.1. Перевозять рибу та риботовари в спеціальному транспорті із закритим кузовом, внутрішня поверхня якого має бути покрита антикорозійними матеріалами. Живу рибу перевозять у спеціально обладнаних цистернах, контейнерах і бочках.

На кожен партію свіжої риби та інших гідробіонтів, призначених для реалізації в межах адміністративного району, повинна бути ветеринарна довідка, а для реалізації в межах України - ветеринарне свідоцтво.

6.2. Умови та терміни зберігання рибопродуктів повинні відповідати вимогам нормативних документів.

6.3. Живу рибу, що надійшла у продаж, поміщають в акваріуми з водою, обладнані пристроями для збагачення води киснем. Забороняється годувати живу рибу хлібом, крупою та іншими видами корму в акваріумах.

6.4. Термін зберігання і реалізації живої риби при температурі води в акваріумі +11 град.С ... +15 град.С:

осінньо-зимовий період - 48 годин;

весняно-літній період - 24 години.

6.5. Продаж риби і риботоварів здійснюють після попередньої підготовки.

Заморожену рибу розпаковуюють, поміщають в охолоджувальні прилавки і звільняють від льоду.

Рибу солону викладають в окоренки з тузлуком. Солоні та копчені делікатесні риботовари розбирають, нарізають і викладають на емальовані підноси або листи в охолоджувальних прилавках.

Рибу гарячого копчення, кулінарні вироби і напівфабрикати викладають на підноси, листи та розміщують в охолоджувальних прилавках. Рибні консерви викладають на пристінні гірки, а пресерви - в охолоджувальні прилавки.

Кулінарні вироби і напівфабрикати, солоні, мариновані та пряні оселедці, кільку, хамсу й інші риботовари відбирають для відпуску спеціальними лопатками, виделками та щипцями.

6.6. Забороняється продаж риби і риботоварів, які не мають належного товарного вигляду.

Не підлягає продажу:

жива та охолоджена риба з ознаками паразитологічних захворювань, з каламутним слизом, кислуватим запахом, тьмяною лускою, м'якою консистенцією м'яса, каламутними запалими очима;

напівфабрикати свіжої риби;

снула риба, покрита каламутним слизом, з кислуватим запахом, тьмяною лускою, каламутними запалими очима, м'яким водянистим м'ясом;

охолоджена та морожена риба із зовнішніми пошкодженнями, згустками крові та синцями, почервонілими зябровими кришками, здутим животом;

солоні риба із в'ялою консистенцією і гнилісним запахом, іржою, яка проникає в товщу;

копчена, в'ялена, сушена риба з дефектами технологічної обробки (непрокопчена, недов'ялена, пересушена, недосолена, з присмаком і запахом сирої риби).

6.7. Суб'єкти господарської діяльності, які здійснюють продаж риби та риботоварів, можуть додатково продавати у відокремлених місцях (відділах, секціях) інші товари: спеції, прянощі, соуси, олію у розфасованому вигляді.

7. Безалкогольні та слабоалкогольні напої

7.1. Приймання мінеральних та питних вод, безалкогольних і слабоалкогольних напоїв здійснюють відповідно до якості, кількості місць, об'єму, стану маркування. Перевірку якості напоїв проводять за органолептичними показниками: зовнішній вигляд, смак, аромат і колір.

При перевірці якості напоїв застосовують спеціальні показники: різкість - для квасу; насиченість і виділення вуглекислого газу - для газованих мінеральних та питних вод, безалкогольних та слабоалкогольних напоїв; консистенція - для сиропів, концентратів і екстрактів; піноутворення, висота піни та піностійкість - для пива.

Пляшки, банки з напоями повинні мати етикетки, виготовлені відповідно до чинних нормативних документів. Пастеризовані напої повинні мати додатковий напис "Пастеризоване".

На етикетці біля розливного крана автоцистерни та бочки зазначають назву напою; назву підприємства-виробника та його підпорядкованість; дату виготовлення і термін придатності або кінцевий термін реалізації, температуру зберігання; позначення нормативного документа, відповідно до якого виготовлено напій.

Забороняється приймати напої без етикеток, з наявними ознаками бою (тріщини, скол шийки), зіпсованою пробкою, загальним покаламутненням, осадом, сторонніми домішками, нехарактерним запахом і смаком; пиво - з низькою піною, що швидко опадає.

Допускаються незначні природні осади мінеральних солей тільки в мінеральних водах. Для безалкогольних та слабоалкогольних напоїв допускається наявність осаду, завислих часток, характерних для сировини, без

сторонніх домішок, не властивих напою. Для нефільтрованого пива допускається наявність дріжджового осаду та слабка опалесценція.

7.2. Безалкогольні та слабоалкогольні напої зберігають при температурі 0 град.С ... +20 град.С, напої бродіння 0 град.С ... +20 град.С. Відносна вологість повітря у складських приміщеннях для зберігання концентратів безалкогольних напоїв не повинна перевищувати 75 відсотків.

Пиво в пляшках, металевих бочках, бочках зберігається при температурі: фільтроване непастеризоване +5 град.С ... +12 град.С, фільтроване пастеризоване +5 град.С ... +20 град.С, нефільтроване +2 град.С ... +4 град.С. Пиво, доставлене в пивовозах, зберігається під тиском діоксиду вуглецю в ізометричних резервуарах при температурі +2 град.С ... +12 град.С.

Фасовані мінеральні та питні води зберігаються при температурі +5 град.С ... +20 град.С.

7.3. Терміни та умови реалізації безалкогольних та слабоалкогольних напоїв повинні відповідати вимогам нормативних документів.

7.4. Продаж безалкогольних та слабоалкогольних напоїв здійснюють на винос, на розлив у посуд споживачів, а також для споживання на місці.

Продають напої на розлив з резервуарів спеціальних дозувальних автоматів, заводських бочок, ізотермічних ємкостей.

Газована вода на бажання споживачів відпускається із сиропом і без нього. Температура води не повинна перевищувати +12 град.С. Газована вода може продаватися в сифонах, які наповнюються в спеціальних пунктах заправлення.

Забороняється перекачувати пиво з бочок в інші ємкості, крім резервуарів спеціально дозувальних апаратів.

Продаж напоїв на розлив дозволяється тільки в чистий посуд.

Забороняється під час продажу напоїв для споживання на місці миття посуду в посудинах. Перед використанням посуд необхідно промивати чистою проточною водою чи за допомогою механічних пристроїв.

Щодня перед початком роботи і після її закінчення треба промивати водою крани бочок, сітки та змішувачі, а також дно навколо шпунтового отвору.

7.5. Наповнення мірних ємкостей (колб, циліндрів) проводять до мірної позначки (риски) відповідного об'єму. У разі відпуску напоїв у посуд з вузькою шийкою необхідно використовувати ліжку.

Пінисті напої наливають у мірні ємкості так, щоб після осідання піни рівень рідини був проти мірної позначки (риски).

7.6. Посуд для відпуску напоїв, циліндри для сиропу, дозатори та інший інвентар і обладнання повинні утримуватися в чистоті відповідно до санітарних вимог.

7.7. Продавці, які працюють на сатураторному устаткуванні, повинні додержуватись інструкцій приготування газованої води та правил техніки безпеки.

7.8. Суб'єкти господарської діяльності, які здійснюють продаж мінеральної води, безалкогольних і слабоалкогольних напоїв, у тому числі пива, можуть додатково продавати у відокремлених місцях (відділах, секціях) супутні товари: морозиво, кондитерські вироби, фрукти, солоні морепродукти, тютюнові вироби тощо.

Продаж лікувальних мінеральних вод може здійснюватися також через аптечну мережу.

Начальник управління розробки,
удосконалення та впровадження
нормативних актів у сфері торгівлі

І.Петрик

НАКАЗ МІНІСТЕРСТВА ЕКОНОМІКИ ТА З ПИТАНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ «Про затвердження Правил роботи закладів (підприємств) ресторанного господарства»

№ 219 від 24.07.2002
м.Київ

Зареєстровано в Міністерстві
юстиції України

20 серпня 2002 р.
за № 680/6968

{ Із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції № 303 (з1021-03) від 03.11.2003 Наказами Міністерства економіки № 170 (з0624-06) від 17.05.2006 № 309 (з1174-06) від 09.10.2006 № 21 (з0089-08) від 25.01.2008 № 1239 (з1059-09) від 10.11.2009 Наказами Міністерства економічного розвитку і торгівлі № 509 (з0650-15) від 20.05.2015 № 632 (з0674-18) від 10.05.2018 }

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 15.06.2006 № 833 (833-2006-п) "Про затвердження Порядку провадження торговельної діяльності та правил торговельного обслуговування населення", **Н А К А З У Ю:**

{ Преамбула в редакції Наказу Міністерства економіки № 21 (з0089-08) від 25.01.2008 }

1. Затвердити Правила роботи закладів (підприємств) ресторанного господарства, що додаються. { Пункт 1 із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства економіки № 309 (з1174-06) від 09.10.2006 }

2. Визнати таким, що втратив чинність, наказ Міністерства зовнішніх економічних зв'язків України від 03.07.95 № 129 (з0230-95) "Про затвердження Правил роботи підприємств громадського харчування", зареєстрований у Міністерстві юстиції України 20.07.95 за № 230/766.

3. Контроль за виконанням цього наказу покласти на заступника Державного секретаря Стеценка В.О.

Міністр

О.Шлапак

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Міністерства
економіки
та з питань європейської
інтеграції України
24.07.2002 р. N 219

Зареєстровано в Міністерстві
юстиції України
20 серпня 2002 р.
за N 680/6968

Правила роботи закладів (підприємств) ресторанного господарства

*{ У назві та тексті слова "громадське харчування" в усіх відмінках
замінено словами "ресторанне господарство" згідно з Наказом
Міністерства економіки N 309 (з1174-06) від 09.10.2006 }*

1. Загальні положення

1.1. Цими Правилами регламентуються основні вимоги щодо роботи суб'єктів господарської діяльності (закладів, підприємств) усіх форм власності, що здійснюють діяльність на території України у сфері ресторанного господарства.

1.2. У своїй діяльності суб'єкти господарської діяльності керуються актами законодавства України, якими регулюється діяльність у сфері ресторанного господарства.

1.3. У Правилах вживаються терміни в такому значенні:

ресторанне господарство - вид економічної діяльності суб'єктів господарської діяльності щодо надавання послуг відносно задоволення потреб споживачів у харчуванні з організуванням дозвілля або без нього; { Абзац

другий пункту 1.3 в редакції Наказу Міністерства економіки N 309 (z1174-06)
від 09.10.2006 }

заклад ресторанного господарства - організаційно-структурна одиниця у сфері ресторанного господарства, яка здійснює виробничо-торговельну діяльність: виробляє і (або) доготовляє, продає і організовує споживання продукції власного виробництва і закупних товарів, може організовувати дозвілля споживачів; { Абзац третій пункту 1.3 в редакції Наказу Міністерства економіки N 309 (z1174-06) від 09.10.2006 }

{ Абзац четвертий пункту 1.3 виключено на підставі Наказу Міністерства економіки N 309 (z1174-06) від 09.10.2006 }

тип закладу ресторанного господарства - сукупність загальних характерних ознак виробничо-торговельної діяльності закладу ресторанного господарства; { Абзац четвертий пункту 1.3 в редакції Наказу Міністерства економіки N 309 (z1174-06) від 09.10.2006 }

клас закладу ресторанного господарства - сукупність відмінних ознак закладу ресторанного господарства певного типу, яка характеризує рівень вимог до продукції власного виробництва і закупних товарів, умов їх споживання, організування обслуговування та дозвілля споживачів; { Абзац п'ятий пункту 1.3 в редакції Наказу Міністерства економіки N 309 (z1174-06) від 09.10.2006 }

технологічний процес закладу ресторанного господарства - сукупність операцій, які забезпечують виробництво кулінарної продукції, булочних і борошняних кондитерських виробів та їх продаж;

продукція власного виробництва - продукція, яку виробляють заклади ресторанного господарства і продають як кулінарну продукцію, булочні та борошняні кондитерські вироби (далі - продукція);

страва - кулінарний виріб або харчовий продукт у натуральному вигляді, готовий до вживання, порціонований та оформлений для подавання споживачам;

кулінарний виріб - харчовий продукт (сукупність харчових продуктів), доведений до готовності, але може вимагати незначного додаткового оброблення (охолодження, розігрівання, порціювання та оформлення);

кулінарний напівфабрикат - харчовий продукт (сукупність харчових продуктів), кулінарно оброблений, але не доведений до готовності, який використовується для подальшого виготовлення кулінарних виробів;

кулінарна продукція - сукупність страв, кулінарних виробів та кулінарних напівфабрикатів;

закупний товар - товар, що його купує суб'єкт господарської діяльності сфери ресторанного господарства для подальшого перепродажу споживачам без видозмінення (порціювання, нарізання, додаткового оформлення);

фірмова страва - страва (кулінарний, борошняний кондитерський виріб), що її готують у конкретному закладі (підприємстві) ресторанного господарства за оригінальною авторською рецептурою із присвоєнням їй фірмової назви, на яку розповсюджується право захисту інтелектуальної власності;

продовольча сировина - продукція рослинного, тваринного, мінерального, синтетичного чи біотехнологічного походження, що використовується для виробництва харчових продуктів;

технологічна документація на страви та вироби - документація із зазначенням опису технологічного процесу виробництва продукції, переліку продуктів, продовольчої сировини, речовин і супутніх матеріалів, що застосовуються в процесі приготування, даних про норми їх вмісту в кінцевому харчовому продукті, термін придатності до споживання, умов зберігання, способу реалізації (подання) споживачу, вимог до якості страв та виробів. { Пункт 1.3 глави 1 доповнено новим абзацом згідно з Наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі N 509 (z0650-15) від 20.05.2015 }

1.4. Суб'єктами господарської діяльності здійснюється діяльність у сфері ресторанного господарства після їх державної реєстрації в установленому законодавством порядку. Роздрібна торгівля алкогольними напоями і тютюновими виробами в закладах (підприємствах) ресторанного господарства здійснюється суб'єктами господарської діяльності за наявності відповідних ліцензій.

1.5. Заклади (підприємства) ресторанного господарства поділяються за типами: фабрики-кухні, фабрики заготівельні, ресторани, бари, кафе, їдальні, закуочні, буфети, магазини кулінарних виробів, кафетерії, а ресторани та бари - також на класи (перший, вищий, люкс).

Вибір типу закладу (підприємства) ресторанного господарства та класу ресторану або бару здійснюється суб'єктом господарської діяльності самостійно з урахуванням вимог законодавства України.

Суб'єкти підприємницької діяльності у сфері ресторанного господарства для заняття торговельною діяльністю можуть мати також дрібнороздрібну торговельну мережу. (Абзац третій підпункту 1.5 пункту 1 в редакції Наказу Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції N 303 (з1021-03) від 03.11.2003)

1.6. Суб'єкти господарської діяльності у сфері ресторанного господарства при облаштуванні закладу (підприємства) згідно з обраним типом (класом) повинні мати необхідні виробничі, торговельні та побутові приміщення, а також обладнання для приготування та продажу продукції.

Вимоги, що пред'являються до виробничих, торговельних та побутових приміщень закладів (підприємств) ресторанного господарства, обладнання, інвентарю, переліку послуг, технологічних режимів виробництва продукції, встановлюються законодавством України.

Відкриття закладу (підприємства) ресторанного господарства узгоджується з органами місцевого самоврядування, установами державної санітарно-епідеміологічної служби в установленому законодавством порядку.

1.7. На фасаді приміщення закладу (підприємства) ресторанного господарства повинна розміщуватися вивіска із зазначенням його типу (класу), назви, найменування суб'єкта господарської діяльності та режиму роботи.

Режим роботи закладу ресторанного господарства встановлюється суб'єктом господарювання самостійно, а у випадках, передбачених законодавством, за погодженням з органами місцевого самоврядування. Для закладу ресторанного господарства, який обслуговує споживачів на підприємствах, в установах та організаціях, режим роботи встановлюється суб'єктом господарювання за домовленістю з їх адміністрацією. { Абзац другого пункту 1.7 в редакції Наказу Міністерства економіки N 309 (z1174-06) від 09.10.2006 }

Режим роботи повинен дотримуватися закладами (підприємствами) ресторанного господарства всіх форм власності.

Суб'єктами господарської діяльності повинен забезпечуватися належний санітарний стан виробничих, торговельних і складських приміщень відповідно до вимог Санітарних правил для підприємств ресторанного господарства, затверджених Міністерством охорони здоров'я СРСР та Міністерством торгівлі СРСР від 19.03.91 N 5777-91 (n0001400-91) (далі - Санітарні правила), а також прилеглої до підприємства території, упорядкування та озеленіння.

У закладах (підприємствах) ресторанного господарства повинні використовуватися мийні і дезінфікувальні засоби, що дозволені Міністерством охорони здоров'я України, згідно з інструкцією, затвердженою в установленому порядку.

1.8. Засоби виміральної техніки, що використовуються в ресторанному господарстві, повинні бути у справному стані та мати чіткий відбиток перевірконого тавра і проходити перевірку в установленому законодавством порядку.

На торговельно-технологічне обладнання, інвентар та посуд, що підлягають обов'язковій сертифікації, суб'єкт господарської діяльності повинен мати сертифікат відповідності, а ті їх види, що не підлягають сертифікації, повинні бути виготовлені з матеріалів, дозволених Головним державним санітарним лікарем України.

1.9. Працівники, які займаються виробництвом, зберіганням, а також продажем харчових продуктів і продовольчої сировини, зобов'язані мати професійну спеціальну освіту (підготовку).

Усі працівники, зайняті в ресторанному господарстві, проходять медичне обстеження в установленому законодавством порядку, результати якого відображаються в їх особових медичних книжках. Особова медична книжка пред'являється для контролю на вимогу представників установ державної санітарно-епідеміологічної служби.

Суб'єкти господарської діяльності зобов'язані мати Правила роботи закладів (підприємств) ресторанного господарства, Санітарні правила (п0001400-91), санітарний журнал, особові медичні книжки працівників, журнали реєстрації вступного інструктажу з питань охорони праці та реєстрації інструктажів з питань охорони праці, а також книгу відгуків та пропозицій. Суб'єкти господарської діяльності повинні мати також журнал реєстрації перевірок. { Абзац третій пункту 1.9 із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства економіки N 309 (з1174-06) від 09.10.2006 }

1.10. Вимоги щодо якості продовольчої сировини, закупних товарів, харчових продуктів та напівфабрикатів, їх упаковки, маркування, транспортування, приймання, умов реалізації, строків придатності до споживання чи дат закінчення строків придатності до споживання, методів лабораторного контролю регламентуються законодавством України.

2. Організація виробництва та продаж продукції

2.1. Суб'єктами господарської діяльності у сфері ресторанного господарства здійснюється діяльність згідно з асортиментом продукції,

затвердженим відповідно до типу та класу даного закладу (підприємства) керівником підприємства, а також забезпечується наявність продукції, зазначеної у меню, преїскуранті. { Пункт 2.1 в редакції Наказу Міністерства економіки N 309 (з1174-06) від 09.10.2006 }

2.2. Суб'єкти господарської діяльності при виготовленні продукції власного виробництва повинні дотримуватися технологічних режимів виробництва продукції (сумісність продуктів, їх взаємозамінність, режим кулінарного оброблення сировини тощо), визначених нормативною документацією (збірниками рецептур страв, кулінарних, борошняних кондитерських і булочних виробів, затвердженими в установленому порядку, державними стандартами, технічними умовами, а також Санітарними правилами) (п0001400-91).

Суб'єкти господарської діяльності при користуванні збірниками рецептур страв та кулінарних виробів мають право:

замінити (виключати) у рецептурах відсутні види продовольчої сировини та харчових продуктів (крім основних складників страви) або додатково включати їх у необхідних кількостях, не погіршуючи смакових властивостей страв (виробів), при цьому не допускати порушення Санітарних правил (п0001400-91), технологічного режиму виробництва продукції, погіршення споживних властивостей та якості страв (виробів). Зміни до рецептур в обов'язковому порядку вносяться в технологічну документацію на страви та вироби і калькуляційні карти; { Абзац третій пункту 2.2 глави 2 із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі N 509 (з0650-15) від 20.05.2015 }

з урахуванням попиту споживачів змінювати норми відпускання страв (виробів), у тому числі соусів та гарнірів, там, де дозволяє технологія приготування.

Суб'єкти господарювання можуть самостійно розробляти фірмові страви та вироби. Технологічна документація на фірмові страви та вироби складається у довільній формі та затверджується керівником суб'єкта

господарювання у сфері ресторанного господарства. { Абзац п'ятий пункту 2.2 глави 2 в редакції Наказу Міністерства економічного розвитку і торгівлі N 509 (з0650-15) від 20.05.2015 }

2.3. Кухарі та кондитери повинні бути забезпечені на робочих місцях технологічною документацією на страви та вироби.

{ Пункт 2.3 глави 2 в редакції Наказу Міністерства економічного розвитку і торгівлі N 509 (з0650-15) від 20.05.2015 }

2.4. Партії страв виготовлюються в таких обсягах, щоб забезпечити їх реалізацію в терміни, визначені нормативною документацією.

2.5. Продаж Продукції за межами закладів (підприємств) здійснюється у спеціально відведених для цього місцях з дозволу органів державної санітарно-епідеміологічної служби та за умови додержання встановлених для цієї продукції вимог законодавства України.

2.6. Кожна партія продукції, яка продається поза торговельною залогою, повинна мати посвідчення про якість із зазначенням найменування підприємства-виробника, його адреси, нормативного документа, відповідно до якого вона виготовлена, найменування продукції, дати виготовлення, терміну придатності до споживання чи дати закінчення його, умов реалізації і зберігання, маси одиниці розфасування (упаковки) і ціни за одиницю розфасування або ваги продукції.

2.7. У разі коли продукція може завдати шкоди життю або здоров'ю споживача, суб'єкт господарської діяльності зобов'язаний негайно припинити її продаж і виробництво до усунення причин, які можуть зашкодити.

У разі коли причини, які можуть зашкодити, неможливо усунути, суб'єкт господарської діяльності зобов'язаний вилучити з обігу неякісну та небезпечну продукцію, відкликати її від споживачів.

Виробник зобов'язаний відшкодувати в повному обсязі завдані споживачам збитки, пов'язані з відкликанням продукції.

3. Організація обслуговування споживачів

3.1. У закладах (на підприємствах) ресторанного господарства використовуються такі методи обслуговування, як самообслуговування, обслуговування офіціантами, комбінований тощо.

При всіх методах обслуговування здійснюється попереднє сервірування столів залежно від типу (класу) підприємства.

3.2. Розрахунки за продукцію й надані послуги в закладах (на підприємствах) ресторанного господарства здійснюються за готівку та/або в безготівковій формі (платіжні картки, платіжні чеки тощо) із застосуванням реєстраторів розрахункових операцій (електронний контрольний-касовий апарат, електронний контрольний-касовий реєстратор, комп'ютерно-касова система тощо) або зареєстрованих у встановленому порядку розрахункових книжок.

3.3. У закладах (на підприємствах) самообслуговування й магазинах кулінарних виробів розрахунковий документ (касовий чек, розрахункова квитанція тощо) видається споживачеві після оплати вартості продукції готівкою.

У закладах (підприємствах) з обслуговуванням офіціантами оплата вартості продукції здійснюється споживачем безпосередньо офіціанту відповідно до рахунка, який виписується на бланку встановленої форми.

Після розрахунку офіціантом споживачеві надається розрахунковий документ (касовий чек, розрахункова квитанція).

3.4. У меню зазначається перелік страв, кулінарних, борошняних кондитерських, булочних виробів та напоїв власного виробництва, вихід і ціна однієї порції. У преїскуранті зазначається перелік алкогольних і безалкогольних напоїв, пива, тютюнових, кондитерських виробів та інших закупних товарів, маса, об'єм і ціна на відповідну одиницю продукту, крім того, для алкогольних напоїв - ємність пляшки, ціна за пляшку, за 50 та 100 мілілітрів.

Меню і преїскурант мають бути підписані керівником, бухгалтером (калькулятором) та матеріально-відповідальною особою (завідувач виробництва, бригадир, буфетник, бармен тощо) суб'єкта господарської діяльності. { Абзац другий пункту 3.4 із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі N 632 (з0674-18) від 10.05.2018 }

3.5. Поруч з основною діяльністю закладами (підприємствами) ресторанного господарства можуть надаватися додаткові послуги, перелік і вартість яких визначаються суб'єктом господарської діяльності та указуються в преїскуранті на послуги.

Під час обслуговування в закладах (підприємствах) ресторанного господарства за бажанням споживачів кулінарна продукція та закупні товари, у тому числі алкогольні напої, можуть бути продані на винос у відповідній упаковці.

3.6. Споживачам надаються можливості:

ознайомитися з меню, преїскурантами алкогольних і безалкогольних напоїв, кондитерських і тютюнових виробів, фруктів, додаткових послуг, що надаються, до початку обслуговування;

перевірити об'єм, вагу та ціну продукції, що підлягає продажу (послуги, що надається), відповідність її якості вимогам нормативних документів.

3.7. При виявленні недоліків у якості продукції та наданні послуг, недоважування або обрахунку суб'єкти господарської діяльності на вибір споживача зобов'язані:

безкоштовно усунути виявлені недоліки;

зменшити розмір оплати за продукцію або послугу;

замінити на аналогічну продукцію належної якості або вдруге надати послугу;

повністю відшкодувати витрати споживача, пов'язані з придбанням неякісної продукції або наданої послуги.

3.8. При прийманні попереднього замовлення на обслуговування суб'єкти господарської діяльності зобов'язані гарантувати виконання його замовлення в узгоджені із замовником строки. У разі відмови замовника від обслуговування в день проведення заходу він зобов'язаний викупити замовлену продукцію, яка не може бути продана іншим споживачам.

У разі коли суб'єкт господарської діяльності не може виконати замовлення споживача, він зобов'язаний повідомити про це замовника не пізніше ніж за п'ять днів.

Замовнику забороняється приносити до закладу (підприємства) ресторанного господарства продовольчу сировину, харчові продукти, у тому числі алкогольні та безалкогольні напої, а також залучати сторонніх осіб до приготування страв.

3.9. Забороняється встановлювати мінімум вартості замовлення й пропонувати споживачу обов'язковий асортимент продукції.

3.10. У закладах (підприємствах) ресторанного господарства (незалежно від типу і класу) для осіб, які не курять, відводиться не менше ніж половина площі громадських місць цих закладів, розміщеної так, щоб тютюновий дим не поширювався на цю територію. На території для осіб, які не курять, персоналу та споживачам забороняється куріння будь-яких тютюнових виробів, а також розміщення попільничок. У разі відведення суб'єктом господарської діяльності спеціальних місць для куріння ці місця мають бути обладнані витяжною вентиляцією або іншими засобами для видалення тютюнового диму, а також розміщена в куточку споживача наочна інформація про розташування таких місць та про шкоду, яку завдає здоров'ю людини куріння тютюнових виробів.

{ Пункт 3.10 в редакції Наказів Міністерства економіки N 170 (z0624-06) від 17.05.2006, N 1239 (z1059-09) від 10.11.2009 }

3.11. Суб'єкти господарської діяльності зобов'язані забезпечити збереження речей споживачів у гардеробі. За зникнення речей з гардеробу

суб'єкти господарської діяльності несуть відповідальність згідно із законодавством.

3.12. Книга відгуків і пропозицій устанавленого зразка повинна знаходитися на видному та доступному для споживачів місці. Суб'єкти господарської діяльності зобов'язані обладнати на видному місці Куточок споживача, де вміщується інформація для споживачів.

4. Ціни і ціноутворення

4.1. Продаж продукції суб'єктами господарської діяльності у сфері ресторанного господарства здійснюється за цінами, що встановлюються відповідно до законодавства.

5. Контроль за роботою суб'єктів господарської діяльності

5.1. Контроль за якістю і безпекою продукції, додержанням норм і правил, устанавлених для закладів (підприємств) ресторанного господарства, а також цих Правил здійснюється органами місцевого самоврядування, а також іншими органами в межах їх компетенції, наданої законодавством.

5.2. За відмову пред'явити контролюючим особам продукцію, яка підлягає перевірці, суб'єкти господарської діяльності несуть відповідальність згідно із законодавством.

Суб'єкти господарської діяльності повинні безкоштовно надавати для лабораторного контролю зразки сировини та готової продукції в кількості, передбаченій нормативно-правовими актами.

5.3. За порушення санітарного законодавства або реалізацію недоброякісної продукції суб'єкти господарської діяльності несуть відповідальність згідно із законодавством.

5.4. Суб'єкти господарської діяльності зобов'язані здійснювати контроль за додержанням підлеглими цих Правил. У разі порушення Правил винні несуть відповідальність згідно із законодавством.

Начальник управління ресторанного господарства та побутових послуг

О.Шалимінов

**НАКАЗ МІНІСТЕРСТВА ЗОВНІШНІХ ЕКОНОМІЧНИХ ЗВ'ЯЗКІВІ
ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ «Про затвердження Правил роботи дрібнороздрібної
торговельної мережі»**

№ 369 від 08.07.96
м.Київ

Зареєстровано в Міністерстві
юстиції України

23 липня 1996 р.

за № 372/1397

*{ Із змінами, внесеними згідно з Наказом МЗЕЗторгу
№ 402 (з0468-98) від 07.07.98
Наказами Міністерства економіки
№ 259 (з1011-05) від 29.08.2005
№ 309 (з1174-06) від 09.10.2006
№ 21 (з0089-08, з0091-08) від 25.01.2008
№ 911 (з0070-09) від 24.12.2008
Наказом Міністерства економічного
розвитку і торгівлі
№ 632 (з0674-18) від 10.05.2018 }*

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 15.06.2006
№ 833 (833-2006-п) "Про затвердження Порядку провадження торговельної
діяльності та правил торговельного обслуговування населення"

НАКАЗУЮ:

*{ Преамбула в редакції Наказу Міністерства економіки № 21 (з0089-
08) від 25.01.2008 }*

1. Затвердити Правила роботи дрібнороздрібної торговельної мережі,
що додаються.

{ Пункт 1 в редакції Наказу Міністерства економіки N 21 (z0089-08) від 25.01.2008 }

2. Головному управлінню з питань внутрішньої торгівлі (Родіонов Ю.Ф.), Головному договірно-правовому управлінню (Нестер Л.Д.) зареєструвати Правила роботи дрібнороздрібною торговельною мережі в Міністерстві юстиції України.

3. Управлінню інформації та інформатики (Загорняк О.В.) забезпечити публікацію Правил роботи дрібнороздрібною торговельною мережі в газеті "Урядовий кур'єр".

4. Визнати таким, що втратив чинність, наказ Міністерства торгівлі УРСР від 14.02.75 N 39 "Про розвиток дрібнороздрібною мережі, організацію весняно-літньої торгівлі в 1975 році".

Міністр

С.Г.Осика

Затверджено
наказом Міністерства зовнішніх
економічних зв'язків і торгівлі
України від 08.07.96 N 369

Правила роботи дрібнороздрібною торговельною мережі

{ У тексті Правил слова "господарюючий суб'єкт", "громадське харчування" та "покупець" в усіх відмінках та числах замінено відповідно словами "суб'єкт господарювання", "ресторанне господарство" та "споживач" у відповідних відмінках та числах згідно з Наказом Міністерства економіки N 21 (z0091-08) від 25.01.2008 }

Загальні положення

1. Ці Правила визначають вимоги до організації дрібнороздрібною торговельною мережі, її приміщень та обладнання і поширюються на суб'єкти господарювання всіх форм власності, що здійснюють підприємницьку діяльність у сфері торгівлі та ресторанного господарства.

2. Суб'єкт господарювання при організації роботи дрібнороздрібної мережі повинен керуватися та дотримуватися вимог Законів України "Про захист прав споживачів" (1023-12), "Про споживчу кооперацію" (2265-12), "Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення" (4004-12), "Про безпечність та якість харчових продуктів" (771/97-ВР), "Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг" (265/95-ВР), Порядком провадження торговельної діяльності та правилами торговельного обслуговування населення, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 15.06.2006 N 833 (833-2006-п), цими Правилами та іншими нормативно-правовими актами, які регулюють торговельну діяльність. { Пункт 2 в редакції Наказу Міністерства економіки N 309 (z1174-06) від 09.10.2006 }

3. Роздрібна торгівля через дрібнороздрібну торговельну мережу є однією із форм позамагазинного продажу товарів, при якій приміщення не мають торговельного залу для споживачів.

Продаж товарів здійснюється через:

пункти некапітальної забудови - кіоски, ларі, ларки, палатки, павільйони для сезонного продажу товарів, торговельні автомати;

засоби пересувної мережі - автомагазини, автокафе, авторозвозки, автоцистерни, лавки-автопричепи, візки, спеціальне технологічне обладнання (низькотемпературні лотки-прилавки), розноски, лотки, столики тощо.

4. Через дрібнороздрібну торговельну мережу дозволяється реалізація продовольчих і непродовольчих товарів тільки нескладного асортименту, яка проводиться згідно з правилами їх продажу.

{ Пункт 5 виключено на підставі Наказу Міністерства економіки N 309 (z1174-06) від 09.10.2006 }

6. Торгівля продовольчими та непродовольчими товарами в одному дрібнороздрібному торговельному пункті дозволяється лише за умови, що

продовольчі товари фасовані, мають герметичну (непошкоджену) упаковку і при цьому додержується принцип товарного сусідства.

7. Суб'єкт господарювання, у підпорядкуванні якого є магазини та пункти дрібнороздрібної торговельної мережі, зобов'язаний не допускати продажу в цих пунктах тих товарів, які відсутні у продажу в магазинах відповідної товарної спеціалізації.

8. У дрібнороздрібній торговельній мережі забороняється продаж:

продовольчих товарів, якщо при їх продажу відсутні умови для дотримання санітарних норм і правил, а також для додержання температурних режимів, умов зберігання та продажу цих товарів;

нефасованих і неупакованих продовольчих товарів з розносок, лотків, столиків, корзин та неспеціалізованого транспорту, крім картоплі, овочів, фруктів, плодів, ягід, баштанних культур в період сезонного продажу, а також морозива, квітів;

алкогольних напоїв (крім автомагазинів системи споживчої кооперації, що здійснюють виїзну торгівлю у сільській місцевості, за наявності марок акцизного збору); (Абзац пункту 8 в редакції Наказу МЗЕЗторгу N 402 (z0468-98) від 07.07.98)

тютюнових виробів через засоби пересувної мережі за винятком автомагазинів, автокафе, авторозвозок, лавок-автопричепів системи споживчої кооперації, що здійснюють продаж у сільській місцевості; (Абзац пункту 8 в редакції Наказу МЗЕЗторгу N 402 (z0468-98) від 07.07.98)

тютюнових виробів через стаціонарні пункти, якщо стан приміщень не відповідає вимогам нормативних документів щодо їх зберігання; (Абзац пункту 8 в редакції Наказу МЗЕЗторгу N 402 (z0468-98) від 07.07.98)

тютюнових виробів без марок акцизного збору; (Абзац пункту 8 в редакції Наказу МЗЕЗторгу N 402 (z0468-98) від 07.07.98)

алкогольних напоїв і тютюнових виробів працівниками суб'єкта господарювання, яким не виповнилося 18 років; (Абзац пункту 8 в редакції Наказу МЗЕЗторгу N 402 (z0468-98) від 07.07.98)

технічно складних та великогабаритних товарів;

тканин, взуття (крім домашнього та робочого), швейних виробів (крім робочого одягу і головних уборів для літнього сезону) та виробів верхнього трикотажу, що потребують примірювання;

дорогоцінних металів, коштовного каміння та виробів з них;

вогнебезпечних товарів побутової хімії, піротехнічних іграшок, паливно-мастильних матеріалів (крім тих, що реалізуються через авторозвозки системи споживчої кооперації);

об'єктів санітарних заходів, вимоги до обігу яких заборонено законодавчими актами; товарів, вільна реалізація яких заборонена, а також тих, що не мають відповідного маркування, належного товарного вигляду, на яких строк придатності не зазначено або зазначено з порушенням вимог нормативних документів, строк придатності яких минув, а також тих, що надійшли без документів, передбачених законодавством, зокрема, які засвідчують їх якість та безпеку. { Абзац пункту 8 в редакції Наказу Міністерства економіки N 309 (z1174-06) від 09.10.2006 }

9. Всі працівники дрібнороздрібної торговельної мережі при оформленні на роботу обов'язково проходять інструктаж з питань охорони праці, протипожежної безпеки, санітарного мінімуму, додержання вимог нормативних документів та актів щодо продажу товарів і торговельного обслуговування споживачів.

Суб'єкт господарювання несе відповідальність за дотримання працівниками дрібнороздрібної торговельної мережі нормативних документів та актів щодо продажу товарів та торговельного обслуговування споживачів.

10. Працівники пунктів дрібнороздрібної торговельної мережі, які безпосередньо здійснюють продаж продовольчих товарів, підлягають в

установленому порядку обов'язковому систематичному медичному обстеженню, результати якого заносяться в їх особисті медичні книжки, що зберігаються на робочих місцях працівників.

Особи, які не пройшли своєчасно чергове медичне обстеження, до роботи не допускаються.

11. Працівники дрібнороздрібної торговельної мережі під час виконання своїх обов'язків повинні:

бути охайно одягнені в формений чи санітарний одяг і головні убори;

додержуватися правил особистої гігієни, тримати робоче місце, приміщення та навколишню територію в належному санітарному стані, не палити на робочому місці, бути з споживачами ввічливими;

мати при собі паспорт, який пред'являється на вимогу службових осіб органів державного контролю і нагляду та правоохоронних органів.

12. Забороняється допускати в пункти дрібнороздрібної торговельної мережі сторонніх осіб за винятком представників органів державного контролю і нагляду та правоохоронних органів, які пред'явили службове посвідчення для проведення перевірки в межах компетенції, наданої їм законодавством.

13. У кожному стаціонарному пункті дрібнороздрібної торговельної мережі повинні бути санітарні правила та санітарний журнал, а також Книга відгуків і пропозицій встановленого зразка, яка надається споживачу на першу його вимогу.

Розміщення та режим роботи

14. Відведення місць для розміщення пунктів дрібнороздрібної торговельної мережі здійснюється відповідно до вимог Єдиних правил ремонту і утримання автомобільних доріг, вулиць, залізничних переїздів, правил користування ними та охорони (розділ V), затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 30.03.94 N 198 (198-94-п).

15. Забороняється торгівля алкогольними напоями і тютюновими виробами у приміщеннях та на території дошкільних, навчальних закладів і закладів охорони здоров'я; у приміщеннях спеціалізованих торговельних організацій, які здійснюють торгівлю товарами дитячого асортименту або спортивними товарами, а також у відповідних відділах (секціях) універсальних торговельних організацій; у місцях проведення спортивних змагань; поштучно (для тютюнових виробів, крім сигар); з торгових автоматів та в інших місцях, визначених органами місцевого самоврядування.

{ Пункт 15 в редакції Наказу Міністерства економіки N 21 (z0091-08) від 25.01.2008 }

16. Розміщення пунктів дрібнороздрібної торговельної мережі здійснюється суб'єктом господарювання відповідно до вимог Земельного кодексу України (2768-14) та законодавства про благоустрій населених пунктів, планування та забудову територій, санітарного та епідемічного благополуччя населення, пожежну охорону, державну автоінспекцію та архітектуру.

{ Пункт 16 в редакції Наказу Міністерства економіки N 911 (z0070-09) від 24.12.2008 }

{ Пункт 17 виключено на підставі Наказу Міністерства економіки N 911 (z0070-09) від 24.12.2008 }

17. Пункти дрібнороздрібної торговельної мережі повинні мати копії ліцензій на роздрібну торгівлю тютюновими виробами та роздрібну торгівлю алкогольними напоями, завірені підписом відповідальної особи та печаткою органу, що їх видав.

(Пункт в редакції Наказу МЗЕЗторгу N 402 (z0468-98) від 07.07.98)

18. Копії ліцензій зберігаються у працівника пункту дрібнороздрібної торговельної мережі, пред'являються ним за вимогою службових осіб органів державного контролю і нагляду та органів внутрішніх справ.

{ Пункт із змінами, внесеними згідно з Наказом МЗЕЗторгу N 402 (z0468-98) від 07.07.98, Наказом Міністерства економіки N 911 (z0070-09) від 24.12.2008 }

19. Режим роботи об'єктів дрібнороздрібної торговельної мережі встановлюється суб'єктом господарювання самостійно, а у випадках, передбачених законодавством, за погодженням з органами місцевого самоврядування. { Абзац перший пункту в редакції Наказу Міністерства економіки N 309 (z1174-06) від 09.10.2006 }

Режим роботи повинен додержуватися суб'єктами господарювання всіх форм власності.

Вимоги щодо приміщень та обладнання

20. Стаціонарні пункти дрібнороздрібної торговельної мережі, як правило, повинні бути типовими, відповідати вимогам нормативних документів щодо санітарії, охорони праці, техніки безпеки, відповідати естетичним вимогам, архітектурно вписуватись у навколишнє середовище.

Рекламно-інформаційне оформлення пункту дрібнороздрібної торговельної мережі повинно бути типовим для даного суб'єкта господарювання. На видному місці розміщується свідоцтво про державну реєстрацію, інформація про адресу і номер телефону суб'єкта господарювання, якому належить цей пункт, прізвище, ім'я та по батькові продавця, а також режим роботи.

21. На кузовах автомагазинів, автокафе, авторозвозок, автопричепів, автоцистерн повинен бути нанесений фарбою чіткий напис, що вказує найменування адресу суб'єкта господарювання, номер точки пересувної торговельної мережі та номер телефону суб'єкта господарювання.

На автотранспорт, що перевозить продовольчу сировину та продовольчі товари для дрібнороздрібної торговельної мережі, повинен бути оформлений санітарний паспорт.

У разі здійснення виїзної (виносної) торгівлі, а також продажу товарів з використанням інших нестационарних засобів на робочому місці продавця встановлюється табличка із зазначенням його прізвища, імені та по батькові, а також відомостей про суб'єкт господарювання, що організував торгівлю: для юридичної особи - найменування, місцезнаходження і номери телефону, для фізичної особи - підприємця - прізвище, ім'я та по батькові, номер свідоцтва про державну реєстрацію і найменування органу, що здійснив таку реєстрацію. Усі відомості оформляються відповідно до законодавства про мови. { Абзац третій пункту в редакції Наказу Міністерства економіки N 21 (z0091-08) від 25.01.2008 }

{ Абзац четвертий пункту виключено на підставі Наказу Міністерства економіки N 21 (z0091-08) від 25.01.2008 }

22 Розрахунки зі споживачами за придбані ними товари здійснюються відповідно до законодавства.

{ Пункт в редакції Наказу Міністерства економіки N 21 (z0091-08) від 25.01.2008 }

23. Пункт дрібнороздрібної торговельної мережі повинен бути забезпечений відповідним інвентарем та обладнанням, а у разі здійснення продажу продовольчих товарів, що швидко псуються, - холодильним устаткуванням.

24. Засоби вимірювання, що використовуються при продажу товарів, повинні бути у справному стані, мати чітке державне повірочне тавро та в установленому порядку періодично перевірятися.

25. Стаціонарні пункти дрібнороздрібної торговельної мережі обладнуються електроосвітленням.

26. При розміщенні стаціонарних об'єктів дрібнороздрібної торговельної мережі на ділянках без твердого покриття вздовж їх фасадів проводиться необхідний благоустрій.

27. Пункти дрібнороздрібної торговельної мережі, які торгують напоями на розлив, продовольчими товарами та продукцією ресторанного господарства без упаковки, повинні бути підключені до водопровідної та каналізаційної мережі, мати місце для миття рук, обладнання, інвентаря (або посуд одноразового використання), комплект миючих і дезинфікуючих засобів, дозволених Міністерством охорони здоров'я України, бачки з кришками для збирання відходів. Прилавки мають бути закриті водонепроникними матеріалами.

Забороняється продаж харчових продуктів і напоїв із застосуванням посуду одноразового використання при відсутності ємкостей для його збору і подальшої утилізації, а також повторне використання цього посуду.

Організація продажу товарів

28. Працівники пунктів дрібнороздрібної торговельної мережі на товари, що одержані для продажу, якщо це передбачено законодавством повинні мати: { Абзац перший пункту із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства економіки N 309 (z1174-06) від 09.10.2006 }

товарно-транспортні накладні, прибутково-видаткові накладні, приймальні акти, заборні листи тощо із зазначенням назви, сорту, кількості, ціни та загальної вартості товару;

документи, згідно з якими надійшли товари, що підлягають обов'язковій сертифікації, з позначенням реєстраційних номерів сертифіката відповідності чи свідоцтва про визнання відповідності та/або декларації про відповідність, якщо це встановлено технічним регламентом з підтвердження відповідності на відповідний товар; { Абзац третій пункту в редакції Наказу Міністерства економіки N 259 (z1011-05) від 29.08.2005 }

копії гігієнічних висновків, засвідчених підписом уповноваженої особи суб'єкта господарювання, від якого одержані ці товари, стосовно товарів, що не підлягають обов'язковій сертифікації відповідно до затвердженого Міністерством охорони здоров'я України переліку; { Абзац четвертий пункту

28 із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі N 632 (z0674-18) від 10.05.2018 }

документи, що засвідчують відповідність якості товарів вимогам нормативних документів (для імпортованих товарів - копії сертифікатів, викладені мовою країни-експортера і українською або російською мовою та засвідчені підписом уповноваженої особи суб'єкта господарювання, від якого одержані ці товари). { Абзац п'ятий пункту 28 із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі N 632 (z0674-18) від 10.05.2018 }

Суб'єкт господарювання, у підпорядкуванні якого є пункти дрібнороздрібної торговельної мережі, зобов'язаний мати на всі товари, що реалізуються в цих пунктах, вищезазначені документи.

29. Кожна партія продукції ресторанного господарства, яка реалізується в дрібнороздрібній мережі, повинна мати посвідчення про якість із зазначенням найменування підприємства-виготівника, його адреси, документації, відповідно до якої вона виготовлена, дати виготовлення, кінцевого строку реалізації, маси одиниці розфасовки (упаковки), а також документ про якість одержаної продукції і ціни за одиницю розфасовки або ваги продукції.

30. Забороняється продаж товарів, що не мають відповідного маркування, належного товарного вигляду, на яких строк придатності не зазначено або зазначено з порушенням вимог нормативних документів, строк придатності яких минув, а також тих, що надійшли без документів, передбачених законодавством, зокрема, які засвідчують їх якість та безпеку.

{ Пункт в редакції Наказу Міністерства економіки N 21 (z0091-08) від 25.01.2008 }

31. Перед початком торгівлі товари, що надійшли до продажу, розпаковують і розкладають на прилавках і полицях стаціонарних пунктів дрібнороздрібної торговельної мережі, а також в розвозках і розносках.

Перевіряється справність ваговимірювальних приладів, реєстраторів розрахункових операцій та інвентаря. { Абзац другий пункту із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства економіки N 21 (z0091-08) від 25.01.2008 }

32. Зразки товарів, продукції ресторанного господарства, що є у продажу, викладають (виставляють) в стаціонарних пунктах дрібнороздрібної торговельної мережі з урахуванням санітарних правил, умов товарного сусідства.

Продукція ресторанного господарства та продовольчі товари, що не мають упаковки, повинні бути вкриті від пилу прозорою плівкою, корзини закриті чистою тканиною.

33. У пунктах дрібнороздрібної торговельної мережі забороняється зберігати продовольчі товари на підлозі у відкритій тарі, тримати сторонні речі.

34. Зразки товарів, що є у продажу, повинні бути виставлені у відному для споживачів місці та мати ярлики цін (цінники).

Працівники дрібнороздрібної торговельної мережі несуть відповідальність за наявність відповідно оформлених ярликів цін.

35. Працівники дрібнороздрібної торговельної мережі відповідно до Порядку провадження торговельної діяльності та правил торговельного обслуговування населення, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 15.06.2006 N 833 (833-2006-п), зобов'язані надавати споживачам у доступній формі необхідну, достовірну та своєчасну інформацію про товари, усіляко сприяти споживачеві у вільному виборі товарів і додаткових послуг, на його вимогу провести перевірку якості, безпеки, комплектності, міри, ваги та ціни товарів з наданням йому контрольно-вимірювальних приладів, документів, які підтверджують якість, безпеку, ціну товарів, перевірити справність виробу, продемонструвати за можливості його роботу та ознайомити споживача з правилами користування.

Інформація повинна надаватися згідно із законодавством про мови.

{ Пункт в редакції Наказу Міністерства економіки N 21 (z0091-08) від 25.01.2008 }

36. Працівники, які здійснюють продаж товарів, зобов'язані відпускати їх споживачам повною мірою і вагою.

{ Пункт із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства економіки N 21 (z0091-08) від 25.01.2008 }

37. Забороняється змушувати споживачів до придбання будь-яких додаткових товарів до основної покупки або одержання замість здачі будь-яких товарів.

{ Пункт в редакції Наказу Міністерства економіки N 21 (z0091-08) від 25.01.2008 }

38. При продажу продукції ресторанного господарства повинен застосовуватись відповідний інвентар (щипці, виделки, совки, лопатки тощо). Забороняється продаж з кухонного інвентаря (кастрюль, сотейників тощо), що безпосередньо застосовується для приготування їжі.

39. Нефасовані продовольчі товари та продукція ресторанного господарства передаються споживачу упакованими в папір, паперові серветки, поліетиленові кульки харчового призначення або в тару споживача, непродовольчі товари - в папір, коробки, поліетиленові кульки, інший пакувальний матеріал.

40. У разі продажу товару або продукції ресторанного господарства неналежної якості продавець зобов'язаний задовольнити вимоги споживача відповідно до Закону України "Про захист прав споживачів" (1023-12).

{ Пункт із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства економіки N 21 (z0091-08) від 25.01.2008 }

41. За порушення цих Правил суб'єкти господарювання та їх уповноважені особи несуть відповідальність згідно із чинним законодавством.

НАКАЗ МІНІСТЕРСТВА ЕКОНОМІКИ ТА З ПИТАНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ, МІНІСТЕРСТВА ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ, ДЕРЖАВНОЇ ПОДАТКОВОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ УКРАЇНИ, ДЕРЖАВНОГО КОМІТЕТУ СТАНДАРТИЗАЦІЇ, МЕТРОЛОГІЇ ТА СЕРТИФІКАЦІЇ УКРАЇНИ «Про затвердження Правил торгівлі на ринках»

N 57/188/84/105 від 26.02.2002 Зареєстровано в Міністерстві
м.Київ юстиції України
22 березня 2002 р.
за N 288/6576

{ Із змінами, внесеними згідно з Наказами Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції
N 172/702/332/108 (z0617-03) від 03.07.2003
N 298/778/413/269 (z1112-05) від 22.09.2005
N 38/19/16/39 (z0183-09) від 26.01.2009 }

На виконання пункту 7 постанови Кабінету Міністрів України від 26 жовтня 2000 р. N 1608 (1608-2000-п) "Про затвердження Програми протидії контрабанді та реалізації на внутрішньому ринку незаконно ввезених товарів на 2000 - 2001 роки" **Н А К А З У Є М О**:

1. Затвердити Правила торгівлі на ринках, що додаються.
2. Ці Правила носять рекомендаційний характер для затвердження правил торгівлі на ринках органами місцевого самоврядування. (Пункт 2 в редакції Наказу Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції N 172/702/332/108 (z0617-03) від 03.07.2003)
3. Управлінню розробки, удосконалення та впровадження нормативних актів у сфері торгівлі (Чурсін О.Ф.) Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України зареєструвати цей наказ у Міністерстві юстиції України.
4. Республіканському комітету з торгівлі, громадського харчування та побутового обслуговування Автономної Республіки Крим; управлінням з

питань торгівлі та побутового обслуговування населення обласних, міських державних адміністрацій; Головним управлінням Міністерства внутрішніх справ України в Автономній Республіці Крим, місті Києві, Київській області, Управлінням Міністерства внутрішніх справ України в областях, місті Севастополі та на транспорті; державним податковим адміністраціям в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі; Республіканському комітету з захисту прав споживачів Автономної Республіки Крим, обласним, Головному Київському та Севастопольському міським управлінням у справах захисту прав споживачів забезпечити в межах своїх повноважень постійний контроль за дотриманням Правил торгівлі на ринках.

5. Контроль за виконанням цього наказу покласти на заступника Державного секретаря Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України Стеценка В.О., першого заступника Державного секретаря Міністерства внутрішніх справ України Корнієнка М.В., заступника Голови Державної податкової адміністрації України Онищенка В.А., заступника Голови Державного комітету стандартизації, метрології та сертифікації України Воронкова А.М.

6. Визнати таким, що втратив чинність, наказ Міністерства зовнішніх економічних зв'язків і торгівлі України від 12.03.96 N 157 (z0138-96) "Про затвердження Правил торгівлі на ринках".

Міністр економіки та з питань
європейської інтеграції України

О.Шлапак

Міністр внутрішніх справ України

Ю.Смирнов

Голова Державної податкової
адміністрації України

М.Азаров

Голова Державного комітету
стандартизації, метрології
та сертифікації України

П.Кабан

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства економіки
та з питань європейської
інтеграції України,
Міністерства внутрішніх
справ України,
Державної податкової
адміністрації України,
Державного комітету
стандартизації, метрології
та сертифікації України
26.02.02 N 57/188/84/105

Зареєстровано в Міністерстві
юстиції України
22 березня 2002 р.
за N 288/6576

Правила торгівлі на ринках

I. Загальні положення

1. Ці Правила визначають вимоги щодо функціонування створених в установленому порядку ринків усіх форм власності, організації оптового та роздрібного продажу на них сільгосппродуктів, продовольчих і непродовольчих товарів, худоби, тварин, кормів тощо, надання послуг, одержання ветеринарних, санітарних, протипожежних вимог і правил безпеки праці на ринках, прав споживачів і вимог податкового законодавства. (Пункт 1 із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції N 172/702/332/108 (z0617-03) від 03.07.2003)

2. Ринок - це суб'єкт господарювання, створений на відведеній за рішенням місцевого органу виконавчої влади чи органу місцевого самоврядування земельній ділянці і зареєстрований в установленому порядку, функціональними обов'язками якого є надання послуг та створення для

продавців і покупців належних умов у процесі купівлі-продажу товарів за цінами, що складаються залежно від попиту і пропозицій (далі - ринок).

3. Ринок незалежно від форми власності та організаційно-правової форми керується у своїй діяльності законодавством України. (Пункт 3 із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції N 172/702/332/108 (z0617-03) від 03.07.2003)

4. Торгівлю на ринках можуть здійснювати фізичні особи - громадяни України, іноземні громадяни, особи без громадянства, суб'єкти підприємницької діяльності, а також юридичні особи незалежно від форм власності (далі - продавці).

5. За конструкцією ринки можуть бути криті, відкриті та комбіновані; за часом діяльності - постійно діючі або сезонні, ранкові та вечірні; за місцезнаходженням - міські, селищні та сільські; за видами економічної діяльності - з оптової торгівлі, з роздрібною торгівлі; за товарною спеціалізацією - з продажу продовольчих товарів, непродовольчих товарів, транспортних засобів, худоби та кормів, тварин і птахів, квітів тощо, а також змішані.

6. Територія ринку повинна мати відокремлену та відгороджену від проїжджої частини, житлового та комунального секторів ділянку землі, зручне сполучення громадського транспорту загального користування, підземні чи наземні переходи для пішоходів, стоянки для транспортних засобів відвідувачів, безпечні для руху пішоходів входи і виходи, штучне освітлення території ринку, автостоянок та під'їздів, телефонний зв'язок, радіовузел або гучномовець на ринках з кількістю торговельних місць більше 250, електро- та водопостачання, водовідведення, туалет, облаштовані контейнерами майданчики для збирання відходів і сміття тощо. (Абзац перший пункту 6 із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції N 172/702/332/108 (z0617-03) від 03.07.2003)

Робота ринків не повинна погіршувати санітарний та екологічний стан місцевості й негативно впливати на умови проживання населення.

Вхід на ринки безплатний. (Пункт 6 доповнено абзацом згідно з Наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції N 172/702/332/108 (z0617-03) від 03.07.2003)

7. Адміністрація ринку узгоджує з місцевим органом самоврядування режим роботи ринку; з територіальними установами державної санітарно-епідеміологічної служби, ветеринарної медицини, пожежного нагляду, архітектурно-будівельної комісії, державтоінспекції - проектну документацію щодо функціонального планування території ринку, розміщення приміщень, торговельних місць і об'єктів, їх кількості і розміру, забезпечення їх торговельно-технологічним обладнанням та забезпечує утримання території ринку й організацію продажу товарів відповідно до затвердженого плану.

Улаштування та утримання території ринків повинно відповідати вимогам Санітарних правил утримання територій населених місць (СанПіН N 4690-88) та Ветеринарно-санітарних правил для ринків, затверджених наказом Головного державного інспектора ветеринарної медицини України від 04.06.96 N 23 (z0314-96) та зареєстрованих у Мін'юсті України 19.06.96 за N 314/1339.

8. На вході до ринку розміщується вивіска із зазначенням повної назви ринку і його власника, спеціалізації ринку, режиму роботи, а також графічно виконаний план території з позначенням усіх стаціонарних об'єктів ринку (обов'язково лабораторії ветеринарно-санітарної експертизи), пішохідних і транспортних маршрутів, аварійних виходів.

На видному, доступному для огляду місці встановлюється оформлений стенд з розміщенням на ньому копії свідоцтва про реєстрацію ринку як суб'єкта підприємницької діяльності, цих Правил, витягів із Закону України "Про захист прав споживачів" (1023-12), та Правил користування засобами вимірювальної техніки у сфері торгівлі, громадського

харчування та надання послуг" (z0018-02), нормативно-правових актів щодо застосування реєстраторів розрахункових операцій та відповідальності за несплату ринкового збору, а також ставок ринкового збору, тарифів плати за послуги та правил їх надання, Ветеринарно-санітарних правил для ринків (z0314-96), перелік продукції, що підлягає обов'язковій сертифікації в Україні відповідно до спеціалізації ринку, інформації про адресу і номери телефонів органів, що забезпечують державний захист прав споживачів, здійснюють державний контроль та нагляд за якістю та безпекою товарів, засобів вимірювальної техніки, до яких можна звернутися з питань сертифікації продукції та повірки засобів вимірювальної техніки, місцезнаходження і телефон суб'єкта господарювання, інформації про місцезнаходження Книги відгуків і пропозицій тощо. (Абзац другий пункту 8 із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції N 172/702/332/108 (z0617-03) від 03.07.2003)

9. У разі планового закриття ринку, окремих його приміщень або частин території (для проведення санітарних заходів, ремонту, технічного переобладнання) суб'єкт господарювання повинен не пізніше як за чотирнадцять днів повідомити про це громадян, розмістивши біля входу до ринку інформацію про порядок роботи ринку, дату та період закриття, й оповістити про це через радіовузол ринку, засоби масової інформації. (Пункт 9 із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції N 172/702/332/108 (z0617-03) від 03.07.2003)

10. Для потреб і зручностей продавців і покупців на території ринку або поруч можуть відкриватися магазини, підприємства громадського харчування, побутового обслуговування, телефонного зв'язку, каси продажу квитків на транспорт, готелі.

11. Реалізація сільгосппродуктів, продовольчих, непродовольчих товарів, живої худоби, птиці, кормів, домашніх тварин, декоративних птахів, акваріумних риб, посадкового матеріалу плодово-ягідних культур, овочевої і

квіткової розсади, живих садових квітів, насіння овочевих культур і квітів проводиться на спеціалізованих ринках чи на спеціально виділених рядах (секціях) змішаних ринків з обов'язковим дотриманням санітарно-епідеміологічних вимог.

12. На території відкритого ринку, у критих ринках та павільйонах, де реалізуються продукти рослинного і тваринного походження, повинні бути обладнані спеціалізовані зони з продажу окремих видів продукції: овочів і фруктів, м'яса і битої птиці, яєць, молочних продуктів, риби, меду, олії тощо.

Спеціалізовані зони створюються відповідно до вимог Ветеринарно-санітарних правил для ринків.

13. Розташування торговельних місць на ринку, торговельно-технологічного обладнання має бути зручним для здійснення торгівлі, відповідати вимогам санітарних, протипожежних правил та безпечних умов праці, забезпечувати вільний прохід покупців та належну культуру обслуговування.

Робоче місце продавця повинно бути належним чином обладнано (криті або відкриті столи, прилавки), мати площу для викладки і зберігання запасів товарів тощо.

Торговельне місце - площа, відведена для розміщення необхідного для торгівлі інвентарю (вагів, лотків тощо) та здійснення продажу продукції з прилавків (столів), транспортних засобів, причепів, візків (у тому числі ручних), у контейнерах, кіосках, палатках тощо. Розмір торговельного місця визначається в правилах торгівлі на ринках, що затверджуються відповідно до законодавства. (Абзац третій пункту 13 в редакції Наказу Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції N 172/702/332/108 (z0617-03) від 03.07.2003)

14. Місця для продажу продукції (товарів) з транспортних засобів виділяються на спеціально облаштованих та розмічених майданчиках, що не створює небезпеки для покупців (пішоходів).

Продаж продовольчих і непродовольчих товарів здійснюється в окремих зонах цих майданчиків згідно із затвердженою адміністрацією ринку схемою дислокації торговельних місць на ринку. У відведених місцях торгівлі пересування транспортних засобів дозволяється лише до початку торгівлі та після її завершення.

Використання транспортних стоянок для продажу товарів не допускається.

15. Спеціалізовані зони, ряди прилавків (столів) та майданчики обладнуються наочними позначеннями про їх призначення.

Усі торговельні місця позначаються номерами.

Продавцям забороняється використовувати торговельні місця не за призначенням. (Абзац другий пункту 15 із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції N 172/702/332/108 (z0617-03) від 03.07.2003)

16. На торговельному місці продавця (юридичної особи) установлюється табличка із зазначенням назви, місцезнаходження і номера телефону суб'єкта підприємницької діяльності, що організував торгівлю, прізвища, імені та по батькові продавця та розміщується копія ліцензії у разі здійснення господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню.

На торговельному місці продавця (фізичної особи - суб'єкта підприємницької діяльності) установлюється табличка із зазначенням його прізвища, імені та по батькові, номера свідоцтва про державну реєстрацію як суб'єкта підприємницької діяльності та назви органу, що здійснив цю реєстрацію, прізвища, імені, по батькові його продавця, а також розміщується копія патенту за фіксованим розміром податку чи копія свідоцтва про сплату єдиного податку та копія ліцензії у разі здійснення господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню.

Продавець повинен мати при собі: документи про сплату ринкового збору та послуг ринку; належним чином оформлену особисту медичну книжку

в разі продажу продовольчих товарів (для суб'єктів підприємницької діяльності); копії документів, що підтверджують якість та безпеку продукції та товарів; у разі реалізації тропічних плодів - копії документів, що підтверджують їх походження та проходження фітосанітарного контролю; висновок лабораторії ветеринарно-санітарної експертизи на ринку в разі продажу продуктів тваринного і рослинного походження. (Абзац пункту 16 в редакції Наказу Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції N 172/702/332/108 (z0617-03) від 03.07.2003)

У разі використання торговельного місця на умовах оренди в продавця повинна бути копія угоди з адміністрацією ринку про оренду, а на умовах суборенди - копія такої угоди із суб'єктом підприємницької діяльності (орендодавцем). (Пункт 16 доповнено абзацом згідно з Наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції N 172/702/332/108 (z0617-03) від 03.07.2003)

Під час проведення органами контролю та адміністрацією ринку перевірок роботи суб'єктів підприємницької діяльності продавці повинні пред'явити зазначені документи. (Пункт 16 доповнено абзацом згідно з Наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції N 172/702/332/108 (z0617-03) від 03.07.2003)

17. У разі надходження на ринок продукції в кількості, яка перевищує технічні можливості ринку щодо її розміщення, диспетчер (інша відповідальна особа) ринку зобов'язаний повідомити про це адміністрацію ринку. Адміністрація ринку по змозі повинна допомогти розмістити продукцію для продажу на іншому ринку. (Пункт 17 в редакції Наказу Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції N 172/702/332/108 (z0617-03) від 03.07.2003)

18. За право займання торговельного місця на ринку справляється ринковий збір у порядку, визначеному законодавством.

19. За окрему плату продавцям можуть надаватися такі послуги:

бронювання торговельних місць, прокат торговельного інвентарю, обладнання, засобів вимірювальної техніки, санітарного одягу, зберігання особистих речей і продукції в камерах схову, на складах і в холодильниках, зважування на товарних вагах, розрубка м'яса (рубачами м'яса ринку), утримання торговельного місця в належному стані, інформаційні оголошення рекламного та довідкового характеру, забезпечення місцями в готелях і на автостоянках за наявності їх на ринку, консультації спеціалістів, вантажно-розвантажувальні роботи і транспортні послуги, приймання для подальшого продажу сільгосппродуктів та інших товарів у бюро торгових послуг тощо.

Тарифи на послуги ринку, що пов'язані із забезпеченням діяльності ринкового господарства, установлюються адміністрацією ринку відповідно до чинного законодавства. (Абзац другий пункту 19 в редакції Наказу Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції N 172/702/332/108 (з0617-03) від 03.07.2003)

20. Адміністрація ринку при наданні продавцям торговельних місць на визначений термін укладає з ними письмову угоду в якій рекомендується зазначати термін дії угоди, асортимент (вид) товарів, що реалізуються, розташування торговельного місця, умови оренди торговельного місця, розмір та порядок оплати за оренду майна, перелік послуг, які надає ринок, та їх вартість. (Пункт 20 із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції N 172/702/332/108 (з0617-03) від 03.07.2003)

21. Адміністрація ринку повинна забезпечувати централізоване прання санітарного та спеціального одягу, миття та дезінфекцію торговельного інвентарю, обладнання, засобів вимірювальної техніки, що надаються продавцям.

22. Продавцям (фізичним особам, які не є суб'єктами підприємницької діяльності) забороняється використовувати власний санітарний та спеціальний одяг, торговельний інвентар та засоби вимірювальної техніки.

Продавці (суб'єкти підприємницької діяльності) можуть мати свій санітарний чи інший одяг, торговельний інвентар, засоби вимірювальної техніки.

Засоби вимірювальної техніки, які використовуються продавцями на ринку, повинні бути в справному стані, мати повірочне тавро територіального органу Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики та проходити періодичну перевірку в установленому порядку. Суб'єкти підприємницької діяльності, які використовують власний санітарний або спеціальний одяг, торговельний інвентар та засоби вимірювальної техніки, несуть персональну відповідальність за його відповідність санітарним та технічним нормам. (Абзац третій пункту 22 із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції N 172/702/332/108 (z0617-03) від 03.07.2003)

Продавці повинні дотримуватися Правил користування засобами вимірювальної техніки у сфері торгівлі, громадського харчування та надання послуг, затверджених наказом Держстандарту України від 24.12.2001 N 633 (z0018-02) (ПМУ 21-2001) і зареєстрованих у Мін'юсті України 10.01.2002 за N 18/6306.

23. Продавці на ринках зобов'язані сплатити ринковий збір до початку торгівлі. Справляння ринкового збору, плати за утримання торговельного місця в належному стані й інші послуги ринку здійснюють касири та контролери ринку із застосуванням реєстраторів розрахункових операцій відповідно до вимог Закону України "Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг" (265/95-ВР) з видачею касових чеків.

Ринковий збір та інші платежі справляються після проведення ветеринарно-санітарної експертизи продукції тваринного та рослинного походження до початку торгівлі. Торгівля без документів, що підтверджують сплату ринкового збору, послуги за утримання торговельного

місця в належному стані та інших послуг ринку, забороняється. Відповідальність за сплату ринкового збору несуть продавці на ринку та адміністрація ринку відповідно до чинного законодавства.

При справлянні ринкового збору початком торгівлі вважається час, що настає через дві години з початку роботи ринку. Після закінчення двох годин від початку роботи ринку ринковий збір сплачується продавцем до зайняття торговельного місця. (Абзац третій пункту 23 із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції N 172/702/332/108 (z0617-03) від 03.07.2003)

(Абзац четвертий пункту 23 виключено на підставі Наказу Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції N 172/702/332/108 (z0617-03) від 03.07.2003)

24. Документи про сплату ринкового збору та за утримання торговельного місця в належному стані повинні зберігатися продавцем до закінчення торгівлі. Передача торговельного місця та документів про сплату ринкового збору й послуги ринку третім особам забороняється. (Пункт 24 в редакції Наказу Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції N 172/702/332/108 (z0617-03) від 03.07.2003)

25. За видані напрокат санітарний одяг, торговельний інвентар, обладнання вноситься заставна плата, облік цих операцій проводиться із застосуванням реєстраторів розрахункових операцій.

Розмір плати встановлюється адміністрацією ринку і не повинен перевищувати вартості виданих напрокат речей у цінах на момент їх видачі.

Заставна плата повертається платнику після повернення у робочому стані взятих напрокат інвентарю, санітарного одягу та інших предметів.

У разі втрати взятих напрокат речей або їх псування продавець відшкодовує суб'єкту господарювання завданий збиток з урахуванням унесеної заставної плати.

26. Усі продавці зобов'язані надавати покупцям відомості про товари, не допускати порушення прав споживачів, бути ввічливими, охайно одягненими, відпускати товар упакованим або в тару покупця повною мірою і вагою, їм забороняється палити, розпивати спиртні напої. Особи в нетверезому стані не допускаються до торгівлі на ринку. (Абзац пункту 26 із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції N 172/702/332/108 (z0617-03) від 03.07.2003)

На вимогу покупців продавці зобов'язані пред'явити їм висновок лабораторії ветеринарно-санітарної експертизи про відповідність продуктів, що реалізуються, ветеринарно-санітарним нормам.

Зразки товарів, що є у продажу, повинні бути виставлені на видному для покупців місці. Продавці (суб'єкти підприємницької діяльності) повинні позначати ціни на товари на ярликах цін (цінниках), клейких стрічках або іншим способом. (Пункт 26 доповнено абзацом згідно з Наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції N 172/702/332/108 (z0617-03) від 03.07.2003)

27. Розрахунки з покупцями за товари, придбані на ринку, здійснюються відповідно до встановленого законодавством порядку. На вимогу покупця продавець (суб'єкт підприємницької діяльності, який відповідно до законодавства звільнений від застосування реєстраторів розрахункових операцій та розрахункових книжок) повинен видати товарний чек, що засвідчує факт купівлі, у якому зазначаються: найменування суб'єкта господарювання та ринку, ряд та номер торговельного місця, найменування товару, ціна товару, дата продажу, прізвище, ініціали продавця та його підпис.

28. Якщо покупцю продано неякісний товар, він має право вимагати від продавця (суб'єкта підприємницької діяльності) задоволення своїх вимог, передбачених Законом України "Про захист прав споживачів" (1023-12).

У разі продажу товару з недоліками без попереднього застереження продавцем, який не є суб'єктом підприємницької діяльності, покупець має

право замінити товар на якісний, повернути його продавцю і одержати назад сплачені гроші або вимагати зниження ціни.

29. Усі працівники ринку повинні бути одягнуті в одяг, що відповідає санітарним вимогам, а контролери повинні мати нагрудну табличку або спеціальну пов'язку на рукаві. Працівники, які безпосередньо продають або надають послуги з продажу продовольчих товарів (продавці, рубачі м'яса та інші), підлягають обов'язковому медичному обстеженню, результати якого заносяться в їх особисті медичні книжки встановленого зразка. Особи, які не пройшли медичне обстеження, до роботи не допускаються.

30. Ринок повинен мати зареєстрований санітарний журнал установленої форми, Книгу відгуків і пропозицій, яка має міститися у приміщенні адміністрації ринку на видному і доступному місці.

Ринок може мати також Журнал реєстрації перевірок установленого зразка. (Пункт 30 в редакції Наказу Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції N 172/702/332/108 (z0617-03) від 03.07.2003)

31. Адміністрація ринку повинна забезпечити постійне вивезення відходів і сміття, а також після закінчення роботи ринку належне очищення (з вологим прибиранням) та дезінфекцію всіх приміщень, торгових об'єктів і торговельних місць ринку. Поточне прибирання проводиться безперервно впродовж усього дня за умови захищеності продукції (товарів) від забруднення та дотримання норм охорони праці.

32. Адміністрація ринку зобов'язана забезпечити регулярне проведення спеціальних санітарних заходів за щомісячним графіком:

знищення комах, гризунів, шкідників (дезінфекція, дезінсекція, дератизація).

Інформація про санітарні дні з прибирання території, приміщень, обладнання та інвентарю вивіщується на видному місці при вході на ринок та в приміщенні адміністрації.

33. Адміністрація ринку зобов'язана створити на ринку необхідні умови для здійснення правоохоронними і контрольними органами діяльності згідно з їх повноваженнями.

34. За угоду купівлі-продажу, укладену на ринку між продавцем і покупцем, адміністрація ринку відповідальності не несе.

35. Адміністрація ринку зобов'язана:

підтримувати територію ринку в належному санітарно-технічному і протипожежному стані, забезпечувати розвиток матеріально-технічної бази ринку, оснащувати його необхідним обладнанням та інвентарем, засобами вимірювальної техніки;

дотримуватися затвердженого режиму роботи ринку;

справляти ринковий збір, контролювати його оплату продавцями та перераховувати цей збір до місцевого бюджету в терміни та в обсягах, передбачених чинним законодавством;

забезпечувати продавців на ринку торговельними місцями за профілем торгівлі, спеціальним одягом залежно від виду харчової продукції, що реалізується, засобами вимірювальної техніки і торговельним інвентарем, зберігання харчової продукції на складах, у холодильниках та інших приміщеннях ринку відповідно до санітарних норм і правил;

забезпечувати безпечний та безперешкодний рух людей та транспортних засобів, здійснювати контроль за додержанням вимог щодо паркування транспортних засобів;

узгоджувати свою роботу з установами державної санітарно-епідеміологічної служби, лабораторією ветеринарно-санітарної експертизи на ринку, карантинною інспекцією та іншими органами з попередження та недопущення порушень санітарних норм і правил;

надавати в користування лабораторіям ветеринарно-санітарної експертизи пристосовані службові приміщення;

не допускати до продажу товарів, що заборонені, створювати належні умови для додержання продавцями правил торгівлі, санітарного і протипожежного стану, правильного використання засобів вимірювальної техніки, інвентарю ринку, підвищення рівня культури торгівлі та безпечних умов праці;

надавати продавцям і покупцям інформацію щодо вимог цих Правил, Ветеринарно-санітарних правил на ринках, правил протипожежної безпеки, рівня цін тощо (стенди, місцеві газети, радіо, листівки);

установити на доступному місці достатню кількість контрольних ваг з відповідними інформаційними табличками та обов'язково зазначити їх місцезнаходження на графічно виконаному плані території ринку;

здійснювати контроль за використанням продавцями торговельних місць за призначенням;

забезпечувати дотримання продавцями вимог правил торгівлі продовольчими і непродовольчими товарами.

36. Особи, винні в порушенні цих Правил, несуть відповідальність згідно із законодавством.

37. Контроль за дотриманням цих Правил здійснюється посадовими особами органів виконавчої влади та місцевого самоврядування у межах своєї компетенції.

За згодою контрольних органів проведення перевірок роботи суб'єктів підприємницької діяльності, які здійснюють свою діяльність на території ринку, відбувається в присутності представників адміністрації ринку.

II. Особливості торгівлі продовольчими товарами

38. Продаж продовольчих товарів на ринках здійснюється з додержанням Ветеринарно-санітарних правил для ринків (z0314-96), Правил продажу продовольчих товарів (z0009-95), Правил роботи дрібно-роздрібної

торговельної мережі (з0372-96), інших нормативно-правових актів, які регулюють торговельну діяльність та захист прав споживачів.

39. Висновок державної лабораторії ветеринарно-санітарної експертизи на ринку (експертний висновок, етикетка) щодо якості та безпеки продукції у ветеринарному відношенні, наявність документів про сплату ринкового збору і наданих послуг є підставою для зайняття продавцем місця на ринку за профілем торгівлі.

40. На ринках дозволяється продавати харчові продукти, не заборонені для реалізації. Такі харчові продукти можна продавати тільки за умови:

готові м'ясні вироби і м'ясні напівфабрикати, молоко і молочні продукти, консерви, курячі яйця тощо промислового виробництва - наявності документів, що підтверджують їх якість і безпеку (копії сертифіката відповідності чи свідоцтва про визнання, якщо продукція підлягає обов'язковій сертифікації, та копії документа виробника, що підтверджує належну її якість, а також відповідних ветеринарних документів);

м'ясо, отримане від забою худоби у власних чи фермерських господарствах, - наявності ветеринарної довідки про передзабійний клінічний стан тварин або ветеринарного свідоцтва (довідки), виданих місцевою установою державної ветеринарної медицини, та висновку державної лабораторії ветеринарно-санітарної експертизи на ринку;

молоко і молочну продукцію, отриману від власних чи фермерських господарств, - наявності довідки про клінічний огляд тварини і епізоотичний стан місцевості, виданої установою державної ветеринарної медицини за місцем вироблення продукції, особистої медичної книжки продавця, виданої в установленому порядку, та за наявності висновку державної лабораторії ветеринарно-санітарної експертизи на ринку;

курячі яйця, отримані від власних чи фермерських господарств, - наявності свідоцтва або довідки про клінічний огляд птиці та епізоотичний стан місцевості, виданої місцевою установою державної ветеринарної

медицини, та за наявності висновку державної лабораторії ветеринарно-санітарної експертизи на ринку;

мед, отриманий від власних чи фермерських господарств, при продажу в межах району проживання власника - наявності ветеринарного свідоцтва (довідки) місцевої установи ветеринарної медицини (за межами району - ветеринарно-санітарного паспорта на пасіку) та наявності висновку державної лабораторії ветеринарно-санітарної експертизи на ринку;

рибу і рибопродукти, інші гідробіоти промислового виробництва - наявності копії документа виробника, що підтверджує належну якість, та копії сертифіката відповідності або свідоцтва про визнання, якщо продукція підлягає обов'язковій сертифікації, а також відповідних ветеринарних документів;

рибу, інші гідробіоти непромислового виробництва - наявності ветеринарного свідоцтва (довідки) місцевої установи ветеринарної медицини та висновку державної лабораторії ветеринарно-санітарної експертизи на ринку;

картоплю, овочі, фрукти, у тому числі тропічні, ягоди, баштанні культури, сухофрукти, горіхи, сушені гриби окремо від солінь, квашеної та маринованої плодовоовочевої продукції - наявності висновку державної лабораторії ветеринарно-санітарної експертизи на ринку;

продукцію рослинного походження, яка доставлена для реалізації від власних чи фермерських тепличних господарств і має експертний висновок державної лабораторії ветеринарної медицини за місцем виходу продукції щодо якості та безпеки, - ветеринарного контролю (огляду), а за необхідності й лабораторного дослідження;

олію (крім промислової розфасовки), дикорослі плоди, ягоди та свіжі гриби - наявності висновку державної лабораторії ветеринарно-санітарної експертизи на ринку;

солоні-квашені, мариновані овочі та фрукти - наявності висновку державної лабораторії ветеринарно-санітарної експертизи на ринку та дотримання чинних ветеринарно-санітарних вимог при торгівлі;

зернові, круп'яні продукти, борошно в чистих мішках або іншій тарі, розміщеній на підставках, стелажах або піддонах, - наявності висновку державної лабораторії ветеринарно-санітарної експертизи на ринку.

Продукція, що підлягає обов'язковій сертифікації, дозволяється до продажу за наявності в документах, згідно з якими вона надійшла, реєстраційних номерів сертифіката відповідності чи свідоцтва про визнання відповідності та/або декларації про відповідність, якщо це встановлено технічним регламентом з підтвердження відповідності на відповідну продукцію. (Абзац чотирнадцятий пункту 40 в редакції Наказу Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції N 298/778/413/269 (z1112-05) від 22.09.2005)

41. На ринках забороняється продаж:

фізичними особами, які не є суб'єктами підприємницької діяльності, хліба і хлібобулочних виробів, алкогольних напоїв та тютюнових виробів;

кондитерських і кулінарних виробів, напівфабрикатів із м'яса і риби (фарш, котлети, кров'яні та домашні ковбаси, зельць, холодець, ікра рибна тощо), а також консервованих продуктів (овочі, м'ясо, риба, ікра та інші консерви), виготовлених у домашніх умовах;

готових продуктів тваринного походження промислового виробництва - масла вершкового, сирів, ковбас, копчення тощо без наявності документів, що засвідчують їх якість та безпеку (копії сертифіката відповідності чи свідоцтва про визнання, якщо продукція підлягає обов'язковій сертифікації, та копії документа виробника, що підтверджує належну якість товару, а також відповідних ветеринарних документів); (Абзац четвертий пункту 41 із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції N 172/702/332/108 (z0617-03) від 03.07.2003)

тварин, риб і рослин, занесених до Червоної книги України, дикорослих рослин, у тому числі лікарських, польових квітів;

тропічних фруктів та овочів без документів, що підтверджують джерело їх придбання та проходження фітосанітарного контролю;

зернових, круп'яних продуктів, забруднених насінням шкідливих бур'янів.

42. Продукція тваринного і рослинного походження, що не реалізована протягом робочого дня і яка не зберігалася в холодильних камерах ринків, наступного дня підлягає огляду та органолептичній оцінці спеціалістами державної лабораторії ветеринарно-санітарної експертизи на ринку, а за потреби - і додатковим лабораторним дослідженням.

III. Особливості торгівлі непродовольчими товарами

43. На ринках дозволяється реалізовувати як нові непродовольчі товари, так і ті, що були в користуванні, крім заборонених для продажу.

Продаж непродовольчих товарів здійснюється з додержанням Правил продажу непродовольчих товарів, санітарних норм і правил, інших нормативно-правових актів, які регламентують торговельну діяльність та захист прав споживачів.

44. Окремі непродовольчі товари можна продавати на ринках тільки за умови:

нові товари, які підлягають обов'язковій сертифікації, - наявності в документах, згідно з якими вони надійшли, реєстраційних номерів сертифіката відповідності чи свідоцтва про визнання відповідності та/або декларації про відповідність, якщо це встановлено технічним регламентом з підтвердження відповідності на відповідний товар; (Абзац другий пункту 44 в редакції Наказу Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції N 298/778/413/269 (з1112-05) від 22.09.2005) предмети гігієни, санітарії, товари побутової хімії, іграшки для немовлят - лише в індивідуальній

споживчій тарі із зазначенням на ній необхідної для споживача інформації відповідно до чинного законодавства. На кожній іграшці або індивідуальній споживчій тарі повинна бути зазначена необхідна доступна, достовірна інформація відповідно до вимог Закону України "Про захист прав споживачів" (1023-12). Перевірка іграшок на звук повинна проводитися за допомогою повітродувного устаткування;

косметично-парфумерні вироби - додержання температурних режимів у місцях, не доступних попаданню прямих сонячних променів;

побутові газові прилади, що були в користуванні (газові плити, газові котли, газові колонки тощо) - наявності документів, що підтверджують їх придатність до подальшої експлуатації і які видані відповідними службами газового господарства; (Абзац п'ятий пункту 44 із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції N 172/702/332/108 (z0617-03) від 03.07.2003)

транспортні засоби (автомобілі, автобуси, мотоцикли всіх типів і моделей, самохідні машини, причепа, напівпричепа, мотоколяски і номерні агрегати до них) - спеціально виділеного для них місця або створення спеціального ринку згідно з Правилами роздрібної торгівлі транспортними засобами і номерними агрегатами, затвердженими наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України від 31.07.2002 N 228 (z0681-02) та зареєстрованими в Міністерстві юстиції України 20.08.2002 за N 681/6969; (Абзац шостий пункту 44 із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції N 172/702/332/108 (z0617-03) від 03.07.2003) меблі, одяг та головні убори з натурального хутра,

електропобутові та телерадіотовари - розміщення в приміщеннях, пристосованих для торгівлі цими товарами. В експлуатаційних документах (інструкції з експлуатації, паспорти, етикетці, гарантійному талоні) нової побутової техніки продавцем обов'язково робиться відмітка про продаж;

шкури цінних порід звірів, одяг та головні убори з них - відповідного їх маркування та наявності документів, що підтверджують законність їх придбання;

примірники аудіовізуальних творів і фонограм - через спеціалізовані підприємства торгівлі, спеціалізовані відділи (секції) підприємств з універсальним асортиментом товарів;

ювелірні та інші вироби з дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення та напівдорогоцінного каміння - наявності ліцензії;

пестициди та агрохімікати - наявності ліцензії;

ліки, лікарські рослини - наявності ліцензії.

45. Адміністрація ринку при розробці проекту планування ринку повинна передбачити спеціальні зони і обладнати їх необхідним устаткуванням для примірки покупцями одягу і взуття. Користування примірочними є безплатним. (Абзац перший пункту 45 із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції N 172/702/332/108 (з0617-03) від 03.07.2003)

Для продажу товарів, що були в користуванні, відводяться спеціальні місця.

46. На ринках з продажу непродовольчих товарів дозволяється здійснювати торгівлю продовольчими товарами з додержанням вимог законодавства та Правил продажу продовольчих товарів.

47. На ринку забороняється продавати:

вогнепальну, газову, пневматичну, холодну зброю, бойові припаси та спеціальні засоби самооборони;

готове армійське спорядження, а також тканини, які використовуються для його виробництва, інші товари військового асортименту, формене обмундирування;

білизну зі штампом організацій і підприємств;

наркотичні засоби;

пальне для транспортних засобів, гас, мазут;

балони із скрапленим газом; (Абзац сьомий пункту 47 із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції N 172/702/332/108 (z0617-03) від 03.07.2003)

вироби піротехнічні побутові та вибухові засоби; (Абзац восьмий пункту 47 із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції N 172/702/332/108 (z0617-03) від 03.07.2003)

порнографічні видання;

заборонені знаряддя добування тварин. { Пункт 47 доповнено абзацом згідно з Наказом Міністерства економіки N 38/19/16/39 (z0183-09) від 26.01.2009 }

Заступник начальника управління розробки, вдосконалення та впровадження нормативних актів у сфері торгівлі Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України

А.Юрченко

Начальник відділу місцевих податків і зборів Державної податкової адміністрації України

В.Горохов

Заступник начальника управління захисту прав споживачів Державного комітету стандартизації, метрології та сертифікації України

С.Пікущя

Перший заступник начальника департаменту Державної служби боротьби з економічною злочинністю Міністерства внутрішніх справ України

Л.Скалозуб

НАКАЗ МІНІСТЕРСТВА ТРАНСПОРТУ ТА ЗВ'ЯЗКУ УКРАЇНИ «Про затвердження Правил перевезення пасажирів, багажу, вантажобагажу та пошти залізничним транспортом України»

(витяг)

№ 1196 від 27.12.2006

Розділ 26. Видача багажу пасажиру

26.1. Багаж видається, як правило, на станції призначення, зазначеній у багажній квитанції. Видача проводиться протягом всього часу роботи багажного відділення згідно із графіком.

26.2. Якщо в багажній квитанції є запис про необхідність повідомлення одержувача про прибуття багажу, станція призначення в день прибуття багажу повідомляє одержувача про прибуття та місце отримання багажу.

Якщо такого запису нема, то одержувач довідується про прибуття багажу особисто в багажній касі.

26.3. Пред'явнику багажної квитанції надається право отримання багажу на залізничній станції відправлення чи на одній із проміжних станцій, розташованих на шляху прямування. Перевізник зобов'язаний видати багаж, якщо прохання про видачу було зроблено завчасно і цьому не перешкоджає тривалість стоянки поїзда, розміщення багажу у вагоні, а також митні та інші процедури.

{Абзац перший пункту 26.3 розділу 26 із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства інфраструктури № 107 від 15.03.2016}

У цих випадках на багажну квитанцію наноситься відмітка "Багаж видано на станції...".

26.4. Багаж видається на станції призначення пред'явнику багажної квитанції. Багажна квитанція при видачі багажу повертається пасажиром.

На вимогу пред'явника багажної квитанції перевізник зобов'язаний перевірити багаж в його присутності.

{Абзац другий пункту 26.4 розділу 26 із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства інфраструктури № 107 від 15.03.2016}

26.5. Багаж, не затребуваний пасажиром протягом 30 діб з дня прибуття на залізничну станцію призначення, не враховуючи доби прийняття, підлягає реалізації згідно із законодавством України.

26.6. Отримувач при отриманні багажу має право перевірити його вагу. У разі виявлення нестачі і складання про це комерційного акта плата за зважування не стягується.

Якщо фактична вага перевищує вагу, зазначену в перевізних документах, працівниками перевізника складається акт і проводиться службове розслідування. З отримувача багажу стягується плата за перевезення надлишку ваги та плата за зважування.

{Абзац другий пункту 26.6 розділу 26 із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства інфраструктури № 107 від 15.03.2016}

26.7. На станції призначення багаж, що прибув, зберігається без оплати протягом однієї доби, не враховуючи дня прибуття.

При зберіганні багажу понад добу (при цьому неповна доба вважається повною) з одержувача стягується плата, розмір якої встановлюється суб'єктом господарювання.

26.8. У разі втрати багажної квитанції чи ярлика, за якими здійснювалося перевезення, багаж видають пасажиру за його письмовою заявою з описом належних йому речей під розписку із зазначенням прізвища, імені, по батькові, місця проживання. У дорожній відомості проставляється засвідчена підписами одержувача і начальника станції відмітка про причини видачі багажу без пред'явлення багажної квитанції чи ярлика.

26.9. Якщо багаж не прибув на станцію призначення у встановлений строк, то станція призначення зобов'язана на зворотному боці багажної квитанції зробити відмітку "Багаж не прибув". Пасажир (на його бажання) може бути повідомленим про прибуття багажу.

Багаж вважається втраченим і пасажир має право на відшкодування його вартості, якщо багаж не прибуде на залізничну станцію призначення через 10 діб після закінчення строку його доставки.

Якщо багаж прибув з запізненням, то станція призначення складає та видає пасажиру акт, у якому зазначаються номер багажної квитанції, дата, час приймання багажу для перевезення, дата та час прибуття до станції призначення, сума перевізних платежів, кількість діб прострочення терміну доставки з вини перевізника, сума штрафу, яка підлягає виплаті пасажиру.

{Абзац третій пункту 26.9 розділу 26 із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства інфраструктури № 107 від 15.03.2016}

На підставі акта багажна каса станції призначення багажу сплачує пасажиру штраф за невиконання строку доставки.

У розписці, виданій при отриманні грошей, пасажир може заявити, щоб знайдений багаж був йому доставлений безкоштовно на іншу станцію.

26.10. Якщо багаж з вини перевізника не прибув на залізничну станцію призначення у встановлений строк доставки, а пасажир не може чекати прибуття багажу, то він може подати заяву про перевідправлення багажу на іншу станцію призначення.

{Абзац перший пункту 26.10 розділу 26 із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства інфраструктури № 107 від 15.03.2016}

Плата за перевідправлення багажу у цих випадках не здійснюється. Залізнична станція повинна зазначати інформацію щодо перевідправлення у багажній квитанції.

26.11. Якщо багаж, визнаний втраченим, буде знайдено протягом 12 місяців з дати, коли він мав прибути на залізничну станцію призначення, то станція призначення зобов'язана повідомити про це пасажирів, якщо його місце проживання відоме чи може бути встановлено.

26.12. Протягом 30 днів після відправлення повідомлення про виявлення втраченого багажу пасажир може заявити, щоб багаж було доставлено йому безплатно на іншу станцію, і зобов'язаний повернути одержану ним раніше суму відшкодувань за втрачений багаж. Оплата за зберігання багажу на станції перевідправлення не стягується.

26.13. Якщо виявлений багаж не був затребуваний пасажиром протягом 30 днів після відправлення йому повідомлення або якщо втрачений багаж було знайдено більше ніж через 12 місяців з дати, коли він повинен прибути на станцію призначення, то він підлягає реалізації згідно із законодавством України.

Розділ 35. Перевезення ручної поклажі та живих тварин у приміському сполученні

35.1. Кожний пасажир має право безплатно перевозити із собою у вагоні ручну поклажу, вага якої за нормою перевезення не перевищує 36 кг та розмір якої за сумою трьох вимірів (висота, ширина, довжина), зроблених відповідно до трьох проекцій в місцях максимальної довжини, не перевищує 200 см.

Крім того, у приміських поїздах кожний пасажир має право перевезти за окрему плату надлишок ручної поклажі вагою не більше 14 кг.

Загальна вага ручної поклажі разом з її надлишком не повинна перевищувати 50 кг.

Загальний розмір ручної поклажі разом з її надлишком не повинен перевищувати 200 см.

У поїздах приміського сполучення ручна поклажа, в тому числі її надлишок, розміщується:

під сидінням, на боковій верхній полиці, на підлозі першого купе вагона поїзда, що обслуговується моторвагонним рухомим складом;

на верхніх полицях чи в рундуках під нижньою полицею у поїздах, сформованих з пасажирських вагонів.

Забороняється розміщувати ручну поклажу та її надлишок в проходах салонів вагонів та на міжвагонних перехідних майданчиках.

Збереження ручної поклажі, що перевозиться разом з пасажиром, під час перевезення, завантаження та вивантаження у/з вагон(а) забезпечує її власник.

35.2. Не дозволяється перевозити ручну поклажу, загальний розмір якої за сумою трьох вимірів перевищує 200 см, крім велосипедів у зібраному вигляді (на ходу), засобів для пересування осіб з інвалідністю, дитячих колясок.

35.3. Кожний пасажир має право перевозити безоплатно при собі понад установлену норму ручної поклажі портфель, дамську сумку, лижі та палиці до них, сноуборд, вудлища, фотоапарат, відеокамеру та інші дрібні речі, які за своїми розмірами можуть бути розташовані у вагоні на місцях, призначених для ручної поклажі, дрібних кімнатних тварин у спеціальних засобах для перевезення (не більше одного місця ручної поклажі); свійську птицю у спеціальних засобах для перевезення (не більше одного місця ручної поклажі); одного собаку малої породи; два місця ручної поклажі сільськогосподарських знарядь праці.

35.4. Особа з інвалідністю має право перевозити безоплатно як надлишок ручної поклажі технічний або інший засіб реабілітації, без якого не може обійтися.

35.5. Дозволяється перевозити при собі безоплатно дитячу коляску (у разі проїзду дитини) разом з речами, які за своїми розмірами та вагою відповідають надлишку ручної поклажі, норму якого встановлено цими Правилами.

35.6. Дозволяється безоплатне перевезення за рахунок норми ручної поклажі одного з найменувань (два місця ручної поклажі кімнатних декоративних птахів; велосипеда в розібраному та впакованому вигляді) за умови, що його розмір відповідає нормі ручної поклажі, встановленій цими Правилами.

35.7. Велосипед в розібраному та впакованому вигляді допускається до перевезення за умови, що його можна розмістити у місці, призначеному для перевезення ручної поклажі.

Велосипед в зібраному вигляді (на ходу) перевозиться як надлишок ручної поклажі в тамбурі вагона (не більше одного на тамбур) або у місцях, обладнаних для розміщення велосипедів.

Перевезення велосипедів у зібраному вигляді (на ходу) у вагонах приміських поїздів з малими тамбурами, де відсутня можливість перевезення велосипеда в зібраному вигляді (на ходу), не допускається, такі вагони позначаються спеціальними піктограмами.

35.8. Компактний засіб переміщення з електродвигуном (електроскутер, моноколесо, самокат тощо), який не містить легкозаймистих речовин, допускається до перевезення безоплатно за рахунок норми ручної поклажі або разом з іншими речами за умови, що його розмір та вага відповідають нормі ручної поклажі, встановленій цими Правилами.

Перевезення компактного засобу переміщення з електродвигуном за рахунок надлишку ручної поклажі, в тому числі разом з іншими речами, допускається за умови, що загальний розмір і вага відповідають вимогам пункту 35.1 цього розділу.

35.9. Рослини (саджанці, кущі тощо) з обв'язаною кроною та упакованими кореневищами допускаються до перевезення безоплатно за рахунок норми ручної поклажі або разом з іншими речами за умови, що розмір та вага такого перевезення відповідають нормі ручної поклажі, встановленій цими Правилами.

Вага рослини (одне місце) не повинна перевищувати 18 кг, висота - 1,5 м.

Перевезення рослин за рахунок надлишку ручної поклажі, в тому числі разом з іншими речами, допускається за умови, що загальний розмір та вага такого перевезення відповідають вимогам пункту 35.1 цього розділу.

35.10. Електронна, побутова апаратура (телевізор, відеокамера, радіоприймач, комп'ютер, пилосос, мікрохвильова піч тощо) допускається до перевезення безоплатно за рахунок норми ручної поклажі або разом з іншими речами за умови, що її розмір та вага відповідають нормі ручної поклажі, встановленій цими Правилами.

Перевезення електронної, побутової апаратури за рахунок надлишку ручної поклажі, в тому числі разом з іншими речами, допускається за умови, що загальний розмір та вага такого перевезення відповідають вимогам пункту 35.1 цього розділу.

35.11. Собаки великих порід (вище 45 см в холці) допускаються до перевезення у тамбурі вагона поїзда (не більше одного собаки в тамбурі) у наморднику на металевій чи міцній шкіряній прив'язці під наглядом супровідника.

Собаки малих порід допускаються до перевезення у кількості не більше двох за умови, що можуть розміститися на руках або під сидінням власника.

Дозволяється перевезення собаки великої або малої породи з будь-яким іншим найменуванням ручної поклажі за умови, що загальний розмір, вага та кількість ручної поклажі без урахування собаки великої або малої породи відповідають вимогам, встановленим цими Правилами.

Особі з інвалідністю з порушеннями зору за документом, що посвідчує право на пільгу, дозволяється провозити із собою у вагоні обов'язково у наморднику собаку-поводиря без додаткової оплати. Собака-поводир перевозиться поруч з пасажиром, якого супроводжує, та утримується на короткому повідку (ланцюжку або ремінній прив'язці).

Виконання вимог щодо порядку утримання собак або інших тварин, що перевозяться разом з пасажиром, під час перевезення, завантаження та вивантаження у/з вагон(а) покладається на пасажирів відповідно до законодавства.

Наявність оформленого належним чином ветеринарного документа при перевезенні дрібних кімнатних тварин та собак є обов'язковою.

35.12. Дрібні кімнатні тварини (не більше двох особин), свійська птиця, кімнатні декоративні птахи допускаються до перевезення у спеціальних засобах для перевезення (клітка, контейнер, ящик, ємність або інша тара жорсткої конструкції) за умови, що загальний розмір спеціального засобу для перевезення відповідає розміру норми ручної поклажі.

У разі перевезення одного з найменувань (дрібних кімнатних тварин (не більше двох особин), свійської птиці, кімнатних декоративних птахів) у спеціальному засобі для перевезення разом з іншими речами розмір спеціального засобу для перевезення для тварин визначається без урахування розміру норми ручної поклажі.

35.13. Сільськогосподарські знаряддя праці, загальний розмір яких не перевищує розміру, передбаченого для норми ручної поклажі, допускаються до перевезення безоплатно (не більше двох місць ручної поклажі на одного пасажирів) за умови упакування їх колючих та ріжучих частин гумовими, дерев'яними чи пластиковими накладками або чохлами.

35.14. До перевезення в ручній поклажі не допускаються:

речі, стан яких не відповідає санітарним нормам;

легкозаймисті (бензин, гас, ацетон тощо), самозаймисті, вибухові, радіоактивні, їдкі та отруйні речовини, вогнепальна зброя, бойові припаси;

газові балони, що були у вжитку.

{Розділ 35 в редакції Наказу Міністерства інфраструктури № 74 від 01.02.2019}

Розділ 37. Обов'язки і права пасажирів та перевізника

37.1. Пасажир має право на:

безпечне і своєчасне перевезення до місця призначення, указанного в проїзному документі, та належне обслуговування під час перевезення;

перевезення із собою безплатно однієї дитини віком до 6 років;

безплатне перевезення із собою 36 кг ручної поклажі;

перевезення багажу (вантажобагажу) згідно з розкладом руху багажних вагонів;

переоформлення проїзного документа на поїзд, який відходить раніше;

користування за окрему плату постільною білизною, матрацом, подушкою та ковдрою належної якості в усіх вагонах пасажирських та швидких поїздів (крім загальних вагонів);

поновлення проїзних документів у разі запізнення на поїзд з вини перевізника;

{Абзац восьмий пункту 37.1 розділу 37 із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства інфраструктури № 107 від 15.03.2016}

відшкодування за втрачений чи пошкоджений багаж або вантажобагаж;

одержання на вокзалі та в поїзді інформації про розклад руху поїздів, про перелік послуг, які надаються, їхню вартість та ін.;

перевезення з собою домашніх тварин;

придбання у квитковій касі проїзного документа для проїзду на будь-який поїзд, у якому є вільні місця, до будь-якої станції за маршрутом руху поїзда;

користування залами чекання та іншими облаштуваннями на вокзалі, призначеними для пасажирів;

продовження дійсності проїзного документа;

переривання поїздки на шляху прямування поїзда (зупинки);

повернення проїзного документа в будь-якому пункті продажу квитків у разі відмови від поїздки.

37.2. Пасажир зобов'язаний:

здійснювати посадку в поїзд за наявності проїзного документа та документа, що підтверджує право на пільговий чи безплатний проїзд (для осіб, що мають таке право);

{Абзац другий пункту 37.2 розділу 37 із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства транспорту та зв'язку № 252 від 04.03.2008}

дотримуватись Правил поведінки громадян на залізничному транспорті, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 10.11.95 № 903, та цих Правил;

займати місце у вагоні згідно з придбаним проїзним документом;

на вимогу осіб, що здійснюють контроль, пред'являти документи, що підтверджують право на пільговий чи безплатний проїзд;

{Абзац п'ятий пункту 37.2 розділу 37 із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства транспорту та зв'язку № 252 від 04.03.2008}

сплатити перевізнику встановлену плату за перевезення багажу (вантажобагажу).

Затверджено
наказом Державного комітету України
у справах захисту прав споживачів
від 13 лютого 1996 року
№ 5

Інструкція про порядок опломбовування виробничих, складських, торговельних та інших приміщень, а також неправильних, несправних і таких, що не мають відповідного клейма, чи з порушеними термінами повірки вимірювальних приладів

1. Ця Інструкція визначає порядок опломбовування службовими особами державних органів у справах захисту прав споживачів виробничих, складських, торговельних та інших приміщень (далі - приміщень), а також неправильних, несправних і таких, що не мають відповідного клейма, чи з порушеними термінами повірки вимірювальних приладів (далі - несправні засоби вимірювання) у підприємствах (їх об'єднаннях), установах, організаціях незалежно від форм власності, громадян-підприємців та іноземних юридичних осіб, що здійснюють підприємницьку діяльність на території України у сфері торгівлі, громадського харчування і послуг (далі - господарюючі суб'єкти).

2. Опломбовування приміщень та несправних засобів вимірювання здійснюється з метою недопущення подальшого порушення господарюючим суб'єктом прав споживачів та забезпечення належного контролю за усуненням ним виявлених перевіркою недоліків, а також для запобігання несанкціонованого їх використання під час перевірки чи після неї.

3. Підставою для опломбовування є:

припис державного органу у справах захисту прав споживачів про тимчасове припинення діяльності господарюючого суб'єкта в цілому або роботи його

окремих структурних підрозділів, в якому передбачено здійснення заходів до опломбовування приміщень, акт перевірки або специфіка завдання на перевірку – стосовно приміщень (у разі необхідності);

акт перевірки господарюючого суб'єкта - стосовно несправних засобів вимірювання.

Примітка: Зразки товарів, сировини тощо, що відбираються у господарюючих суб'єктів відповідно до Порядку відбору у господарюючих суб'єктів сфери торгівлі, громадського харчування і послуг зразків товарів, сировини, матеріалів, напівфабрикатів, комплектуючих виробів для перевірки їх якості, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 2 квітня 1994 року № 215, а також несправні засоби вимірювання та інші предмети, що свідчать про порушення прав споживачів і вилучаються відповідно до Положення про порядок вилучення неякісних товарів, документів та інших предметів, що свідчать про порушення прав споживачів, затвердженого Постановою Верховної Ради України від 25 січня 1995 року № 26/95-ВР, опломбовуються на підставі актів перевірки та вилучення документів і предметів згідно з цією Інструкцією.

4. Службова особа державного органу у справах захисту прав споживачів, яка на підставі акту перевірки прийняла рішення про опломбовування приміщень господарюючого суб'єкта, зобов'язана негайно, а у разі неможливості - на другий день після опломбовування приміщень, доповісти про це в оперативному порядку керівництву державного органу у справах захисту прав споживачів з подальшим поданням акту опломбовування (опечатування) виробничих, складських, торговельних та інших приміщень для розгляду та прийняття відповідного рішення.

5. Термін опломбовування приміщень господарюючого суб'єкта, яке проведено згідно зі специфікою завдання на перевірку, не повинен перевищувати терміну перевірки зазначеного господарюючого суб'єкта.

6. У разі необхідності ізоляції певних товарів під час перевірки чи після неї вони розміщуються, при можливості, в окремому приміщенні, яке після цього опломбовується.

7. Розпломбовування приміщень, в яких зберігаються товари, що мають термін придатності, повинно бути проведено стосовно товарів, що швидко псуються - до початку другої половини терміну їх придатності, стосовно інших товарів - до початку останньої третини їх придатності. Розрахунок часу, на який опломбовується приміщення, здійснюється виходячи з найменшого залишку терміну придатності одного з товарів.

Господарюючий суб'єкт з дозволу службової особи державного органу у справах захисту прав споживачів повинен, при можливості, вжити заходів до звільнення приміщень, що підлягають опломбовуванню, від доброякісних товарів, що мають терміни придатності.

8. Забороняється опломбовувати приміщення, якщо:

це позбавить господарюючого суб'єкта можливості усунути недоліки, що виявлені перевіркою;

це викличе фактичне припинення діяльності господарюючого суб'єкта, який надає соціально-необхідні послуги і є єдиним в населеному пункті (в районі міста з територіальним поділом), крім випадків, коли його подальша діяльність створює небезпеку для життя, здоров'я споживачів чи може заподіяти шкоду їх майну або навколишньому природному середовищу.

9. При опломбовуванні приміщень та несправних засобів вимірювання господарюючого суб'єкта, як правило, використовуються пломбіри, які мають двосторонній відтиск. У разі неможливості через технічні чи інші причини провести опломбовування приміщень та несправних засобів вимірювання, вони опечатуються металевою чи гумовою печаткою.

10. Пломбіри (печатки), що використовуються службовою особою державного органу у справах захисту прав споживачів для опломбовування (опечатування) приміщень і несправних засобів вимірювання повинні бути зареєстровані в державних органах у справах захисту прав споживачів, які несуть відповідальність за їх правильне застосування та зберігання.

11. Опломбовування приміщень та несправних засобів вимірювання проводиться шляхом надійного прикріплення на них пломб за допомогою нитки (дроту) або опечатаної паперової стрічки (нитки, дроту) з таким розрахунком, щоб усунути можливість їх несанкціонованого використання та самочинного розпломбовування чи розпечатування без пошкоджень матеріалів, застосованих для опломбовування чи опечатування.

12. Опломбовування приміщень та несправних засобів вимірювання проводиться службовою особою державного органу у справах захисту прав споживачів в присутності матеріально-відповідальної особи та, при можливості, представника господарюючого суб'єкта, що перевіряється, і оформлюються відповідними актами, форма яких затверджується наказом Державного комітету у справах захисту прав споживачів.

У разі виявлення під час перевірки несправних засобів вимірювання, що не мають індивідуального номера чи іншої індивідуальної позначки та підлягають вилученню у господарюючого суб'єкта, а також у випадках імовірного виникнення спірних ситуацій щодо таких засобів вимірювання, їх опломбовування здійснюється, при можливості, двома пломбірами - службової особи державного органу у справах захисту прав споживачів та відповідальної особи господарюючого суб'єкта, про що зазначається у відповідному акті.

13. Акт опломбовування (опечатування) виробничих, складських, торговельних та інших приміщень складається у двох примірниках, акт опломбовування (опечатування) несправних засобів вимірювання - у трьох примірниках і підписується службовою особою державного органу у справах захисту прав споживачів, яка проводила опломбовування, а також матеріально-

відповідальною особою і представником господарюючого суб'єкта, у разі його присутності під час опломбовування.

Перший примірник залишається у службової особи та додається до акту перевірки, другий – вручається матеріально-відповідальній особі чи представнику господарюючого суб'єкта, третій (акта опломбовування (опечатування) вимірювальних приладів) – надсилається в обов'язковому порядку територіальному органу Держстандарту для подальшого розпломбовування засобів вимірювання та проведення повірочних робіт.

14. Розпломбовування приміщень господарюючого суб'єкта здійснюється з письмового дозволу державного органу у справах захисту прав споживачів або Державного комітету України у справах захисту прав споживачів.

Розгляд питання про розпломбовування приміщень господарюючого суб'єкта здійснюється не пізніше як на другий робочий день після отримання письмового повідомлення про усунення виявлених недоліків.

Витрати, пов'язані з проведенням повторної перевірки для вирішення питання щодо розпломбовування приміщень господарюючого суб'єкта, відносяться на рахунок цього суб'єкта.

15. У разі самочинного розпломбовування приміщень і несправних засобів вимірювання винні особи господарюючого суб'єкта притягаються до відповідальності згідно з чинним законодавством.

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказом Міністерства
охорони здоров'я України
від 09.11.2010 № 971

ПЕРЕЛІК харчових продуктів, щодо яких здійснюється контроль вмісту генетично модифікованих організмів

I. Соя

1. Соєві боби.
2. Соєві проростки.
3. Концентрат соєвого білка і його текстуровані форми.
4. Ізолят соєвого білка.
5. Гідролізат соєвого білка.
6. Соєве борошно і його текстуровані форми.
7. Замінник молока (соєве молоко).
8. Замінник сухого молока (сухе соєве молоко).
9. Консервована соя.
10. Варені соєві боби.
11. Смажені соєві боби.
12. Смажене соєве борошно.
13. Продукти, отримані з використанням ізоляту соєвого білка, концентрату соєвого білка, гідролізату соєвого білка, соєвого борошна, сухого соєвого молока.
14. Ферментовані соєві продукти.
15. Соєва паста і продукти з її використанням.
16. Соєвий соус.
17. Продукти, отримані або які містять соєве молоко (тофу, квашені напої, морозиво, майонез).
18. Соєва олія нерафінована.
19. Соєва олія рафінована*.
20. Соєвий лецитин.
21. Продукти, отримані або виготовлені з використанням продуктів, зазначених у пунктах 1-20.

II. Кукурудза

1. Кукурудза для безпосереднього вживання в їжу.
2. Борошно кукурудзяне.
3. Крупа кукурудзяна.
4. Борошно змішане, що містить кукурудзяне борошно.
5. Кукурудза заморожена та консервована.
6. Попкорн із кукурудзи.
7. Кукурудзяні чипси.
8. Кукурудзяна олія нерафінована.
9. Кукурудзяна олія рафінована*.
10. Кукурудзяний крохмаль*.
11. Мальтодекстрини, вироблені з кукурудзи*.
12. Сиропи, вироблені з кукурудзяного крохмалю*.
13. Глюкоза, вироблена з кукурудзи*.
14. Фруктоза, вироблена з кукурудзи*.
15. Патока, вироблена з кукурудзи*.

II. Картопля

1. Картопля (для безпосереднього вживання в їжу).
2. Напівфабрикати з картоплі швидкозаморожені.
3. Пюре картопляне сухе.
4. Пластівці картопляні.
5. Картопляні чипси.
6. Крекери картопляні (напівфабрикати).
7. Продукти з картоплі смажені: хмиз картопляний, у скибочках, соломкою.
8. Концентрат з картоплі, у тому числі: борошно для оладків, вареники з картоплею (напівфабрикати), пюре картопляне, що не потребує варки.
9. Продукти з картоплі швидкого приготування, у тому числі картопля сушена.

10. Консерви з картоплі або ті, що містять картоплю.
11. Меляса.
12. Картопляний крохмаль.
13. Глюкоза, вироблена з картоплі*.
14. Патока, вироблена з картоплі*.

IV. Томати

1. Томати для безпосереднього вживання в їжу (у тому числі консервовані).
2. Томатна паста.
3. Томатне пюре.
4. Томатний сік, напої.
5. Томатні соуси, кетчупи.
6. Продукти, що містять компоненти з пунктів 1-5.

V. Кабачки

1. Кабачки у натуральному вигляді.
2. Продукти, отримані або виготовлені з використанням кабачків.

VI. Диня

1. Диня у натуральному вигляді.
2. Продукти, отримані або виготовлені з використанням дині.

VII. Папайя

1. Папайя у натуральному вигляді.
2. Продукти, отримані або виготовлені з використанням папайї.

VIII. Цикорій

- Продукти, що містять цикорій.

ІХ. Цукровий буряк

1. Меляса.

2. Цукор, глюкоза, фруктоза, отримані або виготовлені із цукрового буряку*.

Х. Ріпак

Ріпак і продукти його переробки, у тому числі:

ріпакова олія нерафінована;

ріпакова олія рафінована*;

ріпакова олія та продукти, що її містять*;

насіння ріпаку дроблене, недроблене.

ХІ. Льон

Льняна олія та продукти, що її містять*.

ХІІ. Бавовна

Бавовняна олія та продукти, що її містять*.

ХІІІ. Пшениця

1. Пшениця у натуральному вигляді.

2. Продукти, отримані або виготовлені з пшениці, у тому числі, хліб і хлібобулочні вироби.

ХІV. Рис

1. Продукти, що містять рис, у тому числі:

рис подрібнений;

борошно рисове;

гранули із зерна рису;

пластівці рисові, чипси рисові.

2. Інші готові харчові продукти, вироблені із додаванням рису як інгредієнта.

XV. Продукти дитячого харчування та сировина для їх виготовлення.

XVI. Харчові продукти для спеціального дієтичного споживання, функціональні харчові продукти, дієтичні добавки, виготовлені з використанням харчових продуктів, зазначених у цьому Переліку.

XVII. Харчові добавки, виготовлені з використанням харчових продуктів, зазначених у цьому Переліку.

XVIII. Закваски, дріжджові культури та продукти, що їх містять.

*Харчові продукти, що не містять ДНК та підлягають обов'язковому стандартному санітарному контролю: перевірці документів та відповідності маркування.

**Затверджена Наказом
Міністерства зовнішніх економічних
зв'язків і торгівлі України
№ 02 від 04.01.97 р.**

Інструкція про порядок позначення роздрібних цін на товари народного споживання в підприємствах роздрібно́ї торгівлі та закладах ресторанного господарства

1. Ця Інструкція визначає основні вимоги щодо порядку позначення роздрібних цін на товари народного споживання в підприємствах роздрібно́ї торгівлі, закладах ресторанного господарства та спрямована на дотримання прав споживачів щодо одержання необхідної, доступної та достовірної

інформації про ціни на товари відповідно до Закону України «Про захист прав споживачів».

(Пункт 1 із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства економіки № 21 від 25.01.2008).

2. Вимоги цієї Інструкції поширюються на всіх суб'єктів господарювання незалежно від форм власності, які здійснюють торговельну діяльність у сфері роздрібної торгівлі та ресторанного господарства на території України.

(Пункт 2 із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства економіки № 21 від 25.01.2008).

3. Роздрібні ціни на товари народного споживання (далі – ціни) – це ціни на товари невиробничого споживання, за якими їх продають незалежно від форми розрахунків безпосередньо громадянам та іншим кінцевим споживачам для їх особистого некомерційного використання.

4. Роздрібні ціни на товари формуються, встановлюються і застосовуються згідно з чинним законодавством.

Працівники, відповідальні за формування, встановлення і застосування роздрібних цін, призначаються керівником суб'єкта господарювання. (Пункт 4 доповнено абзацом згідно з Наказом МЗЕЗторгу № 252 від 17.05.97).

5. Роздрібні ціни фіксуються суб'єктом господарювання у реєстрі роздрібних цін, де зазначається: назва товару, артикул, марка, тип, оптова відпускна ціна (ціна постачальника) з посиланням на документ, що її засвідчує, розмір торговельної надбавки, встановлена роздрібна ціна.

Документами, які обґрунтовують сформовані і встановлені ціни на товари, що надійшли до підприємств роздрібної торгівлі та закладів ресторанного господарства, є рахунки-фактури, накладні, квитанції про прийняття товарів на комісію, заборні листи, калькуляційні картки, інші супровідні документи, книги надходження товарів, акти останньої інвентаризації, описи-акти уцінки, дооцінки, оформлені в установленому

порядку. (Пункт 5 доповнено абзацом згідно з Наказом МЗЕЗторгу № 252 від 17.05.97)

(Пункт 5 із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства економіки № 21 від 25.01.2008).

6. Інформування споживачів про роздрібні ціни на товари здійснюється за допомогою таких засобів:

ярликів цін (цінників) на зразках товарів або покажчиків цін в підприємствах роздрібно́ї торгівлі;

ярликів цін (цінників), преїскурантів алкогольних напоїв, меню та преїскурантів цін на куповані товари у закладах ресторанного господарства.

Ярлик цін (цінник) призначається для надання споживачам основної інформації на окремий товар, покажчик цін і преїскурант цін на куповані товари – на ряд товарів, що є у продажу, меню - про перелік страв, кулінарних, булочних, борошняних кондитерських виробів, що пропонуються протягом дня.

(Пункт 6 із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства економіки N 21 від 25.01.2008).

7. Ярлики цін (цінники) та покажчики цін повинні мати такі реквізити:

для продовольчих товарів:

для вагових товарів - назва товару, сорт, ціна за один кілограм або за сто грамів;

для товарів чи напоїв, що продаються на розлив, - назва товару чи напою, сорт, ціна за одиницю місткості або одиницю ваги;

для штучних товарів та напоїв в пляшках - назва товару чи напою, вага або місткість, сорт, ціна за штуку;

для товарів, що розфасовані, - назва товару, сорт, ціна за один кілограм або за сто грамів, вага одиниці розфасовки, ціна за одиницю розфасовки;

для непродовольчих товарів:

для товарів, на які ціни встановлені в залежності від сортності, - назва товару, сорт, ціна за один метр, кілограм, штуку або одиницю розфасовки;

для товарів, на які ціни по сортах не встановлені, - назва товару, ціна за один метр, кілограм, штуку або одиницю розфасовки;

для дрібних штучних товарів (парфюмерні, галантерейні та ін.) - назва товару, вага або місткість, ціна за штуку або одиницю упаковки.

У закладах ресторанного господарства в меню зазначається перелік страв, кулінарних, борошняних кондитерських, булочних виробів та напоїв власного виробництва, вихід і ціна однієї порції. У преїскуранті зазначається перелік алкогольних і безалкогольних напоїв, пива, тютюнових, кондитерських виробів та інших закупних товарів, маса, об'єм і ціна на відповідну одиницю продукту, крім того, для алкогольних напоїв - ємність пляшки, ціна за пляшку, за 50 та 100 мл. У підприємствах з обслуговуванням офіціантами в бланках рахунків повинні бути передбачені графи для зазначення назв страв, кількості порцій, ціни за порцію та підсумкової суми цін відпущеної продукції. (Абзац одинадцятий пункту 7 в редакції Наказу Міністерства економіки № 21 від 25.01.2008).

8. Роздрібні ціни також можуть бути позначені на товарних ярликах, етикетках підприємств-виготівників, упаковці, в якій товар продається населенню, або безпосередньо на самому товарі, якщо позначення ціни не псує його товарний вигляд та не знижує якість товару.

Підприємства, що здійснюють продаж друкованої продукції, оформляють ярлики цін (цінники) на її зразках із зазначенням ціни видання та дати позначення ціни. (Пункт 8 доповнено абзацом згідно з Наказом МЗЕЗторгу № 252 від 17.05.97).

При продажу періодичних друкованих видань (газети, журнали, бюлетені) ціни позначаються безпосередньо на їх зразках, що зберігаються до кінця продажу. (Пункт 8 доповнено абзацом згідно з Наказом МЗЕЗторгу № 252 від 17.05.97).

При реалізації лікарських препаратів і виробів медичного призначення через мережу аптечних закладів ціни позначаються безпосередньо на оригінальній упаковці виробу. (Пункт 8 доповнено абзацом згідно з Наказом МЗЕЗторгу № 252 від 17.05.97).

9. На підприємствах роздрібною торгівлі, в закладах ресторанного господарства, у тому числі в стаціонарній дрібнороздрібній торговельній мережі (крім зазначених в абзаці другому цього пункту), ярлики цін (цінники), преїскуранти цін на куповані товари, покажчики цін обов'язково підписуються працівником, відповідальним за формування, установлення або застосування цін, із зазначенням дати підписання.

На підприємствах роздрібною торгівлі, що під час розрахунків із споживачами застосовують сучасну технологію автоматизованої ідентифікації товарів за їх штриховими кодами, а значення цін товарів зберігається в пам'яті електронного контрольно-касового апарата або комп'ютера, підписання ярликів цін (цінників) з датою є необов'язковим. У відділах та секціях торговельних залів таких підприємств у доступному для споживачів місці має бути преїскурант цін, підписаний працівником, відповідальним за формування, установлення або застосування цін, із зазначенням дати підписання.

У закладах ресторанного господарства меню і преїскурант мають бути підписані керівником, бухгалтером та матеріально відповідальною особою (завідувач виробництва, бригадир, буфетник, бармен тощо) суб'єкта господарювання.

(Пункт 9 в редакції Наказу МЗЕЗторгу № 252 від 17.05.97; в редакції Наказу Мінекономіки № 80 від 16.05.2000, в редакції Наказу Міністерства економічного розвитку і торгівлі № 632 від 10.05.2018).

10. У пересувній дрібнороздрібній торговельній мережі ярлики цін (цінники), преїскуранти цін на куповані товари, покажчики цін обов'язково підписуються працівником, відповідальним за формування, установлення або застосування цін, із зазначенням дати підписання.

(Пункт 10 в редакції Наказу МЗЕЗторгу № 252 від 17.05.97; в редакції Наказу Мінекономіки № 80 від 16.05.2000, в редакції Наказу Міністерства економічного розвитку і торгівлі № 632 від 10.05.2018).

(Примітку до пункту 10 виключено на підставі Наказу Міністерства економічного розвитку і торгівлі № 632 від 10.05.2018).

11. Після проведення переоцінки товарів згідно з Порядком проведення дооцінки залишків товарно-матеріальних цінностей, затвердженим Міністерством економіки України та Міністерством фінансів України 31.05.93 за № 37-20/248/07-104 (із змінами і доповненнями) та Положенням про порядок уцінки і реалізації продукції, що залежала, з групи товарів широкого вжитку і продукції виробничо-технічного призначення, затвердженим наказом Міністерства економіки України і Міністерства фінансів України від 10.09.96 № 120/190, суб'єкт господарювання повинен перемаркірувати ціни шляхом закреслення попередньої ціни і позначення нової ціни на ярликах цін (цінниках), товарних ярликах, етикетках підприємств-виготівників, упаковці та ін. кожної одиниці товару і засвідчити підписом працівника, відповідального за формування, встановлення або застосування цін.

Якщо старі ціни на товарах закреслити неможливо (наприклад, були позначені етикетпістолетом), нові ціни позначаються шляхом наклеювання їх безпосередньо на попередні.

При перемаркіруванні цін на товарах, уцінених у зв'язку з частковою втратою якості, на товарних ярликах, упаковці або ярликах цін (цінниках) ставиться літера "П".

В торговельному залі підприємства роздрібної торгівлі, закладу ресторанного господарства вивішуються оголошення про нові ціни, які зберігаються до остаточного продажу цих товарів. (Абзац четвертий пункту 11 із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства економіки № 21 від 25.01.2008).

(Пункт 11 із змінами, внесеними згідно з Наказом МЗЕЗторгу № 252 від 17.05.97).

12. Оформлення засобів інформування про ціни проводиться до надходження товару до торговельного залу або об'єкта дрібнороздрібної торговельної мережі.

Працівники суб'єкта господарювання до початку роботи повинні перевірити наявність і правильність оформлення ярликів цін (цінників), покажчиків цін, меню, прейскурантів цін на куповані товари.

13. Всі засоби інформування про ціни на товари виготовляються друкарським або іншим способом і повинні бути оформлені чітко, естетично (чорнилом, пастою, штемпельною фарбою (штампом) та ін.) відповідно до чинного законодавства про мови.

Забороняється позначення цін олівцем.

Спосіб позначення роздрібних цін на конкретні товари (штамп, чорнило, паста, маркування етикетпістолетом та ін.) визначається керівником суб'єкта господарювання.

При позначенні цін етикетпістолетом чи наклеюванні стрічки з позначенням ціни підпис працівника, відповідального за формування, встановлення цін, і позначення дати не обов'язкові.

14. У закладах ресторанного господарства класів «люкс» і «вищий», ярлики цін (цінники), меню, прейскуранти цін на куповані товари, інші види друкованої рекламної продукції повинні бути виготовлені на високому художньому рівні.

(Пункт 14 із змінами, внесеними згідно з Наказом МЗЕЗторгу № 168 від 23.03.99, Наказом Міністерства економіки № 21 від 25.01.2008).

15. Ярлики цін (цінники), покажчики цін на товари, прейскуранти цін на куповані товари, яких вже немає в продажу, повинні знищуватись.

16. Споживач має право на перевірку ціни товару. На вимогу споживача продавець зобов'язаний надати йому документи, що підтверджують ціну товару.

(Пункт 16 в редакції Наказу Міністерства економіки № 21 від 25.01.2008).

17. За порушення законодавства про захист прав споживачів суб'єкт господарювання несе відповідальність згідно із законодавством.

(Пункт 16 в редакції Наказу Міністерства економіки № 21 від 25.01.2008).

18. Контроль за дотриманням цієї Інструкції здійснюють органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування в межах їх компетенції відповідно до законодавства.

(Пункт 16 в редакції Наказу Міністерства економіки № 21 від 25.01.2008).

6. РІШЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

ІМЕНЕМ УКРАЇНИ

РІШЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

у справі за конституційним зверненням громадянина Степаненка Андрія Миколайовича щодо офіційного тлумачення положень пунктів 22, 23 статті 1, статті 11, частини восьмої статті 18, частини третьої статті 22 Закону України "Про захист прав споживачів" у взаємозв'язку з положеннями частини четвертої статті 42 Конституції України (справа про захист прав споживачів кредитних послуг)

м. Київ
10 листопада 2011 року
N 15-рп/2011

Справа N 1-26/2011

Конституційний Суд України у складі суддів:

Головіна Анатолія Сергійовича - головуючого,
Бауліна Юрія Васильовича - доповідача,
Бринцева Василя Дмитровича,
Вдовіченка Сергія Леонідовича,
Винокурова Сергія Маркіяновича,
Гультая Михайла Мирославовича,
Запорожця Михайла Петровича,
Кампа Володимира Михайловича,
Колоса Михайла Івановича,
Лилака Дмитра Дмитровича,
Маркуш Марії Андріївни,
Пасенюка Олександра Михайловича,
Сергейчука Олега Анатолійовича,
Стецюка Петра Богдановича,
Шишкіна Віктора Івановича,

розглянув на пленарному засіданні справу за конституційним зверненням громадянина Степаненка А.М. щодо офіційного тлумачення положень пункту 23 статті 1, абзацу другого частини четвертої, пункту 2 частини сьомої статті 11, частини восьмої статті 18, частини третьої статті 22 Закону України "Про захист прав споживачів" від 12 травня 1991 року N 1023-XII (1023-12) (Відомості Верховної Ради Української РСР, 1991 р., N 30, ст. 379) з наступними змінами (далі - Закон) у взаємозв'язку з положеннями частини четвертої статті 42 Конституції України (254к/96-ВР).

Приводом для розгляду справи відповідно до статей 42, 43 Закону України "Про Конституційний Суд України" (422/96-ВР) стало конституційне звернення громадянина Степаненка А.М.

Підставою для розгляду справи згідно зі статтею 94 Закону України "Про Конституційний Суд України" (422/96-ВР) є наявність неоднозначного застосування вказаних положень Закону (422/96-ВР) судами загальної юрисдикції та органами виконавчої влади.

Заслухавши суддю-доповідача Бауліна Ю.В. та дослідивши матеріали справи, Конституційний Суд України

установив:

1. Громадянин Степаненко Андрій Миколайович звернувся до Конституційного Суду України з клопотанням дати офіційне тлумачення положень пункту 23 статті 1, абзацу другого частини четвертої, пункту 2 частини сьомої статті 11, частини восьмої статті 18, частини третьої статті 22 Закону (1023-12) у взаємозв'язку з положеннями частини четвертої статті 42 Конституції України (254к/96-ВР).

Необхідність в офіційному тлумаченні автор клопотання аргументує неоднозначним застосуванням вказаних положень судами України та органами виконавчої влади, що може призвести до порушення його права на захист

державою, як споживача послуг комерційного банку, передбаченого частиною четвертою статті 42 Конституції України (254к/96-ВР).

Суб'єкт права на конституційне звернення стверджує, що суди поширюють дію Закону (1023-12) лише на правовідносини, що виникають на стадії укладення договору споживчого кредиту. Органи виконавчої влади, навпаки, виходять з того, що дія Закону (1023-12) поширюється на правовідносини сторін договору споживчого кредиту не тільки на стадії його укладення, а й на стадії виконання.

Громадянин Степаненко А.М. просить Конституційний Суд України дати офіційне тлумачення положень пункту 23 статті 1, абзацу другого частини четвертої, пункту 2 частини сьомої статті 11, частини восьмої статті 18, частини третьої статті 22 Закону (1023-12) у взаємозв'язку з положеннями частини четвертої статті 42 Конституції України (254к/96-ВР), роз'яснивши, чи дія Закону (1023-12) в частині регулювання договору споживчого кредиту поширюється лише на стадію укладення такого договору чи й на стадію його виконання.

2. Свої позиції стосовно предмета конституційного звернення висловили Голова Верховної Ради України, Національний банк України, Голова Державної інспекції України з питань захисту прав споживачів, представник Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Асоціація українських банків, Українська асоціація споживачів, науковці Державного вищого навчального закладу "Українська академія банківської справи Національного банку України".

3. Конституційний Суд України, вирішуючи порушене в конституційному зверненні питання, виходить з такого.

3.1. Україна як соціальна, правова держава забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності і господарювання, соціальну спрямованість економіки. Усі суб'єкти права власності рівні перед законом. Кожен має право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом. Держава захищає

права споживачів, здійснює контроль за якістю і безпечністю продукції та усіх видів послуг і робіт, сприяє діяльності громадських організацій споживачів (стаття 1, частина четверта статті 13, частини перша, четверта статті 42 Конституції України) (254к/96-ВР).

В Україні визнається і діє принцип верховенства права; Конституція України (254к/96-ВР) має найвищу юридичну силу; закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України (254к/96-ВР) і повинні відповідати їй (частини перша, друга статті 8 Основного Закону України) (254к/96-ВР).

3.2. Регулювання договірних цивільних відносин здійснюється як самостійно їх сторонами, так і за участю держави відповідно до положень Цивільного кодексу України (435-15) (далі - Кодекс).

Одним із фундаментальних принципів приватноправових відносин є принцип свободи договору, закріплений у пункті 3 статті 3 Кодексу (435-15). Разом з тим зазначена свобода є обмеженою - межі дії цього принципу визначаються критеріями справедливості, добросовісності, пропорційності, розумності.

Конституційний Суд України вважає, що держава, встановлюючи законами України засади створення і функціонування грошового та кредитного ринків (пункт 1 частини другої статті 92 Конституції України) (254к/96-ВР), має підтримувати на засадах пропорційності розумний баланс між публічним інтересом ефективного перерозподілу грошових накопичень, комерційними інтересами банків щодо отримання справедливого прибутку від кредитування і охоронюваними законом правами та інтересами споживачів їх кредитних послуг.

Конституційний Суд України виходить також з того, що держава сприяє забезпеченню споживання населенням якісних товарів (робіт, послуг), зростанню добробуту громадян та загального рівня довіри в суспільстві. Разом з тим споживачу, як правило, об'єктивно бракує знань, необхідних для здійснення правильного вибору товарів (робіт, послуг) із запропонованих на

ринку, а також для оцінки договорів щодо їх придбання, які нерідко мають вид формуляра або іншу стандартну форму (частина перша статті 634 Кодексу) (435-15). Отже, для споживача існує ризик помилково чи навіть унаслідок уведення його в оману придбати не потрібні йому кредитні послуги. Тому держава забезпечує особливий захист більш слабкого суб'єкта економічних відносин, а також фактичну, а не формальну рівність сторін у цивільно-правових відносинах, шляхом визначення особливостей договірних правовідносин у сфері споживчого кредитування та обмеження дії принципу свободи цивільного договору. Це здійснюється через встановлення особливого порядку укладення цивільних договорів споживчого кредиту, їх оспорювання, контролю за змістом та розподілу відповідальності між сторонами договору. Тим самим держава одночасно убезпечує добросовісного продавця товарів (робіт, послуг) від можливих зловживань з боку споживачів.

3.3. Конституційний Суд України бере до уваги також положення актів міжнародного права.

Так, у пунктах 1, 2 Резолюції Генеральної Асамблеї ООН "Керівні принципи для захисту інтересів споживачів" від 9 квітня 1985 року N 39/248 (995_903) зазначено такі цілі: сприяти країнам у встановленні або подальшому забезпеченні належного захисту свого населення як споживачів; сприяти створенню структур виробництва і розподілу, здатних задовольняти потреби і запити споживачів; заохочувати високий рівень етичних норм поведінки тих, хто пов'язаний з виробництвом і розподілом товарів та послуг для споживачів; сприяти країнам у боротьбі зі шкідливою діловою практикою всіх підприємств на національному і міжнародному рівнях, яка негативно позначається на споживачах; заохочувати створення ринкових умов, що надають споживачам більший вибір при нижчих цінах. При цьому уряди повинні розробляти, укріплювати та продовжувати активну політику захисту інтересів споживачів.

Хартією захисту споживачів, схваленою Резолюцією Консультативної Асамблеї Ради Європи від 17 травня 1973 року N 543, зокрема, передбачається,

що надання товарів чи послуг, у тому числі у фінансовій галузі, не має здійснюватися за допомогою прямого чи опосередкованого обману споживача.

У Директиві 2005/29/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 11 травня 2005 року щодо несправедливих видів торговельної практики зазначається, що фінансові послуги через їхню складність та властиві їм серйозні ризики потребують встановлення детальних вимог, включаючи позитивні зобов'язання торговця. Оманливі види торговельної практики утримують споживача від поміркованого і, таким чином, ефективного вибору. Для підтримання впевненості споживачів загальна заборона несправедливих видів торговельної практики однаковою мірою повинна застосовуватися до тих із них, що виникають як за межами контрактних відносин між торговцем та споживачем, так і під час виконання укладеного контракту (пункти 9, 13, 14 преамбули зазначеної Директиви).

За змістом Директиви 2008/48/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 23 квітня 2008 року про кредитні угоди для споживачів (994_b19) важливим для забезпечення довіри споживачів є пропонування ринком достатнього ступеня їх захисту. При цьому в зазначеній Директиві відповідні права споживачів регламентуються на доконтрактній стадії, а також на стадії виконання кредитної угоди.

3.4. Згідно з частинами першою, третьою статті 1054 Кодексу (435-15) за кредитним договором банк або інша фінансова установа (кредитодавець) зобов'язується надати грошові кошти (кредит) позичальникові у розмірі та на умовах, установлених договором, а позичальник - повернути кредит та сплатити відсотки. Особливості регулювання відносин за договором про надання споживчого кредиту встановлені законом.

Закон регулює відносини між споживачами товарів, робіт і послуг та виробниками і продавцями товарів, виконавцями робіт і надавачами послуг різних форм власності, встановлює права споживачів, а також визначає механізм їх захисту та основи реалізації державної політики у сфері захисту

прав споживачів. Захист інтересів споживачів фінансових послуг є метою державного регулювання ринків фінансових послуг також відповідно до пункту 2 статті 19 Закону України "Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг" від 12 липня 2001 року N 2664-III (2664-14) (далі - Закон про фінансові послуги).

Згідно з положеннями пунктів 22, 23 статті 1 Закону (1023-12) споживачем вважається фізична особа, яка придбаває, замовляє, використовує або має намір придбати чи замовити продукцію для особистих потреб, безпосередньо не пов'язаних з підприємницькою діяльністю або виконанням обов'язків найманого працівника. Споживчий кредит - це кошти, що надаються кредитором (банком або іншою фінансовою установою) споживачеві на придбання продукції.

За частиною першою статті 11 Закону (1023-12) між кредитором та споживачем укладається договір про надання споживчого кредиту, відповідно до якого кредитор надає кошти (споживчий кредит) або бере зобов'язання надати їх споживачеві для придбання продукції у розмірі та на умовах, встановлених договором, а споживач зобов'язується повернути їх разом з нарахованими відсотками.

Частиною другою статті 11 Закону (1023-12) та абзацом шістнадцятим частини першої статті 6 Закону про фінансові послуги (2664-14) врегульовуються питання щодо відомостей, які кредитор має повідомити споживачеві до укладення договору споживчого кредиту, а статтею 56 Закону України "Про банки і банківську діяльність" від 7 грудня 2000 року N 2121-III (2121-14) (далі - Закон про банки) - щодо відомостей, які банк має надавати споживачеві як власному клієнту на його вимогу.

У частині третій статті 11 Закону (1023-12) встановлено правила збору та використання інформації щодо споживача як на стадії укладення договору споживчого кредиту, так і в процесі його виконання.

Положення частин четвертої - одинадцятої статті 11 Закону (1023-12) передбачають такі права споживача, які за своїм змістом можливо реалізувати лише під час виконання договору споживчого кредиту. Зокрема, це право споживача протягом певного терміну відкликати згоду на укладення договору про надання споживчого кредиту без пояснення причин; не бути примушеним під час виконання кредитного договору сплачувати платежі, встановлені на незаконних засадах; достроково повернути споживчий кредит; не бути примушеним достроково повернути суму споживчого кредиту у разі незначних порушень договору; бути захищеним від суспільного поширення інформації про несплату боргу тощо.

Права споживачів на стадії виконання кредитного договору передбачаються також положеннями статті 1056-1 Кодексу (435-15), частини четвертої статті 55 Закону про банки (2121-14), частини другої статті 6 Закону про фінансові послуги (2664-14), згідно з якими банкам заборонено в односторонньому порядку змінювати умови укладених з клієнтами договорів, зокрема збільшувати розмір процентної ставки за кредитними договорами, за винятком випадків, встановлених законом.

Таким чином, Конституційний Суд України дійшов висновку, що положення Закону (1023-12), які є предметом офіційного тлумачення у справі, спрямовані на захист прав споживачів кредитних послуг та збалансування цих прав з іншими суспільними цінностями, що захищаються публічною владою. Тому в аспекті конституційного звернення положення пунктів 22, 23 статті 1, статті 11 Закону (1023-12) у взаємозв'язку з положеннями частини четвертої статті 42 Конституції України (254к/96-ВР) слід розуміти так, що їх дія поширюється на правовідносини між кредитором та позичальником (споживачем) за договором про надання споживчого кредиту, що виникають як під час укладення, так і виконання такого договору.

4. У процесі розгляду справи не дістали підтвердження доводи суб'єкта права на конституційне звернення про наявність неоднозначного застосування

положень частини восьмої статті 18 та частини третьої статті 22 Закону (1023-12). Тому конституційне провадження в цій частині справи підлягає припиненню на підставі пункту 2 статті 45 Закону України "Про Конституційний Суд України" (422/96-ВР), пункту 1 параграфу 51 Регламенту Конституційного Суду України (v001z710-97) у зв'язку з невідповідністю конституційного звернення вимогам, передбаченим цим законом.

Враховуючи наведене та керуючись статтями 147, 150, 153 Конституції України (254к/96-ВР), статтями 45, 51, 62, 66, 67, 69, 94, 95 Закону України "Про Конституційний Суд України" (422/96-ВР), пунктом 1 параграфу 51 Регламенту Конституційного Суду України (v001z710-97), Конституційний Суд України

вирішив:

1. В аспекті конституційного звернення положення пунктів 22, 23 статті 1, статті 11 Закону України "Про захист прав споживачів" від 12 травня 1991 року N 1023-ХІІ (1023-12) з наступними змінами у взаємозв'язку з положеннями частини четвертої статті 42 Конституції України (254к/96-ВР) треба розуміти так, що їх дія поширюється на правовідносини між кредитором та позичальником (споживачем) за договором про надання споживчого кредиту, що виникають як під час укладення, так і виконання такого договору.

2. Конституційне провадження у справі щодо офіційного тлумачення положень частини восьмої статті 18, частини третьої статті 22 Закону України "Про захист прав споживачів" від 12 травня 1991 року N 1023-ХІІ (1023-12) з наступними змінами припинити на підставі пункту 2 статті 45 Закону України "Про Конституційний Суд України" (422/96-ВР) у зв'язку з невідповідністю конституційного звернення вимогам, передбаченим цим Законом (422/96-ВР).

3. Рішення Конституційного Суду України є обов'язковим до виконання на території України, остаточним і не може бути оскаржене.

Рішення Конституційного Суду України підлягає опублікуванню у "Віснику Конституційного Суду України" та в інших офіційних виданнях України.

КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ

Укладачі:

Резворович Кристина Русланівна, завідувач кафедри цивільного права та процесу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук;

Юнін Олександр Сергійович, професор кафедри цивільного права та процесу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, доцент;

Круглова Ольга Олександрівна, доцент кафедри цивільного права та процесу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент;

Юніна Марина Петрівна, доцент кафедри цивільного права та процесу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук;

Ярошенко Артем Сергійович, старший викладач кафедри цивільного права та процесу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук;

Давидова Наталія Валентинівна, викладач кафедри цивільного права та процесу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ;

Нагорна Олена Олександрівна, викладач кафедри цивільного права та процесу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ;

Шурин Ігор Васильович, викладач кафедри цивільного права та процесу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ;

Костенко Оксана Миколаївна, адвокат, аспірант кафедри адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ.

Нормативне виробничо-практичне видання

Укладачі:

Резворович Кристина Русланівна

Юнін Олександр Сергійович

Круглова Ольга Олександрівна

Юніна Марина Петрівна

Ярошенко Артем Сергійович

Нагорна Олена Олександрівна

Шурин Ігор Васильович

Давидова Наталія Валентинівна

Костенко Оксана Миколаївна

ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ У СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ

Збірник нормативно-правових актів

Видання друкується в авторській редакції

Відповідальний редактор *Біла К. О.*

Технічний редактор *Біла К. О.*

Дизайн обкладинки *Дем'янчук М. О.*

Підписано до друку 02.07.19. Формат 60x84 ¹/₁₆.

Гарнітура – Times. Спосіб друку – плоский.

Ум. друк. арк. 16,78. Обл.-вид. арк. 16,90.

Тираж 90 прим. Зам. № 0719-03/1.

Видавець та виготовлювач СПД Біла К. О.

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи ДК № 3618 від 06.11.09

Надруковано на поліграфічній базі видавця Білої К. О.
Україна, 49000, м. Дніпро, пр. Д. Яворницького, 111, оф. 2

+38 (099) 7805049; +38 (067) 2100256

www.impact.dp.ua e-mail: impact.dnepr@gmail.com